

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΒΙΩΣΙΜΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ»

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ **ΟΡΕΙΝΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ**

Της Φοιτήτριας:
Παναγιώτου Ιουλίας
ΑΜ: 24104

Επιβλέπων: Κ. Αποστολόπουλος, Καθηγητής
Μέλη : Ε. Θεοδοροπούλου, Επίκ. Καθηγήτρια
Μ. Βαμβακάρη, Λέκτορας

ΑΘΗΝΑ 2007

Στη μνήμη του πατέρα μου,
που δεν πρόλαβε να διαβάσει αυτή την εργασία

Με την παρούσα διπλωματική εργασία, που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη» του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου, ολοκληρώνεται για μένα ένας σημαντικός κύκλος σπουδών.

Οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στον καθηγητή μου κ. Κ. Αποστολόπουλο για την εμπιστοσύνη και την ενθάρρυνση με την οποία περιέβαλε τις σχέσεις συνεργασίας αλλά και για τις πολύτιμες επιστημονικές συμβουλές του.

Ευχαριστώ τις καθηγήτριές μου κ. Ε. Θεοδωροπούλου και κ. Μ. Βαμβακάρη των οποίων η καθοδήγηση ήταν σημαντική όπως και την κ. Δ. Σράλη για το χρόνο και τις προτάσεις της. Επίσης τον κ. Α. Κουτσούρη από το Γ.Π.Α για τη στήριξη και την επιστημονική του συμβολή.

Θα ήθελα ακόμα να αναφερθώ στους δημάρχους Αποδοτίας και Πυλίνης κ. Β. Σούζα και κ. Γ. Μπουλέ, στο διευθυντή της Αιτωλικής Αναπτυξιακής κ. Ν. Δημητρόπουλο καθώς και στα παιδιά της αναπτυξιακής εταιρείας και να τους ευχαριστήσω για την πολύτιμη συμβολή τους που πραγματικά συντέλεσε στην εκπόνηση της εργασίας μου.

Τέλος να ευχαριστήσω την μητέρα μου, τον αδερφό μου, τη Βούλα, τον Πάνο, τη Βιολέτα και τα παιδιά για τη στήριξη και την εμπιστοσύνη τους

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	8
1.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
1.2	ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	8
1.3	ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	10
1.4	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ - ΤΟΠΙΚΗ – ΕΝΔΟΓΕΝΗΣ - ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ – ΑΓΡΟΤΙΚΗ – ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	11
1.4.1	Περιφερειακή Ανάπτυξη.....	11
1.4.2	Τοπική – Ενδογενής Ανάπτυξη.....	12
1.4.3	Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη.....	14
1.4.4	Αγροτική – Γεωργική Ανάπτυξη.....	16
1.5	ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	16
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 :ΟΡΕΙΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ.....	21
2.1	ΓΕΝΙΚΑ.....	21
2.2	ΕΝΝΟΙΑ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ.....	21
2.3	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ.....	24
2.3.1	Φυσικά χαρακτηριστικά.....	24
2.3.2	Δημογραφικά – κοινωνικά χαρακτηριστικά.....	25
2.3.3	Τομείς παραγωγής στον Ελληνικό Ορεινό Χώρο.....	26
2.4	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΟΡΕΙΝΩΝ – ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ.....	26
2.5	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ.....	28
2.6	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ – ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	30
2.6.1	Εναλλακτικές μορφές τουρισμού.....	30
2.6.2	Αγροτουρισμός – Οικοτουρισμός.....	31
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ – ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ :LEADER..	33
3.1	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	33
3.2	ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ.....	35
3.3	ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ LEADER.....	36
3.4	LEADER I.....	38
3.4.1	Περιγραφή και ανάλυση LEADER I.....	38
3.4.2	Εφαρμογή LEADER I στον ελλαδικό χώρο.....	39
3.5	LEADER II.....	40
3.5.1	Περιγραφή και ανάλυση LEADER II.....	40
3.5.2	Εφαρμογή LEADER II στον ελλαδικό χώρο.....	42
3.6	LEADER +.....	43

3.6.1	Περιγραφή και ανάλυση LEADER +.....	43
3.6.2	Οικονομικά στοιχεία LEADER +.....	46
3.7	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ LEADER.....	48
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	49
4.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	49
4.2	Ν. ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ.....	49
4.3	ΜΥΘΟΙ – ΙΣΤΟΡΙΑ.....	50
4.4	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ.....	52
4.5	ΦΥΣΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	53
4.5.1	Κλιματικές Συνθήκες.....	53
4.5.2	Γεωμορφολογία – Υδρολογία.....	54
4.5.3	Οικότοποι – Χλωρίδα – Πανίδα.....	55
4.6	ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	59
4.6.1	Εισαγωγή.....	59
4.6.2	Έκταση – Διοικητική Διαίρεση – Πληθυσμός.....	60
4.6.3	Εκπαίδευση.....	66
4.6.4	Υγεία.....	70
4.7	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.....	71
4.7.1	Οικονομικά ενεργός πληθυσμός.....	71
4.8	ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.....	73
4.8.1	Πρωτογενής Τομέας.....	73
4.8.1.α	Χρήσεις Γης.....	73
4.8.1.β	Χαρακτηριστικά απασχολούμενων στη γεωργία.....	76
4.8.1.γ	Γεωργική γη και χρήσεις γης.....	80
4.8.1.δ	Κτηνοτροφία.....	90
4.8.1.ε	Δασοπονία.....	94
4.8.2	Δευτερογενής Τομέας.....	95
4.8.3	Τριτογενής Τομέας.....	95
4.8.3.α	Υπηρεσίες.....	95
4.8.3.β	Χωροταξική Οργάνωση.....	98
4.8.3.γ	Οικισμοί.....	99
4.8.3.δ	Οδοποιία – Μεταφορές.....	100
4.8.3.ε	Αποχέτευση.....	104
4.8.3.στ	Ύδρευση – Άρδευση.....	105
4.8.3.ζ	Διαχείριση Απορριμμάτων.....	106
4.9	ΜΝΗΜΕΙΑ – ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ.....	107
4.9.1.	Αποδοτία.....	107
4.9.2	Πλάτανος.....	109
4.9.3	Πυλήνη.....	110

4.10	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	112
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : LEADER ΟΡΕΙΝΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ.....	113
5.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	113
5.2	LEADER II.....	114
5.3	LEADER +	117
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 :ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ.....	121
6.1	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΤΟΠΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	121
6.1.1	Σκοπός της έρευνας.....	121
6.1.2	Πληθυσμός έρευνας – Μέγεθος δείγματος.....	121
6.1.3	Σχεδιασμός ερωτηματολογίου.....	122
6.1.4	Επεξεργασία – Κωδικοποίηση.....	123
6.2	ΤΜΗΜΑ Α : ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ.....	124
6.3	ΤΜΗΜΑ Β : ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ – ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ.....	162
6.4	ΤΜΗΜΑ Γ : ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ.....	202
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	213
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	218
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	224

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ελληνική περιφέρεια, τμήμα της οποίας αποτελούν και οι ορεινές μειονεκτικές περιοχές, αποτελεί ένα σημαντικό και ενεργό κομμάτι της ελληνικής επικράτειας. Παρουσιάζει οικονομικές, κοινωνικές, πολιτισμικές και περιβαλλοντικές ιδιαιτερότητες και δυσκολίες, οι οποίες πρέπει να αξιολογούνται και να συμπεριλαμβάνονται στο σχεδιασμό των προγραμμάτων ανάπτυξής της, ώστε να καταφέρει να αντεπεξέλθει στις προκλήσεις της εποχής και να ανταγωνιστεί τις διεθνείς αγορές όπως αυτές έχουν σήμερα διαμορφωθεί.

Ως σύμμαχος στην προσπάθεια αυτή, εμφανίζεται η έννοια της «ανάπτυξης», όπως προσεγγίζεται στις μέρες μας, μαζί με τους πιο εξειδικευμένους και ουσιαστικούς της όρους, όπως η ενδογενής, η ολοκληρωμένη ανάπτυξη και η βιώσιμη ανάπτυξη. Η έννοια αυτή, έχοντας ξεφύγει από τα στενά και περιορισμένα όρια των οικονομικών επιτευγμάτων, συμπεριλαμβάνει πλέον αξίες κοινωνικές, πολιτισμικές και περιβαλλοντικές και αποβλέπει στην ολοκληρωμένη προσέγγιση της υπαίθρου και στη διατήρηση και προαγωγή των τοπικών οικονομιών και κοινωνιών.

Η περιοχή μελέτης βρίσκεται στην ελληνική ύπαιθρο και είναι κατ'έξοχήν ορεινή. Λόγω του ισχυρού ανάγλυφου, των έντονων κλιματικών συνθηκών και της απόστασής της από τα αστικά κέντρα, παρουσιάζει μια καθυστέρηση στον τομέα της ανάπτυξης. Ο πρωτογενής τομέας είναι εκείνος ο οποίος αποτελούσε μέχρι σήμερα την πιο εντατική δραστηριότητα για την περιοχή μελέτης. Στις μέρες μας, με τον επαναπροσδιορισμό των εννοιών της ανάπτυξης και την εφαρμογή προγραμμάτων και πολιτικών ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης στην Ελλάδα και σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, δίνεται η ευκαιρία και στην εν λόγω ορεινή, μειονεκτική περιοχή να βελτιώσει την οικονομική και κοινωνική της σημερινή κατάσταση και να εφαρμόσει προγράμματα που προωθούν την οικονομικοκοινωνική ανάπτυξή της.

Η παρούσα μελέτη διερευνά την οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική και περιβαλλοντική πραγματικότητα των Δήμων Αποδοτίας, Πλατάνου και Πυλίνης της Ορεινής Ναυπακτίας. Σκοπός της μελέτης είναι να διαπιστωθεί η σημερινή υφιστάμενη κατάσταση στο χώρο αυτό και να διερευνηθεί κατά πόσο και με ποιόν τρόπο μπορεί να πραγματοποιηθεί στην εν λόγω περιοχή μια ολοκληρωμένη, βιώσιμη ενδογενής ανάπτυξη.

Έτσι, στο πρώτο κεφάλαιο της μελέτης γίνεται μια προσπάθεια σύντομης ανάλυσης της έννοιας της ανάπτυξης και των παράγωγων όρων που την ακολουθούν όπως περιφερειακή ανάπτυξη, ενδογενής ανάπτυξη, αγροτική ανάπτυξη, ολοκληρωμένη ανάπτυξη, και βιώσιμη ανάπτυξη.

Ακολουθεί το δεύτερο κεφάλαιο το οποίο αναφέρεται στις ορεινές περιοχές, στον προσδιορισμό τους, στα βασικά χαρακτηριστικά τους, στα κυριότερά τους προβλήματα και στις προοπτικές τους.

Στο κεφάλαιο τρία, αφού προηγηθεί μια σύντομη αναφορά στην πορεία της αγροτικής περιφερειακής πολιτικής στην Ελλάδα και στον τρόπο που επέδρασε σε αυτή η Ευρωπαϊκή Ένωση από τη δεκαετία του '80 και έπειτα, παρουσιάζονται αναλυτικά οι Πρωτοβουλίες LEADER I , LEADER II και LEADER +. Ο λόγος που αναλύονται οι προαναφερθείσες Πρωτοβουλίες είναι γιατί από το 2000 και έπειτα αποτελούν το βασικό, αν όχι και το μοναδικό, μοχλό ανάπτυξης της περιοχής μελέτης.

Στο επόμενο κεφάλαιο επιχειρείται η παρουσίαση της φυσιογνωμίας της περιοχής μελέτης. Περιγράφεται η θέση της στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας, τα φυσικά της γνωρίσματα (κλίμα, γεωμορφολογία, υδρολογία, χλωρίδα, πανίδα), η ιστορία της, τα δημογραφικά (έκταση, διοικητική διαίρεση, πληθυσμός) και κοινωνικά (εκπαίδευση, υγεία) της χαρακτηριστικά, καθώς και οι οικονομικές της συνθήκες (τομείς παραγωγής). Ακολουθεί το κεφάλαιο πέντε στο οποίο γίνεται περιγραφή της εφαρμογής LEADER στην εν λόγω περιοχή.

Στο κεφάλαιο έξι, παρουσιάζεται η διαδικασία συλλογής, ταξινόμησης και ανάλυσης των πληροφοριών που συλλέχθηκαν από τα ερωτηματολόγια στην περιοχή μελέτης, καθώς και οι πίνακες με τις πληροφορίες που προκύπτουν από την έρευνα. Τα συμπεράσματα που απορρέουν σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο από την έρευνα και την ανάλυση των πληροφοριών μαζί με προτάσεις για περαιτέρω ολοκληρωμένη, βιώσιμη ανάπτυξη της Ορεινής Ναυπακτίας καταγράφονται στο κεφάλαιο επτά.

Στο τελευταίο μέρος της μελέτης παρατίθεται η βιβλιογραφία που έχει χρησιμοποιηθεί κατά τη συγγραφή της εργασίας και το παράρτημα που περιέχει χάρτες, πίνακες και το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε κατά την έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο όρος “ανάπτυξη” έχει απασχολήσει ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια την επιστημονική κοινότητα ως προς τον ορισμό της. Αρχικά, η ανάπτυξη μιας χώρας ή μιας περιοχής παρέπεμπε στην οικονομική της πρόοδο και ευημερία. Με το πέρασμα του χρόνου ο όρος εμπλουτίστηκε και εμπλέκει πλέον μέσα του εκτός από τις αρχές της οικονομίας και τις έννοιες της κοινωνιολογίας και της ηθικής καθώς αποβλέπει όχι μόνο στην απόκτηση υλικών αγαθών και στην ικανοποίηση των βασικών ανθρώπινων αναγκών, αλλά και στη δημιουργία όλων εκείνων των συνθηκών που συντελούν στην καλλιέργεια αρετών, στην κοινωνική και πολιτιστική άνοδο και τα τελευταία δέκα χρόνια στην προστασία του περιβάλλοντος. Αποτέλεσμα των παραπάνω ήταν ο διαχωρισμός των όρων, η δημιουργία πιο ειδικευμένων εννοιών όπως αυτοί της οικονομικής μεγέθυνσης, οικονομικής, περιφερειακής, τοπικής, αγροτικής ανάπτυξης κ.λ.π. και η εμφάνιση των εννοιών της ολοκληρωμένης και τελικά της αειφόρου ανάπτυξης, οι οποίες παρουσιάζονται συνοπτικά παρακάτω.

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Από την εμφάνιση του ανθρώπινου είδους στη γη διαφοροποιήθηκε αρκετά η σχέση περιβάλλοντος και ανθρώπου καθώς και ο τρόπος με τον οποίο ο άνθρωπος διαχειρίστηκε τους διαθέσιμους φυσικούς πόρους με απώτερο σκοπό την επιβίωσή του και την οικονομική και κοινωνική του ανάπτυξη. Η σχέση αυτή μπορεί να διακριθεί σε τέσσερις περιόδους. Στην πρώτη χρονολογικά περίοδο της παρουσίας του στον πλανήτη ο άνθρωπος λειτουργεί απλά ως συλλέκτης καρπών χωρίς να επεμβαίνει στο περιβάλλον και χωρίς να δημιουργεί οργανωμένες κοινωνίες και οικονομίες. Στη δεύτερη φάση, από το 10.000 π.Χ., όταν ξεκινάει η αγροτική επανάσταση, ο άνθρωπος επεμβαίνει πλέον στη γη, με ανώδυνο βέβαια για τη φύση τρόπο, χρησιμοποιώντας τη μυϊκή του δύναμη, τη δύναμη των ζώων, του νερού και του αέρα. Από το 19^ο αιώνα αρχίζει η τρίτη περίοδος με τη βιομηχανική επανάσταση να αποτελεί πλέον γεγονός. Στη φάση αυτή η τεχνολογική, η βιομηχανική και η

οικονομική πρόοδος είναι ραγδαίες και συνοδεύονται από επιδράσεις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές. Η τελευταία περίοδος ξεκινάει με το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου και αποτελεί μια εποχής έντονης οικονομικής ανάπτυξης με εμφανή πλέον τα αποτελέσματά της και τις συνέπειές της στον πλανήτη και στο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, (Φλογαΐτη,1998).

Μέχρι το 1950 η διεθνής οικονομική ανάπτυξη συνδυαζόταν με την αποικιοκρατία και την εκμετάλλευση και εξαγωγή φυσικών πόρων από τις αποικίες. Μετά το '50 και με τη διάλυση των αποικιών η οικονομική ανάπτυξη στρέφεται προς την ωφέλεια των υπανάπτυκτων χωρών και την αύξηση των επενδύσεων σε αυτές με σκοπό την εκβιομηχάνιση και τον εκμοντερνισμό των οικονομιών τους. Η οικονομική ανάπτυξη ορίζεται πλέον ως αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος και του εγχώριου προϊόντος, (Malizia και Feser ,1999).

Με το τέλος της δεκαετίας του '60 και λαμβάνοντας υπόψιν το γεγονός ότι η παραπάνω προσέγγιση δεν επιτρέπει στο μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού να απολαμβάνει τα πλεονεκτήματα της οικονομικής αυτής προόδου, ο Dudley Seers διατυπώνει τον εξής ορισμό: «οικονομική ανάπτυξη είναι η διαδικασία η οποία πρέπει να δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, να μειώνει τα απόλυτα επίπεδα φτώχειας και να βελτιώνει την ισότητα μεταξύ των εισοδημάτων». Ο ίδιος επισημαίνει την ανάγκη να ληφθούν πρωτοβουλίες και στον τομέα της γεωργίας. Κατά τη δεκαετία του '70 δίνεται ιδιαίτερο βάρος στη δημιουργία στρατηγικών γεωργικής ανάπτυξης (Malizia και Feser , 1999).

Από τη δεκαετία του '80 και έπειτα ο όρος ξεπερνάει τα στενά όρια της οικονομικής πολιτικής και εμπλουτίζεται με τις έννοιες της ολοκλήρωσης και αργότερα της αειφορικότητας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδιώκει τη σύνδεση των τοπικών και εθνικών ιδιαιτεροτήτων, τη συμμετοχή των πολιτών και την περιβαλλοντική ευαισθησία με τις οικονομικές αποφάσεις και δράσεις, ενώ το 1987 ο Ο.Η.Ε. στην τελική έκθεση της «Διεθνούς Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη» εισάγει τον όρο της “Βιώσιμης Ανάπτυξης”. Με τον τρόπο αυτό οι στρατηγικές ανάπτυξης μπαίνουν σε μια διαφορετική λογική αξιολόγησης, απόφασης και δράσης, η οποία επικρατεί μέχρι τις μέρες μας και αντικατοπτρίζει έναν πιο υγιή και ανθρώπινο χαρακτήρα.

1.3 ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω ο όρος “ανάπτυξη” εμφανίζεται επίσημα στο προσκήνιο μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Από τότε καταγράφονται πολλοί και διαφορετικοί ορισμοί της έννοιας αυτής χωρίς μέχρι σήμερα να υπάρχει ένας συγκεκριμένος παγκοσμίως κοινά αποδεκτός από ολόκληρη την πανεπιστημιακή κοινότητα. Κατά τον Bertrand αυτό οφείλεται στις παρακάτω αιτίες: στη σταδιακή μεταβολή της εννοιολογικής σημασίας του όρου, στις αλλαγές που πραγματοποιούνται συχνά στους στόχους των προγραμμάτων, στις διαφορετικές απόψεις των ειδικών κατά το σχεδιασμό των προγραμμάτων αυτών, στους επιθετικούς προσδιορισμούς που προηγούνται του όρου, στη σύγχυσή του με άλλους όρους που αναφέρονται σε αλλαγή (εκβιομηχάνιση, ανάκαμψη κ.α.), στις ιδιαιτερότητες του πληθυσμού προς τον οποίο απευθύνεται κάθε φορά ο όρος, στις διαφορετικές ιδεολογικές απόψεις των επιστημόνων που ασχολούνται με το θέμα και τέλος στην απροθυμία των κοινωνιολόγων να διαμορφώσουν ένα συγκεκριμένο επιστημονικό πλαίσιο (Αποστολόπουλος, 2004).

Στην ουσία η έννοια της ανάπτυξης δεν είναι μονοσήμαντη. Νοείται ως παρούσα κατάσταση, ως συνειδητά επιδιωκόμενη μέλλουσα κατάσταση και ως συνειδητή ορθολογική διαδικασία που οδηγεί από στάδιο σε στάδιο σε συγκεκριμένο πλαίσιο σκοπών (Δεληθέου, 2005). Σύμφωνα με τους Oberle, Stowers και Darby «ανάπτυξη είναι μια διαδικασία όπου ένας όλο και μεγαλύτερος αριθμός ατόμων μιας δεδομένης περιοχής ή ενός δεδομένου περιβάλλοντος, λαμβάνει και υλοποιεί κοινωνικά υπεύθυνες αποφάσεις, η πιθανή συνέπεια των οποίων είναι η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης μερικών ατόμων χωρίς να χειροτερεύουν τις ζωές των άλλων» (Αποστολόπουλος, 2004). Ο παραπάνω ορισμός αναφέρεται σε βελτίωση όχι μόνο του εισοδήματος, αλλά συνολικά του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού και στη συμμετοχή των ατόμων στη λήψη αποφάσεων. Έχει έτσι οικονομική και κοινωνική βάση λαμβάνοντας υπόψιν και την ηθική από τη στιγμή που οι αποφάσεις λαμβάνονται υπεύθυνα και σέβονται τις συνθήκες ζωής όλων.

Ο G. M. Meir ορίζει την οικονομική ανάπτυξη ως μια δυναμική διαδικασία κατά την οποία το πραγματικό κατά κεφαλήν εισόδημα μιας χώρας αυξάνεται μακροχρόνια, παράλληλα με το επίπεδο κοινωνικής ευημερίας του πληθυσμού. Στο δεύτερο σκέλος του ορισμού γίνεται ένας σαφής διαχωρισμός μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και οικονομικής μεγέθυνσης.

Οι δύο αυτοί όροι συχνά συγχέονται, ωστόσο η οικονομική μεγέθυνση χρησιμοποιείται με το νόημα της οικονομικής ευημερίας, χωρίς κοινωνικές προεκτάσεις (UNESCO,1972) και αναφέρεται περισσότερο στην αύξηση της παραγωγικότητας και λιγότερο σε αξιολογες διαρθρωτικές αλλαγές (Δεληθέου,2005). Άλλοι όροι που σχετίζονται με την ανάπτυξη και συναντώνται στην οικονομική επιστήμη και στη βιβλιογραφία είναι η «επέκταση», η «μεγιστοποίηση», η «αριστοποίηση», η «πρόοδος» κ.α. Η οικονομική «επέκταση» αναφέρεται στην κατάκτηση νέων αγορών, η «μεγιστοποίηση» στην αύξηση της παραγωγικότητας, η «αριστοποίηση» στο μέγιστο δυνατό οικονομικό αποτέλεσμα και η οικονομική «πρόοδος» σε μακροχρόνια αύξηση του εθνικού εισοδήματος μιας χώρας. Αντιλαμβάνεται λοιπόν κανείς ότι η ανάπτυξη είναι μια έννοια ευρύτερη από τις προαναφερθείσες, οι οποίες αποτελούν υποσύνολό της.

1.4 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ – ΤΟΠΙΚΗ - ΕΝΔΟΓΕΝΗΣ – ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ - ΑΓΡΟΤΙΚΗ - ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.4.1 Περιφερειακή Ανάπτυξη

Η περιφέρεια θα μπορούσε να θεωρηθεί σαν ένας ζωντανός οργανισμός που συντελεί στη διαμόρφωση του αναπτυξιακού προγράμματος και της πολιτικής, δηλαδή σαν ένας οργανισμός που έχει έννοια δυναμική και όχι στατική. Η οικονομική ή αναπτυξιακή περιφέρεια μπορεί να νοηθεί ως μια δυναμική γεωγραφική ενότητα τα όρια της οποίας προσδιορίζονται από τις διαχρονικές κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές της, από τις ροές της και από τις αλληλεξαρτήσεις των χωρικών μονάδων από τις οποίες αποτελείται (Κόνσολας,1997). Αν και όπως φαίνεται ο ρόλος της περιφέρειας είναι σημαντικός, δεν υπήρξε από την αρχή συστηματική περιφερειακή πολιτική, ενώ αντιθέτως η περιφερειακή συνιστώσα της ανάπτυξης ξεκίνησε σχετικά αργά και εφαρμόστηκε με τρόπο περιστασιακό. Ως περιφερειακή ανάπτυξη μπορεί να οριστεί η διαδικασία για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη των επί μέρους περιφερειών μιας χώρας. Η περιφερειακή ανάπτυξη επιδιώκεται με την αύξηση της παραγωγικής ικανότητας των επί μέρους περιφερειών, με ορισμένες αναδιαρθρώσεις κ.λ.π. Η έννοια της περιφέρειας λαμβάνεται εδώ με την οικονομική της διάσταση και όχι με τη διοικητική, χωρίς να σημαίνει ότι σε κάποιες περιπτώσεις δε μπορεί και να ταυτίζονται (Δεληθέου,2005). Το πρόβλημα που εμφανίζεται ακόμα και σήμερα στην Ελλάδα, όπως και σε άλλες χώρες του κόσμου, είναι η ασύμμετρη

ανάπτυξη μεταξύ περιφέρειας και κέντρου και το γεγονός ότι μέχρι και πριν από λίγα χρόνια οι αποφάσεις λαμβάνονταν από την κεντρική εξουσία, ακολουθούσαν δηλαδή μια «εκ των άνω» πολιτική προσέγγιση.

Η εκ των άνω προσέγγιση, ακολουθεί το πρότυπο της περιφερειακής ανάπτυξης το οποίο αποβλέπει στην αξιοποίηση των οικονομιών συγκέντρωσης και κλίμακας, στην προώθηση οικονομικών δραστηριοτήτων σε συγκεκριμένους πόλους και στη διάχυση του οφέλους σε περιοχές που τους περιβάλλουν. Το πρότυπο αυτό, το οποίο παρουσιάζεται στη διεθνή βιβλιογραφία και πρακτική με τον όρο πολιτική ανάπτυξη, εμφανίζεται στο προσκήνιο κατά τη δεκαετία του '50. Σύμφωνα με τον Perroux, γάλλος οικονομολόγος ο οποίος στη δεκαετία του '50 εργάστηκε πάνω στο θέμα της πολιτικής ανάπτυξης, η εμφάνιση της ανάπτυξης γίνεται σταδιακά ξεκινώντας από ορισμένα σημεία – πόλους ανάπτυξης με διαφορετική ένταση, διαχέεται με διάφορα κανάλια και προκαλεί διαφοροποιημένα αποτελέσματα στην οικονομία (Χριστοφάκης,2001). Σύμφωνα με τον Hirschmann (ο οποίος θεωρείται από τους θεμελιωτές της πολιτικής ανάπτυξης), στα πρώτα στάδια της ανάπτυξης μιας περιφέρειας επικρατεί η διαδικασία της πόλωσης, η οποία σταδιακά υποχωρεί ενισχύοντας τη διάχυση των προόδου και του οφέλους προς τα μικρότερα κέντρα (Barquero,1991). Παρόμοια είναι και η προσέγγιση του Boudeville, ο οποίος θεωρεί ως πόλους ανάπτυξης αστικές περιοχές με αναπτυγμένη βιομηχανική δραστηριότητα οι οποίες δύνανται να ενεργοποιήσουν οικονομικά τις περιφερειακές ζώνες επιρροής τους (Παπαδασκολόπουλος,1995). Το εκ των άνω αναπτυξιακό μοντέλο με κάποιες διαφοροποιήσεις εφαρμόστηκε στα περισσότερα αναπτυγμένα κράτη και συντέλεσε σημαντικά στην περαιτέρω πρόοδο και ευημερία τους, αμφισβητήθηκε όμως αργότερα με την εμφάνιση της έννοιας της τοπικής – ενδογενούς - ολοκληρωμένης ανάπτυξης.

1.4.2 Τοπική – Ενδογενής Ανάπτυξη

Με βάση το γεγονός ότι οι κεντρικά σχεδιασμένες πολιτικές ανάπτυξης κρίνονται συχνά αναποτελεσματικές, γεννήθηκε μια νέα προσέγγιση στηριγμένη στον αποκεντρωτικό σχεδιασμό, η τοπική ανάπτυξη. Ο όρος αυτός αναφέρεται στη μέγιστη και βέλτιστη δυνατή κινητοποίηση των πόρων σε μια δεδομένη περιοχή, συμπεριλαμβανομένων του κεφαλαίου, της εργασίας και των θεσμικών παραμέτρων όπως είναι η τοπική υποδομή, αντί να επιχειρείται η προσέλκυση κεφαλαίων και επιχειρήσεων εκτός της περιοχής προκειμένου να δημιουργηθεί ανάπτυξη και να

αυξηθεί η απασχόληση (Bryden John,2003). Σύμφωνα με τους Coffey και Polese, η τοπική ανάπτυξη δεν αναφέρεται μόνο στην έννοια της χωρικής μονάδας αλλά επεκτείνεται σε κάθε δραστηριότητα που πραγματοποιείται με πρωτοβουλία του πληθυσμού της περιοχής. Κατά τη Δεληθέου, ενδογενής ανάπτυξη είναι μια μορφή περιφερειακής ανάπτυξης στην οποία οι τοπικοί παράγοντες (τοπικοί φορείς, οργανισμοί, τοπικές επιχειρήσεις κ.α.) αποτελούν τους μοχλούς για την αναπτυξιακή διαδικασία. Η εφαρμογή του μοντέλου μπορεί να γίνει σε οποιαδήποτε χωρική κλίμακα και σε τοπικό επίπεδο αξιοποιούνται η παραγωγική δομή, η αγορά εργασίας, η επιχειρηματικότητα, οι φυσικοί πόροι, η κοινωνική και πολιτισμική δομή, οι παραδόσεις και η πολιτιστική κληρονομιά, με στόχο τη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης (Δεληθέου,2005).

Ο Barquero (1991) συνοψίζοντας τις θέσεις και τις απόψεις πολλών μελετητών, συμπεραίνει πως η τοπική ανάπτυξη αποτελεί μια διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης και διαρθρωτικών αλλαγών οι οποίες αποβλέπουν στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του τοπικού πληθυσμού και έχει τρεις σαφώς διαχωρισμένες προεκτάσεις οι οποίες συντελούν σημαντικά στον παραπάνω στόχο. Η πρώτη προέκταση είναι οικονομική και σχετίζεται με την ικανότητα ενεργοποίησης των τοπικών επιχειρήσεων, τη σωστή οργάνωση των τοπικών συντελεστών παραγωγής και τη διάθεση ανταγωνιστικών προϊόντων στην αγορά. Η δεύτερη προέκταση εισάγει στη λογική της αναπτυξιακής διαδικασίας κοινωνικούς και πολιτιστικούς παράγοντες. Τέλος, η τρίτη προέκταση αναφέρεται στην πολιτικοδιοικητική διάσταση η οποία προστατεύει το τοπικό αναπτυξιακό πλαίσιο από εξωτερικές επιδράσεις και προωθεί την ανάπτυξη της τοπικής δυναμικής.

Κατά τον Κόνσολα (1989) τα βασικά εργαλεία της ενδογενούς ανάπτυξης είναι η κινητοποίηση των τοπικών παραγόντων, η ικανοποιητική χρήση του τοπικού δυναμικού και η εισαγωγή νέων τεχνολογιών. Η ενεργοποίηση του τοπικού πληθυσμού και η συμμετοχή του στη διαμόρφωση και στην εφαρμογή στρατηγικών ανάπτυξης διαφοροποιεί τον τρόπο λήψης αποφάσεων όπως είχε διαμορφωθεί μέχρι τώρα. Η δε εισαγωγή νέας τεχνολογίας και η αφομοίωση καινοτομιών πρέπει να περιλαμβάνει:

- Ο τεχνολογική υποστήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων με σκοπό την παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων και τη διεύθυνση στη διεθνή αγορά

- Ο πρόσβαση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην έρευνα και στις νέες ανακαλύψεις
- Ο παροχή τεχνικής βοήθειας στις τοπικές επιχειρήσεις για την εφαρμογή νέων τεχνολογιών.

Παράλληλα με τα παραπάνω απαιτείται ένα επαρκές νομοθετικό πλαίσιο που θα παρέχει στις τοπικές επιχειρήσεις δυνατότητες χρηματοδότησης και αύξησης των επενδύσεων, ενώ παράλληλα θα δίνει και κίνητρα για νέα επιχειρηματική δραστηριότητα στην περιοχή. Η αποτελεσματική ενδογενής ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο περιλαμβάνει (Κόνσολας,1989) :

- Ο ύπαρξη ολοκληρωμένης στρατηγικής ανάπτυξης
- Ο διάκριση της χώρας σε περιφέρειες και διαχωρισμό των περιοχών αυτών σε μικρότερες περιοχές
- Ο δημιουργία ολοκληρωμένου προγράμματος ανάπτυξης
- Ο ενδυνάμωση της συνοχής μεταξύ των περιφερειών και των υποπεριοχών
- Ο διάδοση της τεχνολογίας, εκπαίδευση του ντόπιου δυναμικού και στήριξη των τοπικών αναπτυξιακών σχεδίων κατά τις φάσεις εφαρμογής τους

Από τις θέσεις των παραπάνω επιστημόνων γίνεται σαφές ότι η ενδογενής ανάπτυξη είναι μια μορφή περιφερειακής ανάπτυξης, στην οποία οι τοπικοί παράγοντες (όπως φορείς, οργανισμοί, τοπικές επιχειρήσεις κ.α.) αποτελούν τους μοχλούς για την αναπτυξιακή διαδικασία. Στόχος της διαδικασίας αυτής είναι τόσο η οικονομική πρόοδος και ανεξαρτησία της υπαίθρου, όσο και η κοινωνική και πολιτιστική της ευημερία και διαφοροποίηση σύμφωνα με τις τοπικές της ιδιαιτερότητες, με προϋπόθεση πάντα την ενεργοποίηση του τοπικού δυναμικού.

1.4.3 Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη

Η ενδογενής ανάπτυξη, η οποία παρουσιάστηκε συνοπτικά παραπάνω, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως μια αυτόνομη στρατηγική, αλλά μάλλον αποτελεί εργαλείο και μέσο μιας ευρύτερης ολοκληρωμένης στρατηγικής. Η έννοια της ολοκληρωμένης ανάπτυξης εμφανίζεται πιο πρόσφατα στο επιστημονικό προσκήνιο και στοχεύει στην ταυτόχρονη προώθηση διαφόρων τομέων και κλάδων που αλληλοστηρίζονται σε μια περιοχή, ώστε το αναπτυξιακό αποτέλεσμα να είναι μεγαλύτερο (Αποστολόπουλος,2004).

Ο Boudeville θεωρεί ότι η ολοκλήρωση συντελείται ταυτόχρονα σε οριζόντιο και κάθετο επίπεδο (Παπαδασκαλόπουλος,1995). Έτσι και στη διαδικασία της ολοκληρωμένης ανάπτυξης αξιοποιούνται όλες οι παραγωγικές πηγές της περιφέρειας, προωθούνται όλοι οι τομείς και οι οικονομικές δραστηριότητες στις οποίες η κάθε τοπική οικονομία πλεονεκτεί, ενώ παράλληλα επιχειρείται η ισορροπημένη ανάπτυξη και διατήρηση όλων των χωρικών μονάδων της περιφέρειας. Αυτός ο τρόπος ανάπτυξης ακολουθεί τη λογική της “εκ των κάτω” ανάπτυξης γιατί ο σχεδιασμός και η εφαρμογή της προϋποθέτουν τη συμμετοχή και την ενεργοποίηση του τοπικού πληθυσμού και των τοπικών φορέων (Κόνσολας κ.α. ,1990).

Ο Χριστοφάκης (2001) επισημαίνει ότι ο προγραμματισμός και η εφαρμογή της ολοκληρωμένης ανάπτυξης πρέπει να συνοδεύονται από :

- Τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα
- Την ανάπτυξη του τουρισμού
- Την ενίσχυση της βιοτεχνίας
- Την εξασφάλιση των βασικών υποδομών (οδικό δίκτυο, δίκτυα ύδρευσης, ηλεκτροδότησης κ.λ.π.)
- Την οργάνωση των υπηρεσιών εκπαίδευσης και υγείας
- Τη δημιουργία υπηρεσιών αναψυχής
- Την οργάνωση των διοικητικών υπηρεσιών
- Τη δημιουργία υποδομής για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων .

Από όσα προαναφέρθηκαν είναι εμφανές ότι η ολοκληρωμένη ανάπτυξη αντιτάσσεται στη μέχρι και προ εικοσαετίας κλαδική ανάπτυξη, η οποία περιορίζει την αναπτυξιακή διαδικασία στην προώθηση ενός και μόνο τομέα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα κλαδικής ανάπτυξης αποτελεί η γεωργική ανάπτυξη. Εφαρμόστηκε τη δεκαετία του ’70 είχε κεντρικό χαρακτήρα και σχετιζόταν αποκλειστικά με τον πρωτογενή τομέα και τις αλλαγές που μπορούν να πραγματοποιηθούν στην ύπαιθρο. Η ύπαιθρος κατά τον Επίτροπο Fischler δεν είναι απλώς ένας γεωγραφικός χώρος στο χάρτη. Αντιπροσωπεύει ένα οικονομικό και κοινωνικό μοντέλο, ένα συστατικό της ευρωπαϊκής κοινωνικής δομής (Παπαδόπουλος και Πατρώνης,2003). Για το λόγο αυτό η σημερινή μορφή ανάπτυξης της υπαίθρου και των περιοχών που παίζει πρωτεύοντα ρόλο η γεωργία θεωρείται πολύ σημαντική και έχει αλλάξει φιλοσοφία. Αντί να περιορίζεται στην αναδιάρθρωση του πρωτογενή τομέα διαχέεται πλέον και στους άλλους τομείς της τοπικής οικονομίας (εμπόριο, υπηρεσίες, τουρισμός κ.λ.π.)

με σκοπό τη διατήρηση και τη βελτίωση των αγροτικών περιοχών και εμπεριέχει έναν πιο ολοκληρωμένο χαρακτήρα.

1.4.4 Αγροτική - Γεωργική Ανάπτυξη

Ολοκληρώνοντας το κεφάλαιο κάποιων ειδικότερων όρων της ανάπτυξης κρίνεται απαραίτητο να γίνει μια σύντομη αναφορά στην αγροτική και γεωργική ανάπτυξη αφού η περιοχή μελέτης αποτελούσε και αποτελεί κατεξοχήν αγροτική περιοχή.

Η γεωργική ανάπτυξη σχετίζεται με την οικονομική, κοινωνική και τεχνολογική ανάπτυξη του γεωργικού τομέα και αποτελεί τρόπο κάθετης ανάπτυξης. Η αγροτική ανάπτυξη (ανάπτυξη της υπαίθρου) έχει μια ολοκληρωμένη διάσταση και αφορά στην ευρύτερη οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών όπου ο γεωργικός τομέας είναι ο επικρατέστερος τομέας οικονομικής δράσης (Ευστράτογλου,1995). Επιδιώκει τη σύνδεση του γεωργικού κλάδου με τους υπόλοιπους τομείς της τοπικής οικονομίας, την ενεργοποίηση του εγχώριου πληθυσμού, τη θεμελίωση της αναπτυξιακής λογικής στα άτομα της αγροτικής κοινότητας, την οργάνωση αναπτυξιακών μηχανισμών και την εφαρμογή ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων. Τα προγράμματα στην περίπτωση αυτή αποβλέπουν στην ενίσχυση του γεωργικού εισοδήματος από συμπληρωματική εξωγεωργική απασχόληση του πληθυσμού και είναι συνδεδεμένα με τον πολυτομεακό χαρακτήρα της γεωργίας. Ο πολυτομεακός αυτός χαρακτήρας στηρίζεται στην αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος, του αγροτικού τοπίου και της πολιτιστικής κληρονομιάς της υπαίθρου (Αλέγρας,2003).

1.5 ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Ο παράγοντας περιβάλλον και η ορθολογική χρήση αυτού κατά τη διαδικασία της ανάπτυξης δε συμπεριλαμβανόταν στα σχέδια και τα προγράμματα που εφαρμόζονταν τόσο στις αναπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Με το πέρασμα του χρόνου έγιναν εμφανείς οι συνέπειες των στρατηγικών ανάπτυξης στο περιβάλλον και κατέστη ξεκάθαρο το γεγονός ότι η ανάπτυξη αντί να αποβλέπει στην άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των οικονομικά ασθενέστερων και οικονομικά δυνατών τάξεων και κρατών μάλλον οδηγούσε στην αύξηση των διαφορών αυτών. Κατόπιν τούτου, καθορίστηκαν κάποιοι βασικοί παράγοντες που

συντελούν στην ανάπτυξη μιας περιοχής και την οδηγούν σε μια σταθερή και μακροπρόθεσμη πρόοδο οι οποίοι αναφέρονται παρακάτω (Ρωμάνος,1995) :

- Αύξηση της παραγωγικότητας
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της κοινωνίας
- Ενίσχυση της απασχόλησης
- Καταπολέμηση της ανεργίας
- Μακροπρόθεσμη σταθερότητα
- Ενδυνάμωση των δημιουργικών δυνάμεων
- Αξιοποίηση των παραγωγικών πόρων
- Ορθολογική χρήση γης και φυσικών πόρων
- Ενδυνάμωση των ασθενέστερων κοινωνικών ομάδων
- Εξασφάλιση των βασικών δικαιωμάτων υγείας, παιδείας και ποιότητας ζωής

Από τη δεκαετία του '60 και ενώ, όπως έχει επισημανθεί, εξελίσσεται η έννοια της ανάπτυξης αρχίζουν να φαίνονται και τα πρώτα σημάδια της οικολογικής κρίσης που πρόκειται να επέλθει στον πλανήτη, τα οποία προέρχονται από την αλόγιστη χρήση των φυσικών πόρων και την απερίσκεπτη απόρριψη αποβλήτων (Αμπελιώτης,2005). Το 1966 ο B. Commoner επισημαίνει πως αυτή η οικολογική κρίση έχει τις πηγές της στα λάθος πρότυπα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Το 1971,ο Gerald Eldin, βοηθός Γενικός Γραμματέας του Ο.Ο.Σ.Α, δημοσιεύει ένα άρθρο στο οποίο εισάγεται η άποψη ότι η προστασία του περιβάλλοντος και η οικονομική ανάπτυξη δεν είναι αντιμαχόμενες έννοιες, αλλά αλληλένδετες (Λάσκαρης).

Αν και το 1972 επιχειρείται μια πρώτη προσπάθεια ευαισθητοποίησης για το περιβάλλον όταν ο Ο.Η.Ε. διοργανώνει στη Στοκχόλμη τη «Διάσκεψη για το Ανθρώπινο Περιβάλλον», η πρώτη επίσημη αναφορά για την αειφόρο ανάπτυξη του πλανήτη γίνεται το 1987 με την τελική έκθεση της «Διεθνούς Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη»του Ο.Η.Ε. Σε αυτή την έκθεση ορίζεται ως Βιώσιμη ή Αειφόρος Ανάπτυξη η ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες της παρούσας γενιάς χωρίς να υποθηκεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες (Αμπελιώτης,2005). Υπάρχουν πολλοί ορισμοί για την αειφόρο ανάπτυξη οι οποίοι σε πολλές περιπτώσεις αντικρούονται μεταξύ τους. Ένας ορισμός που θα μπορούσε να εκφράσει ικανοποιητικά την αειφόρο ανάπτυξη και ο οποίος περιλαμβάνει οικονομικούς, τεχνολογικούς, κοινωνικούς και οικολογικούς παράγοντες

παρουσιάζεται παρακάτω : «αειφόρος ανάπτυξη είναι η εξακολουθητική δυναμική διαδικασία των συνεχών επιτυχών αποτελεσμάτων των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων» (Σκιάρδος,2004).

Σύμφωνα με την επιτροπή, η Βιώσιμη Ανάπτυξη αναπτύσσεται σε τρία επίπεδα, το οικονομικό, το οικολογικό και το κοινωνικοπολιτικό. Υποστηρίζεται ευρέως το γεγονός ότι τα τρία προαναφερθέντα επίπεδα δεν τυγχάνουν στην πράξη της ίδιας σημασίας και ότι η οικονομική μεγέθυνση επισκιάζει ακόμη και σήμερα τους υπόλοιπους αντικειμενικούς σκοπούς της βιωσιμότητας. Η «διατηρήσιμη μεγέθυνση» αποτελεί το κλειδί της κοινωνικής ισότητας. Χρειάζεται λοιπόν ένα είδος οικονομικής μεγέθυνσης η οποία δε θα αποκλείει από την πρόοδο κανένα σύνολο του ανθρώπινου πληθυσμού του πλανήτη και δεν θα υπονομεύει τις οικολογικές ισορροπίες (Barry and Johnston,2005). Για το λόγο αυτό πρέπει να βρεθούν εναλλακτικές λύσεις αειφορίας, με στόχο τη μεγιστοποίηση του καθαρού αποτελέσματος των οικονομικών δραστηριοτήτων, διατηρώντας και αυξάνοντας παράλληλα τα οικονομικά, οικολογικά και κοινωνικοπολιτικά αποθέματα σε μακροχρόνια βάση (Σκιάρδος,2004).

Παράλληλα με τα επίπεδα που αναπτύσσεται η αειφορία υπάρχουν και τα επίπεδα στα οποία πρέπει να εφαρμόζεται. Η εφαρμογή της πρέπει να ξεκινάει από το επίπεδο του νοικοκυριού για να φτάνει σταδιακά μέχρι το διεθνές επίπεδο. Αυτό σημαίνει ότι σε επίπεδο νοικοκυριού, σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και τελικά σε διεθνές επίπεδο πρέπει να υπάρχει το στοιχείο της αειφορικότητας. Από τη δεκαετία του '90 και έπειτα δε νοείται διαμόρφωση περιφερειακής οικονομικής στρατηγικής χωρίς να συνυπολογίζεται η έννοια της αειφορικότητας και χωρίς αυτή να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη από τους υπεύθυνους για το σχεδιασμό προγραμμάτων ανάπτυξης, τοπικών στρατηγικών και σχεδίων ανάπτυξης νοικοκυριών κ.λ.π. (Comsell and Haughton,2006).

Το 1992 στην Παγκόσμια Διάσκεψη για τη Γη στο Ρίο υπογράφεται και υιοθετείται η Agenda 21, η οποία αποτελεί το σύνολο των οδηγιών για τη βιωσιμότητα στον 21^ο αιώνα. Η Agenda 21 είναι ένα μακροπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης για την ανάπτυξη που αφορά σε τομείς όπως η γεωργία, η βιομηχανία, η αστική διαχείριση, η περιβαλλοντική διαχείριση, η τεχνολογία, η φτώχεια, ο πληθυσμός και το εμπόριο (Αμπελιώτης,2005). Από τότε έλαβαν χώρα άλλες οκτώ διασκέψεις οι οποίες παρατίθενται επιγραμματικά:

✓ 1995 Βερολίνο

- ✓ 1996 Γενεύη
- ✓ 1997 Κιότο
- ✓ 1998 Μπουένος Άιρες
- ✓ 1999 Βόννη
- ✓ 2000 Χάγη
- ✓ 2001 Βόννη
- ✓ 2001 Μαρακές

με σημαντικότερη εκείνη του Κιότο της Ιαπωνίας το 1997 με σκοπό τη μείωση της εκπομπής των αερίων του θερμοκηπίου για κάθε αναπτυγμένη βιομηχανική χώρα.

Η επόμενη επίσημη κίνηση γίνεται το 2002 στο Γιοχάνεσμπουργκ όπου πραγματοποιείται η «Παγκόσμια Διάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη» ως απόρροια των διασκέψεων της Στοκχόλμης για το Περιβάλλον (1972) και του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (1992). Η Διάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη αποτέλεσε τη μεγαλύτερη διάσκεψη που έχει πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα και εκεί διαπιστώνεται ότι δεν έχει σημειωθεί ικανοποιητική πρόοδος στα θέματα της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι πέντε βασικοί στόχοι που τέθηκαν τότε αναφέρονται επιγραμματικά παρακάτω (Αμπελιώτης, 2005) :

- ο Μείωση κατά 50% μέχρι το 2015 του παγκόσμιου πληθυσμού που δεν έχει πρόσβαση σε αποχέτευση
- ο Δέσμευση για ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον από την παραγωγή χημικών
- ο Δέσμευση για αποκατάσταση των πληθυσμών των ψαριών μέχρι το 2015
- ο Δέσμευση για έναρξη των εθνικών στρατηγικών για τη βιώσιμη ανάπτυξη μέχρι το 2005
- ο Δέσμευση για παύση της απώλειας της βιοποικιλότητας μέχρι το 2010.

Είναι πλέον γεγονός η ανάγκη για μια ολοκληρωμένη , αειφορική ανάπτυξη στις μέρες μας. Πολλοί είναι οι οργανισμοί που δραστηριοποιούνται στα θέμα αυτά, ενώ οι περισσότερες εθνικές, ευρωπαϊκές και παγκόσμιες στρατηγικές προσανατολίζονται προς μια ανάλογη κατεύθυνση. Κάθε φορέας, κυβέρνηση ή συνασπισμός χωρών έχει τους δικούς του ιδιαίτερους στόχους και τις δικές του προσδοκίες από τις αναπτυξιακές στρατηγικές, με κεντρικό άξονα πάντα την

παγκόσμια αειφορική ανάπτυξη η οποία αποτελεί τη μελλοντική πρόκληση για οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική πολιτική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΟΡΕΙΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

2.1 ΓΕΝΙΚΑ

Ο ελλαδικός χώρος χαρακτηρίζεται από ένα ιδιόρρυθμο σύνολο απομονωμένων περιοχών και οικισμών, μεγάλος αριθμός των οποίων βρίσκεται στα ορεινά του κομμάτια. Οι ορεινές περιοχές του ελληνικού χώρου παραμελήθηκαν τόσο ως προς το σχεδιασμό και τη χρηματοδότηση όσο και ως προς το ευρύτερο αναπτυξιακό ενδιαφέρον των κυβερνήσεων για μακρά χρονική περίοδο. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα των ιδιαίτερων αυτών χώρων, οδήγησε στην εγκατάλειψη, την ερήμωση και την οικονομική τους υποβάθμιση. Βέβαια θα ήταν παράλειψη να μην τονιστεί ότι στις περισσότερες περιπτώσεις, η έλλειψη αυτή της ανθρώπινης δραστηριότητας συντέλεσε στη διατήρηση του φυσικού τους κάλλους και τοπίου και στην προστασία των περιβαλλοντικών τους ισορροπιών σε επίπεδο οικοσυστημάτων και βιοτόπων. Τα τελευταία χρόνια και ιδίως την τελευταία δεκαετία με τις νέες απόψεις για ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη, ανάπτυξη δηλαδή που λαμβάνει υπόψιν όχι μόνο οικονομικά, αλλά παράλληλα κοινωνικά, πολιτισμικά και περιβαλλοντικά κριτήρια, επιχειρείται η αναβίωσή τους μέσω της αξιοποίησης, ανάδειξης και προστασίας των γεωφυσικών, κοινωνικών και πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων τους.

Στο παρόν κεφάλαιο, αφού δοθεί ο ορισμός των ορεινών περιοχών, γίνεται μια σύντομη αναφορά στις ιδιαιτερότητες, στα προβλήματα και στις προοπτικές τους, με σκοπό την καλύτερη και πληρέστερη κατανόηση των ιδιαιτεροτήτων της Ορεινής Ναυπακτίας, η οποία αποτελεί όχι μόνο την περιοχή μελέτης, αλλά και μια κατεξοχήν ορεινή περιοχή.

2.2 ΕΝΝΟΙΑ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Αν και ο ορεινός χώρος διέπεται από κάποια κοινά φυσικά χαρακτηριστικά, μεγάλο υψόμετρο και έντονο ανάγλυφο, δεν φαίνεται να υπάρχει για αυτόν κάποιος ορισμός σε διεθνές επίπεδο. Για την περίπτωση της Ελλάδας οι ορεινές της περιοχές αποτελούνται από βουνά μέσου ύψους, με υψομετρικό όριο τα 2.917 μέτρα. Η Εθνική

Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας (ΕΣΥΕ) διακρίνει το ελληνικό έδαφος με βάση το υπερθαλάσσιο ύψος και τις εδαφικές κλίσεις σε τρεις ζώνες: ορεινή, ημιορεινή και πεδινή. Οι τιμές των κριτηρίων χαρακτηρισμού των ζωνών αυτών παρουσιάζονται παρακάτω :

1. Ορεινή ζώνη:

- Η κτηματική τους έκταση βρίσκεται σε υψόμετρο άνω των 700 - 800 μέτρων
- Μέση κλίση εδάφους κτηματικής τους έκτασης μεγαλύτερη του 35%

2. Ημιορεινή ζώνη

- Η κτηματική τους έκταση βρίσκεται σε υψόμετρο μέχρι 699 μέτρα
- Μέση κλίση εδάφους κτηματικής τους έκτασης 8 - 35%

3. Πεδινή ζώνη

- Η κτηματική τους έκταση βρίσκεται σε υψόμετρο 0 – 99 μέτρα
- Μέση κλίση εδάφους κτηματικής τους έκτασης μεγαλύτερη του 35%

Με βάση τα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε., η οποία φαίνεται να προσεγγίζει σε ικανοποιητικό βαθμό την έννοια του ελληνικού ορεινού χώρου, ως ορεινές χαρακτηρίζονται οι κοινότητες που είτε το μεγαλύτερο μέρος τους βρίσκεται σε υψόμετρο άνω των 800 μέτρων ή η εδαφική τους επιφάνεια είναι πολύ κεκλιμένη και κατ'έξοχήν ανώμαλη, χωρίζονται δε από χαράδρες ή καλύπτονται από ορεινούς όγκους που δημιουργούν πολλαπλές εδαφικές πτυχώσεις με υψομετρικές διαφορές μεγαλύτερες από 400 μέτρα. Κατά την απογραφή του 1991 καταγράφηκαν 2.138 ορεινές κοινότητες και 1.505 ημιορεινές, συνολικά δηλαδή 3.643 ημιορεινοί και ορεινοί οικισμοί που καταλαμβάνουν 94 εκατομμύρια στρέμματα (το 71% του συνόλου της έκτασης της Ελλάδας το οποίο ανέρχεται σε 132 εκατομμύρια στρέμματα) (Ε.Σ.Υ.Ε., 1995) .

Κοινώς παραδεκτό είναι το γεγονός ότι τις ορεινές περιοχές δε χαρακτηρίζει μόνο το υψόμετρο, αλλά και η τοπογραφία τους, η μορφολογία τους, καθώς και οι

ιδιαίτερες κλιματικές συνθήκες που επικρατούν σε αυτές. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι η δύσκολη πρόσβαση και η οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική απομόνωση.

Με τα νέα δεδομένα στη χάραξη στρατηγικών ανάπτυξης οι ορεινές, μειονεκτικές και προβληματικές περιοχές χρήζουν ειδικής μεταχείρισης. Το ενημερωτικό σημείωμα του Υπουργείου Γεωργίας (17/7/1997) εντάσσει στις ορεινές περιοχές δήμους, κοινότητες και οικισμούς που πληρούν τις παρακάτω προϋποθέσεις (Καρανικόλας και Μαρτίνος, 1999):

- ο Η κτηματική τους έκταση βρίσκεται σε υψόμετρο πάνω από 800 μέτρα
- ο Η κτηματική τους έκταση βρίσκεται μεταξύ 600 – 800 μέτρων και οι κλίσεις του εδάφους είναι τουλάχιστον 16%
- ο Η κτηματική τους έκταση βρίσκεται σε υψόμετρο κάτω από 600 μέτρα με κλίσεις εδάφους τουλάχιστον 20%.

Στο ίδιο σημείωμα του υπουργείου δίνονται τα χαρακτηριστικά των μειονεκτικών περιοχών και των περιοχών με ειδικά προβλήματα. Έτσι, στις μειονεκτικές περιοχές εντάσσονται δήμοι, κοινότητες και οικισμοί που αποτελούν ομοιογενείς ζώνες και χαρακτηρίζονται από χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού, άγονο έδαφος και χαμηλό εισόδημα. Πιο συγκεκριμένα στις μειονεκτικές περιοχές :

- ο Η πυκνότητα του πληθυσμού είναι μέχρι 45 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο
- ο Το γεωργικό εισόδημα είναι μικρότερο του 80% του μέσου όρου της χώρας
- ο Οι αποδόσεις των περισσότερων καλλιεργειών είναι μέχρι το 80% του μέσου όρου της χώρας

Αντίστοιχα, στις περιοχές με ειδικά προβλήματα εντάσσονται δήμοι, κοινότητες και οικισμοί παραμεθόριων και νησιωτικών περιοχών, οι οποίες λόγω θέσης παρουσιάζουν :

- ο Γεωργικό εισόδημα μέχρι το 80% του μέσου όρου της χώρας
- ο Αποδόσεις των κυριότερων καλλιεργειών μικρότερες του 80% του μέσου όρου της χώρας

2.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

2.3.1. Φυσικά χαρακτηριστικά

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ο ορεινός χώρος χαρακτηρίζεται από το έντονο ανάγλυφο και τα μεγάλα υψόμετρα. Ο ελληνικός ορεινός χώρος συγκεντρώνει σε σχέση με τις υπόλοιπες ζώνες το μεγαλύτερο ποσοστό χερσαίας γης, το μεγαλύτερο ποσοστό δασικών εκτάσεων και βοσκοτόπων και το σύνολο των αλπικών εκτάσεων. Από στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. προκύπτει πως κατέχει το 64% των δασών και το 51% των βοσκοτόπων ενώ από άποψη γεωργικής γης κατέχει ποσοστό 18% στο σύνολο της χώρας.

Άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό των ορεινών περιοχών είναι ότι αποτελούν το βασικό χώρο υποδοχής του μεγαλύτερου μέρους των μετεωρολογικών κατακρημνισμάτων τόσο για την Ελλάδα, όσο και για τις περισσότερες χώρες. Τα κατακρημνίσματα στις περιοχές αυτές εμφανίζονται σε μεγάλο ποσοστό με τη μορφή χιονιού κατά τους χειμερινούς μήνες και με τη μορφή βροχοπτώσεων κατά τον υπόλοιπο χρόνο. Αν ληφθεί υπόψιν και η έντονη φυτοκάλυψη (δάση, θάμνοι, καλλιεργούμενες εκτάσεις), που συντελεί σημαντικά στην απορρόφηση του νερού και στον ανεφοδιασμό του υπόγειου υδατικού ορίζοντα, καθίσταται σαφής ο ρόλος των ορεινών όγκων ως τροφοδότες των υδάτων που καταναλώνονται στις πεδινές και αστικές περιοχές κάθε χώρας (Στάμου κ.α.,1997).

Πέρα από το νερό, τα στοιχεία που απαρτίζουν τις ορεινές περιοχές αποτελούν σημαντικούς φυσικούς πόρους. Τα εδάφη τους συγκεντρώνουν μεγάλο όγκο ορυκτού πλούτου και τα δάση τους τροφοδοτούν σε ξυλεία τους κατοίκους των πεδινών περιοχών. Επιπλέον, αποτελούν σημαντική πηγή ενέργειας (συχνά ανανεώσιμης), ενώ με τις απότομες υψομετρικές διαβαθμίσεις δημιουργούν ποικιλία κλιματικών ζωνών και συνεπώς διαφορετικών οικοσυστημάτων, σε μικροκλίμακα (Μπεριάτος,1997). Όλες οι ιδιαίτερες εδαφοκλιματικές και οικολογικές συνθήκες που επικρατούν στα ορεινά καθιστούν τις ορεινές περιοχές σημαντικές εστίες βιοποικιλότητας, άγριας ζωής και ενδημικών ειδών, γεγονός που στις μέρες μας λαμβάνεται πλέον σοβαρά υπόψιν και οδηγεί σε μέτρα προστασίας των εύάλωτων και εύθραυστων αυτών περιοχών.

2.3.2 Δημογραφικά – κοινωνικά χαρακτηριστικά

Οι ορεινοί όγκοι αποτελούσαν ανέκαθεν τόπους διαμονής αυτοχθόνων πληθυσμών, οι οποίοι λόγω της απομόνωσης από τις πεδινές περιοχές είχαν αναπτύξει δραστηριότητες σε ισορροπία με το τοπικό φυσικό περιβάλλον που τους επέτρεπαν να διατηρούν την αυτάρκειά τους. Σήμερα, ο ελληνικός ορεινός χώρος χαρακτηρίζεται από αραιό πληθυσμό. Ενώ οι ορεινές περιοχές καλύπτουν το 42% της έκτασης της χώρας (σχεδόν τη μισή της έκταση), αυτές συγκεντρώνουν μόνο το 9% του πληθυσμού με αποτέλεσμα η μέση πληθυσμιακή πυκνότητα των περιοχών αυτών να κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα σε σχέση με τη μέση πληθυσμιακή πυκνότητα της υπόλοιπης Ελλάδας (στοιχεία Ε.Σ.Υ.Ε.).

Από τη δεκαετία του '50 σημειώθηκε μια μαζική έξοδος προς τις πόλεις, κάτι που συνεχίστηκε και κατά τις επόμενες δεκαετίες και οφείλεται στις επιδράσεις του πολέμου αλλά και στο συγκεντρωτικό μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης που ακολούθησαν οι κυβερνήσεις μεταπολεμικά (Ρόκος,1980). Πιο συγκεκριμένα, συνολικά οι αγροτικές περιοχές της χώρας έχασαν μεγάλο μέρος του πληθυσμού τους κυρίως κατά τις δεκαετίες του '50 και του '60 (-16% κατά την περίοδο 1961 – 1971), λόγω μετανάστευσης και αστικοποίησης. Η απώλεια πληθυσμού συνεχίστηκε σε μικρότερη κλίμακα κατά τη δεκαετία του '70 (-4%), ενώ τη δεκαετία του '80 άγγιξε μόλις το -2%. Το ζήτημα που προκύπτει, όπως φαίνεται και από τον Πίνακα 2.1 που ακολουθεί, είναι πως η έξοδος του πληθυσμού από τις αγροτικές περιοχές της χώρας είναι σημαντική και σταθερή στην περίπτωση των ορεινών περιοχών, με αποτέλεσμα αυτές να παρουσιάζουν φαινόμενα πληθυσμιακής αποψίλωσης και γήρανσης, αφού το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών ανήκει στις νεότερες ηλικίες (Ευστράτογλου,1997). Επιπρόσθετα να αναφερθεί πως το πραγματικό μέγεθος του ορεινού πληθυσμού αποδεικνύεται από επιτόπιες έρευνες ακόμη μικρότερο από αυτό που παρουσιάζουν οι απογραφές.

Η μαζική εγκατάλειψη που περιγράφεται παραπάνω είχε εκτενείς ανθρωποκεντρικές συνέπειες, όχι μόνο δημογραφικές αλλά επίσης κοινωνικές και πολιτισμικές. Με τη σταδιακή μείωση του πληθυσμού πραγματοποιήθηκε και μια διαρκής και εκτεταμένη εξάλειψη παραδοσιακών στοιχείων, συνδεδεμένων όχι μόνο με τις επιμέρους περιοχές, αλλά και με ολόκληρη την πολιτιστική και ιστορική πραγματικότητα της χώρας. Ήθη και έθιμα, παραδοσιακές δεξιότητες και τεχνικές (η αρχιτεκτονική της πέτρας του ξύλου και του σιδήρου, η επεξεργασία του μαλλιού και των γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων), ντόπια ακούσματα (τα δημοτικά

τραγούδια, οι χοροί και οι τοπολαλιές), συνήθειες και προϊόντα, χάνονται με το πέρασμα του χρόνου και αυτό συντελεί στην ομογενοποίηση της χώρας και στην απομάκρυνση από την πραγματική της ταυτότητα.

Πίνακας 2.1: Πληθυσμός και μεταβολές αυτού κατά κατηγορία περιοχών

Περιοχές	Πληθυσμός (χιλ. άτομα)		
Έτος	1971	1981	1991
Ορεινές	1.048	942	940
Ημιορεινές	1.782	2.085	2.236
Πεδινές	5.939	6.713	7.089
Σύνολο χώρας	8.769	9.740	10.259

Πηγή: ΕΣΥΕ

2.3.3 Τομείς παραγωγής στον ελληνικό ορεινό χώρο

Η αναλογία μεταξύ των τριών τομέων παραγωγής στον ελληνικό ορεινό χώρο είναι αρκετά δυσανάλογη, γεγονός που πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν κατά τη σχεδίαση και εφαρμογή προγραμμάτων που στοχεύουν στην οικονομική πρόοδο, στη δημογραφική τόνωση και στην ολοκληρωμένη ανάπτυξή του.

Ο πρωτογενής τομέας συγκεντρώνει το 48,7 % του εργατικού δυναμικού του ορεινού χώρου και αποτελεί το σημαντικότερο παραγωγικό τομέα και τη βασική οικονομική στήριξη για τις ορεινές περιοχές. Ο δευτερογενής τομέας, ο οποίος παρουσιάζει και τη μεγαλύτερη υστέρηση σε σχέση με τους άλλους δύο συγκεντρώνει το 20,4% του δυναμικού ενώ τέλος ο τριτογενής τομέας και γενικότερα οι υπηρεσίες συγκεντρώνουν το 30,9 % του εργατικού δυναμικού του χώρου (Σχέδιο Ανάπτυξης Ορεινού Χώρου, 2000-2006).

2.4 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΟΡΕΙΝΩΝ –ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Όπως περιγράφεται παραπάνω, οι ορεινές περιοχές παρουσιάζουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία τις καθιστούν ξεχωριστές αλλά και ευαίσθητες από άποψη ανάπτυξης και επιβίωσης. Οι δυσμενείς εδαφοκλιματικές συνθήκες, η δύσκολη πρόσβαση στα αστικά κέντρα, η πληθυσμιακή κατάρρευση τα χαμηλά εισοδήματα και η άνιση ανάπτυξη των παραγωγικών τομέων, περιγράφουν ικανοποιητικά τα προβλήματα που παρουσιάζονται στις περιοχές αυτές.

Ο βασικός τομέας παραγωγής των ορεινών περιοχών είναι ο πρωτογενής και πιο συγκεκριμένα η γεωργία, η κτηνοτροφία και η δασοπονία. Τα γνωστά προβλήματα και οι οργανωτικές θεσμικές αδυναμίες της ευρύτερης ελληνικής γεωργίας, που μειώνουν την αποδοτικότητα του αγροτικού τομέα, την ανταγωνιστικότητα των γεωργικών προϊόντων και τα εισοδήματα των ελλήνων παραγωγών, εμφανίζονται και εδώ και είναι :

- Το μικρό μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων
- η εποχικότητα πολλών γεωργικών δραστηριοτήτων
- η ανεπάρκεια γεωργικών επενδύσεων
- η αναντιστοιχία μεταξύ του ποσοστού του αγροτικού πληθυσμού και του ποσοστού συμμετοχής της αγροτικής παραγωγής στο Α.Ε.Π.
- η χαμηλή ανταγωνιστικότητα των γεωργικών προϊόντων
- η χαλαρή σύνδεση μεταξύ των επιμέρους τομέων της οικονομικής δραστηριότητας
- η μεγάλη ηλικία των απασχολούμενων στη γεωργία με αποτέλεσμα τη δημιουργία «ηλικιακού ελλείμματος» (Παπαγεωργίου,1997)

Ιδίως για τις ορεινές και τις μειονεκτικές περιοχές, πέρα από όλα όσα προαναφέρθηκαν, υπάρχουν και επιμέρους προβλήματα όπως η δημογραφική κατάρρευση, οι δυσκολίες στην εμπορία και μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, η καθυστέρηση σε θέματα εκπαίδευσης και σε θέματα ροής πληροφοριών και η δυσχέρεια στην προώθηση νέας τεχνολογίας.

Η κτηνοτροφία, η οποία αποτελούσε ανέκαθεν βασική πηγή εισοδήματος των κατοίκων των ορεινών περιοχών, εμφανίζει μια μείωση στον αριθμό των ζωικών μονάδων στις περιοχές αυτές. Λόγω της εγκατάλειψης και της μείωσης της γεωργίας, ελαττώθηκε σημαντικά και η παραγωγή κτηνοτροφικών φυτών στις ορεινές περιοχές με αποτέλεσμα οι τελευταίες να εξαρτώνται για την κάλυψη των αναγκών των ζώων από τις πεδινές περιοχές και να προβαίνουν στη μη ορθολογική χρήση των βοσκοτόπων και στην ελεύθερη βόσκηση χωρίς προϋποθέσεις γεγονός βέβαια που οφείλεται σε έλλειψη σχεδιασμού και πολιτικής βούλησης (Παπαναστάσης,1994).

Όμως και η δασοπονία αντιμετωπίζει προβλήματα, καθώς τα δάση περιορίζονται συνεχώς από την ανεξέλεγκτη υλοτόμηση την καταπάτηση και τις πυρκαγιές. Η έλλειψη δασικού κτηματολογίου πανελλαδικά και ειδικά στις ορεινές περιοχές, το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης των οποίων καλύπτεται από δάση,

δυσχεραίνει τη διατήρηση, την ορθή εκμετάλλευση και την προστασία των δασικών εκτάσεων.

2.5 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Ο σχεδιασμός ενός προγράμματος ανάπτυξης ορεινών περιοχών πρέπει να περιλαμβάνει μέτρα στήριξης της γεωργίας και της κτηνοτροφίας, μέτρα συγκράτησης, επιστροφής και ενεργοποίησης του πληθυσμού, δημιουργία κινήτρων για τη δραστηριοποίηση νέων ατόμων, αύξηση της επιχειρηματικότητας και προστασία του περιβάλλοντος.

Το Υπουργείο Γεωργίας στο Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2000-2006 λαμβάνοντας υπόψιν τις ιδιαιτερότητες και τα προβλήματα των ορεινών περιοχών περιλαμβάνει μέτρα τα οποία αποβλέπουν στη στήριξη και την ανάπτυξη των περιοχών αυτών και τα οποία συμβαδίζουν με τις θέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα βασικά χαρακτηριστικά του Σχεδίου είναι :

- Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη (με ισόρροπη ανάπτυξη όλων των χωρικών μονάδων και των τοπικών πλεονεκτημάτων
- Τοπική Ανάπτυξη (με έμφαση στην τοπική πρωτοβουλία και την επιχειρηματική δράση
- Εκ των κάτω ανάπτυξη (με δραστηριοποίηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ενεργοποίηση των τοπικών παραγόντων
- Αειφόρο Ανάπτυξη (με οικονομική ανάπτυξη παράλληλα με την προστασία του περιβάλλοντος)

Στον τομέα γεωργίας – κτηνοτροφίας, το Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2000-2006 περιελάμβανε πρωτίστως τη χορήγηση ετησίως εξισωτικής αποζημίωσης σε 180.000 γεωργοκτηνοτρόφους μόνιμους κάτοικους των περιοχών αυτών και στους μετακινούμενους κτηνοτρόφους ως αντιστάθμισμα της απώλειας εισοδήματος την οποία υφίστανται από την επίδραση των μονίμων φυσικών μειονεκτημάτων που επικρατούν στις περιοχές αυτές. Οι εξισωτικές αποζημιώσεις είναι αυξημένες στις ορεινές, σε σχέση με άλλες μειονεκτικές περιοχές.

Βασικό ρόλο φαίνεται να παίζει και η πολυλειτουργικότητα στη γεωργία γεγονός που αντικατοπτρίζεται στο ύψος των ενισχύσεων. Υψηλότερων ενισχύσεων όσον αφορά στις καλλιέργειες τυγχάνουν οι ζωοτροφές για πώληση, τα αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά, τα ψυχανθή και σιτηρά και τα είδη εκτός διατροφής. Οι

λοιπές καλλιέργειες, τυγχάνουν της μισής αποζημίωσης και ανάμεσα σ' αυτές είναι και η ελιά, η οποία αποτελεί την πιο εκτεταμένη ορεινή καλλιέργεια. Πολύ ψηλές ενισχύσεις δίνονται στους

βοσκότοπους με συγκομιζόμενες τροφές για αυτοκατανάλωση. Το μέτρο αυτό θα μπορούσε να ενισχύσει σημαντικά την ελληνική κτηνοτροφία, να αμβλύνει το χάσμα ανάμεσα στην γεωργική και την κτηνοτροφική παραγωγή στην Ελλάδα και παράλληλα να μειώσει την εξάρτηση των ορεινών περιοχών από τις πεδινές για την προμήθεια ζωοτροφών, δεδομένου ότι λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα και δίνονται κατευθύνσεις για ορθολογική διαχείριση των βοσκοτόπων.

Ένα άλλο μέτρο, το οποίο σχετίζεται άμεσα με τις ορεινές περιοχές, είναι αυτό της

πρόωρης συνταξιοδότησης, για τη βελτίωση της ηλικιακής σύνθεσης των αγροτών. Η ενίσχυση η οποία χορηγείται είναι αυξημένη εάν οι δικαιούχοι του προγράμματος επιλέξουν να μεταβιβάσουν τη γεωργική τους εκμετάλλευση σε διάδοχο γεωργό ηλικίας μέχρι 30 ετών.

Επίσης, επιδιώκεται και η αναδιάρθρωση του μεγέθους των εκμεταλλεύσεων αφού ως προϋπόθεση τίθεται το μέγεθος να είναι τουλάχιστον 30 στρ. ξηρικής καλλιέργειας ή ισοδύναμής της (η περαιτέρω αύξηση του μεγέθους των εκμεταλλεύσεων, π.χ. σε 50 στρ., θεωρήθηκε δύσκολος στόχος για τα ελληνικά δεδομένα).

Παράλληλα με τα προγράμματα πρόωρης συνταξιοδότησης πραγματοποιούνται και προγράμματα ενίσχυσης νέων αγροτών με αυξημένα κίνητρα στην περίπτωση εγκατάστασης σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές με προϋποθέσεις λιγότερο αυστηρές για την ενίσχυση νέων που κατοικούν στις περιοχές αυτές. Τα κίνητρα είναι ακόμα πιο αυξημένα στην περίπτωση που οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις συμπεριλάβουν τουριστικά και βιοτεχνικά κτίσματα. Τέλος, σημαντικό ρόλο στη χάραξη πολιτικής γης στις ορεινές περιοχές διαδραματίζουν τα αποκαλούμενα «Γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα». Οι διάφορες δράσεις οι οποίες εντάσσονται σε αυτά και σχετίζονται με τις ορεινές περιοχές είναι η βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία, η εκτατικοποίηση της κτηνοτροφίας, η μακροχρόνια παύση εκμετάλλευσης γεωργικών γαιών και το πρόγραμμα απειλούμενων αυτοχθόνων φυλών αγροτικών ζώων (Μιχαηλίδου και Ρόκος, Ε.Μ.Π.).

Υπάρχουν πολλά ακόμα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την ανάπτυξη και αναβίωση των ορεινών περιοχών όπως για παράδειγμα εγγειοβελτιωτικά έργα και

έργα υποδομής (όπως βελτίωση και επέκταση των οδικών δικτύων), προστασία των δασών και ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα παραγωγής με παράλληλη σύνδεσή του με τους άλλους τομείς τα οποία αποτελούν προϋποθέσεις σε κάθε περίπτωση ολοκληρωμένης, ενδογενούς ανάπτυξης.

Τέλος, ένα σημαντικό εργαλείο στα χέρια του σχεδιασμού ανάπτυξης ορεινών και μειονεκτικών περιοχών αποτελούν οι εναλλακτικές δραστηριότητες με σημαντικότερη εκείνη του αγροτουρισμού. Οι δραστηριότητες αυτές συντελούν στην ανάπτυξη των ορεινών περιοχών, χρησιμοποιούνται μέσω των κοινοτικών προγραμμάτων και έχουν φέρει θετικά αποτελέσματα στην υποστήριξη των εν λόγω περιοχών. Ακολουθεί μια σύντομη αναφορά στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, με έμφαση στον αγροτουρισμό, οι οποίες αποτελούν πολύτιμο εργαλείο για τα προγράμματα ανάπτυξης των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

2.6 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ – ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

2.6.1 Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού

Τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί κάποια είδη τουριστικής δραστηριότητας διαφοροποιημένα από την έννοια του γνωστού Μαζικού τουρισμού, τα οποία αποκαλούνται με δύο λέξεις «Εναλλακτικός Τουρισμός» και αποτελούν πλέον ένα σημαντικό τμήμα του παγκόσμιου τουρισμού σε αριθμό τουριστικών προορισμών και σε ζήτηση για υπηρεσίες που συνδέονται με αυτόν. Πρόκειται για μικρής κλίμακας τουριστικές υπηρεσίες, που βασίζονται στην αξιοποίηση ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων τα οποία προέρχονται από τα ενδογενή χαρακτηριστικά και τους τοπικούς πόρους κάποιων περιοχών. Οι πιο σημαντικές πηγές εναλλακτικού τουρισμού παρατίθενται εδώ (Τσάρτας κ.α.,2004) :

- ❖ Αγροτουρισμός
- ❖ Οικοτουρισμός
- ❖ Τουρισμός Υγείας και Φυσικής Ζωής
- ❖ Φυσιολατρικός τουρισμός
- ❖ Αθλητικός Τουρισμός
- ❖ Πολιτιστικός Τουρισμός
- ❖ Ιαματικός Τουρισμός
- ❖ Εκπαιδευτικός Τουρισμός
- ❖ Θρησκευτικός Τουρισμός
- ❖ Επιστημονικός Τουρισμός

❖ Χειμερινός Τουρισμός

Οι ιδιαιτερότητες και οι κοινωνικές, οικονομικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές συνθήκες που επικρατούν στις ορεινές περιοχές, αφενός επιβάλλουν και αφετέρου επιτρέπουν την εφαρμογή κάποιων από τους παραπάνω μηχανισμούς τουριστικής ανάπτυξης, με κυριότερους τον αγροτουρισμό και τον οικοτουρισμό. Η έννοια του «επιβάλλουν» αναφέρεται στην οικονομική ενδυνάμωση των, συγκριτικά με άλλες πεδινές και αστικές περιοχές, οικονομικά στάσιμων περιοχών αυτών, ενώ η έννοια του «επιτρέπουν» σχετίζεται με τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες και τις ασύγκριτες περιβαλλοντικές ομορφιές οι οποίες βρίσκονται εκεί και παραμένουν ανεκμετάλλευτες.

Σε κάθε περίπτωση, κατά το σχεδιασμό και την εφαρμογή τέτοιων μηχανισμών τουριστικής ανάπτυξης θα πρέπει να τηρούνται κάποιες βασικές αρχές (Τσάρτας κ.α., 2004):

- ❖ Συνεκτίμηση στο σχεδιασμό της κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής φέρουσας ικανότητας των περιοχών
- ❖ Κίνητρα τα οποία να ενισχύουν υποδομές, υπηρεσίες και δραστηριότητες ενταγμένες ισόρροπα στο τοπικό φυσικό και δομημένο τοπίο
- ❖ Ειδικό θεσμικό πλαίσιο, το οποίο να διέπει την τουριστική ανάπτυξη και να θέτει όρια και κανόνες

2.6.2 Αγροτουρισμός - Οικοτουρισμός

Ο αγροτουρισμός αποτελεί μορφή εναλλακτικού τουρισμού και ικανοποιεί τόσο την ανάγκη των κατοίκων των αστικών κέντρων να βρεθούν κοντά στη φύση, όσο και την ανάγκη των κατοίκων της υπαίθρου να συμπληρώσουν το εισόδημά τους. Προς την κατεύθυνση αυτή και μέσω κάποιων προγραμμάτων όπως το LEADER κατασκευάζονται αγροτουριστικά καταλύματα με σεβασμό στο περιβάλλον και με στόχο την επιπλέον ανάπτυξη των ορεινών περιοχών.

Σύμφωνα με το Βαφειάδη (Θεοδωροπούλου και Αποστολόπουλος, 2003), ο Αγροτουρισμός είναι μια νέα μορφή τουρισμού και τοπικής τουριστικής ανάπτυξης, η οποία αναπτύσσεται σε μη αστικό χώρο και αποτελεί δραστηριότητα αυτών που απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα. Έχει δύο κύριους στόχους. Πρώτος στόχος είναι ο τουρίστας να βρεθεί κοντά στη φύση και δεύτερος να ενισχυθεί το αγροτικό εισόδημα με την ενοικίαση καταλυμάτων και με την ενίσχυση της κατανάλωσης των

προϊόντων της τοπικής αγοράς που προμηθεύονται οι τουρίστες. Τα επιμέρους οφέλη από τη δραστηριότητα αυτή είναι επίσης σημαντικά, αποτελούν τρόπους ενδυνάμωσης και των ορεινών περιοχών και είναι (Θεοδωροπούλου και Αποστολόπουλος,2003) :

- ❖ Η συνεργασία των τριών τομέων παραγωγής των τοπικών οικονομιών με σκοπό την ανταπόκριση στη ζήτηση τοπικών προϊόντων από την προσέλευση τουριστών
- ❖ Η δημιουργία έργων υποδομής για τη δυνατή προσέγγιση και παραμονή των επισκεπτών
- ❖ Η δραστηριοποίηση των τοπικών φορέων και η ενίσχυση της τοπικής πρωτοβουλίας
- ❖ Η συγκράτηση του πληθυσμού στις περιοχές και η ύπαρξη κινήτρων για την επιστροφή και παραμονή των νέων
- ❖ Η αξιοποίηση και προστασία των ιστορικών, πολιτιστικών και φυσικών πόρων
- ❖ Η διάδοση των τοπικών προϊόντων
- ❖ Η εφαρμογή πρακτικών και σχεδίων με στόχο πάντα τη διατήρηση του περιβάλλοντος

Στην περίπτωση των βουνών, μεγάλο όφελος μπορεί να επέλθει και από τον οικοτουρισμό. Ο οικοτουρισμός ή οικολογικός τουρισμός αποτελεί επίσης εναλλακτική μορφή τουρισμού και βασίζεται στην ανάδειξη, αξιοποίηση και προστασία των φυσικών πόρων μιας περιοχής με επιστημονική ή/και αισθητική σημασία (Θεοδωροπούλου και Αποστολόπουλος,2003). Στην περίπτωση αυτή οι επισκέπτες διαμένουν σε απλά οικήματα και απολαμβάνουν ορειβασίες, πεζοπορίες, κολύμπι, ποδηλασία και ότι άλλο σχετίζεται με δραστηριότητες που προσφέρει το φυσικό περιβάλλον.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού αποτελούν έναν τρόπο διαφοροποίησης των πηγών εισοδήματος του αγροτικού πληθυσμού και ενίσχυσης των τοπικών οικονομιών και κοινωνιών με ήπιους και φιλικούς προς το περιβάλλον τρόπους ανάπτυξης. Σε αυτό το κλίμα κινείται και η Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER, η οποία εφαρμόζεται κατά κόρον σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, περιλαμβάνει μέτρα που στηρίζουν τις ιδιαιτερότητες των περιοχών αυτών και περιγράφεται στο κεφάλαιο που ακολουθεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ-ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ:

LEADER

3.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τα τελευταία χρόνια έχει αλλάξει αρκετά ο τρόπος αντιμετώπισης των οικονομικών προβλημάτων και η πολιτική ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ύπαρξη μιας κεντρικά κατευθυνόμενης περιφερειακής πολιτικής δίνει τη θέση της σε επιμέρους μέσα και πολιτικές, που λαμβάνουν υπόψη τους τις τοπικές και περιφερειακές ιδιαιτερότητες.

Το 1981, με την είσοδό της Ελλάδας στην ΕΟΚ, η ελληνική περιφερειακή και αγροτική πολιτική πέρασε από μια περίοδο προσαρμογής στο σύστημα προγραμματισμού της Κοινότητας. Από το τέλος της δεκαετίας του '70 φάνηκε στους κόλπους της Κοινότητας πως η Κοινή Αγροτική Πολιτική (Κ.Α.Π.) δεν μπορούσε να επιλύσει τα διαρθρωτικά προβλήματα του γεωργικού τομέα και πως οι πλουσιότερες αγροτικές περιοχές απολάμβαναν το μεγαλύτερο μέρος των Κοινοτικών πόρων. Το 1984 πραγματοποιείται η αναθεώρηση της Κ.Α.Π., η οποία στηρίζεται στο Πράσινο Βιβλίο για την Κ.Α.Π., και θέτει ως βασικούς αντικειμενικούς σκοπούς για την Κοινοτική Πολιτική αρχικά την εξισορρόπηση των αγορών των γεωργικών προϊόντων και στη συνέχεια τη διατήρηση οικονομικά και κοινωνικά βιώσιμων περιοχών και την προστασία του περιβάλλοντος (Ευστράτογλου,1995). Με την αναθεώρηση της Κ.Α.Π. και τις αρχές του Πράσινου Βιβλίου εισάγεται επίσημα η έννοια της ολοκληρωμένης ανάπτυξης και της διακλαδικής διασύνδεσης, ενθαρρύνεται η συμπληρωματική δραστηριότητα του γεωργικού πληθυσμού και η διαφοροποίηση των πηγών προέλευσης του εισοδήματός του.

Στα μέσα της δεκαετίας του '80 γίνεται από την πλευρά της Κοινότητας η πρώτη προσπάθεια ολοκληρωμένης ανάπτυξης στον Ελλαδικό χώρο με την εφαρμογή των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (Μ.Ο.Π.). Τα Μ.Ο.Π. αποτελούσαν ολοκληρωμένα στρατηγικά σχέδια ανάπτυξης, η εφαρμογή των οποίων στόχευε στη βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών διαρθρώσεων στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της Κοινότητας (www.mou.gr). Εφαρμόστηκαν στη Γαλλία,

στην Ιταλία, στην Ισπανία, στην Πορτογαλία και στην Ελλάδα. Για τη χώρα μας, τα έξι από τα επτά Προγράμματα των Μ.Ο.Π. αντιστοιχούσαν στα έξι Διαμερίσματα που ήταν τότε χωρισμένη η Ελλάδα (Βόρεια Ελλάδα, Δυτική Ελλάδα, Κεντρική Ελλάδα, Νήσοι Αιγαίου, Κρήτη και Αττική), ενώ το τελευταίο ήταν θεματικό (Μ.Ο.Π. Πληροφορικής). Η αρχική περίοδος εφαρμογής τους ήταν η περίοδος 1984 - 1989, αλλά παρατάθηκε μέχρι το 1993. Στόχος των Μ.Ο.Π. ήταν η χρηματοδότηση τοπικών ολοκληρωμένων προγραμμάτων που απέβλεπαν στη σύνδεση του αγροτικού τομέα με τους άλλους παραγωγικούς τομείς και στη υποστήριξη όχι μόνο οικονομικών αλλά και κοινωνικών και πολιτισμικών δράσεων. Σε αντίθεση με τη Γαλλία και την Ιταλία όπου το πρόγραμμα πέτυχε σε μεγάλο ποσοστό το σκοπό του η Ελλάδα δεν κατόρθωσε να αφομοιώσει την έννοια αυτής της ολοκληρωμένης προσέγγισης και ακολούθησε και πάλι κλαδική πολιτική (Αποστολόπουλος, 2004).

Το 1988, όταν πραγματοποιείται η Μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων (δηλαδή του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, του Κοινωνικού Ταμείου και του Τμήματος Προσανατολισμού του Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων), αρχίζει ουσιαστικά η υλοποίηση της ολοκληρωμένης προσέγγισης της ανάπτυξης. Οι περιοχές της Κοινότητας διακρίνονται σε περιοχές Στόχου 1, 2 και 5β και κλάδους Στόχου 3, 4 και 5α ανάλογα με την οικονομική και κοινωνική τους ανάπτυξη, ενώ η Ελλάδα στο σύνολό της περιλαμβάνεται στις περιοχές Στόχου 1 (ανάπτυξη και διαρθρωτική προσαρμογή των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών).

Από το 1988 αρχίζει η εφαρμογή των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (Κ.Π.Σ.) τα οποία συντάσσονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έπειτα από διαπραγματεύσεις με τα Κράτη Μέλη με βάση τα σχέδια ανάπτυξης που υποβάλλονται από τις αρμόδιες εθνικές και περιφερειακές αρχές (Δελιθέου, 2005). Τα Κ.Π.Σ. αποτελούνται από δύο σκέλη, το εθνικό και το περιφερειακό. Στο πρώτο ανήκουν τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και στο δεύτερο τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα τα οποία καλύπτουν ολοκληρωμένες αναπτυξιακές δραστηριότητες σε καθεμιά από τις δεκατρείς περιφέρειες της χώρας (Πετράκος – Ψυχάρης, 2004). Το πρώτο Κ.Π.Σ. εφαρμόστηκε κατά την περίοδο 1989 – 1993, το δεύτερο την περίοδο 1991 – 1999, το τρίτο κατά το διάστημα 2000 -2006, ενώ η νέα προγραμματική περίοδος του νέου Κοινοτικού Πλαισίου περιλαμβάνει τα χρόνια 2007 – 2013. Τα Κ.Π.Σ. απορροφούν περίπου το 90% των πόρων των διαρθρωτικών Ταμείων και καθορίζουν τις προτεραιότητες, τις μορφές παρέμβασης και την πολυετή

χρηματοδότηση της Ένωσης. Το υπόλοιπο 10% των Διαρθρωτικών Ταμείων αφορά στις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες. Να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι πέρα από τα παραπάνω υπάρχει και μια τρίτη δυνατότητα κοινοτικής χρηματοδότησης, οι Καινοτόμες Δράσεις ή Πιλοτικά Προγράμματα, τα οποία αποτελούν ενέργειες μικρού κυρίως βεληνεκούς (Δεληθέου,2005) .

3.2 ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

Το 1988 με τη μεταρρύθμιση των διαρθρωτικών ταμείων εισάγεται μια καινοτομία με την ονομασία «Κοινοτικές Πρωτοβουλίες (Κ.Π.)». Πρόκειται για Επιχειρησιακά Προγράμματα τα οποία σχεδιάζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και συντονίζονται και υλοποιούνται από τα κράτη μέλη. Οι Κ.Π. είναι εκφραστές οριζόντιων κοινοτικών πολιτικών και συμπληρώνουν τις δραστηριότητες των Διαρθρωτικών Ταμείων σε ορισμένους τομείς (Δεληθέου,2005). Χρηματοδοτούνται κατά το μεγαλύτερο μέρος τους από την Ε.Ε., ενώ κατά το υπόλοιπο από το δικαιούχο κράτος μέλος (Δεληθέου,2005). Δίνουν τη δυνατότητα επισήμανσης και αντιμετώπισης βασικών βιοτικών προβλημάτων σε τοπικό επίπεδο ενισχύοντας τη διακρατική συνεργασία, συγκεντρώνοντας τεχνογνωσία και εισάγοντας καινοτομίες.

Οι Κ.Π. ανάλογα με το στόχο τους διακρίνονται σε περιφερειακού χαρακτήρα, σε γεωργικού χαρακτήρα και σε κοινωνικού χαρακτήρα. Η πρώτη κατηγορία εστιάζει στα προβλήματα της περιφέρειας, στις δυσκολίες που προκύπτουν από τις ισχύουσες κοινοτικές πολιτικές και στις λύσεις τους. Η δεύτερη κατηγορία σχετίζεται με τις γεωργικές διαρθρώσεις και την αγροτική ανάπτυξη. Τέλος, η τρίτη κατηγορία έχει ως στόχο την κοινωνική οργάνωση της περιφέρειας και τη βελτίωση και πρόοδο των ατόμων που ζουν εκεί. Το περιεχόμενο των Κ.Π. επικεντρώνεται σε κάποια θέματα που ενδιαφέρουν άμεσα τα κράτη-μέλη και επιδρούν άμεσα στους βασικούς τους τομείς ανάπτυξης και είναι τα παρακάτω:

- Υπόβαθρο για διαπεριφερειακή, διασυνοριακή και διακρατική συνεργασία.
- Αγροτική ανάπτυξη.
- Αντιμετώπιση προβλημάτων απομακρυσμένων περιοχών.
- Απασχόληση ανθρώπινου δυναμικού.
- Διαχείριση βιομηχανικών μεταβολών.
- Ανασυγκρότηση αστικών συνοικιών.

- Αναδιάρθρωση της αλιείας.

Την περίοδο 1989-1993 οι Κ.Π. που εφαρμόζονται ανέρχονταν σε 16 (ENVIREG, PRISMA, INTERREG, REGEN, RECHAR, RESIDER, RENAVAL, REGIS, TRIDE, TELEMATIQUE, LEADER, EUROFORM, NOW, HORIZON, RETEX, KONVER). Την περίοδο 1994-99 με προσθέσεις και τροποποιήσεις ο αριθμός τους μειώθηκε σε 13 (INTERREG II, ADAPT, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, PMG, URBAN, RETEX, KONVER, RECHAR II, RESIDER II, REGIS II, PEACE, PESCA, LEADER II) (Πετράκος - Ψυχάρης, 2004). Κατά την τρίτη περίοδο οι Κ.Π. χρηματοδοτούνται καθεμιά από ένα ταμείο και συρρικνώνονται σε τέσσερις ανάλογα τη θεματική ενότητα όπως περιγράφεται παρακάτω (Δεληθέου, 2005):

- Διασυνοριακή – Διαπεριφερειακή Συνεργασία (INTERREG III)
- Ανάπτυξη Αγροτικού Χώρου (LEADER +)
- Ανάπτυξη Αστικού Χώρου (URBAN)
- Καταπολέμηση των διακρίσεων στην αγορά εργασίας (EQUAL)

3.3 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ LEADER

Η κοινοτική πρωτοβουλία LEADER (Liaisons Entre Actions de Developpement de l' Economie Rurale, δηλαδή Δεσμοί μεταξύ των Δράσεων για την Ανάπτυξη της Αγροτικής Οικονομίας), αναλήφθηκε με απόφαση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας χορηγήθηκε κοινοτική βοήθεια υπό μορφή συνολικών επιδοτήσεων ή ολοκληρωμένων επιχειρησιακών προγραμμάτων, προκειμένου να μπορέσουν οι φορείς αγροτικής ανάπτυξης να θέσουν σε πειραματική εφαρμογή προσεγγίσεις αγροτικής ανάπτυξης με καινοτόμο χαρακτήρα.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της προσέγγισης LEADER διαφοροποιούν την πρωτοβουλία από άλλα κοινοτικά προγράμματα και περιλαμβάνουν τα παρακάτω 7 σημεία:

- Χωρική προσέγγιση.

Η περιοχή θα πρέπει να είναι αγροτική και να έχει κάποια ομοιογένεια. Κάθε περιοχή έχει τα δικά της ειδικά χαρακτηριστικά τα οποία οι τοπικοί φορείς είναι σε θέση να γνωρίζουν καλύτερα. Έτσι, με τη χωρική προσέγγιση, αξιοποιούνται καλύτερα οι πόροι της περιοχής και δημιουργούνται προοπτικές βιώσιμης ανάπτυξης.

- Εκ των κάτω προς τα άνω προσέγγιση.

Με τον όρο αυτό εννοείται η κινητοποίηση και συμμετοχή στην αναπτυξιακή στρατηγική όλων των τοπικών φορέων. Η λήψη αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο με διαδικασία ισότιμης συμμετοχής όλων των φορέων επιτρέπει τη δημιουργία νέων σχέσεων συνεργασίας και εμπιστοσύνης ανάμεσα στους τοπικούς φορείς. Με τον τρόπο αυτό γίνεται περισσότερο αποτελεσματική η πολιτική της αγροτικής ανάπτυξης.

➤ Ομάδες Τοπικής Δράσης.

Ομάδα Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) νοείται ένα σύνολο ιδιωτικών και δημοσίων φορέων, που συνδέονται με μια εταιρική σχέση με στόχο τη διαμόρφωση κοινής στρατηγικής για την ανάπτυξη μιας αγροτικής περιοχής. Η Ομάδα Τοπικής Δράσης επιλέχθηκε ως θεσμός για τη διαχείριση του LEADER, προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερος βαθμός αποτελεσματικότητας για την προώθηση τοπικών πρωτοβουλιών.

➤ Καινοτόμος χαρακτήρας των δράσεων.

Η ανάληψη καινοτόμων ενεργειών είναι ο κεντρικός στόχος της πρωτοβουλίας LEADER. Ο καινοτόμος χαρακτήρας αφορά κυρίως νέα προϊόντα, νέες μεθόδους και νέες μορφές οργάνωσης.

➤ Διασύνδεση μεταξύ δράσεων, δηλαδή ολοκληρωμένη και πολυτομεακή προσέγγιση.

Αυτό σημαίνει ότι οι δράσεις πρέπει να σχεδιάζονται και να λειτουργούν ως ένα συνεκτικό σύνολο και όχι ως μια σειρά αποσπασματικών ενεργειών. Με τον όρο “πολυτομεακή προσέγγιση” εννοείται η δημιουργία μιας αντίληψης με τη συμμετοχή όλων των φορέων της περιοχής και με δράσεις σε πολλούς τομείς.

➤ Δικτύωση, περιλαμβανομένης της διακρατικής συνεργασίας.

Οι εμπειρίες που αποκτώνται από την πρωτοβουλία LEADER είναι απαραίτητο να ανταλλάσσονται ανάμεσα στα άτομα που συμμετέχουν στις δράσεις αγροτικής ανάπτυξης, και αυτό επιτυγχάνεται μέσα από δικτύώσεις και διακρατική συνεργασία.

➤ Αποκεντρωμένες μεθόδους διαχείρισης και χρηματοδότησης.

Η χρηματοδότηση αποτελεί επίσης ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό δεδομένου ότι οι Τοπικές Ομάδες καθορίζουν τον προϋπολογισμό τους βάσει των κατευθύνσεων του προγράμματός τους, κατανέμουν τους πόρους στα διάφορα μέτρα, εγκρίνουν τις δράσεις και τροποποιούν ή προσαρμόζουν τις χορηγήσεις κατά τη διάρκεια εφαρμογής και γενικά, είναι υπεύθυνες για τις αποφάσεις τους.

Η πρωτοβουλία LEADER λοιπόν, είναι πολύ στενά συνδεδεμένη με τοπικούς αναπτυξιακούς φορείς και παράγοντες, που φυσικά διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή. Οι σημαντικότεροι από αυτούς τους παράγοντες είναι: το γενικό πλαίσιο της υπαίθρου, οι κυριότεροι τοπικοί φορείς και το γενικότερο θεσμικό περιβάλλον. Αυτοί οι παράγοντες έχουν στρατηγική σημασία για την προσέγγιση LEADER.

3.4 LEADER I

3.4.1 Περιγραφή και ανάλυση LEADER I

Το LEADER I αποτέλεσε υπόδειγμα Κ.Π. που αφορούσε στην ολοκληρωμένη τοπική αγροτική ανάπτυξη και έδινε τη δυνατότητα χορήγησης κοινοτικής βοήθειας με τη μορφή συνολικών ολοκληρωμένων επιδοτήσεων. Στόχευε στην αγροτική ανάπτυξη και στην εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της κάθε περιοχής ως αποτέλεσμα της τοπικής πρωτοβουλίας, στη διακίνηση πληροφοριών και την απόκτηση γνώσης ως προς την τοπική ανάπτυξη και τέλος στην ανταλλαγή αυτής της γνώσης μεταξύ των διαφόρων περιοχών. Πέρασε με τον τρόπο αυτό η αγροτική ανάπτυξη σε μια «εκ των κάτω» προσέγγιση, η οποία διακρίνεται ξεκάθαρα μέσω των χαρακτηριστικών και των ιδιομορφιών του LEADER που είναι οι εξής:

- Οι περιοχές εφαρμογής του προγράμματος έχουν περιορισμένο μέγεθος και κάποιες τοπικές ιδιαιτερότητες.
- Η ανάπτυξη της κάθε περιοχής στηρίζεται στην ενεργό συμμετοχή του πληθυσμού και των τοπικών φορέων με σκοπό την εξεύρεση και την εφαρμογή δράσεων που πηγάζουν από την περιοχή και τους κατοίκους της και ταιριάζουν σ' αυτήν.
- Δημιουργούνται Τοπικές Ομάδες Δράσης (Τ.Ο.Δ.) που συγκεντρώνουν τοπικά όργανα, ενώσεις και επιχειρήσεις της περιοχής και θέτουν τις βάσεις στη δημιουργία Εταιρικής Σχέσης.
- Υπάρχει ολοκληρωμένη προσέγγιση της περιοχής από τις Τ.Ο.Δ. και κατάστρωση μιας στρατηγικής ανάπτυξης.
- Απαιτείται η παρουσίαση ενός επιχειρησιακού σχεδίου ανάπτυξης της Τ.Ο.Δ. με σκοπό τη χρηματοδότηση της στρατηγικής της.
- Υπάρχει εθνικό και ευρωπαϊκό δίκτυο με σκοπό τη διακίνηση των πληροφοριών και των εμπειριών που προκύπτουν από τη συμμετοχή στο πρόγραμμα.

Οι περιοχές που επιλέχθηκαν για την εφαρμογή του LEADER I ήταν εκείνες του στόχου 1 και 5β, οι οποίες κάλυπταν το 55% του εδάφους της Κοινότητας.

Στο LEADER I διακρίνονταν τρεις κατηγορίες μέτρων. Η πρώτη σχετιζόταν άμεσα με τους κατοίκους και τους οικονομικούς παράγοντες κάθε περιοχής και αναφερόταν σε τεχνική υποστήριξη, επαγγελματική κατάρτιση και ενισχύσεις για την απασχόληση, αγροτουρισμό, ενίσχυση μικρών επιχειρήσεων, βιοτεχνία, υπηρεσίες παρεχόμενες σε μικρή ακτίνα, αξιοποίηση και εμπορευματοποίηση γεωργικών προϊόντων και λοιπά μέτρα. Η δεύτερη κατηγορία μέτρων αφορούσε τη δημιουργία, τον εξοπλισμό και τη διαχείριση ομάδων αγροτικής ανάπτυξης. Τέλος η τρίτη κατηγορία αναφερόταν στην οργάνωση και τη λειτουργία δικτύου μεταξύ των ομάδων σε διεθνές επίπεδο (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων).

3.4.2 Εφαρμογή LEADER I στον ελλαδικό χώρο

Συνολικά στον ευρωπαϊκό χώρο οι περιοχές LEADER I περιελάμβαναν μια έκταση 364.000 km², το μεγαλύτερο μέρος της οποίας βρίσκεται στη Νότια Ευρώπη και η οποία συγκέντρωνε περίπου 11,5 εκ. κατοίκους.

Στον Ελλαδικό χώρο το LEADER I εφαρμόστηκε σε μια έκταση περίπου 41.000 km², ποσοστό δηλαδή 30% της συνολικής έκτασης συγκεντρώνοντας περίπου 1.378.000 κατοίκους που αντιστοιχεί σε ποσοστό 14% του συνολικού πληθυσμού. Στο πρόγραμμα εντάχθηκαν 1733 έργα, από αυτά προέκυψαν 1877 νέες θέσεις εργασίας και εκπαιδεύτηκαν 2900 άτομα από τα οποία το 55% ήταν γυναίκες και το 48% νέοι.

Από τον πίνακα 3.1 που ακολουθεί φαίνεται πως κυρίαρχο μέτρο ήταν αυτό του αγροτουρισμού, συγκεντρώνοντας το 50,4% της συνολικής χρηματοδότησης και ακολουθεί η αξιοποίηση γεωργικών προϊόντων με 20,2%. Το μεγάλο ενδιαφέρον για το Μέτρο του αγροτουρισμού ήταν αναμενόμενο για την Ελλάδα, η οποία ανήκει στις περιοχές του Στόχου 1. Οι περιοχές αυτές είναι κατά βάση αγροτικές και η ανάπτυξη του τουρισμού αποτελεί ένα συμπληρωματικό και σημαντικό μέσο για την ανάδειξη και την πρόοδό τους.

Πίνακας 3.1 Κατανομή χρηματοδότησης κατά βασικό μέτρο

Μέτρο 1	Τεχνική υποστήριξη	3,6%
Μέτρο 2	Επαγγελματική κατάρτιση	3,5%
Μέτρο 3	Αγροτουρισμός	50,4%
Μέτρο 4	Μικρομεσαίες επιχειρήσεις	9,8%
Μέτρο 5	Αξιοποίηση γεωργικών κτλ προϊόντων	20,2%
Μέτρο 6	Λοιπά μέτρα	5,4%
Μέτρο 7	Δημιουργία υποδομής των ΤΟΔ	<u>7,3%</u>
Σύνολο		100%

Πηγή : Αιτωλική Αναπτυξιακή

3.5 LEADER II

3.5.1 Περιγραφή και ανάλυση LEADER II

Το LEADER I αποτέλεσε πειραματική εφαρμογή καινοτόμων δράσεων σε τοπικό επίπεδο με σκοπό την αγροτική ανάπτυξη. Συνέχεια αυτού ήταν το LEADER II το οποίο είχε χρονική διάρκεια εφαρμογής 6 χρόνια (1994-2000). Σκοπός του ήταν η ενθάρρυνση και ανάληψη καινοτόμων αναπτυξιακών ενεργειών που σχετίζονταν με κάθε δραστηριότητα του αγροτικού χώρου από τοπικούς φορείς, η οργάνωση των φορέων αυτών καθώς και η συνεργασία τους σε εθνικό και διεθνές επίπεδο ώστε να αξιοποιηθεί η πείρα που αποκτήθηκε σε κάθε περιοχή και παράλληλα να υλοποιηθούν από κοινού κάποια σχέδια.

Οι φορείς που αναλάμβαναν την εφαρμογή και υλοποίηση του LEADER II ήταν δύο κατηγοριών:

- α) Ομάδες Τοπικής Δράσης για την αγροτική ανάπτυξη, οι οποίες είχαν τα χαρακτηριστικά των Ομάδων που δημιουργήθηκαν κατά την εφαρμογή του LEADER I (σύνολο δημοσίων και ιδιωτικών εταίρων οι οποίοι συνεργάζονται με σκοπό τη διαμόρφωση μιας στρατηγικής για την ανάπτυξη μιας οριοθετημένης αγροτικής περιοχής).
- β) Συλλογικοί φορείς δημόσιοι ή ιδιωτικοί του αγροτικού χώρου (π.χ. Συνεταιρισμοί, Γεωργικό Επιμελητήριο, Ενώσεις κοινοτήτων κ.τ.λ.), με τον όρο ότι η δράση τους αναφέρεται στην ανάπτυξη μιας τοπικής γεωγραφικής ενότητας.

Ενδιάμεσος φορέας για τη διαχείριση και παρακολούθηση του LEADER II σε επίπεδο χώρας ήταν το Υπουργείο Γεωργίας.

Οι περιοχές επιλογής για το LEADER II ήταν όπως και στην περίπτωση του LEADER I εκείνες του στόχου 1 και 5β. Ένα 10% των πιστώσεων που διατέθηκε για το LEADER II μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και σε γειτονικές περιοχές των στόχων και 5β.

Με το LEADER II λαμβάνονταν υπόψη οι παρακάτω 8 συνιστώσες για την κάθε περιοχή:

- Εικόνα και αντίληψη της περιοχής.
- Φυσικοί πόροι.
- Ανθρώπινο δυναμικό.
- Πολιτισμός και ταυτότητα της περιοχής.
- Τεχνογνωσία.
- Χρηματοδοτικοί πόροι.
- Δραστηριότητες και απασχόληση.
- Αγορές – εξωτερικές σχέσεις.

(Τα νέα του LEADER,2000).

Το LEADER II περιελάμβανε τέσσερα σκέλη:

➤ Α Σκέλος: «Απόκτηση ικανοτήτων»

Το σκέλος αυτό αποτελούσε το πρώτο βήμα της πρωτοβουλίας, αφορούσε στη χρηματοδότηση της τεχνικής βοήθειας στο στάδιο πριν τις επενδύσεις και απέβλεπε:

- στη διάγνωση των αναγκών της κάθε περιοχής όπως εκφράζονται από τον τοπικό πληθυσμό,
- στη δημιουργία κινήτρων για ενεργοποίηση και συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στο πρόγραμμα ανάπτυξης,
- στην παροχή τεχνικής στήριξης για τη δημιουργία εταιρικών σχέσεων σε τοπικό επίπεδο και τη συνεργασία των τοπικών φορέων,
- στη δημιουργία ολοκληρωμένων αναπτυξιακών στρατηγικών,
- στην εξεύρεση πηγών χρηματοδότησης κ.τ.λ.

➤ Β Σκέλος: «Καινοτόμα προγράμματα για την αγροτική ανάπτυξη»

Κάθε προτεινόμενη δράση στο πλαίσιο του LEADER II, εκτός από τη γενική κατεύθυνση προς τη λογική της ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης, θα έπρεπε να διαθέτει και 3 βασικά χαρακτηριστικά: καινοτομία σε σχέση με τα τοπικά δεδομένα, επίδειξη και δυνατότητα μεταφοράς τεχνογνωσίας.

Η επιλογή των καινοτόμων ενεργειών δεν αποβλέπει στη διατύπωση νεωτεριστικών ανεφάρμοστων προτάσεων χωρίς καμιά ουσιαστική αξία, αλλά στη δημιουργία προγραμμάτων που θα αποφέρουν μια πραγματική προστιθέμενη αξία σε σχέση με τις άλλες παρεμβάσεις που γίνονται στην περιοχή και στην εξασφάλιση ότι τα προγράμματα αυτά δε θα χρηματοδοτήσουν τις υπάρχουσες δραστηριότητες των φορέων.

Οι δράσεις των προγραμμάτων αυτών εντάσσονται στα παρακάτω μέτρα:

- Μέτρο 1: «Παροχή τεχνικής υποστήριξης»
- Μέτρο 2: «Επαγγελματική κατάρτιση και ενισχύσεις για την απασχόληση».
- Μέτρο 3: «Αγροτουρισμός»
- Μέτρο 4: «Μικρές επιχειρήσεις, βιοτεχνία, υπηρεσίες παρεχόμενες σε μικρή ακτίνα».
- Μέτρο 5: «Αξιοποίηση επιτόπου και εμπορία γεωργικής, δασοκομικής παραγωγής και αλιείας».
- Μέτρο 6: «Διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος και του περιβάλλοντος χώρου».

➤ Γ Σκέλος: «Διακρατική συνεργασία»

Πρόκειται για τη συνεργασία μεταξύ τοπικών φορέων που βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη και εφαρμόζουν παρεμφερή προγράμματα. Επιτρέπεται και ενισχύεται με τον τρόπο αυτό η ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών, καθώς και ο σχεδιασμός, η δημιουργία και η από κοινού εμπορία προϊόντων και υπηρεσιών.

➤ Δ Σκέλος: «Ένταξη στο δίκτυο»

Διερεύνηση του υπάρχοντος δικτύου LEADER προς όφελος όλων εκείνων που συμμετέχουν στην αγροτική ανάπτυξη (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων).

3.5.2 Εφαρμογή LEADER II στον ελλαδικό χώρο

Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας LEADER II υλοποιήθηκαν συνολικά 3.270 έργα και δράσεις (σε σχέση με τα 1733 έργα που πραγματοποιήθηκαν κατά το

LEADER I). Από αυτά τα 1150 ήταν έργα αγροτουρισμού και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, 508 ήταν επενδύσεις μικρών επιχειρήσεων και βιοτεχνιών, 765 έργα αξιοποίησης και εμπορίας της γεωργικής, δασοκομικής και αλιευτικής παραγωγής, 600 επενδύσεις προστασίας και ανάδειξης περιβάλλοντος και πολιτιστικής κληρονομιάς, 16 σχέδια διακρατικής συνεργασίας, 2 σχέδια απόκτησης ικανοτήτων, 70 δράσεις στήριξης των φορέων υλοποίησης και 160 καταρτίσεις (Υπουργείο Γεωργίας, 2001).

Ο συνολικός προϋπολογισμός του ελληνικού LEADER II ανέρχεται σε 263.000 εκατ. ECU (81,71 δις δρχ.) και αναλύεται στον πίνακα 3.2. Η μεγαλύτερη απορρόφηση του παραπάνω προϋπολογισμού έγινε στο σκέλος Β (καινοτόμα προγράμματα).

Πίνακας 3.2. Προϋπολογισμός ελληνικού LEADER II

	εκατ. ECU	δις δρχ
A. ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	184,004	57,40
A₁. ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ Ε.Ε.	148,002	45,88
A₂. ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΕΛ. ΚΡΑΤΟΥΣ	36,002	11,16
B. ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	79,595	24,68
Γ. ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	263,600	81,71

Πηγή : Αξιολόγηση του LEADER II για την Ελλάδα, Ευρωπαϊκή Επιτροπή

3.6 LEADER +

3.6.1 Περιγραφή και ανάλυση LEADER +

Η εφαρμογή της Πρωτοβουλίας LEADER + αποτέλεσε συνέχεια των προγραμμάτων LEADER I και LEADER II κατά την τρίτη χρονική περίοδο με διάρκεια υλοποίησης την επταετία 2002 – 2008.

Η πρωτοβουλία αυτή συμπληρώνει τα καθιερωμένα προγράμματα με την ενθάρρυνση των ολοκληρωμένων ενεργειών που σχεδιάζονται και υλοποιούνται στο πλαίσιο εταιρικών σχέσεων σε τοπική κλίμακα. Έχει σκοπό να παροτρύνει και να στηρίξει τους φορείς των αγροτικών περιοχών να εξετάσουν το δυναμικό τους κάτω από μια πιο μακροχρόνια προοπτική. Στόχοι των στρατηγικών του προγράμματος αυτού είναι :

- Η αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς

- Η ενίσχυση του οικονομικού πλαισίου με απώτερο σκοπό τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης
- Η βελτίωση της οργανωτικής ικανότητας των περιοχών.

Στα πλαίσια του LEADER + οι άνθρωποι της υπαίθρου :

- Συμμετέχουν ενεργά
- Προβαίνουν σε μικρές επενδύσεις
- Ενεργούν συλλογικά

Το LEADER + (σε αντίθεση με το LEADER I και II) απευθύνεται σε όλες τις αγροτικές περιοχές της Ευρώπης. Στην Ελλάδα προβλέπεται να εφαρμόζεται κυρίως στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές με σκοπό την ενίσχυση και την ανάκαμψη τους. Η εφαρμογή του LEADER + πραγματοποιείται μέσω των Ομάδων Τοπικής Δράσης. Τα βασικά χαρακτηριστικά των Ομάδων Τοπικής Δράσης είναι η μορφή Ανώνυμης Εταιρείας, η ευρεία συμμετοχή τοπικών φορέων, η εγκατάσταση στις συγκεκριμένες περιοχές, η ύπαρξη ικανής οικονομικής ευρωστίας και η στελέχωση με εξειδικευμένο προσωπικό.

Η πρωτοβουλία LEADER + αποτελείται από τρία σκέλη (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων) :

- ΣΚΕΛΟΣ 1: «Ολοκληρωμένες και πιλοτικού χαρακτήρα στρατηγικές αγροτικής ανάπτυξης».

Οι στρατηγικές που εφαρμόζονται πρέπει :

- Να είναι ολοκληρωμένες και να στηρίζονται στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των φορέων των τομέων και των σχεδίων και να διαρθρώνονται γύρω από ένα σημαντικό θέμα, χαρακτηριστικό της ταυτότητας, των πόρων ή και της τεχνογνωσίας της περιοχής.
- Να καταδεικνύουν τη βάση και τη κοινωνικοοικονομική συνεκτικότητα της περιοχής.
- Να διαθέτουν πιλοτικό χαρακτήρα.
- Να αποτελούν συμπληρωματικές ενέργειες των ήδη εφαρμοσμένων προγραμμάτων στην περιοχή.

- ΣΚΕΛΟΣ 2: «Στήριξη και συνεργασία μεταξύ αγροτικών περιοχών».

Το σκέλος αυτό αποβλέπει στη στήριξη της συνεργασίας μεταξύ περιοχών :

- Του ίδιου Κράτους Μέλους

- Πολλών Κρατών Μελών

- ΣΚΕΛΟΣ 3: «Δικτύωση του συνόλου των αγροτικών περιοχών και όλων των φορέων ανάπτυξης».

Στόχος αυτού του σκέλους είναι η τόνωση της συνεργασίας μεταξύ των περιοχών και η πληροφόρηση και η αποκόμιση διδαγμάτων που σχετίζονται με την αγροτική ανάπτυξη. Κάθε Σκέλος του Προγράμματος αποβλέπει σε συγκεκριμένους στόχους και περιλαμβάνει μέτρα προς την επίτευξη των στόχων αυτών :

- ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: «Ολοκληρωμένες και πιλοτικού χαρακτήρα στρατηγικές αγροτικής ανάπτυξης».

- ◆ Μέτρο 1 : «Τεχνική στήριξη των Ομάδων Τοπικής Δράσης»
- ◆ Μέτρο 2 : «Ενισχύσεις σε επενδύσεις – Στήριξη στην επιχειρηματικότητα»
- ◆ Μέτρο 3 : «Υποστηρικτικές ενέργειες»
- ◆ Μέτρο 4 : «Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς»

- ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: «Στήριξη συνεργασίας μεταξύ αγροτικών περιοχών».

- ◆ Μέτρο 1 : «Συνεργασία μεταξύ περιοχών της χώρας : διατοπική και διαπεριφερειακή συνεργασία»
- ◆ Μέτρο 2 : «Συνεργασία μεταξύ περιοχών δύο ή περισσότερων καρτών – διακρατική συνεργασία»

- ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: «Δικτύωση του συνόλου των αγροτικών περιοχών και όλων των φορέων ανάπτυξης».

- ◆ Μέτρο 1 : «Λειτουργία Δικτύου LEADER»
- ◆ Μέτρο 2 : «Ελληνική Μονάδα Εμφύχωσης Δικτύου LEADER»

- ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4 : « Διαχείριση – Παρακολούθηση – Αξιολόγηση του Προγράμματος»

Η νέα αυτή πρωτοβουλία, εκμεταλλευόμενη την πείρα των προηγούμενων χρόνων και τις μοναδικές προϋποθέσεις που προκύπτουν από τον φυσικό πλούτο και το ανθρώπινο δυναμικό της περιφέρειας, μπορεί να οδηγήσει σε μια μακροπρόθεσμη ολοκληρωμένη μορφή ανάπτυξης.

3.6.2 Οικονομικά στοιχεία LEADER +

Το κόστος του προγράμματος για την Ελλάδα ανέρχεται περίπου στα 239 εκατομμύρια € και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων – Τμήμα Προσανατολισμού και από το πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων του Υπουργείου Γεωργίας. Το εκτιμώμενο συνολικό κόστος και η δημόσια δαπάνη των Αξόνων 1, 2 και 3 φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί :

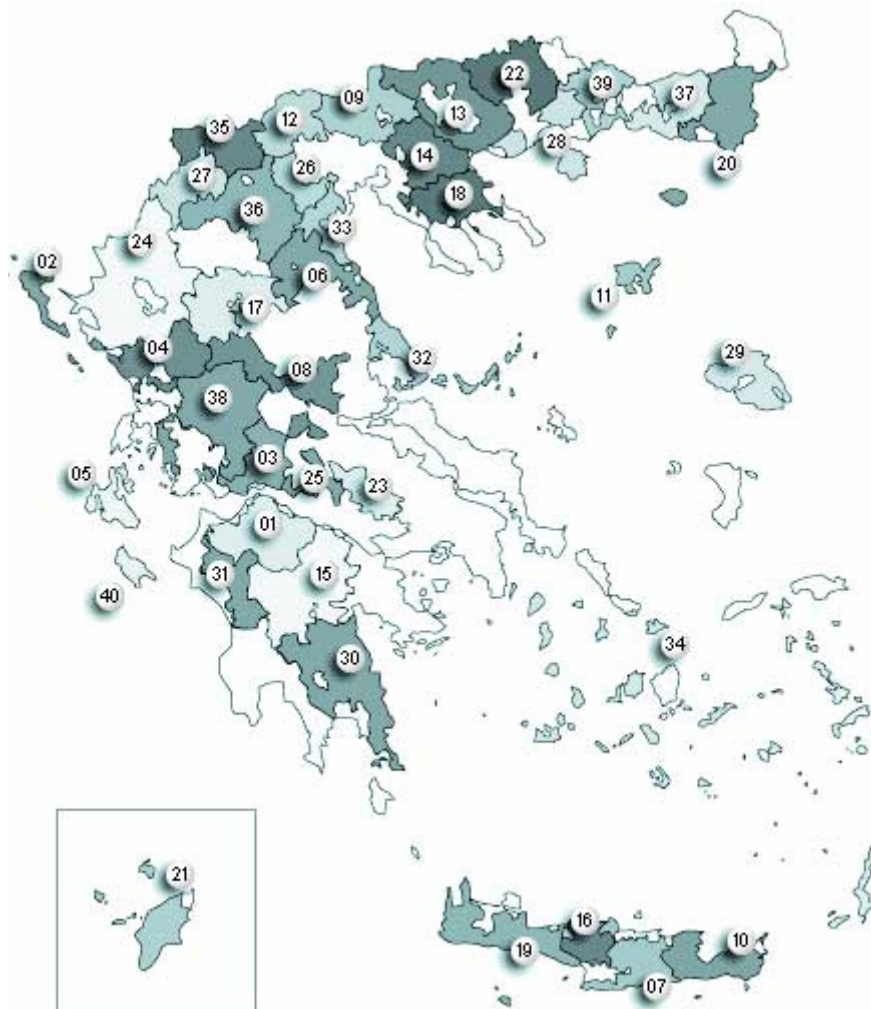
Πίνακας 33. Προϋπολογισμός LEADER +

	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (σε Ευρώ)	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (σε Ευρώ)
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1	365.777.778	226.782.222
Μέτρο 1.1	46.907.216	45.500.000
Μέτρο 1.2	260.954.895	131.782.222
Μέτρο 1.3	12.045.390	9.500.000
Μέτρο 1.4	45.470.277	40.000.000
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2	12.183.332	9.746.666
Μέτρο 2.1	8.528.332	6.822.666
Μέτρο 2.2	3.655.000	2.924.000
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3	2.440.000	2.440.000
Μέτρο 3.1	732.000	732.000
Μέτρο 3.2	1.708.000	1.708.000
ΣΥΝΟΛΟ	380.401.110	238.968.888

Πηγή : Διπλωματική Εργασία Δουρουντάκη Σ., «Η Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER στην Ελλάδα».

Το πρόγραμμα LEADER PLUS όπως αναφέρθηκε και παραπάνω αναμένεται να ολοκληρωθεί στο τέλος του 2008, συνεπώς δεν μπορεί να γίνει αξιολόγηση και καταγραφή των επενδύσεων και των έργων που υλοποιήθηκαν μέσω του προγράμματος αυτού. Στο χάρτη που ακολουθεί σημειώνονται οι περιοχές στην Ελληνική Επικράτεια οι οποίες συμμετέχουν στο LEADER +:

Χάρτης περιοχών εφαρμογής LEADER + στην Ελληνική Επικράτεια

Πηγή : www.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus

3.7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ LEADER

Τα προβλήματα του ελληνικού αγροτικού χώρου, καθώς και η αδυναμία κατανόησης και αξιοποίησης των τοπικών ιδιαιτεροτήτων από τη μέχρι πριν λίγα χρόνια καθιερωμένη «εκ των άνω» πολιτική ανάπτυξης, βρήκαν νέες διεξόδους με την εφαρμογή του προγράμματος LEADER. Η νέα προοπτική της ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης και της εταιρικής προσέγγισης των αγροτικών περιοχών, η αξιοποίηση της ποικιλομορφίας τους και η ενεργοποίηση του ενδογενούς πληθυσμού, χρησιμοποιήθηκαν απόλυτα με τα LEADER. Έτσι, ενισχύθηκε η συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στον καθορισμό των στρατηγικών και στόχων της τοπικής ανάπτυξης και δημιουργήθηκαν νέες εταιρικές σχέσεις που προωθούν την αναπτυξιακή διαδικασία. Προωθήθηκε ο αγροτουρισμός και αναδείχθηκε η πολιτιστική ταυτότητα της κάθε περιοχής. Επιτεύχθηκε η δικτύωση των Ομάδων Τοπικής Δράσης και η εισαγωγή νέων τεχνολογιών στον αγροτικό χώρο. Στο πλαίσιο του LEADER ανακαλύφθηκαν καινοτόμες δράσεις για την αξιοποίηση της τοπικής γεωργικής παραγωγής, την εισαγωγή νέων καλλιεργητικών μεθόδων και πρακτικών και τη στήριξη των παραδοσιακών επαγγελμάτων και τοπικών δεξιοτήτων. Τέλος, ενισχύθηκε η επιχειρηματική δραστηριότητα στις αγροτικές περιοχές και έγιναν και κάποιες (πιο περιορισμένες στο ελληνικό πρόγραμμα) προσπάθειες παροχής υπηρεσιών στον τοπικό πληθυσμό.

Στην εφαρμογή του LEADER I και LEADER II, όμως, δεν έλειψαν και οι αδυναμίες, όπως η έλλειψη εμπειρίας από την πλευρά των ΤΟΔ για τη διαχείριση του δημόσιου χρήματος και για την εφαρμογή κοινοτικών προγραμμάτων. Επίσης, οι καθυστερήσεις στην υλοποίηση των έργων ή κάποιες φορές και η λανθασμένη επιλογή ανάθεσης των έργων, καθώς και η έλλειψη συντονισμού των διαφόρων φορέων. Η συνολική πορεία, όμως, των προγραμμάτων παρουσιάζει πολλά θετικά στοιχεία και οι προϋποθέσεις για να ξεπεραστούν οι δυσκολίες υπάρχουν, γεγονότα που προμηνύουν τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα της πρωτοβουλίας LEADER + που ακολούθησε και που βρίσκεται σε εξέλιξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 **ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ**

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται να δοθεί η φυσιογνωμία της υπό μελέτη περιοχής και να διαμορφωθεί μια ολοκληρωμένη και αντιπροσωπευτική εικόνα της σημερινής υφιστάμενης κατάστασης της εν λόγω περιοχής. Τα χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν μια περιοχή είναι τα γεωγραφικά και φυσικά της στοιχεία (τοπογραφία, ανάγλυφο, κλίμα χλωρίδα, πανίδα κ.λ.π.), τα πολιτιστικά της στοιχεία (ιστορία, θρησκεία, μυθολογία, τέχνες κ.λ.π.), οι κοινωνικές της ιδιαιτερότητες και φυσικά οι οικονομικές συνθήκες. Κάθε μια από τις παραπάνω παραμέτρους διαμορφώνουν το προφίλ μιας περιοχής και μπορούν να καθοδηγήσουν τους ερευνητές και τους ενδιαφερόμενους προς το σωστό δρόμο ανάπτυξής της. Η λεπτομερής ανάλυση και καταγραφή όλων των πληροφοριών που έχουν συλλεγεί για την Ορεινή Ναυπακτία και παραθέτονται στο κεφάλαιο αυτό σκιαγραφούν το προφίλ και τη φυσιογνωμία της, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί με το πέρασμα των χρόνων.

4.2 ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Η Ορεινή Ναυπακτία βρίσκεται στο βορειοανατολικό τμήμα του Νομού Αιτωλοακαρνανίας (Χάρτης 1) και για το λόγο αυτόν κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν κάποια γενικά στοιχεία για το συγκεκριμένο νομό στην παρούσα μελέτη. Ο Νομός Αιτωλοακαρνανίας, με πρωτεύουσά του το Μεσολόγγι, έχει έκταση 5.460.888 τ.μ. και σύμφωνα με την απογραφή του 2001 φιλοξενεί 223.285 κατοίκους. Προς βορρά βρέχεται από τον Αμβρακικό κόλπο και συνορεύει με το Ν. Άρτας, βορειοανατολικά συνορεύει με το Ν. Ευρυτανίας και ανατολικά με τους νομούς Φθιώτιδας και Φωκίδας. Νότια, βρέχεται από τον Πατραϊκό κόλπο και δυτικά από το Ιόνιο πέλαγος.

Η Αιτωλοακαρνανία είναι μια από τις πλουσιότερες περιοχές της χώρας από άποψη χλωρίδας, πανίδας και φυσικού περιβάλλοντος. Το μεγαλύτερο τμήμα της βρίσκεται στη ζώνη του φλύσχου. Χαρακτηριστικό του ανάγλυφου της είναι η δυναρική κατεύθυνση των οροσειρών της (από ΒΔ προς ΒΑ), χαμηλών ως επί το

πλείστον, και ο διαχωρισμός τους από κοιλάδες και βυθίσματα, μέσα στα οποία συγκεντρώθηκαν νερά που σχημάτισαν λίμνες. Έχει υδάτινο δυναμικό οκτώ λιμνών, δύο λιμνοθαλασσών και τριών ποταμών, διαθέτει ανεκμετάλλευστους ορεινούς όγκους και έφορες πεδινές εκτάσεις. Στους φυσικούς της βιότοπους φιλοξενεί πολλά είδη ζώων, πουλιών και ψαριών, ενώ, λόγω των κατάλληλων συνθηκών που διαθέτει, αποτελεί και καταφύγιο πολλών αποδημητικών πουλιών (Παναγιώτου, 2001).

Από δημογραφικής απόψεως έντονη είναι η μείωση του πληθυσμού του νομού, ενώ μεταξύ των απογραφών του 1991 και του 2001 ο πληθυσμός μειώθηκε κατά 2%. Σημαντική είναι η παρατήρηση ότι στις πιο ορεινές περιοχές του (επαρχίες Ναυπακτίας, Βάλτου και Βόνιτσας) παρουσιάζονται στοιχεία δημογραφικής κατάρρευσης. Με κατά κεφαλήν ΑΕΠ 3,16 εκατ. δρχ. (για το έτος 2001) η Αιτωλοακαρνανία κατατάσσεται στην 38^η θέση σε σχέση με τους 52 νομούς της χώρας. Η συμμετοχή του αγροτικού τομέα στο συνολικό προϊόν του νομού μειώθηκε από το 1/3 το 1990 στο 16% το 1998, αν και η περιοχή θεωρείται κατ'έξοχην αγροτική. Αξίζει να σημειωθεί πως ο νομός είναι πρώτος σε παραγωγή καπνού στη χώρα (με ποσοστό 21% της συνολικής εθνικής παραγωγής), τέταρτος σε παραγωγή τυριού (5% της συνολικής παραγωγής), πέμπτος σε παραγωγή γάλακτος (37%), έκτος σε κρέας (4%) και όγδοος σε παραγωγή εσπεριδοειδών (4%) σύμφωνα με στοιχεία του 2001 (Αιτωλική Αναπτυξιακή). Παρά τα μεγάλα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει ο νομός Αιτωλοακαρνανίας, διαπιστώνεται ανυπαρξία ενός ευρύτερου δικτύου μεταποίησης, ενώ ο πρωτογενής και ο τριτογενής τομέας παρουσιάζουν μεγαλύτερη ανάπτυξη στον εν λόγω νομό.

4.3 ΜΥΘΟΙ - ΙΣΤΟΡΙΑ

Κατά την αρχαιότητα στην Αιτωλοακαρνανία υπήρχαν δυο βασίλεια: των Αιτωλών στην βορειοανατολική πλευρά του νομού και Ακαρνάνων στη νοτιοδυτική.

Στην Αιτωλία ανήκαν οι περιοχές των σημερινών επαρχιών Μεσολογγίου, Τριχονίδας, η Ευρυτανία το μεγαλύτερο τμήμα της Δωρίδας αλλά και ολόκληρη η περιοχή της Ναυπακτίας. Μέχρι τον 5^ο π.Χ. αιώνα οι κάτοικοι ζούσαν ειρηνικά και απομονωμένα από τους υπόλοιπους Έλληνες. Την ουδετερότητά τους

εγκαταλείπουν το 426 π.Χ. όταν δέχονται επίθεση από τους Αθηναίους τους οποίους νίκησαν στο Αιγίτιο. Από τότε και για 2,5 αιώνες εμφανίζονται δυναμικά στο προσκήνιο έχοντας ως κέντρο τους το Θέρμο. Λαμβάνουν μέρος στον Πελοποννησιακό πόλεμο και στον πόλεμο ενάντια του Μ. Αλεξάνδρου στο πλευρό των Αθηναίων. Συνάπτουν σχέσεις με Ηπειρώτες, νησιά του Αιγαίου, πόλεις στην Προποντίδα, την Αθήνα κ.α. Η αντίστροφη μέτρηση αρχίζει το 220 π.Χ., όταν η Αχαϊκή Συμπολιτεία ξεκίνησε το λεγόμενο συμμαχικό πόλεμο ενάντια στην Αιτωλική Συμπολιτεία. Το 218 π.Χ. ο Φίλιππος Ε΄ καταστρέφει ολοκληρωτικά το Θέρμο, πρωτεύουσα των Αιτωλικών πόλεων (Αιτωλική Συμπολιτεία). Η συμμαχία των Αιτωλών με τους Ρωμαίους καταλήγει στη συντριβή του Φιλίππου στις Κυνός Κεφαλές. Το 192 π.Χ. οι Αιτωλοί συμμαχούν με τον Αντίοχο Γ΄ εναντίον των Ρωμαίων από τους οποίους συντρίβονται στις Θερμοπύλες. Το 189 π.Χ. συνάπτεται η Αιτωλορωμαϊκή συνθήκη Ειρήνης με την οποία οι Αιτωλοί αναγνωρίζουν την επικυριαρχία των Ρωμαίων και υπογράφουν τη ληξιαρχικά πράξη θανάτου της Συμπολιτείας τους (Ελευθερουδάκης). Από μαρτυρίες κατοίκων της ορεινής περιοχής είναι γνωστό ότι ακόμη και σήμερα συναντώνται ερείπια της αρχαίας ιστορικής εποχής. Ιδιαίτερα στα τμήματα όπου στις μέρες μας κατασκευάστηκαν δρόμοι, εμφανίζονται τείχη από αρχαίες κατασκευές και βρίσκονται νομίσματα και κομμάτια αγγείων εκείνης της εποχής.

Πέρα όμως από τη συμμετοχή των Αιτωλών στην ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το πολίτευμα και η οργάνωση της Αρχαίας Αιτωλικής Συμπολιτείας. Το Ελληνιστικό αυτό κράτος είχε ομοσπονδιακή διάρθρωση θεμελιωμένη στην ισοτιμία των μελών του. Έτσι, κανένα από τα έθνη δεν ηγεμόνευε πάνω στα άλλα, ενώ όλες οι πόλεις συμμετείχαν στη Συμπολιτεία ως ισότιμα μέλη, εξέλεγαν τους δικούς τους τοπικούς άρχοντες και είχαν τους δικούς τους νόμους. Η ομοσπονδιακή πολιτική που εφαρμοζόταν στηριζόταν στο θεσμό της ισοπολιτείας, η οποία εκτός από τους πολίτες της Συμπολιτείας εκτεινόταν και σε πολίτες άλλων ελληνικών περιοχών που αποφάσιζαν να εγκατασταθούν στην επικράτεια των Αιτωλών (Ελευθερουδάκης, 1962). Σήμερα, η θεσμική δομή της Αιτωλικής Συμπολιτείας αποτελεί πρότυπο στις Η.Π.Α., στην Ελβετία και στη Γερμανία.

Ο μύθος θέλει τους Αιτωλούς να έχουν πάρει το όνομά τους από το γενάρχη τους τον Αιτωλό. Ο Αιτωλός από το γάμο του με την Προνόη απέκτησε

δυο γιους, τον Καλυδώνα και τον Πλευρώνα, οι οποίοι έχτισαν στις εκβολές του Εύηνου τις δύο πανάρχαιες πόλεις Καλυδώνα και Πλευρώνα. Στην Αιτωλία βασίλευε χρόνια ο απόγονος του Αιτωλού, Οινέας, από τον οποίο αρχίζει ουσιαστικά ο μύθος των Αιτωλών. Λέγεται μάλιστα πως ο Οινέας είχε βάλει ένα δούλο, το Στάφυλο για να προσέχει τα κοπάδια του. Ο Στάφυλος πρόσεξε κάποια μέρα πως μια από τις γίδες του ξέκοβε από το κοπάδι, έτρεχε να φάει καρπούς από ένα άγνωστο φυτό και όταν επέστρεφε ήταν πιο ζωντανή από τα άλλα ζώα. Ο βοσκός έφερε τον καρπό στο βασιλιά του, ο οποίος τον έστυψε, δοκίμασε κι ένιωσε να ξανανιώνει. Ονόμασε λοιπόν τον καρπό –σταφύλι- από το όνομα του δούλου και το χυμό του –οίνο- από το όνομά του.

Γιος του Οινέα και της γυναίκας του Αλθαίας ήταν ο Μελέαγρος, ο οποίος είχε λάβει μέρος στην Αργοναυτική εκστρατεία, στους επιτάφιους αγώνες για τον Πελία και στο κυνήγι του Καλυδωνίου Κάπρου, την πιο ηρωική ιστορία στην περιοχή της Αιτωλίας. Το θηρίο αυτό το είχε στείλει η Άρτεμις για να ερημώσει τη χώρα του Οινέα, ο οποίος είχε παραλείψει στις αρχές του καλοκαιριού να της προσφέρει θυσία. Μαζεύτηκαν λοιπόν στην Καλυδώνα ήρωες από όλη την Ελλάδα, μεταξύ των οποίων ο Ιάσοντας, ο Θησέας, ο Πηλέας, η Αταλάντη, ο Κάστορας και ο Πολυδεύκης κ.α. Ο κάπρος πληγώνεται από την Αταλάντη και σκοτώνεται από το Μελέαγρο. Ο Μελέαγρος με τη σειρά του πεθαίνει απότομα από την κατάρα της μητέρας του Αλθαίας, η οποία μετά το θάνατό του αυτοχειριάζεται (Κακριδής, 1986) .

Στον Αιτωλικό μύθο εμπλέκεται και ο Ηρακλής που για χάρη της Δηϊάνειρας, αδελφής του Μελέαγρου, πάλεψε και νίκησε τον ημίθεο Αχελώο.

Τελειώνοντας αυτή τη μικρή αναφορά στους μύθους της περιοχής πρέπει να σημειωθεί πως σύμφωνα με τον Όμηρο οι Αιτωλοί έλαβαν μέρος στον Τρωικό πόλεμο με 40 πλοία και αρχηγό το Θόα, απόγονο του Οινέα (Κακριδής, 1986).

4.4 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ο γεωγραφικός προσδιορισμός της Ορεινής Ναυπακτίας στηρίζεται τόσο σε διοικητικά όρια όσο και σε φυσικά στοιχεία. Το βόρειό τμήμα της αγγίζει τη συνοριακή γραμμή Αιτωλ/νίας – Ευρυτανίας και Αιτωλ/νίας – Φθιώτιδας. Νότια ορίζεται από τα όρια της δημοτικής περιφέρειας του Δήμου Ναυπάκτου,

περιλαμβάνοντας και τα ορεινά χωριά της, ενώ δυτικά οριοθετείται κατά το ένα μέρος από το Δήμο Θέρμου και κατά το άλλο από τη διασυνοριακή γραμμή Αιτωλ/νίας – Ευρυτανίας. Ο παραπάνω γεωγραφικός προσδιορισμός στηρίζεται σε διοικητικά όρια και φαίνεται στο χάρτη 1. Από πλευράς φυσικού προσδιορισμού, η περιοχή είναι τοποθετημένη ανάμεσα στα όρη Παναιτωλικό (δυτικά), Οξιά (βόρεια) και Βαρδούσια (βορειοανατολικά). Ακολουθεί ανατολικά και νότια ως φυσικό σύνορο ο ποταμός Μόρνος και νοτιότερα τα υψώματα που βρίσκονται βόρεια του Πατραϊκού Κόλπου.

4.5 ΦΥΣΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Το φυσικό περιβάλλον της Ορεινής Ναυπακτίας παρουσιάζει ένα αξιοσημείωτο ενδιαφέρον και έχει χαρακτηριστεί ως παρθένο φυσικός τόπος. Το ανάγλυφο, οι εδαφικές στρωματώσεις, το κλίμα, οι υδρολογικές συνθήκες, οι οικότοποι, οι διαβαθμίσεις στη βλάστηση και η ποικιλοτροπία της πανίδας, συνθέτουν ένα περιβάλλον με τεράστιο ενδιαφέρον και σπάνιο κάλλος. Αναλυτικά τα φυσικά γνωρίσματα της περιοχής ακολουθούν παρακάτω.

4.5.1 Κλιματικές Συνθήκες

Το κλίμα της περιοχής μελέτης πλησιάζει το Μεσευρωπαϊκό αλλά διατηρεί σε κάποιο βαθμό και στοιχεία του Μεσογειακού. Από στοιχεία των αναπτυξιακών μελετών των Δήμων Αποδοτίας και Πυλίνης (Αιτωλική Αναπτυξιακή) προκύπτει ότι η περιοχή χαρακτηρίζεται από βαρύ χειμώνα με άφθονες βροχές και χιονοπτώσεις και δεν είναι σπάνια η περίπτωση της παρατεταμένης χιονοκάλυψης. Η νέφωση είναι υψηλή, οι παγετοί είναι συνήθεις από τον Οκτώβριο ως το Μάιο και συχνά σημειώνονται και ολικοί παγετοί. Κατά το διάστημα του καλοκαιριού παρατηρούνται αρκετές τοπικές βροχοπτώσεις και γενικά η περιοχή θεωρείται δροσερή.

Ειδικότερα, στοιχεία που αναφέρονται στην τριακονταετία 1961 – 1990, συνοψίζονται στα παρακάτω χαρακτηριστικά μεγέθη (Αιτωλική Αναπτυξιακή):

- η μέση ετήσια θερμοκρασία του αέρα υπολογίστηκε σε 17,23 °C,
- η μέση θερμοκρασία του αέρα του ψυχρότερου μήνα (Ιανουάριος) υπολογίστηκε σε 8,2 °C,
- η μέση θερμοκρασία του αέρα του θερμότερου μήνα (Ιούλιος) υπολογίστηκε σε 27,0 °C,

- το μέσο ετήσιο ύψος των βροχοπτώσεων υπολογίσθηκε σε 1692,5 mm / έτος,
- ως πλέον βροχερός μήνας εμφανίζεται ο Δεκέμβριος με 316,9 mm,
- ως ξηρότερος μήνας εμφανίζεται ο Αύγουστος με 16,5 mm βροχής,
- η χειμερινή περίοδος της βλαστητικής ηρεμίας διαρκεί περίπου μέχρι το τέλος Μαρτίου (μέση θερμοκρασία Μαρτίου 3,1 °C),
- η σχετική του αέρα υγρασία υπολογίσθηκε σε 81,4 %.

4.5.2 Γεωμορφολογία - Υδρολογία

Οι γεωλογικοί σχηματισμοί που καλύπτουν το χώρο είναι διάφορες μορφές του φλύσχη της Πίνδου. Οι κύριες πετρογραφικές ενότητες του φλύσχη είναι άργιλοι και ιλύολιθοι με συχνές εναλλαγές λεπτών στρωμάτων ψαμμίτη, γραουβάκη, αργιλικών σχιστόλιθων και συμπαγών μαργών. Το βάθος του εδάφους ποικίλει από αβαθές έως βαθύ, ανάλογα με την ποιότητα του τόπου, και η διάβρωση του εδάφους είναι κατά θέσεις μέτρια και έντονη, ιδίως στις περιοχές που δεν καλύπτονται από δασική βλάστηση και η κλίση του εδάφους είναι απότομη.

Όπως προαναφέρθηκε, η έκταση της Ναυπακτίας στο σύνολό της είναι ορεινή με ισχυρό ανάγλυφο, το οποίο αποτελούν όρη μέτριου ύψους εναλλασσόμενα με χαμηλές λεκάνες ή κοιλάδες που αποχετεύονται στον Εύηνο ποταμό δυτικά και στο Μόρνο ανατολικά. Ολόκληρο το ορεινό πλέγμα είναι τμήμα της νότιας Πίνδου. Η περιοχή αρχίζει βόρεια από τον υδροκρίτη της Οξυάς (που βρίσκεται στο σημείο συνάντησης των νομών Ευρυτανίας, Φθιώτιδας και Αιτωλοακαρνανίας) και φτάνει μέχρι τα βουνά του Δήμου Ναυπάκτου.

Η διαμόρφωση του εδάφους σε συνδυασμό με τους ορεινούς όγκους, οι οποίοι δέχονται μεγάλες ποσότητες ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων, έχουν ως αποτέλεσμα την αφθονία υπόγειων νερών, πηγών, χειμάρρων και ποταμών. Οι ορεινοί υδροκρίτες των Βαρδουσίων και της Οξυάς (Σαράνταινας) δημιούργησαν τον Εύηνο ποταμό με ένα σημαντικό πλέγμα παραποτάμων, χειμάρρων, ρεμάτων και χανδάκων που συμπληρώνουν τις υδατικές του ποσότητες στην πορεία προς τον Πατραϊκό κόλπο. Βασική λεκάνη απορροής των πηγών του Εύηνου θεωρείται αυτή που εμπλουτίζει το τμήμα του ποταμού από τις πρώτες πηγές του στα Βαρδούσια και την Σαράνταινα μέχρι την τεχνητή λίμνη του Αγίου Δημητρίου. Βασικά και πλούσια σε νερό ρέματα που απορρέουν από τον βόρειο Εύηνο είναι το Καρυώτικο, το

Διχαλόμεμα, το Καλογερίκό, ο Σιτίστας, τα ρέματα Παλαιοστάνη, Κολοκύθα, Καψαλόμεμα και το Κρανόμεμα. Όλα τα προηγούμενα υδρολογικά δεδομένα αφορούν στο βόρειο τμήμα της Ορεινής Ναυπακτίας. Η νότια Ορεινή Ναυπακτία παρουσιάζει ένα φτωχό δίκτυο ρεμάτων τόσο σε αριθμό όσο και σε ποσότητες, τα οποία απορρέουν στο Μόρνο ποταμό (Λιμνισόρεμα, Κρανόμεμα και Διαλόμεμα), ενώ ο Κάκκαβος χύνεται στο τμήμα του Ευήνου που βρίσκεται μετά την τεχνητή λίμνη. Πριν την κατασκευή της λίμνης του Ευήνου, όλες οι ποσότητες νερού του ποταμού κατέληγαν στον Πατραϊκό εμπλουτίζοντας με την πλούσια περιεκτικότητά τους τη λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου σε ανόργανα και οργανικά συστατικά. Επίσης δημιούργημα του Ευήνου είναι και οι πλούσιες πεδιάδες του Ευηνοχωρίου και του Γαλατά. Μετά την κατασκευή της λίμνης του Αγίου Δημητρίου οι ποσότητες νερού της άνω λεκάνης του Ευήνου εκτρέπονται δια σήραγγας στη λίμνη του Μόρνου, με στόχο την ενίσχυση των αναγκών ύδρευσης της Αττικής.

Από τη παραπάνω συνοπτική περιγραφή γίνεται κατανοητή η αξία της περιοχής από υδρολογικής αλλά και κοινωνικής και οικονομικής πλευράς για τη χώρα, καθώς αποτελεί βασική πηγή ύδρευσης για το λεκανοπέδιο της Αττικής στο οποίο βρίσκεται συγκεντρωμένο το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της χώρας.

4.5.3 Οικότοποι – Χλωρίδα – Πανίδα

Τα οικοσυστήματα της Ορεινής Ναυπακτίας δεν οριοθετούνται με συγκεκριμένα φυσικά σημεία ούτε η έκτασή τους είναι εύκολο να προσδιορισθεί. Μια προσέγγιση για τη διάκριση των οικοσυστημάτων είναι η υψομετρική διαβάθμιση της βλάστησης. Οι τύποι της βλάστησης διακρίνονται από συγκεκριμένα κυρίαρχα είδη – δείκτες και ανάλογα με τη συμβίωσή τους με διάφορα άλλα είδη διαχωρίζονται σε οικότοπους. Όλοι οι οικότοποι παρουσιάζουν υψηλούς δείκτες αντιπροσωπευτικότητας. Σε αυτό συντέλεσε το γεωγραφικό απόμακρο της περιοχής, η έλλειψη έντονων και οχλουσών οικονομικών δραστηριοτήτων και η έλλειψη μέχρι πρόσφατα βασικών υποδομών. Σύμφωνα με τον Δροσόπουλο ολόκληρη η περιοχή μεταξύ Μόρνου, Ευήνου και Ναυπάκτου αποτελεί ένα άριστης κατάστασης φυσικό Μεσογειακό οικοσύστημα, το οποίο καταλήγει βαθμιαία σε Μέσο-ευρωπαϊκό συναρτήσει της αύξησης του υψόμετρου. Με τα παραπάνω δεδομένα στην Ορεινή Ναυπακτία συναντώνται τα ακόλουθα οικοσυστήματα (Μελέτη «Ανάγλυφου, μορφής βλάστησης και συγκεκριμενοποίηση των τεχνικών προδιαγραφών του εξοπλισμού για

την τοποθέτηση τηλεμετρικών συστημάτων για την απομακρυσμένη συλλογή και μέτρηση περιβαλλοντικών παραμέτρων στο Δ. Αποδοτίας», Περιφέρεια Δ. Ελλάδας):

- ✧ Χλωρίδα ποταμών και ρεμάτων
- ✧ Παραποτάμιες διαπλάσεις βλάστησης
- ✧ Ζώνη αείφυλλων σκληρόφυλλων θάμνων
- ✧ Αγροδασική ζώνη
- ✧ Ζώνη ψυχρόβιων κωνοφόρων
- ✧ Ζώνη ψυχρόβιων φυλλοβόλων
- ✧ Ζώνη ορεινών (υποαλπικών) λιβαδιών
- ✧ Ζώνη κάθετων βράχων – βραχώνων και λιθώνων

Στις παραπάνω ζώνες ανάμεσα στα κυρίαρχα είδη βλάστησης συναντώνται, μεμονωμένα ή κατά ομάδες, διάφορα είδη φυτών, θάμνων ή δένδρων με αποτέλεσμα να σχηματίζεται πληθώρα οικοτόπων. Ανάμεσα σε αυτόν το φυτικό πλούτο διαβιώνει ένα σημαντικό ζωικό βασίλειο διαμορφώνοντας έτσι ένα ολοκληρωμένο φυσικό περιβάλλον.

Στην ορεινή Ναυπακτία κυρίαρχο δασικό δένδρο είναι το έλατο. Στις χαμηλότερες παρυφές της ζώνης ελάτου συναντώνται συστάδες ή διάσπαρτα δένδρα βελανιδιάς, πουρναριού, καστανιάς σφενδάμου και κέδρου. Στις νότιες και βόρειες πλευρές της Σαράνταινας απλώνεται το δάσος της Οξυάς, το νοτιότερο δάσος οξυάς της Ευρώπης. Η ποτάμια και παραποτάμια βλάστηση, πυκνή και απροσπέλαστη σε πολλά σημεία της αλλά και πλούσια σε ποικιλία ειδών, συνθέτει ένα πανέμορφο άγριο περιβάλλον. Κυριαρχούν είδη, όπως η λεύκα, ο πλάτανος, ο φράξος, η ιτιά, ο γαύρος, η οστριά, η αφροξυλιά, το σκλήθρο, το φιλύκι, η κοκκορεβυθιά, το πουρνάρι κ.α. Στα δένδρα και στους θάμνους αναρριχώνται φυτά, όπως η αγράμπελη, το άγριο γιασεμί, ο κισσός η αγριοτριανταφυλλιά κ.α. (Μελέτη «Ανάγλυφου, μορφής βλάστησης και συγκεκριμενοποίηση των τεχνικών προδιαγραφών του εξοπλισμού για την τοποθέτηση τηλεμετρικών συστημάτων για την απομακρυσμένη συλλογή και μέτρηση περιβαλλοντικών παραμέτρων στο Δ. Αποδοτίας», Περιφέρεια Δ. Ελλάδας).

Η αγροδασική ζώνη, η οποία παλαιότερα απαρτιζόταν από καλλιεργούμενες εκτάσεις, έχει σήμερα περιοριστεί σημαντικά και περιορίζεται στους χώρους γύρω από τους οικισμούς. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί η προέλευση της αγροδασικής ζώνης, η οποία στο παρελθόν αποτελούσε ιδιοκτησίες των κατοίκων της περιοχής, τις οποίες 'δώρισαν οι ιδιοκτήτες στο περιβάλλον' με αποτέλεσμα τη σημερινή τους κάλυψη από πυκνά δάση. Σε τμήματα της ζώνης που δημιουργήθηκε συναντώνται

σήμερα φρουτοφόροι θάμνοι (βάτα) και φρουτοφόρα δένδρα (κερασιές, κυδωνιές, καστανιές κ.α.). Στα υπαλπικά λιβάδια (ομάλιες) υπάρχουν πολλά είδη ποώδους βλάστησης με κυρίαρχα τα αγρωστώδη. Την άνοιξη, μετά την απομάκρυνση του χιονιού, μετατρέπονται σε δυναμικό χορτολίβαδο ωφέλιμο για την κτηνοτροφία. Στους βραχώνες της περιοχής φύονται δεκάδες ειδών φυτών με κυρίαρχα το τσάι του βουνού και τον αμάραντο. Σε όλες τις ζώνες συναντώνται σπάνια είδη αγριολούλουδων με έντονη ανθοφορία (ορχιδέας, κρίνων, γάλανθων, κρίκων κ.α.) και πολλά είδη μανιταριών που ελκύουν το ενδιαφέρον τόσο του περιπατητή, όσο και του επιστήμονα βοτανικού (Ρουσόπουλος, 2006).

Πέρα από την πλούσια χλωρίδα, αξιοσημείωτη είναι και η πανίδα της περιοχής. Εκεί συναντώνται άγρια ζώα και πτηνά που διαβιούν στην Κεντρική και Νότια Ελλάδα. Αξιόλογη είναι η πληθυσμιακή μεταβολή που επήλθε τα τελευταία χρόνια στην πανίδα της περιοχής με κύριο αίτιο την εγκατάλειψή της από τον άνθρωπο. Η έλλειψη γεωργικών δραστηριοτήτων με συνέπεια την εγκατάλειψη της καλλιέργειας των αγρών τους μετέτρεψε σε δάση, απροσπέλαστες συστάδες θάμνων και ρόγγια (πλέγματα ογκολίθων και παλιών πέτρινων αναβαθμίδων με αναρριχώμενα φυτά) και επέτρεψε τη δημιουργία τέτοιων οικοτόπων οι οποίοι έδωσαν τη δυνατότητα σε ορισμένα είδη ζώων, όπως το αγριογούρουνο και το ζαρκάδι, να πολλαπλασιασθούν. Αντίθετα, ζώα και πτηνά των οποίων η διαβίωση εξαρτάται από τις γεωργικές δραστηριότητες μειώθηκαν επικίνδυνα (λαγός, πέρδικα), ενώ κάποια εξαφανίστηκαν ή τείνουν να εξαφανιστούν (τρυγόνι, τσαλαπετεινός, συκοφάγος).

Πολλά είναι τα είδη μικρών θηλαστικών στην περιοχή μελέτης για τα περισσότερα εκ των οποίων δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία παρουσίασης. Σύμφωνα ωστόσο με αναφορές ντόπιων και κυνηγών, αλλά και σύμφωνα με τα στοιχεία της μελέτης Ανάγλυφου της Περιφέρειας Δ. Ελλάδος επιβεβαιωμένη είναι η παρουσία των παρακάτω ειδών (Πίνακας 4.1):

Πίνακας 4.1: Είδη ζώων στην περιοχή μελέτης

Επιστημονική ονομασία	Ελληνική ονομασία
Canis lupus	Λύκος
Vulpes vulpes	Αλεπού
Capreolus capreolus	Ζαρκάδι
Rupicapra rupicapra	Αγριόγιδο
Lutra lutra	Βίδρα
Meles meles	Ασβός
Martes foina	Κουνάβι
Mustela nivalis	Νυφίτσα
Sciurus vulgaris	Σκίουρος
Erinaceus europaeus	Σκαντζόχοιρος
Sus scrofa	Αγριογούρουνο
Lepus europaeus	Λαγός
Ursus arctos	Αρκούδα
Felis sylvestris	Αγριόγατα

Πηγή Αιτωλική Αναπτυξιακή – Περιφέρεια Δ. Ελλάδος

Η μείωση της πτηνοτροφίας και η αντιμετώπιση των ασθενειών στα κοπάδια αιγοπροβάτων που διαβιούν κατά τους θερινούς μήνες στην περιοχή εξαφάνισαν τα είδη γυπών. Στα πτηνά του δάσους περιλαμβάνονται ο κούκος, το αηδόνι, ο φλώρος, ο κοκκινολαίμης, ο κότσυφας, ο σπιούνος κ.α., συνθέτοντας την άνοιξη μια σπάνια μουσική μυσταγωγία που κορυφώνεται κατά την εποχή του ζευγαρώματος. Θα πρέπει να γίνει αναφορά και στα αποδημητικά πουλιά, όπως η φάσα και στα διάφορα είδη τσίχλας που έρχονται από τις βόρειες χώρες στα ορεινά και διατρέφονται από διάφορους καρπούς δασικών δένδρων. Πτηνά και ζώα αποτελούν ελκυστικά θηράματα για εκατοντάδες κυνηγούς που κατακλύζουν την περιοχή από τις 15 Σεπτεμβρίου μέχρι τέλος το Φεβρουαρίου (Μελέτη «Ανάγλυφου, μορφής βλάστησης και συγκεκριμενοποίηση των τεχνικών προδιαγραφών του εξοπλισμού για την τοποθέτηση τηλεμετρικών συστημάτων για την απομακρυσμένη συλλογή και μέτρηση περιβαλλοντικών παραμέτρων στο Δ. Αποδοτίας», Περιφέρεια Δ. Ελλάδας).

Η ιχθυοπανίδα της περιοχής εστιάζεται στον Εύηνο και στους παραπόταμους αυτού. Τεράστιο ενδιαφέρον παρουσιάζει η άγρια πέστροφα, ενώ μικρότερης

σημασίας αλιεύματα είναι το στρωσίδι, η λιάρα και ο κάβουρας. Τέλος έχουν παρατηρηθεί διάφορα είδη σαύρας και φιδιών, όπως η οχιά, η κατσουλοχιά, η δενδρογαλιά, η σαϊτούρα κ.α. κάποια εκ των οποίων είναι επικίνδυνα για τον άνθρωπο και τα αιγοπρόβατα (Μελέτη «Ανάγλυφου, μορφής βλάστησης και συγκεκριμενοποίηση των τεχνικών προδιαγραφών του εξοπλισμού για την τοποθέτηση τηλεμετρικών συστημάτων για την απομακρυσμένη συλλογή και μέτρηση περιβαλλοντικών παραμέτρων στο Δ. Αποδοτίας», Περιφέρεια Δ. Ελλάδας).

4.6 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

4.6.1 Εισαγωγή

Η έξοδος του πληθυσμού από τον αγροτικό χώρο, γεγονός που μεταπολεμικά παρατηρείται σε όλη την επικράτεια, σήμαινε και την έξοδο των κατοίκων από την περιοχή μελέτης με σκοπό την αναζήτηση εργασίας και καλύτερων συνθηκών διαβίωσης. Η βασικότερη αιτία ερήμωσης της Ορεινής Ναυπακτίας ήταν η ανάγκη εύρεσης εργασίας και η εξασφάλιση ικανοποιητικού εισοδήματος. Για το λόγο αυτό από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα οι κάτοικοι της περιοχής αρχίζουν να μεταναστεύουν προς το εξωτερικό (Η.Π.Α., Ευρώπη, Καναδάς). Έτσι, τα χωριά της νότιας Ναυπακτίας μέχρι το 1940 βελτίωσαν κατακόρυφα το βιοτικό τους επίπεδο από τα εμβάσματα συναλλάγματος που έστελναν οι μετανάστες στις οικογένειές τους.

Οι κάτοικοι της βόρειας Ορεινής Ναυπακτίας, κτηνοτρόφοι αιγοπροβάτων κατά βάση, μετακινούσαν τα κοπάδια τους κατά τους χειμερινούς μήνες στις πεδινές εκτάσεις της Ναυπάκτου, του Μεσολογγίου και της Τριχωνίδας. Δεδομένου δε ότι το πρώτο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα στις περιοχές που προαναφέρθηκαν οι μάστιγες της φυματίωσης και της ελονοσίας είχαν μειώσει σημαντικά την αξία της γης (ήταν αδύνατη η εκμετάλλευσή τους κατά τους θερινούς μήνες), οι νομάδες κτηνοτρόφοι της Ορεινής Ναυπακτίας αγόραζαν τη γη σε πολύ χαμηλές τιμές και τις έσπερναν το φθινόπωρο εξασφαλίζοντας τροφή για τα κοπάδια τους. Η έναρξη του εμφύλιου πολέμου αναγκάζει τους κτηνοτρόφους να παραμείνουν στον κάμπο και τους θερινούς μήνες κατά την περίοδο 1945 – 1950. Η πενταετής αυτή μονιμότητα παραμονής εκεί τους έδωσε καλύτερες δυνατότητες απασχόλησης και διαβίωσης. Μετά το 1950 και το πέρας του εμφύλιου παρατηρήθηκε μια επάνοδος στα ορεινά χωριά για πολύ μικρό χρονικό διάστημα και από το 1960 και μετά επέρχεται η οριστική πληθυσμιακή κατάρρευση.

4.6.2 Έκταση - Διοικητική Διαίρεση - Πληθυσμός

Την περιοχή μελέτης απαρτίζουν ουσιαστικά τρεις δήμοι, οι οποίοι αποτελούν την περιοχή μελέτης, ο Δήμος Αποδοτίας, ο Δήμος Πλατάνου και ο Δήμος Πυλίνης.

Ο Δήμος Αποδοτίας με έδρα την Άνω Χώρα είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση δήμος της περιοχής (257.635 στρ.) και προήλθε από τη συνένωση είκοσι κοινοτήτων (Χάρτης 2). Συνορεύει δυτικά με τους δήμους Πυλίνης και Θέρμου αλλά και με το Ν. Ευρυτανίας, βόρεια με το Ν. Φθιώτιδας, ενώ ανατολικά και νότια με το Ν. Φωκίδας. Είναι εξολοκλήρου ορεινός και αποτελείται από τα δημοτικά διαμερίσματα που παρουσιάζονται στον πίνακα 4.2.

Πίνακας 4.2: Δημοτικά διαμερίσματα Δήμου Αποδοτίας & έκταση

α/α	Δημοτικό Διαμέρισμα	Έκταση (στρέμματα)
1	Τέως Δ. Αποδοτίας* (Άνω Χώρα**, Αμπελακιώτισσας, Γρηγορίου, Ελατόβρυσης, Κάτω Χώρας και Κρυονερίων)	90.578
α/α	Δημοτικό Διαμέρισμα	Έκταση (στρέμματα)
2	Αναβρυτής	9.223
3	Ασπριάς	10.497
4	Γραμμένης Οξυάς	15.433
5	Ελατούς	11.693
6	Καλλονής	6.949
7	Καταφυγίου	23.429
8	Κεντρικής	8.698
9	Κοκκινοχωρίου	11.447
10	Κυδωνέας	9.148
11	Λεύκας	14.522
12	Λιμνίτσας	7.574
13	Μανδρινής	12.550
14	Πόδου	6.699
15	Τερψιθέας	19.195
	Σύνολο	257.635

Πηγή Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Αιπινίας

* Δήμος από το 1994 με το Ν. 1622/86 από τις πρώην κοινότητες Άνω Χώρας, Αμπελακιώτισσας, Γρηγορίου, Ελατόβρυσης, Κάτω Χώρας και Κρυονερίων, οι οποίες παραμένουν δημοτικά διαμερίσματα με το Ν. 2539/97.

** Η διοικητική έδρα του νέου ΟΤΑ.

Οι εξελίξεις στα πληθυσμιακά μεγέθη κατά τη χρονική περίοδο 1971 – 2001 στο Δήμο Αποδοτίας ήταν στο σύνολό τους θετικές, με επιμέρους αυξομειώσεις στα διάφορα δημοτικά διαμερίσματα όπως φαίνεται από τον Πίνακα 2.2 που ακολουθεί (ΕΣΥΕ). Ο συνολικός πληθυσμός του δήμου με βάση την τελευταία απογραφή του 2001 ανέρχεται σε 2.633 κατοίκους. Ο Δήμος χαρακτηρίζεται από χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού (10 άτομα ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο), λόγω του ορεινού εδάφους του και της έλλειψης αστικών και ημιαστικών κέντρων. Από τον πίνακα 4.3 παρατηρείται επίσης ότι το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού συγκεντρώνεται στην Άνω Χώρα και ακολουθούν το δημοτικό διαμερίσματα της Τερψιθέας, του Καταφυγίου και της Αμπελακιώτισσας. Αντίθετα, υπάρχουν διαμερίσματα που φιλοξενούν ένα ελάχιστο ποσοστό του πληθυσμού του δήμου, όπως το δημοτικό διαμέρισμα του Πόδου, της Κυδωνιάς, της Καλλονής κ.α. Η ηλικιακή δομή του δήμου παρουσιάζει φθίνουσα την πορεία των νεαρότερων ηλικιών, χωρίς ιδιαίτερες τάσεις επιστροφής του νέου δυναμικού στην περιοχή, με αποτέλεσμα τη συνεχόμενη γήρανση του ντόπιου δυναμικού με ό,τι συνέπειες έχει αυτό στη φυσική αύξηση του πληθυσμού και στην παραγωγικότητα.

Πίνακας 4.3. Δημοτικά Διαμερίσματα και πληθυσμός

α/α	Δημοτικό Διαμέρισμα	1971	1981	1991	2001	Μεταβολή '71-'01	Πληθυσμός Δ.Δ. / Πληθυσμός Δήμου (2001)
1α.	Άνω Χώρας	330	381	489	404	22,42%	15,34 %
1β.	Αμπελακιώτισσας	232	187	171	231	-0,43%	8,77 %
1γ.	Γρηγορίου	14	52	42	74	428,57%	2,81 %
1δ.	Ελατόβρυσης	94	71	102	108	14,89%	4,10 %
1ε.	Κάτω Χώρας	48	58	54	44	-8,33%	1,67 %
1στ.	Κρυονέρια	2	-	78	122	60,00%	4,63 %
2.	Αναβρυτής	121	139	83	103	-14,88%	3,91 %
3.	Ασπριάς	185	230	194	137	-25,95%	5,20 %
4.	Γραμμένης Οξυάς	124	94	101	155	25,00%	5,89 %
5.	Ελατούς	103	229	130	154	49,51%	5,85 %
6.	Καλλονής	-	59	61	27	-54,24%	1,03 %
7.	Καταφυγίου	350	300	340	256	-26,86%	9,72 %
8.	Κεντρικής	147	124	211	77	-47,62%	2,92 %
9.	Κοκκινοχωρίου	145	139	109	91	-37,24%	3,46 %
10.	Κυδωνιάς	36	-	43	44	22,22%	1,67 %
11.	Λεύκας	-	43	97	94	118,60%	3,57 %

α/α	Δημοτικό Διαμέρισμα	1971	1981	1991	2001	Μεταβολή '71-'01	Πληθυσμός Δ.Δ. / Πληθυσμός Δήμου (2001)
12.	Λιμνίτσας	-	-	89	90	1,12%	3,42 %
13.	Μανδρινής	-	23	75	79	243,48%	3,01 %
14.	Πόδου	23	14	32	10	-56,52%	0,38 %
15.	Τερψιθέας	259	294	247	333	28,57%	12,65 %
	Σύνολο	2213	2437	2748	2633	18,98%	100.00 %

Πηγή: Αιτωλία Αναπτυξιακή

Ο Δήμος Πλατάνου (Χάρτης 3) συνορεύει ανατολικά με το Δήμο Αποδοτίας, δυτικά με το Δήμο Θέρμου, φυσικό όριο των οποίων είναι ο ποταμός Εύηνος, νότια με το Δήμο Πυλίνης και βόρεια με το Ν. Ευρυτανίας. Έχει έδρα τον Πλάτανο, είναι κατεξοχήν ορεινός δήμος και καλύπτεται κυρίως από δάση. Έχει έκταση 169.704 χιλ. στρ.

Πίνακας 4.4: Δημοτικά διαμερίσματα Δήμου Πλατάνου & έκταση

α/α	Δημοτικό Διαμέρισμα	Έκταση (στρέμματα)
1	Πλάτανος	23.194
2	Άγιος Δημήτριος	15.021
3	Αράχωβα	19.021
4	Αχλαδόκαστρο	9.067
5	Δενδροχώρι	5.774
6	Καστανιά	7.473
7	Κλεπά	16.397
8	Λιβαδάκι	12.847
9	Νεοχώρι	18.996
10	Περδικόβρυση	9.148
11	Περίστα	11.572
12	Χώμορη	21.194
	Σύνολο	169.704

Πηγή Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Αιτ/νίας

Ο συνολικός πληθυσμός, με βάση την απογραφή του 2001, φτάνει τους 1.778 κατοίκους. Μετά από συνεχείς μειώσεις στις απογραφές του 1981 και 1991 ο πληθυσμός παρουσιάζει μικρή ανάκαμψη κατά το 2001 χωρίς να αγγίζει τον αριθμό

της απογραφής του 1971. Πιο συγκεκριμένα, αυξημένος σε σχέση με το 1971 καταγράφεται ο αριθμός των κατοίκων στα δημοτικά διαμερίσματα Αγίου Δημητρίου, Δενδροχωρίου, Κλεπά και Λιβαδακίου. Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού συγκεντρώνεται στον Πλάτανο και ακολουθούν η Κλεπά, η Αράχωβα, το Νεοχώρι και στη συνέχεια τα υπόλοιπα δημοτικά διαμερίσματα με τελευταίο σε σειρά το Δενδροχώρι. Η εξέλιξη του πληθυσμού του Δήμου και ο ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού για τα έτη 1971 - 2001, παρουσιάζονται στον πίνακα 4.5

Πίνακας 4.5. Δημοτικά Διαμερίσματα Δ. Πλατάνου και πληθυσμός

α/α	Δημοτικό Διαμέρισμα	1971	1981	1991	2001	Μεταβολή '71-'01	Πληθυσμός Δ.Δ. / Πληθυσμός Δήμου (2001)
1	Πλάτανος	463	358	285	407	-12,1	22,89%
2	Άγιος Δημήτριος	101	102	169	133	31,7	7,48%
3	Αράχωβα	402	296	280	250	-37,8	14,06%
4	Αχλαδόκαστρο	160	161	142	123	-23,1	6,918%
5	Δενδροχώρι	19	29	15	26	36,8	1,46%
6	Καστανιά	99	117	81	81	-18,2	4,56%
7	Κλεπά	170	158	146	305	79,4	17,15%
8	Λιβαδάκι	5	56	86	52	940,0	2,92%
9	Νεοχώρι	198	231	172	153	-22,7	8,61%
10	Περδικόβρυση	73	67	39	27	-63,0	1,52%
11	Περίστα	121	149	168	116	-4,1	6,52%
12	Χώμορη	159	115	111	105	-34,0	5,91%
Ο	Σύνολο	1.970	1.839	1.694	1.778	-9,7	100%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Ο Δήμος Πυλίνης (Χάρτης 4) με έδρα το Σίμο, καταλαμβάνει συνολική έκταση 123.966 στρέμματα. Συνορεύει ανατολικά με το Δήμο Αποδοτίας, δυτικά με το Δήμο Θέρμου, φυσικό όριο των οποίων είναι ο ποταμός Εύηνος, νότια με το Δήμο Ναυπάκτου και σε μικρό τμήμα με το Δήμο Ευπαλίου με φυσικό όριο το ποταμό Μόρνο και βόρεια με το Δήμο Πλατάνου.

Το μεγαλύτερο μέρος του είναι ορεινό με συμπληρωματικά ημιορεινά χαρακτηριστικά και αποτελείται από τα παρακάτω δημοτικά διαμερίσματα (Πίνακας 4.6):

Πίνακας 4.6: Δημοτικά διαμερίσματα Δήμου Πυλίων & έκταση

α/α	Δημοτικό Διαμέρισμα	Έκταση (στρέμματα)
1	Ανθόφυτο	16.025
2	Γάβρος	8.598
3	Ελευθέριανη	13.546
4	Παλαιόπυργος	30.282
5	Σίμου	56.937*
6	Στύλια	8.578
	Σύνολο	123.966

Πηγή Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Αιτ/νίας

* Δήμος από το 1989 από τις πρώην κοινότητες Σίμου, Δορβιτσάς, Φαμίλιας, Ποκίστας, Στράνωμας και Μηλέας σύμφωνα με το Ν. 1622/86, οι οποίες παραμένουν δημοτικά διαμερίσματα σύμφωνα με το Ν. 2539/97.

Ο συνολικός πληθυσμός του Δήμου Πυλίων παρουσιάζει φθίνουσα μορφή που είναι χαρακτηριστική σε όλα τα δημοτικά διαμερίσματα στη δεκαετία 1991 – 2001, ενώ παράλληλα η συνολική εξέλιξη κατά τη χρονική περίοδο 1971 – 2001 είναι αποθαρρυντική καθώς κυμαίνεται στο -56,5%. Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού συγκεντρώνουν τα Δ. Διαμερίσματα του Παλαιόπυργου, της Φαμίλιας, του Στράνωμα και του Σίμου, ενώ το Ανθόφυτο παρουσιάζει το μικρότερο αριθμό κατοίκων.

Πίνακας 4.7. Δημοτικά Διαμερίσματα Δ. Πυλίων και πληθυσμός

α/α	Δημοτικό Διαμέρισμα	1971	1981	1991	2001	Μεταβολή '71-'01	Πληθυσμός Δ.Δ. / Πληθυσμός Δήμου (2001)
1	Ανθόφυτο	137	139	86	46	-66,4%	4,02%
2	Γάβρος	120	78	60	50	-58,3%	4,37%
3	Δορβιτσά	168	191	82	50	-70,3%	4,37%
4	Ελευθέριανη	186	193	192	98	-47,3%	8,57%
5	Μηλιά	141	109	72	48	-66%	4,2%
6	Παλαιόπυργος	441	346	249	214	-51,5%	18,71%
7	Ποκίστα	240	197	120	108	-55%	9,440%
8	Σίμου	360	244	215	150	-58,3%	13,11%
9	Στράνωμα	310	248	160	155	-50%	13,55%
10	Στύλια	198	157	117	70	-64,6%	6,12%
11	Φαμίλια	329	270	196	155	-52,9%	13,55%
12	Σύνολο	2630	2172	1549	1144	-56,5%	100%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Σύμφωνα με στοιχεία και μελέτες της Αναπτυξιακής «ΑΙΤΩΛΙΑ», το μεγαλύτερο ποσοστό του ενεργού πληθυσμού βρίσκεται μεταξύ 45 και 65 χρόνων και όπως παρατηρείται στις περισσότερες ορεινές περιοχές η περιοχή παρουσιάζει ηλικιακή γήρανση .

Πίνακας 4.8. Εξέλιξη πληθυσμού στους τρεις Δήμους

a/a	Δήμοι /Νομοί /Χώρα	1971	1981	1991	2001	Μεταβολή '71-'01
1	Δ. Αποδοτίας	2.213	2.437	2.748	2.633	18%
2	Δ. Πλατάνου	1.970	1.839	1.694	1.778	-9,7%
3	Δ. Πυλίνης	2.630	2.172	1.549	1.144	-56,5%
4	Σύνολο τριών Δήμων	6.813	6.303	5.991	5.555	-18,5%
5	N. Αιτωλοακαρνανίας	228.989	219.764	228.180	224.429	-2%
6	Σύνολο Ελλάδας	8.768.641	9.740.417	10.259.900	10.964.020	25%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Ο πίνακας 4.8 παρουσιάζει συγκεντρωτικά την πληθυσμιακή εξέλιξη τόσο της περιοχής μελέτης, όσο και του Ν. Αιτωλοακαρνανίας αλλά και ολόκληρης της επικράτειας. Από το 1971 μέχρι την απογραφή του 2001 ο πληθυσμός της Ελλάδας εμφανίζει μια αισθητή αύξηση της τάξης του 25%, ενώ ο Ν. Αιτωλοακαρνανίας μια πτώση κατά 2%. Η συνολική εικόνα για το σύνολο και των τριών Δήμων της περιοχής μελέτης δείχνει μια αρνητική μεταβολή του πληθυσμού γύρω στο 18.5% κατά τη περίοδο 1971 – 2001, γεγονός που τονίζει την τάση εγκατάλειψης των ορεινών περιοχών και την πληθυσμιακή ερήμωση που συνεπάγεται η τάση αυτή κατά τις προηγούμενες δεκαετίες.

Ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής μελέτης ανέρχεται, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, σε 5.555 κατοίκους. Στην πραγματικότητα όμως, τα στοιχεία αυτά είναι εικονικά, αφού ο μόνιμος πληθυσμός είναι αμφίβολο εάν καλύπτει το ένα τρίτο του απογραφόμενου και κατά το μεγάλο ποσοστό αποτελείται από ηλικίες άνω των εξήντα ετών. Η ανακριβής στατιστική απεικόνιση είναι αποτέλεσμα της μετάβασης των μόνιμων κατοίκων των πόλεων στα ορεινά χωριά της Ναυπακτίας την ημέρα της απογραφής, με σκοπό την τόνωση και μακροπρόθεσμα τη διεκδίκηση οικονομικών ενισχύσεων και δημόσιων επενδύσεων. Αυτή η “παραπλανητική”

διαδικασία, η οποία παρατηρείται τις τελευταίες δεκαετίες εν γνώσει της πολιτείας, είναι πανελλαδικό φαινόμενο και δεν εστιάζεται μόνο στην Ορεινή Ναυπακτία.

Η πραγματική πληθυσμιακή εικόνα της Ορεινής Ναυπακτίας εμφανίζει μια διτότητα, όπως άλλωστε και πολλές ορεινές ή και παράκτιες περιοχές, γεγονός που επισημαίνεται από τους κατοίκους και από τους υπεύθυνους της Αιτωλικής Αναπτυξιακής. Τους εαρινούς μήνες (κυρίως τον Ιούλιο και τον Αύγουστο) ο πληθυσμός γίνεται διπλάσιος ή και πολλαπλάσιος του απογραφόμενου ενώ το χειμώνα μειώνεται σε επίπεδα κάτω του ενός τρίτου. Πραγματικά πολλές είναι οι περιπτώσεις χωριών που, αν και δεν έχουν μόνιμο πληθυσμό κατά τη διάρκεια των τριών πρώτων μηνών του χρόνου, αποκτούν ζωή τις υπόλοιπες εποχές με αποκορύφωμα τους καλοκαιρινούς μήνες, τις ημέρες των Χριστουγέννων και του Πάσχα, καθώς και κατά τα τριήμερα και τις ημέρες των τοπικών πανηγυριών.

Με βάση τις παραπάνω παρατηρήσεις προκύπτει το συμπέρασμα ότι τα στατιστικά στοιχεία της ΕΣΥΕ μπορούν να χρησιμοποιηθούν για γενικές εκτιμήσεις και δεν ανταποκρίνονται πλήρως στη δημογραφική πραγματικότητα της περιοχής μελέτης.

4.6.3 Εκπαίδευση

Στα Δ. Διαμερίσματα της περιοχής μελέτης η ποσοτική μεταβολή στον αριθμό των μαθητών ακολουθεί τη γενικότερη πτωτική δημογραφική τάση των τελευταίων δεκαετιών. Στα περισσότερα Δημοτικά Διαμερίσματα της περιοχής μελέτης δεν λειτουργούν πλέον σχολεία, ενώ σε πολλές περιπτώσεις τα παλιά σχολικά κτίρια έχουν ήδη διαμορφωθεί από τους Δήμους και λειτουργούν ως ξενώνες, λαογραφικές αίθουσες κ.λ.π. Σύμφωνα με τα δεδομένα της απογραφής του 2001, τα οποία παρουσιάζονται στους πίνακες που ακολουθούν, οι τρεις ορεινοί δήμοι της Ναυπακτίας παρουσιάζουν ένα χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης. Και στους τρεις δήμους το μεγαλύτερο ποσοστό έχει τελειώσει το Δημοτικό και αρκετό είναι το ποσοστό αυτών που δηλώνουν αγράμματοι.

Στο Δήμο Αποδοτίας λειτουργούν δύο δημοτικά σχολεία. Το πρώτο στο δημοτικό διαμέρισμα Ασπριάς με τέσσερις μαθητές οι οποίοι μεταφέρονται από διπλανούς οικισμούς, και το δεύτερο στο δημοτικό διαμέρισμα Άνω Χώρας με τρεις μαθητές. Παλαιότερα τα σχολεία ήταν τετραθέσια, αλλά λόγω μείωσης του πληθυσμού λειτουργούν πλέον με έναν παιδαγωγό. Σε αρκετά δημοτικά

διαμερίσματα, λόγω της ανυπαρξίας μαθητών υπάρχουν αρκετοί χώροι που δεν χρησιμοποιούνται. Για το Δήμο αυτό φαίνεται από τον Πίνακα 2.8 ότι μόνο το 1% του πραγματικού πληθυσμού δηλώνει κάτοχος μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου και το 9% πτυχιούχοι. Το 28% είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης, το 36% απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης ενώ ένα 9% γνωρίζει γραφή και ανάγνωση και ένα 5.5% δηλώνει αγράμματο.

Πίνακας 4.9 Επίπεδο Εκπαίδευσης Πληθυσμού Δ. Αποδοτίας

Επίπεδο Εκπαίδευσης Και Ομάδες ηλικιών	1991 Πραγματικός Πληθυσμός			2001 Πραγματικός Πληθυσμός			2001 Μόνιμος Πληθυσμός		
	Σύνολο	Αρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Αρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Αρρενες	Θήλειες
Σύνολο	2.510	1.366	1.144	2.462	1.356	1.106	1.316	723	593
Κάτοχοι Μεταπτυχιακού - Διδακτορικού τίτλου	7	5	2	17	15	2	6	5	1
Πτυχιούχοι Α.Ε.Ι.	80	55	25	138	91	47	43	31	12
Πτυχιούχοι Τ.Ε.Ι.	22	20	2	43	33	10	15	10	5
Πτυχιούχοι Ανώτερων Σχολών	7	6	1	36	24	12	12	8	4
Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	470	301	169	696	436	260	298	203	95
Τέλειωσαν τη Γ' Γυμνασίου	214	152	62	272	171	101	134	86	48
Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	1133	653	480	903	488	415	558	317	241
Δεν έβγαλαν Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή - ανάγνωση	300	136	164	220	80	140	132	47	85
Αγράμματοι	277	38	239	137	18	119	118	16	102

Στοιχεία : ΕΣΥΕ

Η μετακίνηση του πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα έχει ως αποτέλεσμα να καταργηθεί το Γυμνάσιο Πλατάνου και κάποια δημοτικά σχολεία να κλείσουν ή να υποβιβαστούν σε μονοθέσια. Έτσι, σήμερα στο Δήμο υπάρχουν τρία δημοτικά μονοθέσια σχολεία. Το ένα βρίσκεται στο δημοτικό διαμέρισμα Αραχόβης, το άλλο

στο δημοτικό διαμέρισμα Κλεπάς και το τελευταίο στο δημοτικό διαμέρισμα Πλατάνου.

Στο Δήμο Πλατάνου (Πίνακας 2.9) μόνο το 0.4% κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο και το 6.7% πτυχίο ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό, περίπου το 45%, αποτελείται από αποφοίτους στοιχειώδους εκπαίδευσης και το 20% δεν έχει τελειώσει το δημοτικό (εκ του οποίου το 7% δηλώνει αγράμματο).

Πίνακας 4.10 Επίπεδο Εκπαίδευσης Πληθυσμού Δ. Πλατάνου

Επίπεδο Εκπαίδευσης Και Ομάδες ηλικιών	1991 Πραγματικός Πληθυσμός			2001 Πραγματικός Πληθυσμός			2001 Μόνιμος Πληθυσμός		
	Σύνολο	Αρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Αρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Αρρενες	Θήλειες
Σύνολο	1.583	822	761	1.661	903	758	1.092	575	517
Κάτοχοι Μεταπτυχιακού - Διδακτορικού τίτλου	3	3	0	6	5	1	6	5	1
Πτυχιούχοι Α.Ε.Ι.	52	41	11	71	46	25	30	23	7
Πτυχιούχοι Τ.Ε.Ι.	16	9	7	26	15	11	13	7	6
Πτυχιούχοι Ανώτερων Σχολών	6	5	1	15	10	5	8	5	3
Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	167	112	55	270	175	95	147	90	57
Τέλειωσαν τη Γ' Γυμνασίου	141	91	50	195	132	63	112	85	27
Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	786	448	338	736	414	322	492	280	212
Δεν έβγαλαν Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή - ανάγνωση	184	81	103	227	83	144	179	62	117
Αγράμματοι	228	32	196	115	23	92	105	18	87

Στοιχεία : ΕΣΥΕ

Στο Δήμο Πυλίνης μόνο στο Δ. Διαμέρισμα Στρανώμας υπάρχει δημοτικό σχολείο, ενώ δεν λειτουργεί Γυμνάσιο στα όρια του Δήμου. Για το Δήμο αυτό τα στοιχεία είναι πιο αποθαρρυντικά καθώς το 15% του πληθυσμού δηλώνει αγράμματο

και το 12% δεν έχει τελειώσει το δημοτικό αλλά γνωρίζει γραφή και ανάγνωση. Το 41% έχει τελειώσει τη στοιχειώδη εκπαίδευση, το 8.4% το Γυμνάσιο, το 17.4% το Λύκειο και ένα 6% κατέχει κάποιο πτυχίο, ενώ μόνο 4 άτομα (ποσοστό 0.4% επί του συνολικού πραγματικού πληθυσμού) κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο (Πίνακας 2.10).

Πίνακας 4.11 Επίπεδο Εκπαίδευσης Δ. Πυλίνης

Επίπεδο Εκπαίδευσης Και Ομάδες ηλικιών	1991 Πραγματικός Πληθυσμός			2001 Πραγματικός Πληθυσμός			2001 Μόνιμος Πληθυσμός		
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες
Σύνολο	1.665	850	815	1.868	964	904	1.212	552	569
Κάτοχοι Μεταπτυχιακού - Διδακτορικού τίτλου	0	0	0	4	2	2	1	1	0
Πτυχιούχοι Α.Ε.Ι.	17	14	3	65	40	25	17	9	8
Πτυχιούχοι Τ.Ε.Ι.	6	3	3	24	10	14	6	0	6
Πτυχιούχοι Ανώτερων Σχολών	3	1	2	22	10	12	5	3	2
Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	125	89	36	325	200	125	107	72	35
Τέλειωσαν τη Γ' Γυμνασίου	108	78	30	158	93	65	75	43	32
Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	688	421	267	769	475	294	494	315	179
Δεν έβγαλαν Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή - ανάγνωση	337	170	167	221	103	118	159	80	79
Αγράμματοι	381	74	307	280	31	249	257	29	228

Στοιχεία : ΕΣΥΕ

Από τους παραπάνω πίνακες επιβεβαιώνεται η παρατήρηση που έγινε στο υποκεφάλαιο 3.3.2 ως προς τη διαφορά του πληθυσμού της απογραφής με τον μόνιμο. Πράγματι ο μόνιμος πληθυσμός είναι πάντοτε μικρότερος από τον καταγεγραμμένο. Σχετικά με τη διαφορά που υπάρχει μεταξύ των αριθμών των συνόλων των κατοίκων και εκείνων που παρουσιάστηκαν σε προηγούμενους πίνακες

(4.9, 4.10, 4.11), οφείλεται στο γεγονός ότι δεν απαντούν όλοι οι απογεγραμμένοι στις ερωτήσεις που σχετίζονται με το επίπεδο εκπαίδευσης.

4.6.4 Υγεία

Οι υποδομές που αφορούν στην υγεία και πρόνοια στην περιοχή μελέτης δεν κρίνονται ικανοποιητικές. Το Κέντρο Υγείας Ναυπάκτου εξυπηρετεί όχι μόνο τους κάτοικους της Ναυπάκτου, αλλά και τους κατοίκους της Ορεινής Ναυπακτίας, ενώ γενικότερα όλη η περιοχή εξυπηρετείται από το Περιφερειακό Νοσοκομείο του Ρίου. Πιο συγκεκριμένα, ο Δήμος Αποδοτίας εξυπηρετείται και από το Κέντρο Υγείας Άνω Χώρας, του οποίου η στελέχωση βρίσκεται σε ικανοποιητικό επίπεδο. Τα αγροτικά ιατρεία που διαθέτει ο Δήμος βρίσκονται στα δημοτικά διαμερίσματα Τερψιθέας, Λιμνίτσας, Ελατούς και Καταφυγίου.

Ο δήμος Πλατάνου έχει δύο αγροτικά ιατρεία τα οποία για μεγάλα χρονικά διαστήματα του έτους υπολειτουργούν είτε γιατί δεν υπάρχει γιατρός, είτε γιατί ο γιατρός είναι υποχρεωμένος να παραβρίσκεται στο ένα από τα δύο ιατρεία. Γενικά δεν υπάρχει σε καθημερινή βάση γιατρός, ούτε κατάλληλες ιατροφαρμακευτικές υποδομές, με αποτέλεσμα τα έκτακτα περιστατικά να μεταφέρονται στη Ναύπακτο (περίπου μιάμιση ώρα) με αυτοκίνητο ιδιώτη. Σημειώνεται ότι στον οικισμό Πλατάνου λειτουργούσε Νοσοκομείο και το οίκημα στο οποίο στεγαζόταν είναι υψηλής αρχιτεκτονικής αξίας και θα μπορούσε να αξιοποιηθεί περαιτέρω από το Δήμο.

Τέλος, στο Δήμο Πυλίνης έχουν διαμορφωθεί κάποια κοινοτικά γραφεία και κάποιοι κοινοτικοί χώροι σε ιατρεία. Ο γιατρός επισκέπτεται τα Δ. Διαμερίσματα μια φορά την εβδομάδα ή μια φορά στις δεκαπέντε μέρες και τα επείγοντα περιστατικά μεταφέρονται είτε με ασθενοφόρο που διαθέτει ο Δ. Αποδοτίας ή με ιδιωτικά οχήματα στη Ναύπακτο.

Η έλλειψη βασικών υποδομών στα αγροτικά ιατρεία από τα δημοτικά διαμερίσματα, καθώς και η παντελής έλλειψη φαρμακείου δημιουργούν σοβαρότατα προβλήματα στους κατοίκους κυρίως το χειμώνα, όπου οι χιονοπτώσεις είναι πολύ συχνές και δυσχεραίνουν τη μετακίνησή τους, όπως επίσης και τους καλοκαιρινούς μήνες, όπου ο όγκος των επισκεπτών είναι πολύ μεγάλος.

4.7 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

4.7.1 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός μιας περιοχής αναφέρεται σε εκείνο το μέρος του πληθυσμού το οποίο εργάζεται και προσφέρεται για εργασία. Αντίθετα, το τμήμα του πληθυσμού που δεν εργάζεται και δεν αναζητά εργασία ονομάζεται οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός. Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός διακρίνεται στον απασχολούμενο και στον άνεργο πληθυσμό. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για την ανάλυση των παραπάνω παραμέτρων προέρχονται από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

Πίνακας 4.12: Οικονομικά ενεργός, οικονομικά μη ενεργός, απασχολούμενος πληθυσμός Δ. Αποδοτίας

	2001 Μόνιμος πληθυσμός				2001 Πραγματικός πληθυσμός			
	Οικονομικά ενεργοί			Οικονομικά μη ενεργοί	Οικονομικά ενεργοί			Οικονομικά μη ενεργοί
Δ. Διαμέρισμα	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι		Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	
Ανω Χώρας	46	35	11	133	144	119	25	243
Αμπελακιώτισσας	18	15	3	41	102	91	11	116
Αναβρυτής	22	20	2	32	34	30	4	46
Ασπριά	20	16	4	50	45	38	7	83
Γραμμένης Οξυάς	16	15	1	38	63	59	4	72
Γρηγορίου	0	0	0	13	23	23	0	46
Ελατού	16	11	5	72	43	35	8	108
Ελατόβρυσης	17	17	0	64	27	26	1	79
Κ. Χώρας	7	5	2	14	10	7	3	28
Καλλονής	8	7	1	29	5	5	0	25
Καταφυγίου	32	24	8	98	82	63	19	165
Κεντρικής	10	5	5	30	24	18	6	52
Κοκκινονοχωρίου	8	8	0	53	15	15	0	68
Κρυονερίων	19	15	4	73	23	19	4	84
Κυδωνιάς	6	6	0	7	16	16	0	25
Λεύκας	8	7	1	11	44	37	7	51
Λιμνίτσας	2	2	0	42	13	12	1	76
Μανδρινής	1	1	0	4	14	14	0	48
Πόδου	1	1	0	6	1	1	0	7
Τερψιθέας	71	57	14	178	105	84	21	207
Σύνολο	328	267	61	988	833	712	121	1629

Πηγή : Ε.Σ.Υ.Ε.

Πίνακας 4.13:Οικονομικά ενεργός, οικονομικά μη ενεργός, απασχολούμενος πληθυσμός Δ. Πλατάνου

	2001 Μόνιμος πληθυσμός				2001 Πραγματικός πληθυσμός			
	Οικονομικά ενεργοί			Οικονομικά μη ενεργοί	Οικονομικά ενεργοί			Οικονομικά μη ενεργοί
Δ. Διαμέρισμα	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι		Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	
Αγίου Δημητρίου	19	18	1	54	41	37	4	94
Αραχόβης	29	16	13	162	39	25	14	192
Αχλαδόκαστρου	20	19	1	50	40	39	1	74
Δενδροχωρίου	0	0	0	0	8	7	1	20
Καστανιάς	11	10	1	12	34	32	2	39
Κλεπάς	17	10	7	150	45	33	12	235
Λιβαδακίου	8	8	0	6	30	26	4	17
Νεοχωρίου	24	22	2	112	26	24	2	109
Περίστης	18	17	1	37	47	45	2	61
Περδικόβρυσης	7	7	0	15	8	8	0	16
Πλατάνου	81	64	17	193	127	102	25	256
Χόμορης	21	20	1	46	35	33	2	68
Σύνολο	255	211	44	837	480	411	69	1181

Πηγή : Ε.Σ.Υ.Ε.

Πίνακας 4.14 :Οικονομικά ενεργός, οικονομικά μη ενεργός, απασχολούμενος πληθυσμός Δ. Πολύνης.

	2001 Μόνιμος πληθυσμός				2001 Πραγματικός πληθυσμός			
	Οικονομικά ενεργοί			Οικονομικά μη ενεργοί	Οικονομικά ενεργοί			Οικονομικά μη ενεργοί
Δ. Διαμέρισμα	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι		Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	
Ανθοφύτου	8	8	0	33	54	43	11	102
Γάβρου	13	8	5	37	34	28	6	49
Δορβιτσιάς	7	7	0	42	40	37	3	85
Ελευθέριανης	19	18	1	79	65	63	2	140
Μηλέας	9	7	2	35	23	20	3	50
Παλαιόπυργου	50	44	6	189	102	94	8	240
Ποκίστας	23	20	3	82	45	40	5	92
Σίμου	27	20	7	120	73	60	13	167
Στρανώμης	39	37	2	97	66	61	5	121
Στύλιας	18	17	1	44	33	30	3	78
Φαμίλιας	34	31	3	116	76	69	7	133
Σύνολο	247	217	30	874	611	545	66	1257

Πηγή : Ε.Σ.Υ.Ε.

Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι για το Δ. Αποδοτίας το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού ανέρχεται στο 25% ενώ το ποσοστό ανέργων επί του ενεργού πληθυσμού είναι 19%. Ομοίως, για το Δ. Πλατάνου το ποσοστό του ενεργού πληθυσμού ανέρχεται στο 23%. ενώ το ποσοστό της ανεργίας επί του ενεργού πληθυσμού σε 17% Αντίστοιχα για το Δ. Πυλίνης το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού είναι 22% και το ποσοστό ανεργίας κυμαίνεται στο 12%.

4.8 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

4.8.1 Πρωτογενής τομέας

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται μια σύντομη παρουσίαση της περιοχής από γεωργοοικονομικής απόψεως. Ο πρωτογενής τομέας έχει ιδιαίτερη σημασία για την οικονομία της περιοχής αφού αποτελεί την κύρια πηγή εισοδήματος των κατοίκων της και περιλαμβάνει ουσιαστικά τη γεωργία, την κτηνοτροφία, τη μελισσοκομία και την υλοτομία. Πρέπει να σημειωθεί πως η ανάπτυξη του τομέα αυτού είναι περιορισμένη λόγω των χαρακτηριστικών δυσκολιών της περιοχής όπως :

- Το μικρό μέγεθος των καλλιεργειών
- Τα προβλήματα στο δίκτυο και τις συγκοινωνίες
- Η έλλειψη γεωργικής εκπαίδευσης των απασχολούμενων με τη γεωργία
- Η έλλειψη εργατικών χεριών λόγω μείωσης του πληθυσμού
- Η περιορισμένη αγορά

4.8.1.α Χρήσεις Γης

Από την περιγραφή της μορφολογίας της περιοχής μελέτης κατέστη εμφανές ότι ο κύριος όγκος της είναι ορεινός και τραχύς και δε διαθέτει εκτάσεις ικανές να αποδώσουν ικανοποιητικές καλλιέργειες. Το μεγαλύτερο τμήμα της γης, όπως δείχνουν και οι πίνακες Α, Β, Γ, Δ και Ε που ακολουθούν καλύπτεται από δάση. Από τον πίνακα Ε ο οποίος παρουσιάζει το στοιχεία της απογραφής του 2000 περίπου το 11% για το Δ. Αποδοτίας, το 14% για το Δ. Πλατάνου και το 15% για το Δ. Πυλίνης αποτελεί τη γεωργική γη. Το τμήμα αυτό είναι στις περισσότερες περιπτώσεις αναβαθμίδες, γεγονός που δημιουργεί δυσκολίες και αυξημένο κόστος στη χρήση του εδάφους, ενώ το μεγαλύτερο μέρος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων πραγματοποιείται σε μικρούς κλήρους με αποτέλεσμα να εκλείπει η εντατική μορφή

γεωργίας. Τα προϊόντα που παράγονται προορίζονται κυρίως για ιδιοκατανάλωση και μόνο ένα μικρό μέρος τους διοχετεύεται στο εμπόριο.

Πίνακας 4.15 : Δ. Αποδοτίας. Χρήσεις γης (εκτάσεις σε χιλιάδες στρέμματα).

Δ.Δ.	Σύνολο	Καλλ. Έκταση	Βοσκότοποι		Δάση	Υδατα	Οικισμοί- Δρόμοι	Λοιπές	%Καλλ.
			Κοινοτικοί	Ιδιωτικοί					
Άνω Χώρας	19,0	1,3	0	0,6	16,5	0,1	0,4	0,1	6,8
Αμπελακιώτισσας	13,6	0,7	0	0,6	11,9	0,1	0,3	0,0	5,1
Γρηγορίου	7,6	0,3	4,3	0,0	2,4	0,1	0,4	0,2	3,9
Ελατόβρυσης	17,3	0,1	1	6,4	8,4	0,2	0,5	0,7	0,6
Κάτω Χώρας	9,4	0,2	2	0,7	6,3	0,1	0,1	0,0	2,1
Κρυονέρια	23,7	0,2	0,5	0,2	16,0	0,0	0,6	1,6	0,8
Αναβρυτής	9,2	0,1	2	0,2	6,2	0,0	0,3	0,5	1,1
Ασπριάς	10,5	0,7	0,2	1,0	8,5	0,0	0,1	0,0	6,7
Γραμμένης Οξυάς	15,4	1,1	9,2	0,0	4,3	0,1	0,3	0,4	7,1
Ελατούς	11,7	0,3	0,5	0,4	10,2	0,1	0,2	0,0	2,6
Καλλονής	6,9	0,0	1,8	0,1	4,6	0,0	0,2	0,2	0,0
Καταφυγίου	23,4	0,9	15,5	0,4	5,4	0,1	0,3	0,8	3,8
Κεντρικής	8,7	0,1	1,0	1,0	6,1	0,0	0,1	0,4	1,1
Κοκκινοχωρίου	11,4	0,5	0,0	0,8	10,0	0,1	0,1	0,1	4,4
Κυδωνέας	9,1	0,2	2,5	0,9	5,3	0,0	0,3	0,0	2,2
Λεύκας	14,5	0,1	8,0	0,0	5,3	0,1	0,3	0,7	0,7
Λιμνίσσας	7,6	0,5	0,0	0,2	6,6	0,2	0,1	0,0	6,6
Μανδρινής	12,6	0,2	6,2	0,6	5,0	0,1	0,5	0,0	1,6
Πόδου	6,7	0,3	0,0	0,0	6,4	0,0	0,0	0,0	4,5
Τερψιθέας	19,2	0,9	1,5	1,0	15,2	0,1	0,4	0,1	4,7
Σύνολο Δήμου	219,0	8,7	56,2	15,1	160,6	1,5	5,5	5,8	4,0
Σύνολο Ν. Αιτ/νίας	5460,9	1206,7	1909,5	622,8	1225,7	304,5	131,6	60,0	22,1

Πηγή : ΕΣΥΕ (απογραφή 1991)

Πίνακας 4.16 : Δ. Πλατάνου. Χρήσεις γης (εκτάσεις σε χιλιάδες στρέμματα).

Δ.Δ.	Σύνολο	Καλλ. Έκταση	Βοσκότοποι		Δάση	Υδατα	Οικισμοί- Δρόμοι	Λοιπές	%Καλλ.
			Κοινοτικοί	Ιδιωτικοί					
Αγίου Δημητρίου	15,0	0,9	0	5,8	7,9	0,3	0,1	0	6,0
Αραχόβης	16,0	1	7,5	0,4	5,5	0,1	0,5	1	6,25
Αχλαδόκαστρο	9,1	0,6	0	4,5	3,5	0,4	0,1	0	6,6
Δενδροχωρίου	5,8	0,5	1,1	0	3,2	0,2	0,3	0,5	0,1
Καστανιάς	7,5	0,2	0	0,7	6,5	0	0,1	0	2,7
Κλεπάς	16,4	1,4	4	0,6	9,8	0,3	0,2	0,1	8,5
Λιβαδακίου	12,8	0,3	1,6	0	10,7	0,1	0,1	0	2,3
Νεοχωρίου	19,0	0,3	0,8	4,3	11,2	2,3	0,1	0	1,6
Περδικόβρυσης	9,1	0,1	5,2	0,3	3,1	0,3	0,1	0,1	1,1
Περίστης	11,6	0,4	0	3,2	7,6	0,4	0,1	0	3,4
Πλατάνου	23,2	1,2	3	16	2,3	0,3	0,2	0,2	5,2
Χόμορης	21,2	0,5	0	3,3	17	0,2	0,1	0,1	2,4
Σύνολο Δήμου	166,7	7,4	23,2	39,1	88,3	4,9	2,0	2,0	4,4

Δ.Δ.	Σύνολο	Καλλ. Έκταση	Βοσκότοποι	Δάση	Υδατα	Οικισμοί-Δρόμοι	Λοιπές	%Καλλ.	
Σύνολο Ν. Αιτ/νίας	5460,9	1206,7	1909,5	622,8	1225,7	304,5	131,6	60,0	22,1

Πηγή : ΕΣΥΕ (απογραφή 1991)

Πίνακας 4.17 : Δ. Πυλίνης. Χρήσεις γης (εκτάσεις σε χιλιάδες στρέμματα).

Δ.Δ.	Σύνολο	Καλλ. Έκταση	Βοσκότοποι		Δάση	Υδατα	Οικισμοί-Δρόμοι	Λοιπές	%Καλλ.
			Κοινοτικοί	Ιδιωτικοί					
Ανθόφυτο	16,0	1,0	7,5	0,4	5,5	0,1	0,5	1,0	6,3
Γάβρος	8,6	0,9	4,9	0,0	1,5	0,1	0,2	1,0	10,5
Ελευθέριανη	13,5	0,2	1,7	0,9	8,7	0,1	0,9	1,0	1,5
Παλαιόπυργος	20,3	2,5	8,5	0,3	7,7	0,1	1,0	0,2	12,3
Στύλια	8,6	0,4	4,0	0,3	3,7	0,1	0,1	0,0	4,7
Πυλίνης	56,9	7,3	20,9	10,1	15,3	1,5	0,6	1,2	12,8
Σύνολο Δήμου	123,9	12,3	47,5	12,0	42,4	2,0	3,3	4,4	9,9
Σύνολο Ν. Αιτ/νίας	5460,9	1206,7	1909,5	622,8	1225,7	304,5	131,6	60,0	22,1

Πηγή : ΕΣΥΕ (απογραφή 1991)

Πίνακας 4.18 : Χρήσεις γης για τους τρεις Δήμους (εκτάσεις σε χιλιάδες στρέμματα).

Έτος	Σύνολο	Καλλ. Έκταση	Βοσκότοποι	Δάση	Υδατα	Οικισμοί-Δρόμοι	Λοιπές	%Καλλ.
Αποδοτία	256,2	27,3	17,5	201,7	0,0	0,1	9,7	10,7
Πλάτανος	168,9	24,1	14,4	116,5	1,7	0,4	11,8	14,3
Πυλίνη	124,5	18,6	6,6	91,3	1,9	0,0	6,2	14,9
Σύνολο	549,6	70,0	38,5	409,5	3,6	0,5	27,7	12,7

Πηγή : ΕΣΥΕ (απογραφή 1999 - 2000)

Πίνακας 4.19 : Συγκριτικός Πίνακας Χρήσεων γης (1991) – (1999 – 2000) (εκτάσεις σε χιλιάδες στρέμματα).

Δ.Δ.	Έτος	Σύνολο	Καλλ. Έκταση	Βοσκότοποι	Δάση	Υδατα	Οικισμοί-Δρόμοι	Λοιπές
Αποδοτία	1991	219,0	8,7	71,3	160,6	1,5	5,5	5,8
	1999	256,2	27,3	17,5	201,7	0,0	0,1	9,7
	%(91-01)	17	213,8	-75,5	25,6	-100	-98,2	67,2
Πλάτανος	1991	166,7	7,4	62,3	88,3	4,9	2,0	2,0
	1999	168,9	24,1	14,4	116,5	1,7	0,4	11,8
	%(91-01)	1,3	225,7	-76,9	31,9	-65,3	-80	490
Πυλίνη	1991	123,9	12,3	59,5	42,4	2,0	3,3	4,4
	1999	124,5	18,6	6,6	91,3	1,9	0,0	6,2
	%(91-01)	0,5	51,2	-88,9	115,3	-5	-100	40,9
Σύνολο	1991	509,6	28,4	202,0	291,3	8,4	10,8	12,2
	1999	549,6	70,0	38,5	409,5	3,6	0,5	27,7
	%(91-01)	7,8	146,5	-80,9	40,6	-57,1	95,4	127

Πηγή : ΕΣΥΕ

4.8.1.β Χαρακτηριστικά απασχολούμενων στη γεωργία

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2000, το σύνολο των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην περιοχή μελέτης ανέρχεται σε 900 περίπου, με συνολική έκταση 12.712 στρέμματα. Το μέσο μέγεθος της γεωργικής εκμετάλλευσης στην περιοχή είναι 14,2 στρέμματα, ενώ η μέση έκταση ανά αγροτεμάχιο είναι 3,2 στρέμματα (πίνακας 4.20). Το χαρακτηριστικό αυτό αποτελεί μια ακόμη ένδειξη των αδυναμιών του αγροτικού τομέα στην περιοχή. Είναι εμφανές ότι οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις στους ορεινούς Δήμους της Ναυπακτίας υστερούν σε μέγεθος, γεγονός που δεν δίνει την δυνατότητα δυναμικής παραγωγής.

Πίνακας 4.20: Τεμαχισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε αγροτεμάχια και εκτάσεις σε στρέμματα για τους Δ. Αποδοτίας, Πλατάνου και Πυλίνης για το 2000

2000	Εκμετ/υσεις με χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση	Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση	Μέση έκταση ανά εκμετ/υση	Αριθμός αγροτεμαχίων	Αγροτεμάχια/ εκμεταλλεύσεις	Μέση έκταση ανά αγροτεμάχιο
Δ. Αποδοτίας	266	2653,5	9.98	1208	4.5	2.20
Δ. Πλατάνου	272	2728,4	10.03	1094	4.0	2.49
Δ. Πυλίνης	358	7330,9	20.48	1627	4.5	4.51
Σύνολο	896	12712,8	14,2	3929	4.4	3,2

Πηγή ΕΣΥΕ

Πίνακας 4.21: Δ. Αποδοτίας. Τεμαχισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε αγροτεμάχια. Εκτάσεις σε στρέμματα 2000

2000	Εκμετ/υσεις με χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση	Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση	Μέση έκταση ανά εκμετ/υση	Αριθμός αγροτεμαχίων	Μέση έκταση ανά αγροτεμάχιο
ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ					
Δ.Δ.Αποδοτίας	89	1389,4	15.61	438	3.17
Δ.Δ.Αναβρυτής	5	32,5	6.50	21	1.55
Δ.Δ.Ασπριάς	26	188,5	7.25	113	1.67
Δ.Δ.Γραμμένης Οξυάς	3	8,8	2.93	16	.55
Δ.Δ.Ελατούς	12	53	4.42	55	.96
Δ.Δ.Καλλονής	1	2,7	2.70	1	2.70
Δ.Δ.Καταφυγίου	26	415,5	15.98	143	2.91
Δ.Δ.Κεντρικής	20	141,4	7.07	115	1.23
Δ.Δ.Κοκκινοχωρίου	17	127	7.47	112	1.13
Δ.Δ.Κυδωνέας	7	30,5	4.36	30	1.02
Δ.Δ.Λιμνίτσης	20	80,7	4.04	57	1.42
Δ.Δ.Πόδου	10	25,7	2.57	24	1.07
Δ.Δ.Τερψιθέας	30	157,8	5.26	83	1.90
Δ. Αποδοτίας	266	2653,5	9.98	1208	2.20

Πηγή ΕΣΥΕ

Πίνακας 4.22: Δ. Πλατάνου. Τεμαχισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε αγροτεμάχια. Εκτάσεις σε στρέμματα 2000

2000	Εκμετ/υσεις με χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση	Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση	Μέση έκταση ανά εκμετ/υση	Αριθμός αγροτεμαχίων	Μέση έκταση ανά αγροτεμάχιο
ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ					
Δ.Δ.Πλατάνου	60	814,9	13.58	213	3.83
Δ.Δ.ΑγίουΔημητρίου	6	76,4	12.73	29	2.63
Δ.Δ.Αραχόβης	60	522	8.70	285	1.83
Δ.Δ.Αχλαδοκάστρου	18	356,5	19.81	81	4.40
Δ.Δ.Καστανέας	7	69,4	9.91	36	1.93
Δ.Δ.Κλεπιάς	41	341,3	8.32	159	2.15
Δ.Δ.Λιβαδακίου	4	50,8	12.70	13	3.91
Δ.Δ.ΝεοχωρίουΝαυπακτίας	14	144,8	10.34	67	2.16
Δ.Δ.Περδικόβρυσης	14	64,3	4.59	42	1.53
Δ.Δ.Περίστης	13	127,2	9.78	51	2.49
Δ.Δ.Χόμορης	35	160,8	4.59	118	1.36
Δ. Πλατάνου	272	2728,4	10.03	1094	2.49

Πηγή ΕΣΥΕ

Πίνακας 4.23: Δ. Πυλίνης. Τεμαχισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε αγροτεμάχια. Εκτάσεις σε στρέμματα 2000

2000	Εκμετ/υσεις με χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση	Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση	Μέση έκταση ανά εκμετ/υση	Αριθμός αγροτεμαχίων	Μέση έκταση ανά αγροτεμάχιο
ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΙΝΗΣ					
Δ.Δ.Πυλίνης	203	4698,7	23.15	986	4.77
Δ.Δ.Ανθοφύτου	30	376,5	12.55	139	2.71
Δ.Δ.Γάβρου	17	435,5	25.62	89	4.89
Δ.Δ.Ελευθεριανής	42	236	5.62	88	2.68
Δ.Δ.Παλαιοπύργου	50	1253,7	25.07	248	5.06
Δ.Δ.Στύλιας	16	330,5	20.66	77	4.29
Δ. Πυλίνης	358	7330,9	20.48	1627	4.51

Πηγή ΕΣΥΕ

Σύμφωνα με τον Πίνακα 4.24, από το σύνολο των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε μια μόνο τηρούνται λογιστικά βιβλία, ενώ πώληση αγροτικών προϊόντων γίνεται σε 290 εκμεταλλεύσεις με την πλειοψηφία στο Δ. Πυλίνης. Μέλη συνεταιρισμού είναι 48 εκμεταλλεύσεις, αριθμός πολύ μικρός συγκριτικά με το σύνολο των γεωργικών εκμεταλλεύσεων της περιοχής. Τη μεγαλύτερη συμμετοχή στους συνεταιρισμούς έχει ο Δ. Αποδοτίας με 8 γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

**Πίνακας 4.24: Χαρακτηριστικά απασχολούμενων στη γεωργία στους
Δήμους Αποδοτίας, Πλατάνου και Πυλίνης, (Στοιχεία ΕΣΥΕ, απογραφή 2000)**

	Σύνολο		Τήρηση λογιστικών βιβλίων		Πώληση αγροτικών προϊόντων		Μέλος γεωργικών συν/σμών		Χωρίς γεωργική εκπαίδευση (πείρα)		Με στοιχειώδη γεωργική εκπαίδευση		Με πλήρη γεωργική εκπαίδευση	
	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.
Σύνολο Δ. Αποδοτίας	266	2653,5	0	0	88	1995,1	38	1139,9	266	2653,5	0	0	0	0
Σύνολο Δ. Πλατάνου	272	2728,4	1	4,5	95	1314,7	8	117,2	272	2728,4	0	0	0	0
Σύνολο Δ. Πυλίνης	359	7330,9	0	0	107	3533,6	2	83,8	359	7330,9	0	0	0	0
Σύνολο	897,0	12712,8	1,0	4,5	290,0	6843,4	48,0	1340,9	897,0	12712,8	0	0	0	0

Πηγή ΕΣΥΕ (απογραφή 2000)

**Πίνακας 4.25: Χαρακτηριστικά απασχολούμενων στη γεωργία στο Δήμο
Αποδοτίας, (Στοιχεία ΕΣΥΕ, απογραφή 2000)**

ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ 2000														
	Σύνολο		Τήρηση λογιστικών βιβλίων		Πώληση αγροτικών προϊόντων		Μέλος γεωργικών συν/σμών		Χωρίς γεωργική εκπαίδευση (πείρα)		Με στοιχειώδη γεωργική εκπαίδευση		Με πλήρη γεωργική εκπαίδευση	
	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.
Δ.Δ. Αποδοτίας	89	1389,4	0	0	21	1031,5	16	934,9	89	1389,4	0	0	0	0
Δ.Δ. .Αναβρυτής	5	32,5	0	0	2	25,5	0	0	5	32,5	0	0	0	0
Δ.Δ.Ασπριάς	26	188,5	0	0	6	139,5	18	172,8	26	188,5	0	0	0	0
Δ.Δ. Γραμμένης Οξυάς	3	8,8	0	0	2	5,8	0	0	3	8,8	0	0	0	0
Δ.Δ.Ελατούς	12	53	0	0	3	28,5	0	0	12	53	0	0	0	0
Δ.Δ.Καλλονής	1	2,7	0	0	1	2,7	0	0	1	2,7	0	0	0	0
Δ.Δ.Καταφυ- γίου	26	415,5	0	0	17	393	0	0	26	415,5	0	0	0	0
Δ.Δ.Κεντρικής	20	141,4	0	0	8	102,5	0	0	20	141,4	0	0	0	0
Δ.Δ.Κοκκινο- χωρίου	17	127	0	0	7	92,9	1	22	17	127	0	0	0	0
Δ.Δ. Κυδωνέας	7	30,5	0	0	4	20	0	0	7	30,5	0	0	0	0
Δ.Δ.Λιμνίσης	20	80,7	0	0	4	31,2	0	0	20	80,7	0	0	0	0
Δ.Δ.Πόδου	10	25,7	0	0	1	7	2	3	10	25,7	0	0	0	0
Δ.Δ. Τερψιθέας	30	157,8	0	0	12	115	1	7,2	30	157,8	0	0	0	0
Σύνολο Δ. Αποδοτίας	266	2653,5	0	0	88	1995,1	38	1139,9	266	2653,5	0			

Πηγή ΕΣΥΕ (απογραφή 2000)

Πίνακας 4.26: Χαρακτηριστικά απασχολούμενων στη γεωργία στο Δήμο Πλατάνου, (Στοιχεία ΕΣΥΕ, απογραφή 2000)

ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ 2000														
	Σύνολο		Τήρηση λογιστικών βιβλίων		Πώληση αγροτικών προϊόντων		Μέλος γεωργικών συν/σμών		Χωρίς γεωργική εκπαίδευση (πείρα)		Με στοιχειώδη γεωργική εκπαίδευση		Με πλήρη γεωργική εκπαίδευση	
	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.
Δ.Δ.Αγίου Δημητρίου	6	76,4	0	0	5	69,3	0	0	6	76,4	0	0	0	0
Δ.Δ.Αραχόβης	60	522	1	4,5	42	431	1	4,5	60	522	0	0	0	0
Δ.Δ.Αχλαδοκάστρου	18	356,5	0	0	0	0	0	0	18	356,5	0	0	0	0
Δ.Δ.Καστανέας	7	69,4	0	0	3	40,3	0	0	7	69,4	0	0	0	0
Δ.Δ.Κλεπάς	41	341,3	0	0	10	132,6	5	90,2	41	341,3	0	0	0	0
Δ.Δ.Λιβαδακίου	4	50,8	0	0	2	47,1	0	0	4	50,8	0	0	0	0
Δ.Δ.Νεοχωρίου	14	144,8	0	0	9	123,6	0	0	14	144,8	0	0	0	0
Δ.Δ.Περδικόβρυσης	14	64,3	0	0	1	10,3	0	0	14	64,3	0	0	0	0
Δ.Δ.Περίστης	13	127,2	0	0	4	91,1	0	0	13	127,2	0	0	0	0
Δ.Δ.Χόμορης	35	160,8	0	0	5	63,8	0	0	35	160,8	0	0	0	0
Δ.Δ.Πλατάνου	60	814,9	0	0	14	305,6	2	22,5	60	814,9	0	0	0	0
Σύνολο Δ. Πλατάνου	272	2728,4	1	4,5	95	1314,7	8	117,2	272	2728,4	0	0	0	0

Πηγή ΕΣΥΕ (απογραφή 2000)

Πίνακας 4.27: Χαρακτηριστικά απασχολούμενων στη γεωργία στο Δήμο Πολύνης, (Στοιχεία ΕΣΥΕ, απογραφή 2000)

ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΛΗΝΗΣ 2000														
	Σύνολο		Τήρηση λογιστικών βιβλίων		Πώληση αγροτικών προϊόντων		Μέλος γεωργικών συν/σμών		Χωρίς γεωργική εκπαίδευση (πείρα)		Με στοιχειώδη γεωργική εκπαίδευση		Με πλήρη γεωργική εκπαίδευση	
	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.	Εκμ.	Εκτ.
Δ.Δ.Πυλλήνης	204	4698,7	0	0	70	2479,3	2	83,8	204	4698,7	0	0	0	0
Δ.Δ. Ανθοφύτου	30	376,5	0	0	4	54,5	0	0	30	376,5	0	0	0	0
Δ.Δ.Γάβρου	17	435,5	0	0	1	25	0	0	17	435,5	0	0	0	0
Δ.Δ.Ελευθε- ριανής	42	236	0	0	2	32	0	0	42	236	0	0	0	0
Δ.Δ.Παλαιο- πύργου	50	1253,7	0	0	24	807,3	0	0	50	1253,7	0	0	0	0
Δ.Δ.Στύλιας	16	330,5	0	0	6	135,5	0	0	16	330,5	0	0	0	0
Σύνολο Δ. Πυλλήνης	359	7330,9	0	0	107	3533,6	2	83,8	359	7330,9	0	0	0	0

Πηγή ΕΣΥΕ (απογραφή 2000)

Οι απασχολούμενοι στη γεωργία είναι στο σύνολό τους χωρίς γεωργική εκπαίδευση και απασχολούνται στη γεωργία μόνο με την πείρα και την εμπειρία που απέκτησαν ή κληρονόμησαν από τους προκάτοχους τους, που συνήθως είναι οι γονείς τους. Αντίθετα, μηδαμινές είναι οι εκμεταλλεύσεις των οποίων ο κάτοχος διαθέτει στοιχειώδη γεωργική εκπαίδευση.

4.8.1.γ Γεωργική γη και χρήσεις της

Ο βασικότερος τομέας απασχόλησης για την περιοχή είναι η γεωργία η οποία σε συνδυασμό με την κτηνοτροφία στήριζαν και μπορούν ακόμα και σήμερα να ενδυναμώσουν την τοπική οικονομία. Οι εκμεταλλεύσεις που υπάρχουν χρησιμοποιούν όλες γεωργική γη για τη λειτουργία τους επιβεβαιώνοντας με τον τρόπο αυτό τη σημασία της γεωργία για την περιοχή μελέτης.

Οι εγχώριες καλλιέργειες περιλαμβάνουν κηπευτικά (τομάτες, πατάτες, λαχανικά), καρποφόρα δένδρα (καρυδιές, κερασιές, μηλιές, αμυγδαλιές), σιτηρά (σιτάρι, βρώμη, βίκος, καλαμπόκι, μηδική), καθώς και ελιές. Διάσπαρτα σε ολόκληρη την περιοχή μελέτης υπάρχουν διάφορα είδη αυτοφυών αρωματικών φυτών, όπως η ρίγανη, το τσάι, το χαμομήλι τα οποία μπορούν κατά περιπτώσεις να αποτελέσουν εναλλακτική μορφή εισοδήματος, δεδομένου ότι οι κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής τα ευνοούν και δεν απαιτούν ιδιαίτερες καλλιεργητικές τεχνικές. Στην περιοχή, επίσης, καλλιεργούνται σε περιορισμένη έκταση και αμπέλια, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων κατά την περίοδο έξαρσης της φυλλοξήρας στην Ελλάδα εκριζώθηκαν. Ωστόσο σήμερα συναντώνται ακόμα οι ποικιλίες «φλέρια» και «μαλαγουζιά» οι οποίες προορίζονται κυρίως για ιδιοκατανάλωση. Για τον ίδιο σκοπό παράγεται, σε μικρότερο βαθμό, και τσίπουρο στην περιοχή.

Πίνακας 4.28 : Εξέλιξη Κατανομής Γεωργικών Γαιών 1991 – 2000

Εξέλιξη Κατανομής Γεωργικών Γαιών 1991 - 2000												
Δήμος		Εκμεταλλεύσεις			Εκτάσεις κατά ομάδα καλλιεργειών							
		Αριθμός	Με γεωργική γη	Εκτάσεις	Ετήσιες καλ/γίες		Δενδρώδεις		Αμπέλια		Λοιπές Εκτάσεις	
					Εκμε- ταλλεύσεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύσεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύσεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύσεις	Εκτα- σεις
Δ. Αποδοτίας	1991	311	310	1875	240	679	89	469	107	133	162	594
	2000	266	266	2653,5	260	509,6	159	445,7	97	119,4	322	1578,9
	%(91-01)	-14,47	-14,19	41,52	8,33	-24,95	78,65	-4,97	-9,35	-10,23	98,77	165,81
Δ. Πλατάνου	1991	328	322	10791	304	970	221	891	245	364	287	3246
	2000	272	272	2728,4	267	736,9	109	406,3	184	249,2	433	1336
	%(91-01)	-17,07	-15,53	-74,72	-12,17	-24,03	-50,68	-54,40	-24,90	-31,54	50,87	-58,84
Δ. Πυλίνης	1991	33	33	617	196	603	22	53	131	165	139	1541
	2000	359	358	7330,9	283	1684	246	1418,7	249	391,3	536	3836,9
	%(91-01)	987,88	984,85	1088,15	44,39	179,27	1018,18	2576,79	90,08	137,15	285,61	148,99
Σύνολο	1991	672	665	13283	740	2252	332	1413	483	662	468	5381
	2000	897	898	12712,8	810	2930,5	514	2270,7	530	759,9	1291	6751,8
	%(91-01)	33,48	35,04	-4,29	9,46	30,13	54,82	60,70	9,73	14,79	175,85	25,47

Πηγή ΕΣΥΕ

Στον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 4.28) παρουσιάζεται η εξέλιξη της κατανομής των γεωργικών γαιών μεταξύ της περιόδου 1991 – 2000. Παρατηρείται συνολικά μια αύξηση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων κατά 33% και των χρησιμοποιούμενων εκτάσεων κατά 35%, με μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση στις δενδρώδεις καλλιέργειες.

Αξίζει να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι σε ορισμένες περιπτώσεις ενώ μειώνεται ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων με γεωργική γη αυξάνεται ο αριθμός των εκτάσεων. Για παράδειγμα στο Δήμο Αποδοτίας οι εκμεταλλεύσεις με γεωργική γη ελαττώνονται από 310 σε 266 κατά την περίοδο 1991 – 2000 ενώ οι εκτάσεις αυξάνονται από 1875 σε 2654 χιλιάδες στρέμματα γεγονός που δηλώνει ότι δημιουργούνται μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις.

Οι πίνακες 4.29 με 4.30 παρουσιάζουν τα επιμέρους στοιχεία των γεωργικών εκτάσεων για κάθε έναν από τους τρεις Δήμους που εξετάζονται και προέρχονται από τις απογραφές των ετών 1991 και 2000 της ΕΣΥΕ.

Πίνακας 4.29: Δ. Αποδοτίας Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις αυτών κατά είδος καλλιέργειας Απογραφή 1999 – 2000

ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ			
Δ. Διαμερίσματα 2000	Εκμεταλλεύσεις		Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση
	Σύνολο	Από αυτές με χρησιμοποιούμενη γεωργική γη	
Δ.Δ.Αποδοτίας	89	89	1389,4
Δ.Δ.Αναβρυτής	5	5	32,5
Δ.Δ.Ασπριάς	26	26	188,5
Δ.Δ.Γραμμένης Οξυάς	3	3	8,8
Δ.Δ.Ελατούς	12	12	53
Δ.Δ.Καλλονής	1	1	2,7
Δ.Δ.Καταφυγίου	26	26	415,5
Δ.Δ.Κεντρικής	20	20	141,4
Δ.Δ.Κοκκινοχωρίου	17	17	127
Δ.Δ.Κυδωνέας	7	7	30,5
Δ.Δ.Λεύκας	0	0	0
Δ.Δ.Λιμνίτσης	20	20	80,7
Δ.Δ.Μανδρινής	0	0	0
Δ.Δ.Πόδου	10	10	25,7
Δ.Δ.Τερψιθέας	30	30	157,8
Δ. Αποδοτίας	266	266	2653,5

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Στους Βοσκότοπους περιλαμβάνονται και οι άγονοι βοσκότοποι που χρησιμοποιήθηκαν από την εκμετάλλευση για βόσκηση.

Πίνακας 4.30 : Δ. Αποδοτίας Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις αυτών κατά είδος καλλιέργειας Απογραφή 1999 – 2000

ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ 2000														
	Ετήσιες καλ/γείες		Δενδρώδεις		Αμπέλια		Λιβάδια Βοσκότοποι		Λοιπές Εκτάσεις					
	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Αγροανά- παυση		Οικογενειακοί Λαχανόκηποι		Καρποφόρα Δένδρα Πολυετείς Φυτείες	
	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις
Δ.Δ.Αποδοτίας	89	197,4	62	220,5	17	23,6	23	901,7	0	0	88	46,2	0	0
Δ.Δ.Αναβρυτής	5	12,9	1	1	2	1,5	3	14,5	0	0	5	2,6	0	0
Δ.Δ.Ασπριάς	26	68,5	12	16	26	25,1	6	69,5	0	0	25	9,4	0	0
Δ.Δ.Γραμμένης Οξυάς	3	3,2	3	4	0	0	0	0	0	0	3	1,6	0	0
Δ.Δ.Ελατούς	10	11,6	11	27,7	6	9,7	0	0	0	0	12	4	0	0
Δ.Δ.Καλλονής	0	0	0	0	0	0	1	2,5	0	0	1	0,2	0	0
Δ.Δ.Καταφυγίου	25	72,9	7	13,5	7	4,5	14	309,7	0	0	25	14,9	0	0
Δ.Δ.Κεντρικής	20	48,2	11	14	2	1,5	5	68	0	0	20	9,7	0	0
Δ.Δ.Κοκκινοχωρί- ου	16	15,1	15	78	14	17,9	1	8	0	0	17	8	0	0
Δ.Δ.Κυδωνέας	7	8,7	6	17	0	0	0	0	0	0	7	4,8	0	0
Δ.Δ.Λεύκας	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	Εκμε- ταλλεύ σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ σεις	Εκτα- σεις
Δ.Δ.Λιμνίσης	20	15,1	13	27,6	14	19,6	1	10	0	0	20	8,4	0	0
Δ.Δ.Μανδρινής	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Δ.Πόδου	10	11,6	4	5,5	3	3,5	0	0	0	0	10	5,1	0	0
Δ.Δ.Τερψιθέας	29	44,4	14	20,9	6	12,5	7	69	0	0	28	11	0	0
Δ. Αποδοτίας	260	509,6	159	445,7	97	119,4	61	1452,9	0	0	261	125,9	0	0

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Στους Βοσκότοπους περιλαμβάνονται και οι άγονοι βοσκότοποι που χρησιμοποιήθηκαν από την εκμετάλλευση για βόσκηση.

Πίνακας 4.31 : Δ. Πλατάνου Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις αυτών κατά είδος καλλιέργειας Απογραφή 1999 – 2000

ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ 2000			
Δ. Διαμερίσματα	Εκμεταλλεύσεις		Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση
	Σύνολο	Από αυτές με χρησιμοποιούμενη γεωργική γη	
Δ.Δ.Πλατάνου	60	60	814,9
Δ.Δ.Αγίου Δημητρίου	6	6	76,4
Δ.Δ.Αραχόβης	60	60	522
Δ.Δ.Αχλαδοκάστρου	18	18	356,5
Δ.Δ.Δενδροχωρίου	0	0	0
Δ.Δ.Καστανέας	7	7	69,4
Δ.Δ.Κλεπάς	41	41	341,3
Δ.Δ.Λιβαδακίου	4	4	50,8
Δ.Δ.Νεοχωρίου			
Ναυπακτίας	14	14	144,8
Δ.Δ.Περδικόβρυσης	14	14	64,3
Δ.Δ.Περίστης	13	13	127,2
Δ.Δ.Χόμορης	35	35	160,8
Δ. Πλατάνου	272	272	2728,4

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Στους Βοσκότοπους περιλαμβάνονται και οι άγονοι βοσκότοποι που χρησιμοποιήθηκαν από την εκμετάλλευση για βόσκηση.

Πίνακας 4.32 : Δ. Πλατάνου Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις αυτών κατά είδος καλλιέργειας Απογραφή 1999 – 2000

ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ 2000														
	Ετήσιες καλ/γίες		Δενδρώδεις		Αμπέλια		Λιβάδια Βοσκότοποι		Λοιπές Εκτάσεις					
									Αγρανά- παιση		Οικογενειακοί Λαχανόκηποι		Καρποφόρα Δένδρα Πολυετείς Φυτείες	
	Εκμε- ταλλεύ σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ σεις	Εκτα- σεις
Δ.Δ.Πλατάνου	59	254,7	42	190,8	53	93,5	30	197,3	11	45	58	33,6	0	0
Δ.Δ.Αγίου Δημητρίου	6	7	1	4	1	1,5	4	55	1	5	6	3,9	0	0

	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις
Δ.Δ.Αραχόβης	60	122,2	5	11,5	44	55,1	39	297,5	0	0	60	35,7	0	0
Δ.Δ.Αχλαδοκάστρου	18	134	18	85	11	14,2	11	85,2	8	28	18	10,1	0	0
Δ.Δ.Δενδροχωρίου	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Δ.Καστανέας	7	13,3	0	0	6	6,5	6	46	0	0	7	3,6	0	0
Δ.Δ.Κλεπάς	39	70,4	29	89,5	16	10,7	17	122,5	8	31	38	17,2	0	0
Δ.Δ.Λιβαδακίου	4	1,7	1	2	0	0	2	45	0	0	4	2,1	0	0
Δ.Δ.Νεοχωρίου Ναυπακτίας	14	28,7	0	0	14	20	10	89	0	0	14	7,1	0	0
Δ.Δ.Περδικό βρυσης	13	3,3	9	17	4	1,2	4	21	6	19	14	2,8	0	0
Δ.Δ.Περίστης	12	48,1	1	2	7	9,5	5	62	0	0	12	5,6	0	0
Δ.Δ.Χόμορης	35	53,5	3	4,5	28	37	5	50	0	0	35	15,8	0	0
Δ. Πλατάνου	267	736,9	109	406,3	184	249,2	133	1070,5	34	128	266	137,5	0	0

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Στους Βοσκότοπους περιλαμβάνονται και οι άγονοι βοσκότοποι που χρησιμοποιήθηκαν από την εκμετάλλευση για βόσκηση.

Πίνακας 4.33 : Δ. Πυλίνης Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις αυτών κατά είδος καλλιέργειας Απογραφή 1999 – 2000

ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΙΝΗΣ 2000			
Δ. Διαμερίσματα	Εκμεταλλεύσεις		Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση
	Σύνολο	Από αυτές με χρησιμοποιούμενη γεωργική γη	
Δ.Δ.Ανθοφύτου	30	30	376,5
Δ.Δ.Γάβρου	17	17	435,5
Δ.Δ.Ελευθεριανής	42	42	236
Δ.Δ.Παλαιοπύργου	50	50	1253,7
Δ.Δ.Στύλιας	16	16	330,5
Δ.Δ.Πυλίνης	204	203	4698,7
Δ. Πυλίνης	359	358	7330,9

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Στους Βοσκότοπους περιλαμβάνονται και οι άγονοι βοσκότοποι που χρησιμοποιήθηκαν από την εκμετάλλευση για βόσκηση.

Πίνακας 4.34 : Δ. Πυλίνης Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις αυτών κατά είδος καλλιέργειας Απογραφή 1999 – 2000

ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΗΝΗΣ 2000														
	Ετήσιες καλ/γείες		Δενδρώδεις		Αμπέλια		Λιβάδια Βοσκότοποι		Λοιπές Εκτάσεις					
	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Αγρανά- παυση	Οικογενειακοί Λαχανόκηποι	Καρποφόρα Δένδρα Πολυετείς Φυτείες	Εκμε- ταλλεύ- σεις	Εκτα- σεις	Εκτα- σεις
Δ.Δ.Ανθοφύτου	23	34,1	26	262	13	18,5	6	44	2	6	24	11,9	0	0
Δ.Δ.Γάβρου	17	31	15	76,7	15	22,5	7	256	6	40,5	17	8,8	0	0
Δ.Δ.Ελευθεριανής	32	47,9	29	106	39	56,5	3	5	0	0	38	20,6	0	0
Δ.Δ.Παλαιοπύργου	44	142,9	43	373	44	114,5	23	479	7	122	43	22,3	0	0
Δ.Δ.Στύλιας	15	15,7	12	29	13	27	15	204	7	46	16	8,8	0	0
Δ.Δ.Πυλίνης	152	1412,4	121	572	125	152,3	89	1646,6	62	827,5	171	87,9	0	0
Δ. Πυλίνης	283	1684	246	1418,7	249	391,3	143	2634,6	84	1042	309	160,3	0	0

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Στους Βοσκότοπους περιλαμβάνονται και οι άγονοι βοσκότοποι που χρησιμοποιήθηκαν από την εκμετάλλευση για βόσκηση.

Πίνακας 4.35 : Δ. Αποδοτίας Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις αυτών κατά είδος καλλιέργειας Απογραφή 1991

ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ 1991			
Δ. Διαμερίσματα 1991	Εκμεταλλεύσεις		Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση
	Σύνολο	Από αυτές με χρησιμοποιούμενη γεωργική γη	
Δ.Δ.Αποδοτίας	130	130	732
Δ.Δ.Αναβρυτής	25	25	203
Δ.Δ.Ασπριάς	12	12	197
Δ.Δ.Γραμμένης Οξυάς	3	3	7
Δ.Δ.Ελατούς	12	12	54
Δ.Δ.Καλλονής	1	1	2
Δ.Δ.Καταφυγίου	33	33	238
Δ.Δ.Κεντρικής	17	16	58
Δ.Δ.Κοκκινοχωρίου	9	9	28
Δ.Δ.Κυδωνέας	17	17	46
Δ.Δ.Λεύκας	3	3	75
Δ.Δ.Λιμνίτης	12	12	71
Δ.Δ.Μανδρινής	3	3	55
Δ.Δ.Πόδου	1	1	11
Δ.Δ.Τερψιθέας	33	33	98
Δ. Αποδοτίας	311	310	1875

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Πίνακας 4.36 : Δ. Αποδοτίας Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις αυτών κατά είδος καλλιέργειας Απογραφή 1991

ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ 1991								
	Ετήσιες καλλυγείες		Δενδρώδεις		Αμπέλια		Λοιπές Εκτάσεις	
	Εκμε- ταλλε ύσεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλε ύσεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλε ύσεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλε ύσεις	Εκτα- σεις
Δ.Δ.Αποδοτίας	116	347	48	291	34	48	59	46
Δ.Δ.Αναβρυτής	5	8			14	16	25	179
Δ.Δ.Ασπριάς	12	61	9	18	7	18	11	100
Δ.Δ.Γραμμένης Οξυάς	3	7					2	
Δ.Δ.Ελατούς	12	25	5	17	3	3	7	9
Δ.Δ.Καλλονής	1	2						
Δ.Δ.Καταφυγίου					21	21	33	217
Δ.Δ.Κεντρικής	16	49					16	9
Δ.Δ.Κοκκινοχωρίο υ	9	28						
Δ.Δ.Κυδωνέας	16	40	1	4			5	2
Δ.Δ.Λεύκας	3	36	2	19			1	20
Δ.Δ.Λιμνίτσης	10	13	10	58				
Δ.Δ.Μανδρινής	3	11	3	38			2	6
Δ.Δ.Πόδου	1	5					1	6
Δ.Δ.Τερψιθέας	33	47	11	24	28	27		
Δ. Αποδοτίας	240	679	89	469	107	133	162	594

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Πίνακας 4.37 : Δ. Πλατάνου Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις αυτών κατά είδος καλλιέργειας Απογραφή 1991

ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ 1991			
Δ. Διαμερίσματα	Εκμεταλλεύσεις		Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση
	Σύνολο	Από αυτές με χρησιμοποιούμενη γεωργική γη	
Δ.Δ.Πλατάνου	69	67	3226
Δ.Δ.Αγίου Δημητρίου	21	21	386
Δ.Δ.Αραχόβης	90	90	391
Δ.Δ.Αχλαδοκάστρου	25	25	5915
Δ.Δ.Δενδροχωρίου	6	6	8
Δ.Δ.Καστανέας	3	3	15
Δ.Δ.Κλεπάς	24	24	187
Δ.Δ.Λιβαδακίου	14	14	120
Δ.Δ.Νεοχωρίου Ναυπακτίας	43	40	199
Δ.Δ.Περδικόβρυσης	10	9	42
Δ.Δ.Περίστης	9	9	118
Δ.Δ.Χόμορης	14	14	184
Δ. Πλατάνου	328	322	10791

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Πίνακας 4.38 : Δ. Πλατάνου Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις αυτών κατά είδος καλλιέργειας Απογραφή 1991

ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ 1991								
	Ετήσιες καλ/γίες		Δενδρώδεις		Αμπέλια		Λοιπές Εκτάσεις	
	Εκμε- ταλλε ύσεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλε ύσεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλε ύσεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλε ύσεις	Εκτα- σεις
Δ.Δ.Πλατάνου	58	255	46	345	45	100	66	2526
Δ.Δ.Αγίου Δημητρίου	21	33	21	52	19	34	21	267
Δ.Δ.Αραχόβης	90	170	71	70	88	74	89	77
Δ.Δ.Αχλαδοκάστρ ου	20	175	19	170	11	26	24	224
Δ.Δ.Δενδροχωρίο υ	6	8						
Δ.Δ.Καστανέας	3	8	3	2	3	3	3	2
Δ.Δ.Κλεπάς	24	142	6	31	12	13	3	1
Δ.Δ.Λιβαδακίου	12	19	12	90	2	1	14	10
Δ.Δ.Νεοχωρίου Ναυπακτίας	38	60	34	60	38	50	39	29
Δ.Δ.Περδικό βρυσης	9	19	1	1	5	8	5	14
Δ.Δ.Περίστης	9	45	2	27	9	23	9	23
Δ.Δ.Χόμορης	14	36	6	43	13	32	14	73
Δ. Πλατάνου	304	970	221	891	245	364	287	3246

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Πίνακας 4.39 : Δ. Πυλίνης Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις αυτών κατά είδος καλλιέργειας Απογραφή 1991

ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΙΝΗΣ 1991			
Δ. Διαμερίσματα	Εκμεταλλεύσεις		Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση
	Σύνολο	Από αυτές με χρησιμοποιούμενη γεωργική γη	
Δ.Δ.Ανθοφύτου	33	33	617
Δ.Δ.Γάβρου	28	28	534
Δ.Δ.Ελευθεριανής	56	56	136
Δ.Δ.Παλαιοπύργου	37	37	85
Δ.Δ.Στύλιας	11	11	25
Δ. Δ. Πυλίνης	85	85	965
Δ.Πυλίνης	250	250	2362

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Πίνακας 4.40 : Δ. Πυλίνης Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις αυτών κατά είδος καλλιέργειας Απογραφή 1991

ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΗΝΗΣ 1991								
	Ετήσιες καλ/γίες		Δενδρώδεις		Αμπέλια		Λοιπές Εκτάσεις	
	Εκμε- ταλλε ύσεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλε ύσεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλε ύσεις	Εκτα- σεις	Εκμε- ταλλε ύσεις	Εκτα- σεις
Δ.Δ.Ανθοφύτου	3	8	2	9	20	36	33	564
Δ.Δ.Γάβρου	3	5	1	1	5	9	28	519
Δ.Δ.Ελευθεριανής	56	102	10	21			21	13
Δ.Δ.Παλαιοπύργου	37	66			25	14	6	5
Δ.Δ.Στύλιας	11	18			10	7		
Δ.Δ. Πυλίνης	86	404	9	22	71	99	51	440
Δ.Πυλίνης	196	603	22	53	131	165	139	1541

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Οι πίνακες 4.41, 4.42, 4.43 παρουσιάζουν τις αρδευόμενες και αρδευθείσες εκτάσεις των τριών Δήμων της περιοχής μελέτης. Από τα αποτελέσματα συμπεραίνεται ότι αμιγώς κτηνοτροφική είναι μόνο μια εκμετάλλευση στο Δήμο Πυλίνης. Για το Δ. Αποδοτίας οι αρδευόμενες εκτάσεις είναι 946 στρ. ενώ οι αρδευθείσες 744. Ομοίως, για το Δ. Πλατάνου 1228 στρ. και 807, ενώ για το Δ. Πυλίνης 3199 και 2626.

Πίνακας 4.41: Εκμεταλλεύσεις με αρδευόμενες και αρδευθείσες εκτάσεις σε στρέμματα για το έτος 2000

ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ 2000						
Δ. Διαμερίσματα	Εκμεταλλεύσεις			Από αυτές με αρδευόμενες και αρδευθείσες εκτάσεις		
	Σύνολο	Από αυτές με Χ.Γ.Ε.	Χ.Γ.Ε.	Εκμεταλλεύσεις	Εκτάσεις	
					Αρδευόμενες	Αρδευθείσες
Δ.Δ.Αποδοτίας	89	89	1389,4	89	337	296
Δ.Δ.Αναβρυτής	5	5	32,5	5	16	16
Δ.Δ.Ασπριάς	26	26	188,5	26	66,4	66,4
Δ.Δ.ΓραμμένηςΟξυάς	3	3	8,8	3	5,8	4,8
Δ.Δ.Ελατούς	12	12	53	12	44,5	18,3
Δ.Δ.Καλλονής	1	1	2,7	1	0,2	0,2
Δ.Δ.Καταφυγίου	26	26	415,5	25	116,3	100,8
Δ.Δ.Κεντρικής	20	20	141,4	20	75,4	67,4
Δ.Δ.Κοκκινοχωρίου	17	17	127	17	102,4	29,8
Δ.Δ.Κυδωνέας	7	7	30,5	7	13,5	13,5
Δ.Δ.Λεύκας	0	0	0	0	0	0
Δ.Δ.Λιμνίτσης	20	20	80,7	20	50,9	32,5
Δ.Δ.Μανδρινής	0	0	0	0	0	0
Δ.Δ.Πόδου	10	10	25,7	10	22,2	22,2
Δ.Δ.Τερψιθέας	30	30	157,8	30	95,4	76,4
Δ. Αποδοτίας	266	266	2653,5	265	946	744,3

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Πίνακας 4.42 Εκμεταλλεύσεις με αρδευόμενες και αρδευθείσες εκτάσεις σε στρέμματα για το έτος 2000

ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ 2000						
Δ. Διαμερίσματα	Εκμεταλλεύσεις			Από αυτές με αρδευόμενες και αρδευθείσες εκτάσεις		
	Σύνολο	Από αυτές με Χ.Γ.Ε.	Χ.Γ.Ε.	Εκμεταλλεύσεις	Εκτάσεις	
					Αρδευόμενες	Αρδευθείσες
Δ.Δ.Πλατάνου	60	60	814,9	59	238,1	235,1
Δ.Δ.Αγίου Δημητρίου	6	6	76,4	6	51,4	12,4
Δ.Δ.Αραχόβης	60	60	522	60	446,5	215
Δ.Δ.Αχλαδοκάστρου	18	18	356,5	18	50,1	50,1
Δ.Δ.Δενδροχωρίου	0	0	0	0	0	0
Δ.Δ.Καστανέας	7	7	69,4	7	64,4	23,4
Δ.Δ.Κλεπάς	41	41	341,3	39	109,8	91,8
Δ.Δ.Λιβαδακίου	4	4	50,8	4	3,8	3,8
Δ.Δ.ΝεοχωρίουΝαυπακτίας	14	14	144,8	14	144,8	55,8
Δ.Δ.Περδικόβρυσης	14	14	64,3	14	12,9	12,9
Δ.Δ.Περίστης	13	13	127,2	12	37,7	37,7
Δ.Δ.Χόμορης	35	35	160,8	35	69,3	69,3
Δ. Πλατάνου	272	272	2728,4	268	1228,8	807,3

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Πίνακας 4.43 Εκμεταλλεύσεις με αρδευόμενες και αρδευθείσες εκτάσεις σε στρέμματα για το έτος 2000

ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΗΝΗΣ 2000						
Δ. Διαμερίσματα	Εκμεταλλεύσεις			Από αυτές με αρδευόμενες και αρδευθείσες εκτάσεις		
	Σύνολο	Από αυτές με Χ.Γ.Ε.	Χ.Γ.Ε.	Εκμεταλλεύσεις	Εκτάσεις	
					Αρδευόμενες	Αρδευθείσες
Δ.Δ.Πυλλήνης	204	203	4698,7	193	1894,7	1506,3
Δ.Δ.Ανθοφύτου	30	30	376,5	30	269,5	259,5
Δ.Δ.Γάβρου	17	17	435,5	17	73,7	73,7
Δ.Δ.Ελευθεριανής	42	42	236	42	173	170
Δ.Δ.Παλαιοπύργου	50	50	1253,7	50	701,2	547,2
Δ.Δ.Στύλιας	16	16	330,5	16	87,5	69,5
Δ. Πυλλήνης	359	358	7330,9	348	3199,6	2626,2

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

4.8.1.δ Κτηνοτροφία

Η Ορεινή Ναυπακτία δε στερείται φυσικών πόρων και ιδιαίτερα εκτάσεων που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν παραγωγικά μέσω κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων. Ο ορεινός χαρακτήρας, το ανάγλυφο της περιοχής και η ύπαρξη βοσκήσιμων εκτάσεων αποτελούν σημαντικούς παράγοντες ανάπτυξης της κτηνοτροφίας. Από την τελευταία απογραφή της ΕΣΥΕ καταδεικνύεται ότι η έκταση βοσκοτόπων είναι 38,5 χιλιάδες στρέμματα και αποτελεί περίπου το 7% της συνολικής έκτασης, καλύπτει δηλαδή ικανοποιητικό ποσοστό της περιοχής μελέτης.

Οι κυριότερες μορφές κτηνοτροφίας είναι η αιγοπροβατοτροφία, αν και την περίοδο 1991 – 2000 παρουσιάζει μια μικρή μείωση και κατά δεύτερο ρόλο η βοοτροφία, η οποία από το 1991 μέχρι το 2000 παρουσιάζει μια αυξητική τάση τόσο σε αριθμό εκμεταλλεύσεων όσο και σε αριθμό ζώων (πίνακας 5.1). Στον τομέα των πουλερικών οι αντίστοιχες εκμεταλλεύσεις αυξήθηκαν από το 1991 στο 2000 κατά ένα ποσοστό 22,5%, ενώ υποτυπώδης είναι η παρουσία χοίρων, κουνελιών, ίππων και μέλισσας.

Στην περιοχή μελέτης παρατηρούνται δύο κύριες μορφές άσκησης της κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης, η εκτατική, που αφορά κυρίως στην ημινομαδική προβατοτροφία και αποτελεί την κύρια μορφή κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης στην περιοχή και η εντατική (ενσταβλισμένη κτηνοτροφία), που αφορά κυρίως στα πουλερικά και στους χοίρους. Τα βοοειδή εντάσσονται στην πρώτη κατηγορία ελεύθερας βοσκής και για το λόγο αυτό δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο δημιουργίας προβλημάτων σε κατοικίες και κήπους. Το αιγοπρόβειο κρέας είναι το κύριο προϊόν της περιοχής όπως και η παραγωγή γάλακτος, ενώ τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση και στην παραγωγή βοείου κρέατος

Η χλωρίδα της περιοχής επιτρέπει και ευνοεί την ανάπτυξη της μελισσοκομίας με αποτέλεσμα, παρά την απουσία κινήτρων και τις δυσκολίες του κλάδου, να υπάρχει μια μικρή ενασχόληση των κατοίκων στον τομέα αυτό. Από τη σύγκριση των στοιχείων 1991 – 2000 σημειώνεται μείωση κατά 17,5% των εκμεταλλεύσεων που σχετίζονται με τη μελισσοκομία. Το παραγόμενο μέλι περιορίζεται στην κάλυψη των τοπικών αναγκών καθώς δεν έχει γίνει ως τώρα κάποια οργανωμένη προσπάθεια μαζικής παραγωγής και διοχέτευσης στην ευρύτερη αγορά.

**Πίνακας 4.44 :Εξέλιξη σε εκμεταλλεύσεις και αριθμό ζώων μεταξύ των ετών
1991 – 2000**

ΣΥΓΚΡΙΣΗ 1991 - 2000																		
Δ. Διαμερίσματα	Βοοειδή				Πρόβατα		Αίγες		Χοίροι		Ίπποι		Κουνέλια		Πουλερικά		Κυψέλες	
	Σύνολο		Θηλυκά															
	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ
Δ.Δ.Αποδοτίας 1991	7	297	7	249	36	1788	160	5273	59	111	51	58	17	310	145	2565	8	167
Δ.Δ.Αποδοτίας 2000	10	730	10	613	27	530	117	4256	31	134	6	6	9	145	159	4105	11	281
	42,9	145,8	42,9	146,2	-25,0	-70,4	-26,9	-19,3	-47,5	20,7	-88,2	-89,7	-47,1	-53,2	9,7	60,0	37,5	68,3
Δ.Δ.Πλατάνου 1991	8	99	7	72	59	2151	228	7326	38	189	116	139	28	560	265	5632	13	223
Δ.Δ.Πλατάνου 2000	6	203	6	150	67	1767	155	5740	85	134	15	21	25	617	203	5405	4	92
	- 25,0	105,1	- 14,3	108,3	13,6	-17,9	-32,0	-21,6	123,7	-29,1	-87,1	-84,9	-10,7	10,2	-23,4	-4,0	-69,2	-58,7
Δ.Δ.Πυλίνης 1991					46	2340	93	3941	52	56	23	23	1	10	83	1120	2	15
Δ.Δ.Πυλίνης 2000	11	110	11	72	110	3614	197	6647	28	169	54	58	24	410	242	4752	4	55
					139,1	54,4	111,8	68,7	-46,2	201,8	134,8	152,2	2300,0	4000,0	191,6	324,3	100,0	266,7
Σύνολο 1991	15	396	14	321	141	6279	481	16540	149	356	190	220	46	880	493	9317	23	405
Σύνολο 2000	27	1043	27	835	204	5911	469	16643	144	437	75	85	58	1172	604	14262	19	428
	80,0	163,4	92,9	160,1	44,7	-5,9	-2,5	0,6	-3,4	22,8	-60,5	-61,4	26,1	33,2	22,5	53,1	-17,4	5,7

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

**Πίνακας 4.45 : Δ. Αποδοτίας. Εκμεταλλεύσεις και αριθμός ζώων κατά κατηγορία
Απογραφή 2000**

ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ 2000																		
Δ. Διαμερίσματα	Βοοειδή				Πρόβατα		Αίγες		Χοίροι		Ίπποι		Κουνέλια		Πουλερικά		Κυψέλες	
	Σύνολο		Θηλυκά															
	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ
Δ.Δ.Αποδοτίας	6	434	6	398	7	71	26	473	9	50	3	3	1	4	57	1909	3	55
Δ.Δ.Αναβρυτής	0	0	0	0	1	10	4	81	1	1	0	0	0	0	4	75	0	0
Δ.Δ.Ασπριάς	0	0	0	0	4	48	14	526	4	6	0	0	0	0	19	580	5	145
Δ.Δ.ΓραμμένηςΟξυάς	0	0	0	0	1	15	1	10	0	0	0	0	0	0	3	52	0	0
Δ.Δ.Ελατούς	0	0	0	0	1	2	5	17	1	1	0	0	2	15	5	74	0	0
Δ.Δ.Καλλονής	1	92	1	71	0	0	0	0	1	50	0	0	0	0	1	50	0	0
Δ.Δ.Καταφυγίου	1	71	1	55	6	200	19	1909	4	7	1	1	0	0	15	390	0	0
Δ.Δ.Κεντρικής	0	0	0	0	3	37	11	596	1	2	2	2	0	0	10	214	0	0
Δ.Δ.Κοκκινοχωρίου	0	0	0	0	1	79	8	61	1	1	0	0	1	9	10	175	0	0
Δ.Δ.Κυδωνέας	2	133	2	89	0	0	3	153	3	10	0	0	1	70	3	120	0	0
Δ.Δ.Λιμνίσης	0	0	0	0	0	0	8	264	1	1	0	0	1	9	8	115	0	0
Δ.Δ.Πόδου	0	0	0	0	0	0	2	22	0	0	0	0	0	0	4	52	0	0
Δ.Δ.Τερψιθέας	0	0	0	0	3	68	16	144	5	5	0	0	3	38	20	299	3	81
Σύνολο Δ. Αποδοτίας	10	730	10	613	27	530	117	4256	31	134	6	6	9	145	159	4105	11	281

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

**Πίνακας 4.46 : Δ. Πλατάνου. Εκμεταλλεύσεις και αριθμός ζώων κατά κατηγορία
Απογραφή 2000**

ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ 2000																		
Δ. Διαμερίσματα	Βοοειδή				Πρόβατα		Αίγες		Χοίροι		Ίπποι		Κουνέλια		Πουλερικά		Κυψέλες	
	Σύνολο		Θηλυκά															
	εκμ	Κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ
Δ.Δ.Πλατάνου	0	0	0	0	33	556	41	1448	12	24	4	5	15	347	52	1348	1	32
Δ.Δ.Αγίου Δημητρίου	0	0	0	0	1	23	4	147	2	2	0	0	0	0	5	130	0	0
Δ.Δ.Αραχόβης	1	35	1	24	6	17	42	411	35	40	0	0	2	22	50	1105	0	0
Δ.Δ.Αχλαδόκαστρου	0	0	0	0	12	318	13	595	7	13	11	16	4	98	18	523	0	0
Δ.Δ.Καστανέας	0	0	0	0	2	4	6	201	5	6	0	0	1	57	7	142	1	35
Δ.Δ.Κλεπάς	4	97	4	77	5	387	20	1216	11	24	0	0	1	45	22	1026	0	0
Δ.Δ.Λιβαδακίου	1	71	1	49	0	0	1	175	2	6	0	0	0	0	4	130	1	10
Δ.Δ.Νεοχωρίου Ναυπακτίας	0	0	0	0	4	195	10	480	10	17	0	0	1	19	13	296	0	0
Δ.Δ.Περδικόβρυσης	0	0	0	0	1	5	5	150	0	0	0	0	1	29	9	260	0	0
Δ.Δ.Περίστης	0	0	0	0	2	197	5	338	1	2	0	0	0	0	5	138	1	15
Δ.Δ.Χόμορης	0	0	0	0	1	65	8	579	0	0	0	0	0	0	18	307	0	0
Σύνολο Δ. Πλατάνου	6	203	6	150	67	1767	155	5740	85	134	15	21	25	617	203	5405	4	92

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

**Πίνακας 4.47 : Δ. Πυλίνης. Εκμεταλλεύσεις και αριθμός ζώων κατά κατηγορία
Απογραφή 2000**

ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΗΝΗΣ 2000																		
Δ. Διαμερίσματα	Βοοειδή				Πρόβατα		Αίγες		Χοίροι		Ίπποι		Κουνέλια		Πουλερικά		Κυψέλες	
	Σύνολο		Θηλυκά															
	εκμ	Κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ
Δ.Δ.Πυλλήνης	11	110	11	72	79	2577	124	4135	26	165	45	49	15	293	156	3338	2	5
Δ.Δ.Ανθοφύτου	0	0	0	0	3	59	13	713	0	0	3	3	5	59	14	264	0	0
Δ.Δ.Γάβρου	0	0	0	0	6	157	12	155	0	0	1	1	0	0	12	173	0	0
Δ.Δ.Ελευθεριανής	0	0	0	0	0	0	8	25	0	0	0	0	0	0	15	175	2	50
Δ.Δ.Παλαιοπύργου	0	0	0	0	11	422	25	1220	1	3	3	3	0	0	31	564	0	0
Δ.Δ.Στύλιας	0	0	0	0	11	399	15	399	1	1	2	2	4	58	14	238	0	0
Σύνολο Δ. Πυλίνης	11	110	11	72	110	3614	197	6647	28	169	54	58	24	410	242	4752	4	55

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

**Πίνακας 4.48 : Δ. Αποδοτίας. Εκμεταλλεύσεις και αριθμός ζώων κατά κατηγορία
Απογραφή 1991**

ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ1991																		
Δ. Διαμερίσματα	Βοοειδή				Πρόβατα		Αίγες		Χοίροι		Ίππτοι		Κουνέλια		Πουλερικά		Κυψέλες	
	Σύνολο		Θηλυκά															
	εκμ	Κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ
Δ.Δ.Αποδοτίας	3	219	3	181	14	558	47	830	14	58	20	23	2	110	37	775	3	70
Δ.Δ.Αναβρυτής							10	371	11	11	4	4			11	135		
Δ.Δ.Ασπριάς	1	1	1	1	1	45	12	677	5	5	8	9	1	10	12	355		
Δ.Δ.ΓραμμένηςΟξυάς					2	31	2	29			3	3			3	35		
Δ.Δ.Ελατούς					2	5	5	17	1	1	1	1	2	102	7	115		
Δ.Δ.Καλλονής					1	120	1	11							1	30		
Δ.Δ.Καταφυγίου	1	5	1	5	8	260	27	1717	20	22			1	15	29	350		
Δ.Δ.Κεντρικής					3	31	16	636	4	5	7	11	1	8	16	255	3	30
Δ.Δ.Κοκκινοχωρίου	1	2	1	2			9	298	2	3	5	5			9	188		
Δ.Δ.Κυδωνέας	1	70	1	60	1	10	5	242	2	5	2	2			9	196		
Δ.Δ. Λεύκας					2	618	1	2							3	70		
Δ.Δ.Λιμνίτσης							8	111					10	65	7	53	1	42
Δ.Δ.Πόδου							1	20		1	1							
Δ.Δ.Τερψιθέας					2	110	16	312							1	8	1	25
Σύνολο Δ. Αποδοτίας	7	297	7	249	36	1788	160	5273	59	111	51	58	17	310	145	2565	8	167

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

**Πίνακας 4.49 : Δ. Πλατάνου. Εκμεταλλεύσεις και αριθμός ζώων κατά κατηγορία
Απογραφή 1991**

Περίοδος 1991

ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ 1991																		
Δ. Διαμερίσματα	Βοοειδή				Πρόβατα		Αίγες		Χοίροι		Ίππτοι		Κουνέλια		Πουλερικά		Κυψέλες	
	Σύνολο		Θηλυκά															
	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ
Δ.Δ.Πλατάνου					20	455	59	1802	5	10	23	26	11	260	65	1201	2	20
Δ.Δ.Αγίου Δημητρίου	1	2	1	2	5	82	7	141			2	2	1	15	11	329	1	40
Δ.Δ.Αραχόβης					2	92	69	1270	11	15	38	40	1	10	75	1585		
Δ.Δ. Αχλαδοκά- στρου					9	332	15	907	2	9	20	25			22	397		
Δ.Δ.Καστα- νέας					2	35	2	190	2	3	2	4			3	65		
Δ.Δ.Κλεπάς	2	36	1	20	5	300	16	822	12	86	13	20	4	115	21	608	1	6
Δ.Δ.Λιβαδα- κίου	1	36	1	30	1	70	4	15	1	48	1	1	2	25	9	197	3	70
Δ.Δ.Νεοχωρίου Ναυπακτίας	3	7	3	6	6	379	37	902	1	10	7	7	9	135	36	825	2	40
Δ.Δ.Περδικό- βρυσης					1	75	7	167			4	4			6	120		
Δ.Δ.Περίστης	1	18	1	14	4	199	6	487	3	7	3	3			7	132	3	46
Δ.Δ.Χόμορης					4	132	6	623	1	1	3	7			10	173	1	1
Σύνολο Δ. Πλατάνου	8	99	7	72	59	2151	228	7326	38	189	116	139	28	560	265	5632	13	223

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

**Πίνακας 4.50 : Δ. Πυλίνης. Εκμεταλλεύσεις και αριθμός ζώων κατά κατηγορία
Απογραφή 1991**

ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΗΝΗΣ 1991																		
Δ. Διαμερίσματα	Βοοειδή				Πρόβατα		Αίγες		Χοίροι		Ίπποι		Κουνέλια		Πουλερικά		Κυψέλες	
	Σύνολο		Θηλυκά															
	εκμ	Κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ	εκμ	κεφ
Δ.Δ.Πυλλήνης																		
Δ.Δ.Ανθοφύτου	-	-	-	-	8	350	17	1050	15	18	6	6	1	10	18	270	-	-
Δ.Δ.Γάβρου	-	-	-	-	6	232	18	295	13	13	2	2			19	214	-	-
Δ.Δ.Ελευθεριανής	-	-	-	-	1	2	17	29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Δ.Δ.Παλαιοπύργου	-	-	-	-	24	1383	32	2033	20	21	15	15	-	-	36	481	1	5
Δ.Δ.Στύλιας	-	-	-	-	7	373	9	534	4	4	-	-	-	-	10	155	1	10
Σύνολο Δ. Πυλίνης					46	2340	93	3941	52	56	23	23	1	10	83	1120	2	15

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

4.8.1.ε Δασοπονία

Τα δάση στην Ορεινή Ναυπακτία καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος της έκτασής της το οποίο ανέρχεται σε ποσοστό 75% περίπου. Είδη που συναντώνται στην περιοχή είναι κυρίως το έλατο, η βελανιδιά και το πουρνάρι, αλλά και η καστανιά, ο πλάτανος, το φιλύκι, το πεύκο η οξιά κ.α.

Η εκμετάλλευση του δασικού πλούτου στην περιοχή είναι περιορισμένη διότι δεν παράγεται στρογγυλή ξυλεία ποιότητας. Τα καυσόξυλα είναι το κύριο παραγόμενο προϊόν, ενώ υπάρχει μικρή παραγωγή ξυλοκάρβουνου, καθώς και κορυφών ελάτης για χριστουγεννιάτικα δένδρα.

Οι δυνατότητες οικονομικής εκμετάλλευσης των δασών για παραγωγή ξυλείας είναι περιορισμένες τόσο λόγω έλλειψης εργατικού δυναμικού, όσο και λόγω ανταγωνιστικότητας από την εισαγόμενη ξυλεία. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα εκμετάλλευσης του δασικού πλούτου αποτελεί η κίνηση παραχώρησης από τη Διεύθυνση Δασών μέρους του δημόσιου δάσους της Αριάς (Δ. Πυλίνης) σε ιδιωτική εταιρεία για παραγωγή ξυλοκάρβουνου, η οποία όμως δεν είχε κάποιο ανταποδοτικό όφελος για το δήμο. Ανεξάρτητα πάντως από την οικονομική απόδοση που μπορεί να αποφέρει ή όχι ο δασικός πλούτος της περιοχής, θεωρείται σημαντικό να επισημανθεί και σε αυτό το σημείο η μοναδική ομορφιά και οικολογική σημαντικότητα των δασών αυτών, με αποτέλεσμα την ανάγκη για διατήρηση της περιοχής, τη σωστή διαχείρισή της ως οικοτουριστικός πόρος και την προστασία της τόσο από τάσεις ανεξέλεγκτης μελλοντικής οικονομικής εκμετάλλευσης, όσο και από κάθε κίνδυνο που μπορεί να την απειλεί, όπως πυρκαγιές, ποιοτική υποβάθμιση κ.λ.π.

4.8.2 Δευτερογενής Τομέας

Ο δευτερογενής τομέας της περιοχής χαρακτηρίζεται από έλλειψη βιομηχανικής δραστηριότητας, περιορισμένη βιοτεχνική και μεταποιητική δραστηριότητα και σημαντικές ελλείψεις στις αντίστοιχες υποδομές. Η μεταποιητική δραστηριότητα της περιοχής επικεντρώνεται στην εκμετάλλευση, επεξεργασία και αξιοποίηση των παραγόμενων προϊόντων του πρωτογενούς τομέα και εστιάζεται κυρίως στη μεταποίηση γάλακτος προς παραγωγή τυριού και γιαουρτιού και δευτερευόντως στη μεταποίηση σταφυλιού προς παραγωγή κρασιού και τσίπουρου και καρπών για την παραγωγή γλυκών. Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων του μεταποιητικού τομέα ανήκει στους κλάδους των βιοτεχνιών ειδών διατροφής και εν συνεχεία παρουσιάζεται και κάποια δραστηριότητα που σχετίζεται με την ικανοποίηση των τοπικών αναγκών σε άλλα είδη (σιδηρουργία, ξυλουργία, βυρσοδεψία κ.λ.π.). κύριο στοιχείο της μεταποιητικής δραστηριότητας είναι η αυτοαπασχόληση και το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις έχουν οικογενειακό χαρακτήρα και τα έσοδά τους αποτελούν συμπληρωματικό οικογενειακό εισόδημα.

Ένα ενδιαφέρον σημείο στο θέμα της μεταποίησης των παραγόμενων προϊόντων στην περιοχή σχετίζεται και με την ιστορία και την παράδοσή της καθώς οι παλαιότερες γενιές παρήγαγαν με ιδιαίτερους τρόπους τα προϊόντα τους φαινόμενο που στις μέρες μας έχει μεν εκλείψει μπορεί όμως να αποτελέσει οικονομική ενίσχυση για τους ντόπιους. Οι ίδιοι κλάδοι έχουν δυνατότητα για ανάπτυξη εάν μεταπηδήσουν από τις αναχρονιστικές μορφές παραγωγής σε σύγχρονους τρόπους (εξοπλισμό, τεχνολογία, κατάρτιση κ.λ.π.), χωρίς να χάσουν κάποιες από τις ιδιαιτερότητες που μπορεί να κληρονομήσουν από παλαιότερες γενιές και δίνοντας προϊόντα ανταγωνιστικά στην ευρύτερη αγορά.

4.8.3 Τριτογενής Τομέας

4.8.3.α Υπηρεσίες

Στην περιοχή μελέτης ένα σχετικά μικρό ποσοστό του πληθυσμού ασχολείται με τις υπηρεσίες. Μολαταύτα, παρουσιάζει σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης ως προς τον τριτογενή τομέα και ειδικότερα τον τουρισμό, λόγω της γεωγραφικής της θέσης και του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος. Στην παρούσα ενότητα θα γίνει

καταγραφή της σημερινής κατάστασης του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα με στοιχεία τα οποία προέρχονται από την Αιτωλική Αναπτυξιακή.

Στον κλάδο των τουριστικών υπηρεσιών λειτουργούσαν και λειτουργούν καφεενεία, εστιατόρια, ψησταριές και παραδοσιακές ταβέρνες. Ανεξάρτητα από την εφαρμογή του LEADER στο Δ. Αποδοτίας προϋπήρχε το ξενοδοχείο Crystal Gusthouse στην Άνω Χώρα και δημοτικά ξενοδοχεία στην Ελατού και στην Τερψιθέα. Αντίστοιχα στον Πλάτανο και στη Φαμίλα Πυλίνης λειτουργούσαν ξενώνες. Τα τελευταία χρόνια και από την εφαρμογή του LEADER και μετά, κάνουν την εμφάνισή τους πιο οργανωμένες μονάδες παροχής τέτοιων υπηρεσιών. Τα έργα που έγιναν από το LEADER θα αναφερθούν στο επόμενο κεφάλαιο.

Ο κλάδος των υπηρεσιών που αφορά στην εξυπηρέτηση των κοινωνικών και παραγωγικών αναγκών των κατοίκων της περιοχής είναι αρκετά περιορισμένος. Ως αποτέλεσμα της πολύ μικρής αυτής δραστηριότητας οι κάτοικοι της περιοχής εξυπηρετούνται από το αστικό κέντρο της Ναυπάκτου, η οποία συγκεντρώνει και προσφέρει ένα πλήθος δημόσιων υπηρεσιών και υποδομών που απουσιάζουν από τις ορεινές περιοχές, καθώς και από το Θέρμο. Παραδείγματα τέτοιων υπηρεσιών αποτελούν η Οικονομική Εφορία, το Γραφείο Πολεοδομίας, το Υποθηκοφυλακείο, οι τράπεζες και οι αυτόματες ταμειακές μηχανές, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο κ.α.

Οι υπηρεσίες που δραστηριοποιούνται στο Δ. Αποδοτίας παρουσιάζονται στους πίνακες 1 και 2:

Πίνακας 4.51: Δημόσιες Υπηρεσίες στην Περιοχή Μελέτης

ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ	
Υπηρεσίες	Δημοτικό Διαμέρισμα
Δημοτικό Κατάστημα	Άνω Χώρα
Ειρηνοδικείο, Υποθηκοφυλακείο, Συμβολαιογραφείο	Άνω Χώρα
Δασονομείο	Άνω Χώρα
Κατάστημα ΟΤΕ	Άνω Χώρα
Κέντρο Υγείας	Άνω Χώρα
Σταθμός Αστυνομίας	Άνω Χώρα
Κατάστημα ΕΛΤΑ	Άνω Χώρα

Πηγή «Αιτωλική Αναπτυξιακή»

Πίνακας 4.52 : Ιδιωτικές Υπηρεσίες στο Δήμο Αποδοτίας

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΕΙΔΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
ΚΡΥΟΝΕΡΙΩΝ	ΗΛΕΚΤΡΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	2
	ΕΛΑΙΟΧΡΩΜΑΤΙΣΤΗΣ	1
ΚΟΚΚΙΝΟΧΩΡΙΟΥ	ΕΛΑΙΟΧΡΩΜΑΤΙΣΤΗΣ	1
ΤΕΡΨΙΘΕΑΣ	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	1
ΑΝΩ ΧΩΡΑΣ	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	1
ΣΥΝΟΛΟ		6

Πηγή «Αιτωλική Αναπτυξιακή»

Στους πίνακες 3 και 4 καταγράφονται οι δημόσιες και ιδιωτικές υπηρεσίες του Δ. Πλατάνου και στους πίνακες 5 και 6 οι αντίστοιχες υπηρεσίες του Δ. Πυλίνης.

Πίνακας 4.53 : Δημόσιες Υπηρεσίες Δ. Πλατάνου

ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ		
Υπηρεσίες	Δημοτικό Διαμέρισμα	Αριθμός Απασχολούμενων
Δήμος	Πλατάνου	5
Κατάστημα ΕΛΤΑ	Πλατάνου	2
Κατάστημα ΟΤΕ	Πλατάνου	2

Πηγή «Αιτωλική Αναπτυξιακή»

Πίνακας 4.54: Ιδιωτικές Υπηρεσίες Δήμου Πλατάνου

ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ		
Υπηρεσίες	Δημοτικό Διαμέρισμα	Αριθμός Απασχολούμενων
Δήμος	Πλατάνου	5
Κατάστημα ΕΛΤΑ	Πλατάνου	2
Κατάστημα ΟΤΕ	Πλατάνου	2

Πηγή «Αιτωλική Αναπτυξιακή»

Πίνακας 4.55 : Δημόσιες Υπηρεσίες Δ. Πυλίνης

ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΙΝΗΣ		
Υπηρεσίες	Δημοτικό Διαμέρισμα	Αριθμός Απασχολουμένων
Δήμος	Σίμου	5
Αστυνομία Αστυνομικός Σταθμός	Σίμου	1
Κατάστημα ΕΛΤΑ	Σίμου	1

Πηγή «Αιτωλική Αναπτυξιακή»

Πίνακας 4.56 : Ιδιωτικές Υπηρεσίες Δ. Πυλίνης

ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΙΝΗΣ	
Δημοτικό Διαμέρισμα	Είδος Υπηρεσιών Ιδιωτικού Τομέα
Παλαιόπυργου	Ηλεκτρικές Εγκαταστάσεις
Παλαιόπυργου	Υδραυλικές Εγκαταστάσεις

Πηγή «Αιτωλική Αναπτυξιακή»

Από τους παραπάνω πίνακες γίνεται εμφανές ότι ένα πολύ μικρό ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού ασχολείται με την παροχή υπηρεσιών τόσο στο δημόσιο, όσο και στον ιδιωτικό τριτογενή τομέα. Το εμπόριο δε, λιανικό και χονδρικό, είναι ουσιαστικά ανύπαρκτο.

4.8.3.β Χωροταξική Οργάνωση

Τα σημαντικότερα αστικά κέντρα τα οποία βρίσκονται κοντά στο Δήμο Πυλίνης είναι η Ναύπακτος, το Μεσολόγγι, πρωτεύουσα του Νομού Αιτωλοακαρνανίας, και το Αγρίνιο, η μεγαλύτερη σε πληθυσμό πόλη του νομού και το κέντρο της οικονομικής δραστηριότητας.

Πολύ σημαντικό αστικό κέντρο είναι και η Πάτρα, όχι σε πολύ μεγάλη απόσταση από το Δήμο Πυλίνης, η οποία αποτελεί το κέντρο της Περιφέρειας

Δυτικής Ελλάδος. Με την επικείμενη ζεύξη Ρίου Αντιρρίου, ο ρόλος της Πάτρας αναμένεται να αναβαθμιστεί περαιτέρω λόγω βελτίωσης της πρόσβασης προς και από την περιοχή μελέτης.

4.8.3.γ Οικισμοί

Η αναλυτική καταγραφή των Δήμων και των Δ. Διαμερισμάτων της περιοχής μελέτης έχει προηγηθεί παραπάνω. Οι οικισμοί της είναι μικροί και διάσπαρτοι στο χώρο, δομημένοι χωρίς μεγάλους δρόμους και με τα κτίριά τους αρκετά κοντά μεταξύ τους.

Λόγω της απομόνωσης της περιοχής από τα μεγάλα αστικά κέντρα αξιοποιήθηκαν τα εγχώρια υλικά, όπως η πέτρα και το ξύλο, για τις κατασκευές, με αποτέλεσμα να διατηρηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό το παραδοσιακό ύφος. Η μεταφορά της τεχνογνωσίας των Ηπειρωτών στην περίπτωση αυτή συντέλεσε στο να διαμορφωθεί μια ιδιότυπη «αρχιτεκτονική της Ορεινής Ναυπακτίας». Χαρακτηριστικό της φυσιογνωμίας της περιοχής μελέτης είναι τα μικρά διώροφα πέτρινα σπίτια με τα καρφωτά ή ταμπλαδωτά κουφώματα, τους περιορισμένους εξώστες και τις κεραμοσκεπές.

Στις απόμακρες, ορεινές περιοχές δεν υπάρχει σχέδιο πόλεως και η δόμησή τους καθορίζεται από δύο Πολεοδομικά Διατάγματα.

•Π.Δ. ΤΗΣ 6/23.12.1982 (ΦΕΚ 588Δ')

Σύμφωνα με το Π.Δ. της 6/23.12.1982 (ΦΕΚ 588Δ') άρθια και οικοδομήσιμα θεωρούνται τα γήπεδα με όποιες διαστάσεις και εμβαδόν είχαν κατά τη 15.9.1982 ή ελάχιστο εμβαδόν 500τετραγωνικά μέτρα γι' αυτά που δημιουργήθηκαν μετά τη δημοσίευση του Διατάγματος. Μέγιστο ποσοστό κάλυψης των γηπέδων είναι 60%, μέγιστο ύψος 7,50μέτρα και μέγιστη δόμηση 200 τετραγωνικά μέτρα. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ισχύ του Διατάγματος είναι το γήπεδο να βρίσκεται μέσα σε ζώνη 800μ από το κέντρο του οικισμού.

•Π.Δ. ΤΗΣ 24.4/3.5.1985 (ΦΕΚ 181Δ')

Σύμφωνα με το Π.Δ. της 24.4/3.5.1985 (ΦΕΚ 181Δ'), εντός των ορίων του οικισμού θεωρούνται άρθια τα οικοπέδα με ελάχιστο εμβαδόν αρτιότητας που μπορεί να κυμαίνεται από 300 μέχρι 2000τ.μ. Τα ως άνω εμβαδά εξειδικεύονται με απόφαση του Νομάρχη, που εκδίδεται μετά από γνώμη του

Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος του Νομού. Μέγιστο ποσοστό κάλυψης ορίζεται το 70%, με συντελεστή δόμησης που κλιμακώνεται προοδευτικά ανάλογα με το εμβαδόν του οικοπέδου, χωρίς να μπορεί να υπερβεί τα 400 τετραγωνικά μέτρα. Μέγιστο ύψος των κτιρίων ορίζεται σε 7,50μ.

Το φαινόμενο της αυθαίρετης δόμησης παρουσιάστηκε έντονο τις προηγούμενες δεκαετίες. Μέσα από την προσπάθεια των Δήμων αλλά και του Πολεοδομικού Γραφείου Ναυπακτίας το οποίο είναι υπεύθυνο για τη δόμηση της περιοχής, παρατηρείται μείωση της αυθαίρετης δόμησης αλλά και σεβασμό απέναντι στο αρχιτεκτονικό και πολεοδομικό της ύφους. Πρέπει να σημειωθεί ότι δεν υπάρχει σχέδιο πόλης για την περιοχή μελέτης, όπως επίσης δεν υπάρχει Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ).

4.8.3.δ Οδοποιία – Μεταφορές

Οι μεταφορές αφορούν τη διακίνηση μέσα στην περιοχή η οποία είναι προβληματική εξ' αιτίας της κατάστασης του οδικού δικτύου. Ορισμένα Δημοτικά Διαμερίσματα δεν έχουν απευθείας σύνδεση με την έδρα του Δήμου και απαιτούνται αρκετές ώρες για την προσέγγισή τους.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του οδικού δικτύου της περιοχής μελέτης είναι παρόμοια με αυτά που εμφανίζονται στις ορεινές περιοχές της χώρας όπως:

- Οδόστρωμα μέτριας ποιότητας
- Εδαφολογικά προβλήματα με εκτεταμένα φαινόμενα κατολισθήσεων και φερτών υλικών
- Ελλιπής επίβλεψη των έργων οδοποιίας από τον Δήμο κατά την διάρκεια κατασκευής τους
- Κακός ως μέτριος γεωμετρικός σχεδιασμός
- Έλλειψη προστατευτικής μπάρας σε πολλά σημεία του οδικού δικτύου

Να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι πολλές οδικές συνδέσεις των δημοτικών διαμερισμάτων με την έδρα του κάθε Δήμου είναι σε ένα ποσοστό χωματόδρομοι. Αυτό δυσχεραίνει την μεταξύ τους επικοινωνία, ιδιαίτερα κατά τη χειμερινή περίοδο, όπου και συμβαίνουν κατολισθήσεις και σε ορισμένες περιπτώσεις αποκλεισμοί.

Η ποιότητα του υφιστάμενου ασφαλοτάπητα και η συντήρησή του, η επέκταση της ασφαλτόστρωσης και η συντήρηση των χωματόδρομων αποτελούν βασικό αίτημα των τοπικών παραγόντων .

Το συνολικό μήκος του οδικού δικτύου του Δήμου Αποδοτίας είναι περίπου 230 χλμ. Από αυτά, τα 150 χλμ. αποτελούν επαρχιακή οδό, ενώ τα υπόλοιπα 80 χλμ είναι χαρακτηρισμένα ως κοινοτικοί οδοί. Το συνολικό μήκος του ασφαλτοστρωμένου κύριου οδικού είναι 100 χλμ. και από αυτά τα 25 χλμ χρειάζονται έργα βελτίωσης. Λόγω της κατάστασης του οδικού δικτύου, του μεγάλου υψομέτρου της περιοχής, καθώς και των δυσμενών καιρικών συνθηκών που επικρατούν κατά τη διάρκεια της χειμερινής περιόδου, ένα τμήμα 30 χμ του οδικού δικτύου είναι απροσπέλαστο κατά την εποχή του χειμώνα. Τα Δημοτικά Διαμερίσματα Γραμμένης Οξυάς, Καλλονής, Κυδωνέας, Λεύκας, Μανδρινής δε συνδέονται απευθείας οδικά με την έδρα του Δήμου Αποδοτίας (Άνω Χώρα), αλλά διαμέσου Αρτοτίνας Φωκίδας .

Στον Πίνακα 4.57 αναφέρονται η χρονοαπόσταση και η απόσταση των Δ. Διαμερισμάτων από την Άνω Χώρα. Το Δημοτικό Διαμέρισμα Μανδρινής είναι το πιο απομακρυσμένο χωριό από την έδρα του Δήμου.

Πίνακας 4.57 : Οδική σύνδεση των Δημοτικών Διαμερισμάτων με την Άνω Χώρα

α/α	Δημοτικό Διαμέρισμα	Χρόνο Απόσταση (λεπτά)	Απόσταση (χιλιόμετρα)		
			Ασφαλτος	Χωματόδρομος	Σύνολο
1.	Κρυονέρια	30	17	0	17
2.	Γρηγορίου	60	18	0	18
3.	Ελατόβρυσης	80	22	0	22
4.	Κάτω Χώρας	10	1	4	5
5.	Λιμνίτσας	45	24	0	24
6.	Τερψιθέας	25	18	0	18
7.	Αναβρυτής	30	0	16	16
8.	Ασπριάς	30	0	20	20
9.	Γραμμένης Οξυάς	120	50	0	50
10.	Ελατούς	20	12	0	12
11.	Καλλονής	150	50	25	75
12.	Καταφυγίου	35	0	20	20

a/a	Δημοτικό Διαμέρισμα	Χρόνο Απόσταση (λεπτά)	Απόσταση (χιλιόμετρα)		
13.	Κεντρικής	25	0	15	15
14.	Κοκκινοχωρίου	50	31	0	31
15.	Αμπελακιώτισσα	20	15	0	15
16.	Μανδρινή	160	65	20	85
17.	Λεύκα	135	65	0	65
18.	Κυδωνέα	165	50	30	80

Πηγή «Αιτωλική Αναπτυξιακή»

Η υπεραστική εξυπηρέτηση των κατοίκων της περιοχής μελέτης γίνεται με λεωφορεία των ΚΤΕΛ Ναυπάκτου και με αυτοκίνητα ιδιωτικής χρήσης. Σε γενικές γραμμές, η υπεραστική συγκοινωνία τόσο της έδρας του Δήμου, όσο και των υπολοίπων Δημοτικών Διαμερισμάτων είναι προβληματική. Το ΚΤΕΛ Ναυπάκτου, που εκμεταλλεύεται τις υπεραστικές συγκοινωνιακές γραμμές της περιοχής μελέτης, έχει ένα πολύ περιορισμένο πρόγραμμα δρομολογίων, που κατά τη διάρκεια των χειμερινών μηνών γίνεται ακόμα πιο αραιό.

Πρέπει να σημειωθεί ότι χρόνιο αίτημα των κατοίκων της περιοχής είναι να δοθεί μία άδεια αγοραίου ταξί για την περιοχή του Δήμου, έτσι ώστε να καλύπτεται η ζήτηση των μετακινήσεων των κατοίκων, αλλά και των επισκεπτών.

**Πίνακας 7.58 : Δρομολόγια Λεωφορείων από τη Ναύπακτο προς τα
Δ. Διαμερίσματα του Δ. Αποδοτίας**

ΑΦΕΤΗΡΙΑ	ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ	ΩΡΕΣ	ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ
Ναύπακτος	Λιμνίτσα, Τερψιθέα, Ελατού, Άνω Χώρα	12:00πμ	Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή
		5:00πμ	Δευτέρα
Ναύπακτος	Χρύσοβο, Κοκκινοχώρι, Ασπριάς, Κεντρική	12:30πμ	Δευτέρα, Παρασκευή
		5:00πμ	Δευτέρα
		1:30μμ	Παρασκευή
Ναύπακτος	Ελευθέριανη, Πόδος, Αμπελακιώτισσα	12:00πμ	Τρίτη-Σάββατο
Ναύπακτος	Ανθόφυτο, Γάβρο, Γολέμι, Καταφύγιο, Αναβρυτή	5:30πμ, 12:30μμ	Δευτέρα, Τετάρτη
		12:30μμ	Σάββατο

Πηγή «Αιτωλική Αναπτυξιακή»

Για το Δ. Πλατάνου μπορεί κανείς να παρατηρήσει ότι η οδική του σύνδεση έχει ακτινωτή μορφή. Υπάρχουν ο άξονας Ναυπάκτου - Πυλίνης - Πλατάνου και ο άξονας που συνδέει τον Πλάτανο με το Θέρμο. Ο δεύτερος άξονας εξυπηρετεί τους κατοίκους οι οποίοι βρίσκουν συντομότερη πρόσβαση προς το Θέρμο για εμπορικές/τραπεζικές συναλλαγές, αλλά και υποδομές παιδείας. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι ένα μεγάλο κομμάτι του δήμου εξακολουθεί να εξυπηρετείται από την πόλη της Ναυπάκτου, λόγω της καλύτερης κατάστασης του οδικού δικτύου προς τη Ναύπακτο συγκριτικά με το οδικό δίκτυο Πλατάνου - Θέρμου. Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι, όπως και στην περίπτωση του Δ. Αποδοτίας, οι οδικές συνδέσεις των δημοτικών διαμερισμάτων με την έδρα του Δήμου είναι σε ένα ποσοστό χωματόδρομοι. Αυτό δυσχεραίνει τη μεταξύ τους επικοινωνία, ιδιαίτερα κατά την χειμερινή περίοδο, όπου συμβαίνουν κατολισθήσεις και σε ορισμένες περιπτώσεις αποκλεισμοί.

Και στην περίπτωση του Δήμου Πλατάνου, η εξυπηρέτηση των κατοίκων γίνεται μέσω των τοπικών δρομολογίων του ΚΤΕΛ προς και από τη Ναύπακτο, αλλά και το Θέρμο, τα οποία, όπως και στο Δ. Αποδοτίας, δεν πραγματοποιούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα, με αποτέλεσμα την ελλιπή εξυπηρέτηση των κατοίκων.

Συγκεκριμένα, τα δρομολόγια που υπάρχουν για το Δήμο Πλατάνου παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.59.

**Πίνακας 4.59 : Δρομολόγια Λεωφορείων από τη Ναύπακτο προς τα
Δ. Διαμερίσματα του Δ. Πλατάνου**

ΑΦΕΤΕΡΙΑ	ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ	ΩΡΕΣ	ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ
Ναύπακτος	Παλαιόπυργος, Σίμη, Ποκίστα, Πλάτανο, Άγιο Δημήτριο, Κλεπά, Αράχωβα	1:10μμ	Δευτέρα, Παρασκευή
		7:30πμ	Κυριακή
	Παλαιόπυργος, Σίμη, Ποκίστα, Πλάτανο, Άγιο Δημήτριο, Κλεπά, Αράχωβα, Νεοχώρι	1:10μμ	Τρίτη

Πηγή «Αιτωλική Αναπτυξιακή»

Για το Δήμο Πυλίνης το κύριο οδικό δίκτυο είναι περίπου 57χλμ., από τα οποία 20χλμ. είναι η επαρχιακή οδός, ενώ τα υπόλοιπα 37χλμ. είναι κοινοτική οδός. Από το σύνολο του οδικού δικτύου μόνο 25χλμ. είναι ασφαλτοστρωμένα. Ένα

μεγάλο τμήμα του οδικού δικτύου και αυτού του Δήμου παρουσιάζει προβλήματα βατότητας κατά τους χειμερινούς μήνες, ενώ η έλλειψη προστατευτικών μπαρών, καθώς και οι κατολισθήσεις και οι καθιζήσεις είναι συχνό φαινόμενο. Το συνολικό μήκος των αγροτικών δρόμων είναι 92χλμ.

Στον Πίνακα 4.60 δίνεται η χρονοαπόσταση, οι αποστάσεις των Δημοτικών Διαμερισμάτων από την έδρα του Δήμου και η σημερινή κατάσταση του οδικού δικτύου.

Πίνακας 4.60 : Οδική σύνδεση των Δημοτικών Διαμερισμάτων με τη Σίμω

α/α	Δημοτικό Διαμέρισμα	Χρόνο Απόσταση (λεπτά)	Απόσταση (χιλιόμετρα)		
			Άσφαλτος	Χωματόδρομος	Σύνολο
1	Ανθοφύτου	26	8	4	12
2	Γάβρου	45	8	12	20
3	Δορβιτσάς	12	6	0	6
4	Ελευθέριανης	50	10	12	22
5	Μηλιάς	20	8	0	8
6	Παλαιόπυργου	12	10	0	10
7	Ποκίστας	5	3	0	3
8	Στρανώμας	25	12	0	12
9	Στύλιας	35	12	6	18
10	Φαμίλας	45	12	9	21

Πηγή «Αιτωλική Αναπτυξιακή»

4.8.3.ε Αποχέτευση

Το μεγαλύτερο μέρος των Δ. Διαμερισμάτων όπως περιοχής μελέτης εξυπηρετείται μόνο από αποχετευτικούς βόθρους και όχι από αποχετευτικό δίκτυο. Για το λόγο αυτό υπάρχει έντονος προβληματισμός για τη μόλυνση των πηγών και των υπόγειων υδάτων από όπως βόθρους των οικισμών.

Πιο συγκεκριμένα, στο Δήμο Αποδοτίας δίκτυο αποχέτευσης υπάρχει μόνο στην Άνω Χώρα, στα Κρυονέρια και στην Αναβρυτή. Ειδικότερα, στα Κρυονέρια

έγινε συντήρηση και επέκταση του αποχετευτικού δικτύου καλύπτοντας το σύνολο του χωριού, ενώ για την ολοκλήρωση του έργου απαιτείται η κατασκευή συστήματος επεξεργασίας των λυμάτων, ενώ όμοια έργα απαιτούνται και στην Αναβρυτή. Αποτέλεσμα όπως ανυπαρξίας δικτύου παραλαβής ομβρίων υδάτων σε όλα τα Δημοτικά Διαμερίσματα, είναι η κατάληξη όπως σε ποτάμια και χείμαρρους χωρίς κανένα έλεγχο όπως ροής.

Παρόμοια είναι και η εικόνα που παρουσιάζουν οι Δήμοι Πλατάνου και Πυλίνης, καθώς στο Δ. Πλατάνου μόνο το Δ. Διαμέρισμα Πλατάνου έχει επιφανειακή διάθεση λυμάτων με τελικό προορισμό μεγάλο αποχετευτικό αγωγό και στην Πυλίνη έχει ανατεθεί μελέτη για την αποχέτευση στα Δ.Δ. Σίμου και Ανθοφύτου.

4.8.3.στ Ύδρευση – Άρδευση

Όλα τα Δ.Δ. στην περιοχή μελέτης έχουν εσωτερικό δίκτυο ύδρευσης. Ωστόσο, οι υποδομές που αφορούν στην ύδρευση θεωρούνται σε γενικές γραμμές ελλιπείς, αν και τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει έργα για τη βελτίωσή όπως.

Η έλλειψη νερού κατά όπως καλοκαιρινούς μήνες, ιδίως λόγω όπως αύξησης των παραθεριστών και των αυξημένων αναγκών στην άρδευση, ο παγετός κατά όπως χειμερινούς και τα πεπαλαιωμένα δίκτυα και οι δεξαμενές αποτελούν τα σημαντικότερα προβλήματα. Όπως περισσότερες περιπτώσεις κρίνεται αναγκαία η συντήρηση των δικτύων και των δεξαμενών, ενώ δεν είναι λίγες και οι περιπτώσεις που μπορεί να απαιτείται και η αντικατάσταση μέρους ή ολόκληρου του δικτύου.

4.8.3.ζ Διαχείριση Απορριμμάτων

Στην περιοχή μελέτης δεν αναφέρεται ύπαρξη αποχετευτικού δικτύου λυμάτων ούτε λειτουργία μονάδων βιολογικού καθαρισμού και επεξεργασίας λυμάτων. Προβληματική ήταν, και σε όπως περιπτώσεις είναι ακόμα, και η διάθεση των οικιακών απορριμμάτων, αφού γινόταν είτε σε ημιελεγχόμενους χώρους ταφής, είτε ανεξέλεγκτα σε διάφορες θέσεις στα όρια των Δήμων.

Ο Δήμος Αποδοτίας δημοπράτησε «Μελέτη αποχετευτικού δικτύου Άνω Χώρας και σταθμού επεξεργασίας λυμάτων Δήμου Αποδοτίας με τη μέθοδο των

τεχνητών υγροτόπων» και το έργο υποβλήθηκε για χρηματοδότηση στο Ταμείο Συνοχής.

Ήδη για στην περιοχή δημιουργείται Σύνδεσμος για τη διαχείριση των απορριμμάτων στην 1^η Γεωγραφική Ενότητα Ν. Αιτωλοακαρνανίας, ενώ ξεκινά η κατασκευή ΧΥΤΑ στην περιοχή όπως Ναυπάκτου με δύο σταθμούς μεταφόρτωσης ,όπως εκ των οποίων στην Άνω Χώρα. Ο Δήμος για την άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος απέκτησε απορριμματοφόρο όχημα και 190 μεταλλικούς κάδους με χρηματοδότηση από το Ε.Π.Τ.Α.

Ιδιαίτερης μνείας χρήζει η πρόσφατη παρέμβαση που έγινε από την ΑΙΤΩΛΙΑ Α.Ε. σε συνεργασία με την ΕΥΔΑΠ και το Δήμο Αποδοτίας για τη διαχείριση απορριμμάτων σε πέντε δημοτικά διαμερίσματα (Γραμμένη Οξυά, Λεύκα, Μανδρινή, Κυδωνιά και Καλλονή), με στόχο την προστασία των πηγών του Ευήνου από διάφορες μορφές ρύπανσης. Ειδικότερα, οι δράσεις που έγιναν περιελάμβαναν:

- Την επίβλεψη όπως διάνοιξης πέντε χωματερών στα δημοτικά διαμερίσματα Γραμμένης Οξυάς, Λεύκας, Μανδρινής, Κυδωνιάς και Καλλονής, σύμφωνα με όπως τεχνικές προδιαγραφές όπως μελέτης,
- Την επίβλεψη διάνοιξης δώδεκα φρεατίων κλωβών υποδοχής σκουπιδιών, σύμφωνα με όπως τεχνικές προδιαγραφές όπως μελέτης,
- Την περίφραξη των χωματερών και των κλωβών υποδοχής σκουπιδιών, και
- Τον καθαρισμό Βασωρέματος Λεύκας από κάθε μη αποσυντιθέμενο υλικό (πλαστικά, νάιλον κλπ) και μεταφορά στη χωματερή.

Ο Δήμος Πυλίνης δεν διαθέτει απορριμματοφόρο όχημα και η συλλογή των απορριμμάτων γίνεται από ιδιώτη μετά από ανάθεση από το Δήμο με φορτηγό τύπου ανοιχτής καρότσας, μια φορά την εβδομάδα ανά χωριό τον χειμώνα, δύο φορές την εβδομάδα ανά χωριό το καλοκαίρι και κάθε δεύτερη ημέρα μετά από πανηγύρι. Υπάρχουν πλαστικοί κάδοι απορριμμάτων χωρητικότητας 250 lt σε κάθε Δ.Δ. Κατά τη μεταφορά των απορριμμάτων, λόγω όπως ανοιχτής καρότσας του φορτηγού, διαφεύγουν σκουπίδια κατά την διαδρομή και προκαλείται ρύπανση. Όπως, οι κάδοι είναι μικρής χωρητικότητας και τα δρομολόγια συλλογής όχι συχνά, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα παρατεταμένης απόθεσης απορριμμάτων εντός των οικισμών κατά την καλοκαιρινή περίοδο. Τα απορρίμματα μετά την συλλογή όπως αποθέτονται σε δύο χώρους ελεγχόμενης διάθεσης οικιακών απορριμμάτων στη

Δορβιτσά και τη Ναύπακτο. Με τον ίδιο τρόπο αντιμετωπίζει το θέμα όπως διαχείρισης απορριμμάτων και ο Δήμος Πλατάνου.

Να επισημανθεί στο σημείο αυτό ότι σε αρκετά Δημοτικά Διαμερίσματα όπως περιοχής μελέτης συναντούμε την συνήθεια των κατοίκων για καύση των οικιακών απορριμμάτων. Η καύση, όπως, ενέχει αρκετούς κινδύνους όπως κίνδυνος ανεξέλεγκτης πυρκαγιάς, παραγωγή καρκινογόνων ρύπων, π.χ. διοξίνες κ.λ.π., και ρύπανση υδάτινων αποδεκτών.

4.9 ΜΝΗΜΕΙΑ – ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Η περιοχή της Ορεινής Ναυπακτίας, αν και σήμερα παρουσιάζει σημάδια εγκατάλειψης και ερήμωσης, κατοικείται από τα αρχαία χρόνια. Δεν υπάρχει χωριό της Ορεινής Ναυπακτίας που να μην έχει ίχνη αρχαίων οικισμών. Όπως αναφέρθηκε και στη σύντομη ιστορική αναδρομή στο χώρο αυτό αναπτύχθηκε αξιόλογος πολιτισμός, ο οποίος χρειάζεται την επέμβαση της αρχαιολογικής υπηρεσίας για να έρθει στο φως. Ακολουθούν τα βυζαντινά μνημεία, σημάδια συνεχούς κατοίκησης της περιοχής. Κατά την Τουρκοκρατία δε, αναπτύχθηκε και η παιδεία με χαρακτηριστική τη Σχολή της Λομποτινάς (Άνω Χώρας) όπου δίδαξε ο Πατροκοσμάς ο Αιτωλός.

4.9.1 Αποδοτία

Η Άνω Χώρα είναι ένα από τα ομορφότερα χωριά της ορεινής Ναυπακτίας. Παραδοσιακά, πέτρινα δρομάκια, λιθόκτιστα σπίτια, καφενεία κάτω από αγέρωχα πλατάνια, συνθέτουν μια ειδυλλιακή ατμόσφαιρα. Τα τελευταία χρόνια αρκετοί ξενώνες έχουν ξεκινήσει τη λειτουργία τους στο χωριό, με αποτέλεσμα η τουριστική κίνηση να έχει αυξηθεί θεαματικά, ιδιαίτερα κατά τους χειμερινούς μήνες. Από τα ομορφότερα αξιοθέατα του χωριού αποτελεί αδιαμφισβήτητα το φυσικό του περιβάλλον όπου βρίσκεται το γραφικό εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία περικυκλωμένο από έλατα. Η Άνω Χώρα έχει πολιτιστική παράδοση, είναι χωριό με έντονη κοινωνική ζωή τους καλοκαιρινούς μήνες. Στις γιορτές της πολιούχου Αγίας Παρασκευής γίνεται το καθιερωμένο πανηγύρι το οποίο διατηρεί ευτυχώς αρκετά παραδοσιακά στοιχεία ακόμη. Αξίζει να βρεθεί κανείς το δεύτερο Σαββατοκύριακο κάθε Οκτώβρη στην Άνω Χώρα για να

χαρεί τη «Γιορτή του κάστανου και του τσίπουρου», που πραγματοποιείται υπό την αιγίδα του Δήμου.

Γιορτή του Κάστανου

Πολλές είναι οι θέσεις του Δήμου Αποδοτίας όπου έχουν βρεθεί στοιχεία αρχαίου πολιτισμού. Στην Κυδωνιά υπάρχει αρχαία πόλη, κοντά στο Γρηγόρι έχουν βρεθεί άφθονα οστά και ανάγλυφα αρχαίας τέχνης, ενώ στη Γραμμένη Οξυά, ανάμεσα στα εξωκλήσια Α. Δημήτριος και Α. Μαρίνα υπάρχουν ίχνη αρχαίων κτισμάτων. Επίσης, ίχνη αρχαίων οικισμών και νομίσματα έχουν βρεθεί στην Ελατόβρυση, στην Τερψιθέα, στην Κεντρική και στην Ελατού. Στο Δ.Δ. Αμπελακιώτισσας, στις θέσεις πλαγιά και Καστρί βρέθηκαν αρχαίοι τάφοι της Ελληνιστικής περιόδου (3^{ος} π.Χ. αιώνας) ενώ στη Λιμνίτσα, στη θέση Κάμπος όπου βρέθηκαν αρχαία κύπελλα, νομίσματα, κέραμοι και κεραμικά πιθάρια, εικάζεται ότι βρίσκεται το αρχαίο Αιγίτιο, η πρωτεύουσα της Αρχαίας Αποδοτίας.

Στο Δ.Δ. Αμπελακιώτισσας βρίσκεται το ιστορικό ορθόδοξο μοναστήρι με ανυπολόγιστη θρησκευτική, κοινωνική και εθνική προσφορά, η Ιερά Μονή Κοίμησης της Θεοτόκου. Η ιστορία του πλησιάζει τους έξι αιώνες. Λέγεται ότι η εικόνα της Παναγίας (έργο του Ευαγγελιστή Λουκά) έφτασε με θαυματουργικό τρόπο εκεί από τα Αμπελάκια της Θεσσαλίας το 1457, όταν την πέταξαν οι Αγαρηνοί στο ποτάμι του Πηνειού. Το ίδιο εικάζεται και για το αγιασμένο και άφθαρτο χέρι του Επισκόπου Σμύρνης Πολυκάρπου μετά το φρικτό του μαρτύριο στη Σμύρνη. Το δέντρο που βρέθηκε η εικόνα της Παναγίας σώζεται και σήμερα και τα κλαδιά του σκεπάζουν το Άγιο Βήμα του καθολικού του μοναστηριού.

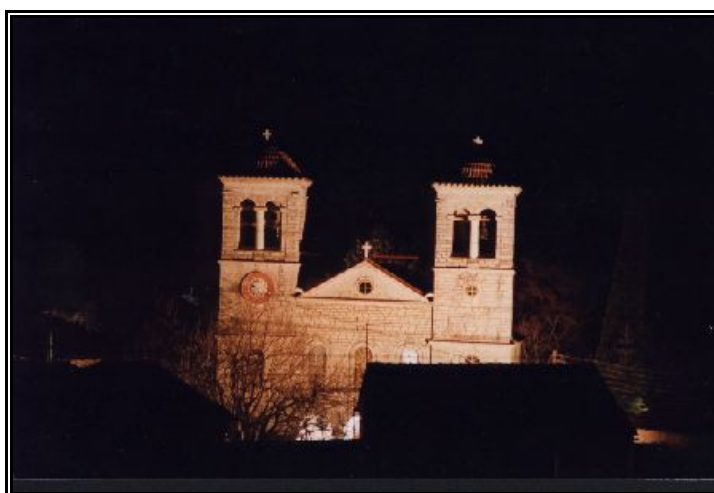
Στα ιερά του κειμήλια που έγιναν ισχυροί μαγνήτες και ελκύουν χιλιάδες

προσκυνητές κάθε χρόνο από όλη την Ελλάδα συγκαταλέγονται και οστά άλλων αγίων καθώς και το σπάνιο έργο τέχνης, ο Επιτάφιος, που κεντήθηκε το 1735 από τη φημισμένη κεντήστρα της Κωνσταντινούπολης, τη Μαριόρα.

Λόγω της ιδιαίτερης μορφολογίας των εδαφών της Αποδοτίας, δεν είναι να απορεί κανείς για το πλήθος των σπηλαίων που έχουν βρεθεί και συνεχίζεται να ανακαλύπτονται στα όρια του Δήμου. Ένα από τα γνωστότερα είναι το σπήλαιο της Δρακότρυπας το οποίο ανακαλύφθηκε το 1969, βρίσκεται πάνω από το χωριό Αναβρυτή, και έχει συνδεθεί από τα παλιά ακόμα χρόνια με πλήθος δεισιδαιμονιών. Σύμφωνα με το θρύλο, το σπήλαιο αποτελούσε φωλιά Δράκου και σε αυτή την πίστη των κατοίκων οφείλει και το όνομά του. Βέβαια, όλοι οι κλέφτες ζωντανών της περιοχής είχαν σκαφιστεί και ένα άλλο κόλπο. Καθώς έκλεβαν τα πρόβατα κάποιου, πήγαιναν στην είσοδο της σπηλιάς και έριχναν μερικές προβιές και στη συνέχεια διέδιδαν ότι ο Δράκος έκλεψε και έφαγε τα πρόβατα. Σήμερα, η Δρακότρυπα έχει μείνει αναξιοποίητη και δεν προσφέρεται για περιήγηση από επισκέπτες (nafpaktia.gr).

4.9.2 Πλάτανος

Τα χωριά που συγκροτούν το σημερινό δήμο Πλατάνου ανήκαν κάποτε στους ιστορικούς δήμους Προσχίου και Κλεπαίδος. Ως σημείο αναφοράς και ως ιδιαίτερο χαρακτηριστικό σήμερα όλου του δήμου θα μπορούσε να θεωρηθεί, εκτός από το κλασικό ορεινό ύφος της περιοχής, ο ποταμός Εύηνος (Φίδαρης) και η καινούργια λίμνη που κατασκευάστηκε στο ρου του για να υδρεύεται μέσω του Μόρνου η Αθήνα.

Άγιος Νικόλαος. Πλάτανος

Η έδρα του Δήμου Πλατάνου, ο Πλάτανος, δημιουργήθηκε την εποχή της Τουρκοκρατίας όταν οι κάτοικοι εγκατέλειπαν τους κάμπους για να βρουν καταφύγιο στα ορεινά. Το όνομα του χωριού προέρχεται από τα πολλά μεγάλα πλατάνια που υπήρχαν στην περιοχή και πρόκειται για ένα όμορφο γραφικό χωριό που διατηρεί όλα τα χαρακτηριστικά ενός τυπικού χωριού της Ρούμελης, καθώς δεν γνώρισε αρκούντως τη μανία των Γερμανών κατακτητών.

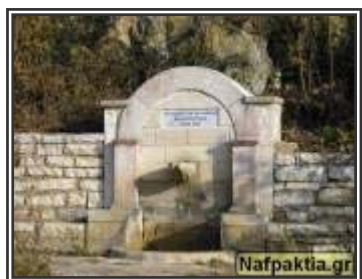
Το πιο χαρακτηριστικό σημείο του Πλατάνου είναι η περικλειστη από όμορφα σπίτια κεντρική πλατεία με την υπέροχη εκκλησία του Αγίου Νικολάου στο κέντρο. Η πλατεία αυτή αποτελεί ένα θαυμάσιο σκηνικό που φέρνει τη μνήμη στις πρώτες δεκαετίες του περασμένου αιώνα, όταν ο χρυσός των Πλατανιωτών από τα ξένα επενδύονταν σε δίπατα σπίτια. Διαθέτει Πνευματικό Κέντρο με έκθεση τοπικής λαϊκής τέχνης, κόσμημα του χωριού αποτελεί το σχολείο του, ενώ εκεί βρίσκεται και ανδριάνδας του Καραϊσκάκη, ο οποίος διατηρούσε το αρχηγείο του στην περιοχή.

Τα όρια του δήμου Πλατάνου αρχίζουν 40 χιλιόμετρα από τη Ναύπακτο στον πανέμορφο παραπόταμο του Εύηνου που ακούει στο όνομα Ποταμάκι ή Κότσαλος. Εκεί που συναντιέται με τον Εύηνο, στην αρχή του μικρού κάμπου, υπάρχει το γεφύρι της Αρτοτίβας, ενώ εκείνο της Πωγωνιάς είναι ίδιας ομορφιάς και θέας. Το γεφύρι της Αρτοτίβας κτίστηκε τον ΙΕ΄ αιώνα από τους Ενετούς σε σχήμα τοξωτό λιθοκτιστο με συγκολλητικές ύλες από ασβεστοκονίαμα. Από το γεφύρι της Αρτοτίβας περνούσαν οι παραχειμάζοντες στους κάμπους Μεσολογγίου και Αγρινίου πληθυσμοί των ορεινών χωριών της Ναυπακτίας και της Ευρυτανίας. Είναι το αρχαιότερο γεφύρι από όσα μέχρι σήμερα σώζονται στον νομό Αιτωλοακαρνανίας. Ο δρόμος από τον Κότσαλο ανηφορίζει προς τον Πλάτανο και λίγο πριν από αυτόν είναι το χωριό Αχλαδόκαστρο (Αρτοτίβα), από τα αρχαιότερα χωριά της περιοχής. Στον αρχαιολογικό χώρο Καστράκι της Αρτοτίβας είχε βρεθεί νόμισμα με την επιγραφή "Πρόσχιον" και αυτό έδωσε το όνομα στον τέως δήμο Προσχιού. (plataniotis.com)

4.9.3 Πυλήνη

Ανάμεσα σε γραφικά φαράγγια που σχηματίζουν τα πολύνερα ποτάμια (Εύηνος, Κότσαλος, Πόριαρης) και σε μια συστοιχία κατάφυτων βουνών (Παπαδιά, Μαλαθούνα, Καλπάκι, Καρδάρας, Μελιός, Κορφές, Αι Λιας, Καστρουμάς, Ριγάνι, Βλασινιάς, Μακρυνόρος) είναι σκαρφαλωμένα τα χωριά του Δήμου Πυλήνης.

Κέντρο του Δήμου το χωριό Σίμος, τα παλιά σπίτια του οποίου είναι πετρόχτιστα, εντυπωσιακά δομημένα από ντόπιους μαστόρους. Ξεχωρίζει το Δημαρχείο και το διδακτήριο, που στεγάζει σήμερα λειτουργίες του Δήμου, έχει δε χαρακτηριστεί ως διατηρητέο λόγω της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του γραμμής. Στο κάτω μέρος του χωριού υπάρχει ο ανακαινισμένος νερόμυλος του Γιαννιά Μπουλέ. Στο κέντρο του οικισμού βρίσκεται το Λιονταράκι, μια τοξωτή μεγάλη κρήνη από άσπρη λαξευτή πέτρα με ανάγλυφη κεφαλή λιονταριού. Στην έξοδο του χωριού βρίσκεται η Τρανή Βρύση όμορφα διαμορφωμένη στα 1999 από το Δασαρχείο, πετρόχτιστη με μικρό πέτρινο γεφύρι.

Στην πλατεία της Δορβιτσάς λειτουργεί Πνευματικό Κέντρο όπου στεγάζεται ιστορική και λαογραφική συλλογή. Στα βόρεια του χωριού, στον παραπόταμο Κότσαλο, υπάρχει ένα πανέμορφο πέτρινο γεφύρι του 18^{ου} αιώνα, ενώ στα δυτικά του χωριού, μέσα σε ένα πυκνό δάσος, στη θέση Γερακάρη βρίσκεται παλιό μοναστήρι, σήμερα ερημοκλήσι της Παναγίας, όπου γίνεται μεγάλο πανηγύρι τη Δευτέρα του Πάσχα. Θρησκευτικό και ιστορικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης οι ναοί της Α. Παρασκευής, του Αι Λια, του Αι Θανάση, του Αγίου Νικόλα και του Κοσμά του Αιτωλού.

Κοντά στη Στράνωμα βρίσκονται τα Λουτρά της Στάχτης, ιαματικές πηγές των οποίων οι ιδιότητες ήταν γνωστές από τους αρχαίους χρόνους. Από τον Όμηρο αναφέρονται ως «πηγή της βασίλισσας Καλλιρρόης», ενώ κατά τον ιστορικό και γεωγράφο Στράβωνα (65 π.Χ. - 23 μ.Χ.) αναφέρονται ως «Λουτρά του Ηρακλέους». Πολλοί μύθοι συνδέουν αυτό το ξεχωριστό τοπίο με τα πλατάνια και την ιδιαίτερη υφή του χώματος, με μυθικούς ήρωες οι οποίοι «ανελάμβαναν δύναμη και ομορφιά, κολυμπώντας στους ευρύχωρους φυσικούς λουτήρες, που ήσαν εγκατεσπαρμένοι στα ριζά του βουνού». Λένε ότι ακόμα και η Κλεοπάτρα η βασίλισσα της Αιγύπτου ήρθε εδώ. Σήμερα, τα Λουτρά Στάχτης προσφέρουν τη δυνατότητα λουτροθεραπείας, λειτουργούν τους καλοκαιρινούς μήνες και διαθέτουν εγκαταστάσεις

Υπολείμματα αρχαίων πολιτισμών, μύλων και γεφυριών συναντώνται στο Ανθόφυτο, στη Μηλιά, στην Ποκίστα, στα Στύλια, Στον Παλαιόπυργο και στη Φαμίλα. Στην περιοχή της Ελευθέριανης οι ντόπιοι βρήκαν πολλούς μαρμάρινους τάφους με διάφορα αρχαία κειμήλια., ενώ παλιά λειτουργούσαν τρεις νερόμυλοι από τους οποίους σήμερα έχουν απομείνει κάποια τμήματα (nafraktia.gr).

Η Εοηνολίμνη

4.10 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την ανάλυση που προηγήθηκε κατέστη σαφές ότι η περιοχή διαθέτει φυσικούς και περιβαλλοντικούς πόρους, έχει δυνατότητες ανάπτυξης στον πρωτογενή τομέα (κυρίως κτηνοτροφία) και φέρει παράδοση και ιστορία που μπορούν να αξιοποιηθούν και να τη στηρίξουν σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο. Αναμφισβήτητη είναι η δημογραφική κατάρρευση, οι ελλείψεις στο τομέα των υπηρεσιών, η ανυπαρξία του δευτερογενούς τομέα και η ευρύτερη οικονομική στασιμότητα.

Συγκεκριμένες προτάσεις για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής σύμφωνα με τα δεδομένα που προκύπτουν από την παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης, την επεξεργασία της επιτόπιας έρευνας που θα ακολουθήσει και των μέσων που δίνονται από τα σημερινά προγράμματα ανάπτυξης, πρόκειται να παρουσιαστούν στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας αυτής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

LEADER ΟΡΕΙΝΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η περιοχή μελέτης ανήκει στην ευρύτερη περιοχή παρέμβασης της Αιτωλικής Αναπτυξιακής, μέσω της οποίας συμπεριλαμβάνεται σε αναπτυξιακά προγράμματα και πρωτοβουλίες όπως το LEADER.

Για την Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER I δεν υπήρξε σχεδιασμός και συμμετοχή της προαναφερθείσας περιοχής. Το 1996, με την έγκριση της πρότασης της τότε αναπτυξιακής εταιρείας «ΑΝΕΤΑΠΟ», για ένταξη στο LEADER II η Ορεινή Ναυπακτία για πρώτη φορά συμμετέχει σε ολοκληρωμένο αναπτυξιακό πρόγραμμα. Το 1996 η περιοχή παρέμβασης της αναπτυξιακής εταιρείας περιλάμβανε εκτός από τους τρεις δήμους Αποδοτίας, Πλατάνου και Πυλίνης και τους δήμους Θέρμου, Ναυπάκτου, Αντιρρίου και Χάλκειας. Ως στόχος της εταιρείας τέθηκε η προώθηση μορφών ανάπτυξης οι οποίες θα εξασφάλιζαν νέες θέσεις εργασίας, πολιτιστική αναβάθμιση και ανάδειξη της περιοχής αξιοποιώντας το φυσικό πλούτο και την παράδοσή της. Πιο συγκεκριμένα η εταιρεία, με το πρόγραμμα LEADER στόχευε στην:

- Αξιοποίηση της ιστορίας της περιοχής με την ανάδειξη του ρόλου της Αιτωλικής Συμπολιτείας στο δημοκρατικό πολίτευμα
- Αξιοποίηση του φυσικού πλούτου της περιοχής (λίμνες, δάση, βοσκότοποι, ποτάμια) ώστε να αποκατασταθεί η ισορροπία ανθρώπου – χλωρίδας – πανίδας η οποία σήμερα δεν υπάρχει λόγω της ερήμωσης των χωριών, της παράνομης θήρας, της ανεξέλεγκτης ξύλευσης κ.λ.π.
- Αναβίωση ιστορικών μοναστηριών και δημιουργία κινήτρων και προϋποθέσεων για τη στελέχυσή τους
- Δημιουργία προϋποθέσεων για την αναγέννηση της παράδοσης (ήθη, έθιμα αλλά και παραδοσιακούς τρόπους παραγωγής διαφόρων προϊόντων)
- Εξεύρεση κινήτρων για την ανάπτυξη χώρων ομαδικής διαβίωσης (χειμερινά σπορ, κατασκηνώσεις)

- Αναβάθμιση των ελάχιστων υφιστάμενων υπηρεσιών και δημιουργία νέων, σύγχρονων συμβατών με το περιβάλλον και τις απαιτήσεις της εποχής.

Τα προβλήματα και οι αδυναμίες της περιοχής αλλά και οι προοπτικές που παρουσιάζει, συνδυασμένα με το ενδιαφέρον κάποιων ανθρώπων οι οποίοι ενώνονται με ισχυρούς δεσμούς με αυτήν οδήγησαν στην επιλογή της συγκεκριμένης περιοχής και στην προσπάθεια ανάπτυξης και ανάδειξής της. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μια σύντομη αναφορά στα έργα που πραγματοποιήθηκαν μέσω του LEADER II και σε εκείνα τα οποία υλοποιήθηκαν ή ολοκληρώνονται μέχρι σήμερα μέσω του LEADER PLUS.

5.2 LEADER II

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα που προτάθηκε και στη συνέχεια υλοποιήθηκε από την Αναπτυξιακή Εταιρεία για την εφαρμογή του LEADER II στην περιοχή περιείχε κυρίως προτάσεις κατασκευής και οργάνωσης αγροτουριστικών καταλυμάτων, διαμόρφωσης των χώρων που τα περιέβαλαν. Εστίαζε λοιπόν το ενδιαφέρον του σε θέματα αγροτουρισμού, βελτίωσης του περιβάλλοντος χώρου και σε μέτρα οργάνωσης των υποδομών που θα πλαισίωναν τα παραπάνω. Όπως δείχνουν και οι πίνακες που ακολουθούν, το μεγαλύτερο ποσοστό του προϋπολογισμού επιδόθηκε στο Μέτρο 3 (αγροτουρισμός), ακολουθεί το Μέτρο 6 (διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος). Στην ευρύτερη περιοχή εφαρμογής του προγράμματος, αξιοποιήθηκαν με χαμηλότερα ποσά το Μέτρο 4 (μικρές επιχειρήσεις), το Μέτρο 5 (αξιοποίηση και παραγωγή γεωργικών προϊόντων) και το Μέτρο 1 (τεχνική υποστήριξη). Το μόνο μέτρο που δεν αξιοποιήθηκε στο συγκεκριμένο πρόγραμμα ήταν το δεύτερο, το οποίο σχετίζεται με την επαγγελματική κατάρτιση και τις ενισχύσεις για απασχόληση.

Στους Πίνακες 5.1 και 5.2 παρουσιάζονται ανά Μέτρο τα έργα τα οποία πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή μελέτης (και όχι σε ολόκληρη την περιοχή παρέμβασης της αναπτυξιακής εταιρείας) από την Πρωτοβουλία LEADER II. Από τα στοιχεία φαίνεται ότι ο αγροτουρισμός και το περιβάλλον μονοπώλησαν το σχεδιασμό και τη χρηματοδότηση στους Δήμους Αποδοτίας, Πυλίνης και Πλατάνου.

Πίνακας 5.1 :LEADER II Μέτρο 3 , Αγροτουρισμός

Ονομασία Έργου	Δράση	Δήμος	Συνολική Δαπάνη (σε δρχ)
Επιπλωμένα διαμερίσματα	Δημιουργία, εκσυγχρονισμός, επέκταση αγροτουριστικών καταλυμάτων	Αποδοτία	70.000.000
Ξενοδοχείο κλασσικού τύπου	Δημιουργία, εκσυγχρονισμός, επέκταση αγροτουριστικών καταλυμάτων	Αποδοτία	45.000.000
Αναπαλαίωση διατηρητέου ιστορικού κτίσματος σε επιπλωμένα διαμερίσματα	Δημιουργία, εκσυγχρονισμός, επέκταση αγροτουριστικών καταλυμάτων	Αποδοτία	68.000.000
Επιπλωμένα διαμερίσματα	Δημιουργία, εκσυγχρονισμός, επέκταση αγροτουριστικών καταλυμάτων	Αποδοτία	72.770.000
Επιπλωμένα διαμερίσματα	Δημιουργία, εκσυγχρονισμός, επέκταση αγροτουριστικών καταλυμάτων	Αποδοτία	68.000.000
Επιπλωμένα διαμερίσματα	Δημιουργία, εκσυγχρονισμός, επέκταση αγροτουριστικών καταλυμάτων	Πυλήνη	80.000.000
Επιπλωμένα διαμερίσματα	Δημιουργία, εκσυγχρονισμός, επέκταση αγροτουριστικών καταλυμάτων	Πυλήνη	60.000.000
Αποπεράτωση αγροτουριστικών καταλυμάτων	Δημιουργία, εκσυγχρονισμός, επέκταση αγροτουριστικών καταλυμάτων	Πυλήνη	792.500.000

Πηγή : Αιτωλική Αναπτυξιακή

**Πίνακας 5.2 :LEADER II Μέτρο 6 , Διατήρηση και
βελτίωση του περιβάλλοντος**

Ονομασία Έργου	Δράση	Δήμος	Συνολική Δαπάνη (σε δρχ)
Αναστήλωση υδρόμυλου Τερπιθέας	Αξιοποίηση μύλων	Αποδοτία	5.000.000
Αναπαλαίωση υδρόμυλου Άνω Χώρας	Αξιοποίηση μύλων	Αποδοτία	4.000.000
Βελτίωση περιβάλλοντος χώρου – σταθμών αναψυχής – υποδομών υποδοχής στο καταφύγιο	Αναπλάσεις, αξιοποιήσεις και ανάδειξη τοπίων περιβάλλοντος και χώρων	Αποδοτία	9.359.760
Αξιοποίηση φαραγγιού Καναβού	Αναπλάσεις, αξιοποιήσεις και ανάδειξη τοπίων περιβάλλοντος και χώρων	Αποδοτία	9.400.000
Βελτίωση περιβάλλοντος χώρου – σταθμών αναψυχής – υποδομών υποδοχής στην Αναβρυτή	Αναπλάσεις, αξιοποιήσεις και ανάδειξη τοπίων περιβάλλοντος και χώρων	Αποδοτία	4.000.000
Περιβαλλοντικό κέντρο τεκμηρίωσης και ενημέρωσης Λεύκας	Αναπλάσεις, αξιοποιήσεις και ανάδειξη τοπίων περιβάλλοντος και χώρων	Αποδοτία	58.000.000
Αποκατάσταση τμημάτων Ι.Μ.Αμπελακιώτισσας	Αξιοποίηση Μοναστηριών και Εκκλησιών	Αποδοτία	28.200.000
Αποκατάσταση Ι. Μ. Αγίου Ιωάννη Βομβοκούς	Αξιοποίηση Μοναστηριών και Εκκλησιών	Αποδοτία	5.000.000
Αποπεράτωση εξερεύνησης σπηλαίου Δρακότρυπας	Μελέτες, έρευνες, καταγραφή, έντυπα	Αποδοτία	17.700.000

Πηγή : Αιτωλική Αναπτυξιακή

Όπως διαπιστώνεται το LEADER II παρουσίαζε κάποιες ελλείψεις ως προς την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής αφού προτάσεις σε σχέση με την επαγγελματική κατάρτιση των ενδιαφερόμενων, με την αξιοποίηση των πρωτογενών πόρων της περιοχής και με την ενίσχυση μικρών επιχειρήσεων ή δε συμπεριλαμβάνονταν ή συμπεριλαμβάνονταν σε πολύ μικρό ποσοστό.

5.3 LEADER PLUS

Το γενικό πλαίσιο για τον καθορισμό των στόχων και της στρατηγικής του τοπικού προγράμματος της περιοχής τέθηκε από τους δύο γενικούς αναπτυξιακούς στόχους του Επιχειρησιακού Προγράμματος Πρωτοβουλίας LEADER+ οι οποίοι είναι :

α. Ολοκληρωμένη Υψηλής Ποιότητας Αειφόρος Ανάπτυξη της Υπαίθρου μέσω Πιλοτικών Εφαρμογών

Με το στόχο αυτό, επιδιώκεται η ενσωμάτωση των περιοχών εφαρμογής σε μια ολοκληρωμένη προσπάθεια δημιουργίας μιας ζωντανής και εξελισσόμενης υπαίθρου με προοπτικές ανάπτυξης, η συμβολή στην προσπάθεια αναστροφής των δυσμενών δημογραφικών εξελίξεων, η δημιουργία συνθηκών πολυαπασχόλησης, η προώθηση ίσων ευκαιριών μεταξύ των δύο φύλων, η βελτίωση της ποιότητας ζωής, η δημιουργία δυνατοτήτων αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων με ρυθμούς που θα επιτρέψουν τη διατήρηση του φυσικού χώρου και τη διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος.

β. Ενίσχυση της Προσπάθειας για άρση της απομόνωσης των περιοχών σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής

Ο στόχος θα επιτευχθεί με την ανάπτυξη δικτύωσης και συνεργασιών σε Εθνικό, Ευρωπαϊκό ή και ευρύτερο επίπεδο, για ανταλλαγή τεχνογνωσίας και εμπειριών, καθώς και για δημιουργία κρίσιμης μάζας για την καλύτερη πρόσβαση στην αγορά των προϊόντων και των υπηρεσιών.

Οι γενικοί στόχοι του προγράμματος για την ευρύτερη περιοχή της Αιτωλίας είναι :

- Η ανάδειξη της ταυτότητας της περιοχής
- Η αξιοποίηση των πολιτιστικών περιβαλλοντικών και φυσικών πόρων
- Η προσέλκυση επισκεπτών

Οι Γενικοί αυτοί στόχοι εξειδικεύονται στους εξής ειδικούς στόχους:

- Ανάπτυξη παρεμβάσεων στον αγροτουρισμό
- Ανάδειξη των αξιόλογων περιοχών και του πολιτισμού της περιοχής
- Ανάδειξη των τοπικών προϊόντων της περιοχής
- Αναβίωση παραδοσιακών – παραγωγικών δραστηριοτήτων

✚ Εφαρμογή προδιαγραφών ποιότητας στις προσφερόμενες υπηρεσίες και τα προϊόντα της περιοχής

Ο πρώτος ειδικός στόχος της “Ανάπτυξης παρεμβάσεων στον αγροτουρισμό” θα επιτευχθεί με τη δημιουργία μικρών ξενώνων σε επιλεγμένες περιοχές που θα προσφερόταν συμπληρωματικές δραστηριότητες, καλλιτεχνικές, ψυχαγωγικές, τοπικής γαστρονομίας κλπ.

Ο δεύτερος ειδικός στόχος της “Ανάδειξης των αξιόλογων περιοχών και του πολιτισμού της περιοχής” θα επιτευχθεί με τη δημιουργία μονοπατιών, σήμανση μνημείων, διατήρηση – βελτίωση μουσείων αγροτικής κληρονομιάς, βελτίωση παραδοσιακών οικισμών, νερόμυλων, κλπ.

Ο τρίτος ειδικός στόχος της “Ανάδειξης των τοπικών προϊόντων της περιοχής”, θα επιτευχθεί με την επισήμανση τοπικών προϊόντων ποιότητας, την προώθηση αυτών και την ανάδειξή τους μέσα από συλλογικές πρωτοβουλίες – δίκτυα επιχειρήσεων παραγωγής αγροτικών προϊόντων

Ο τέταρτος ειδικός στόχος της “Αναβίωσης των παραδοσιακών – παραγωγικών δραστηριοτήτων” θα επιτευχθεί με την αναζήτηση τέτοιων δραστηριοτήτων και την αξιοποίησή τους ενισχύοντας την Τοπική Επιχειρηματική Πρωτοβουλία, προς αυτή την κατεύθυνση.

Ο πέμπτος ειδικός στόχος της “Εφαρμογής προδιαγραφών ποιότητας στις προσφερόμενες υπηρεσίες και τα προϊόντα της περιοχής” θα επιτευχθεί με πρωτοβουλίες, όπως το Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας στον αγροτουρισμό, το Τοπικό Διεπαγγελματικό Σύμφωνο, τις προδιαγραφές ποιότητας στις επιχειρήσεις και τα προϊόντα.

Στους Πίνακες 5.3, 5.4 και 5.5 παρουσιάζονται τα έργα τα οποία πραγματοποιούνται στην περιοχή μελέτης από την Πρωτοβουλία LEADER PLUS από την ιδιωτική και τη δημόσια πρωτοβουλία. Από τα στοιχεία φαίνεται ότι ο αγροτουρισμός και το περιβάλλον μονοπώλησαν το σχεδιασμό και τη χρηματοδότηση στους Δήμους Αποδοτίας, Πυλίνης και Πλατάνου. Τα έργα βρίσκονται σε εξέλιξη και η αξιολόγησή τους θα γίνει με το πέρας του προγράμματος.

Πίνακας 5.3 :ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ LEADER PLUS

A/α	Τίτλος Επένδυσης	Δήμος	Προϋπολογισμός €	Δημόσια Δαπάνη €
1	Επέκταση ξενοδοχείου Επιπλωμένων Δωματίων	Αποδοτίας Δ.Δ. Κ. Χώρα	278.955,57	153.425,56
2	Κατασκευή σύγχρονου δικτυακού τόπου για την προβολή των επιπλωμένων διαμερισμάτων “Village in” & ανάπτυξη και εγκατάσταση συστήματος ποιότητας	Αποδοτίας Δ.Δ. Α. Χώρα	18.000,00	13.500,00
3	Κατασκευή σύγχρονου δικτυακού τόπου για την προβολή των επιπλωμένων διαμερισμάτων “Κανναβέϊκο” & ανάπτυξη και εγκατάσταση συστήματος ποιότητας	Αποδοτίας Δ.Δ. Α. Χώρα	18.000,00	13.500,00
4	Κατασκευή σύγχρονου δικτυακού τόπου για την προβολή του παραδοσιακού ξενώνα “Αλωνάκι”	Πλατάνου Δ.Δ. Πλατάνου	4.000,00	3.000,00

Πηγή : «Αιτωλική Αναπτυξιακή»

Πίνακας 5.4 ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ LEADER PLUS

ΕΡΓΟ 1.4.1 Προστασία – ανάδειξη και αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος					
A/α	Τίτλος Υποέργου	Δήμος	Συνολικό Προϋπολογισμός €	Εγκεκριμένος Προϋπολογισμός €	Δημόσια Δαπάνη €
1	Αξιοποίηση μονοπατιού Άνω Χώρας προς Λάλκα	Αποδοτίας	48.911,00	48.911,00	48.911,00

Πηγή : «Αιτωλική Αναπτυξιακή»

Πίνακας 5.5 ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ LEADER PLUS

ΕΡΓΟ 1.4.2 Δράσεις για την αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος και την ανάδειξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου					
A/a	Τίτλος Υποέργου	Δήμος	Συνολικό Προϋπολογισμός €	Εγκεκριμένος Προϋπολογισμός €	Δημόσια Δαπάνη €
1	Δημιουργία ενοριακού πολιτιστικού κέντρου Κυδωνιάς	Αποδοτίας Δ.Δ. Κυδωνιάς	27.442,81	27.286,35	27.286,35
2	Σήμανση και Χαρτογράφηση μονοπατιού Παληονέχουρα Δημιουργία θέσης και θέας	Πλατάνου Δ.Δ. Πλατάνου	13.133,87	13.133,87	13.133,87
3	Ανάδειξη κτιρίου σε λαογραφικό μουσείο	Αποδοτίας Δ.Δ. Ασπριά	126.100,00	111.685,16	111.675,16
4	Λαογραφικό μουσείο Νεοχωρίου	Πλατάνου Δ.Δ. Νεοχωρίου	35.910,00	30.032,53	30.032,53
5	Υπαίθριο θέατρο «Δ. Ροντήρης»	Πλατάνου Δ.Δ. Πλατάνου	101.747,52	101.747,52	101.747,52
6	Κατασκευή αιθουσών Πολιτιστικών δραστηριοτήτων Υπαίθριο θέατρο	Αποδοτίας	48.687,78	48.687,78	48.687,78

Πηγή : «Αιτωλική Αναπτυξιακή»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ

6.1 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΤΟΠΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1.1 Σκοπός της έρευνας

Οι λόγοι για τους οποίους κρίθηκε απαραίτητη η επιτόπια έρευνα με τη βοήθεια ερωτηματολογίων στην περιοχή της Ορεινής Ναυπακτίας αποβλέπουν σε δύο σκοπούς.

Πρώτος σκοπός είναι η δημιουργία μιας αντιπροσωπευτικής και ρεαλιστικής εικόνας της περιοχής μελέτης και η διαπίστωση του κατά πόσο τα στοιχεία που δίνονται στο κεφάλαιο τέσσερα είναι αντιπροσωπευτικά για τους Ορεινούς Δήμους της Ναυπακτίας.

Δευτερευόντως, η έρευνα που πραγματοποιήθηκε στοχεύει στο να διαπιστωθεί κατά πόσο οι Δήμοι Αποδοτίας, Πλατάνου και Πυλίνης έχουν προοπτικές για μια ολοκληρωμένη, βιώσιμη, τοπική ανάπτυξη και στη δημιουργία κάποιων προτάσεων προς την κατεύθυνση αυτή.

6.1.2 Πληθυσμός έρευνας – Μέγεθος δείγματος

Σημαντικό στοιχείο για το σχεδιασμό της έρευνας αποτέλεσε ο προσδιορισμός του πληθυσμού στον οποίο απευθύνεται. Βασικό εμπόδιο κατά την εξέλιξη της έρευνας αποτέλεσε το γεγονός ότι ο πραγματικός πληθυσμός της ορεινής αυτής περιοχής είναι πολύ μικρότερος από το μέγεθος που δίνει η Ε.Σ.Υ.Ε. και κατά τους τοπικούς παράγοντες και τον οικονομικό διευθυντή της Αιτωλικής Αναπτυξιακής κ. Ν. Δημητρώπουλο ανέρχεται στα 500 περίπου άτομα.

Η συγκεκριμένη έρευνα δεν αφορά απλώς τον πληθυσμό που διαμένει μόνιμα στην Ορεινή Ναυπακτία. Κάτι τέτοιο θα την περιόριζε σημαντικά και θα οδηγούσε σε λανθασμένα συμπεράσματα διότι ένα μεγάλο μέρος του ενεργού πληθυσμού, το οποίο εργάζεται και προσφέρει στον εν λόγω τόπο, διαμένει μόνιμα σε αστικά κέντρα συνήθως πλησίον της Ορεινής Ναυπακτίας. Για το λόγο αυτό στο ερωτηματολόγιο συμπεριλαμβάνονται ερωτήσεις σχετικές με το αν ο ερωτώμενος είναι μόνιμος, προσωρινός ή εποχικός κάτοικος της περιοχής, πού βρίσκεται η μόνιμη κατοικία του κ.λ.π. Πρέπει να διευκρινιστεί στο σημείο αυτό η διαφορά μεταξύ προσωρινών και

εποχικών κατοίκων όπως χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα. Προσωρινοί χαρακτηρίζονται οι κάτοικοι οι οποίοι διαμένουν στην περιοχή συνήθως για επαγγελματικούς λόγους για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα , ενώ η μόνιμη κατοικία τους βρίσκεται κάπου αλλού, όπως για παράδειγμα ο αγροτικός ιατρός. Εποχικοί είναι εκείνοι οι οποίοι επισκέπτονται και παραμένουν στην περιοχή κατά τη διάρκεια π.χ. του καλοκαιριού ενώ και στην περίπτωση αυτή η μόνιμη κατοικία τους είναι σε άλλο μέρος.

Το δείγμα αποτελείται από εκατό άτομα όλων των ομάδων οι οποίες διαμορφώνουν τον πληθυσμό της περιοχής και περιλαμβάνει :

- Κτηνοτρόφους – αγρότες
- Επιχειρηματίες – επενδυτές LEADER
- Εργαζόμενους σε υπηρεσίες
- Συνταξιούχους
- Εποχικούς κατοίκους κάθε ιδιότητας

Έτσι, ο πληθυσμός στον οποίο απευθύνθηκε η έρευνα αποτελεί αφενός τμήμα του πληθυσμού που διαμένει στην περιοχή και αφετέρου ένα μέρος ατόμων οι οποίοι αν και δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής διαμένουν για μεγάλα χρονικά διαστήματα εκεί, την επισκέπτονται συχνά και διαθέτουν δεσμούς με αυτή.

6.1.3 Σχεδιασμός ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο που διαμορφώθηκε έχει 65 ερωτήσεις κλειστού τύπου και 4 ερωτήσεις ανοικτού τύπου (Παράρτημα), διανεμήθηκε σε 100 κατοίκους των Δήμων Αποδοτίας, Πλατάνου και Πυλίνης και συμπληρώθηκε ανώνυμα.

Οι ερωτήσεις που επιλέγηκαν αποσκοπούν στη συλλογή:

- Γενικών στοιχείων (ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση, αριθμός παιδιών, μορφωτικού επιπέδου).
- Οικονομικών στοιχείων (εισόδημα, απασχόληση, επιχειρήσεις)
- Κοινωνικών στοιχείων (υπηρεσίες υγείας, παιδείας κ.λ.π.)
- Στοιχείων ποιότητας ζωής (πολιτισμός, περιβάλλον κ.λ.π.)
- Στοιχείων που σχετίζονται με την ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού σε σχέση με τα προγράμματα, τις έννοιες της ανάπτυξης αλλά και την οικολογική και περιβαλλοντική συνείδηση (Ε.Ε., LEADER, βιωσιμότητα κ.λ.π.)

Κατά τη διαμόρφωση του ερωτηματολογίου δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στην απλότητα, σαφήνεια και περιεκτικότητα των ερωτήσεων. Για το λόγο αυτό οι

ερωτήσεις τροποποιήθηκαν σε μορφή κλειστού τύπου, ώστε να διευκολυνθούν οι κάτοικοι και να έχουν τη δυνατότητα να απαντήσουν τσεκάροντας απλώς την αντιπροσωπευτική για εκείνους απάντηση.

Ο μέσος χρόνος συμπλήρωσης ενός ερωτηματολογίου κυμάνθηκε μεταξύ 20 με 30 λεπτά.

Μετά την ολοκλήρωση της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων ακολούθησε η κωδικοποίηση των μεταβλητών και η εισαγωγή των δεδομένων στο στατιστικό πρόγραμμα SPSS με σκοπό της επεξεργασία των στοιχείων της έρευνας.

6.1.4 Επεξεργασία - Κωδικοποίηση

Κατά την επεξεργασία των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε αρχικά κωδικοποίηση των μεταβλητών και σε κάποιες περιπτώσεις κρίθηκε απαραίτητη η ομαδοποίηση δεδομένων

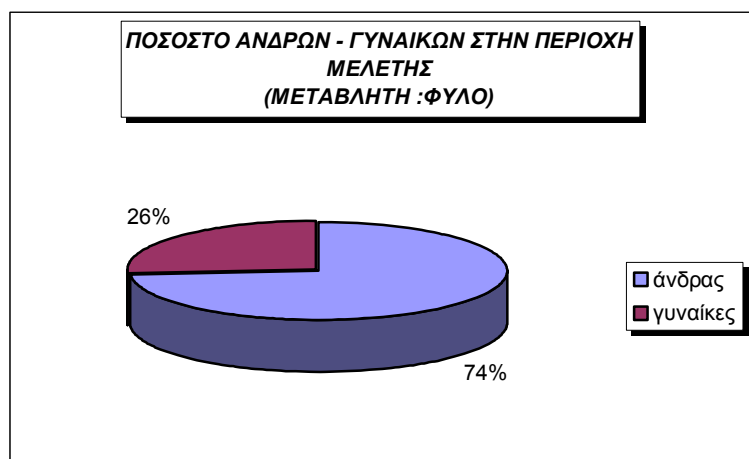
6.2 ΤΜΗΜΑ Α : ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

Στο παρόν τμήμα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων μέσω του spss και τη βοήθεια του υπολογιστικού φύλου excel. Η επιλογή των μεταβλητών που παρατίθενται έγινε σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες της περιοχής ώστε να επισημανθούν εκείνες που δίνουν ολοκληρωμένη και αντιπροσωπευτική εικόνα της περιοχής μελέτης. Για κάθε ερώτηση πραγματοποιείται σχολιασμός και γίνεται διαγραμματική απεικόνιση.

Α. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Παρουσίαση του φύλου των ερωτηθέντων

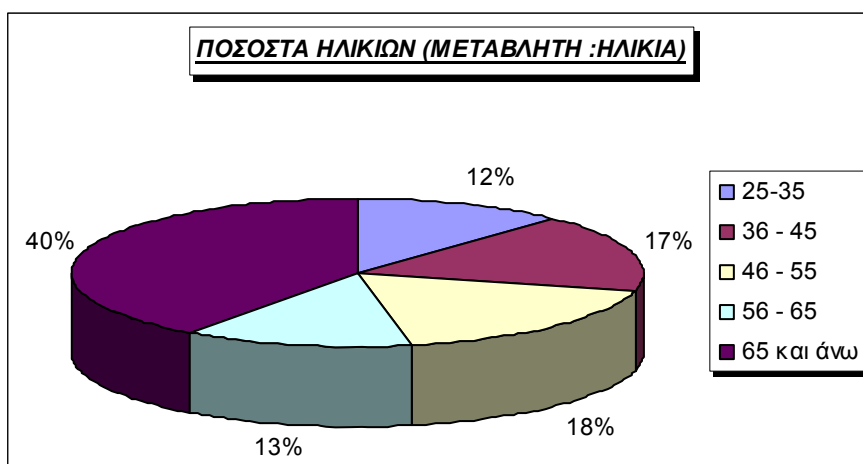
Ερωτήθηκαν συνολικά 100 άτομα εκ των οποίων τα 74 ήταν άνδρες και τα 26 γυναίκες. Από την έρευνα προκύπτει σημαντική διαφορά ανάμεσα στο ποσοστό των ανδρών και των γυναικών αφού το 74% είναι άνδρες και το 26% γυναίκες.

Διάγραμμα Α1 : Φύλο

Παρουσίαση της ηλικίας των ερωτηθέντων

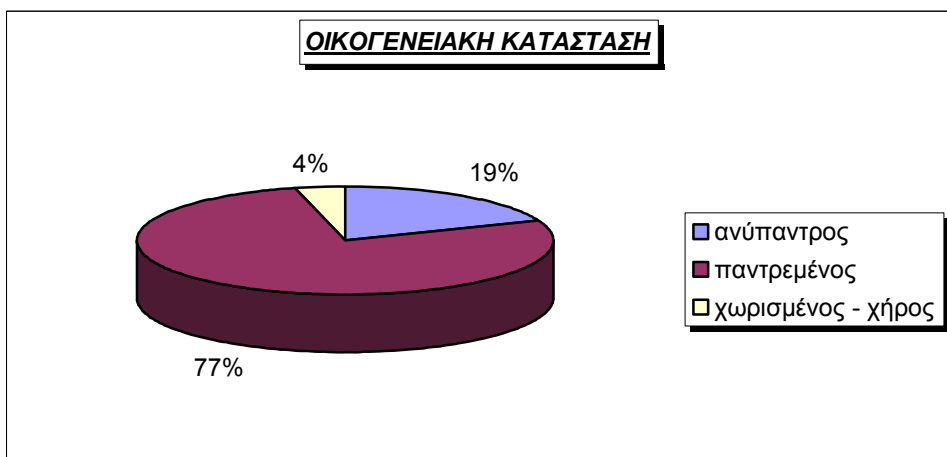
Η εγκατάλειψη της περιοχής μελέτης από τους νέους και η παραμονή εκεί των μεγαλύτερων, μη παραγωγικών ατόμων επισημάνθηκε και στο κεφάλαιο 4. Από την έρευνα φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (40%) των κατοίκων είναι άνω των 65 ετών, ενώ οι ηλικίες 25 – 35 και 36 – 45 συγκεντρώνουν το 25% του ποσοστού του πληθυσμού.

Διάγραμμα A2 : Ηλικία

Παρουσίαση οικογενειακής κατάστασης των ερωτηθέντων

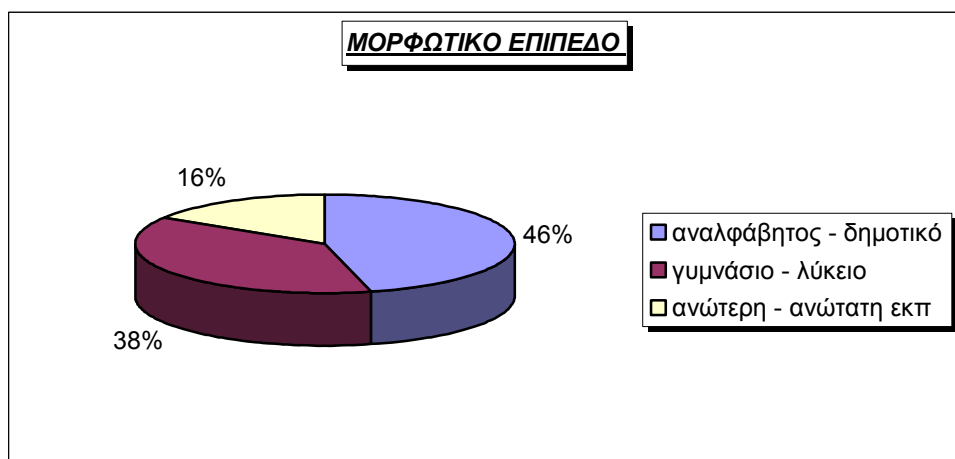
Το 77% των ερωτηθέντων δηλώνει παντρεμένο και μόλις ένα 19% παραμένει ελεύθερο όπως δείχνει το διάγραμμα που ακολουθεί. Συνδυάζοντας τα αποτελέσματα της προηγούμενης ερώτησης, η οποία σχετίζεται με την ηλικία, το χαμηλό ποσοστό των ερωτώμενων οι οποίοι δεν έχουν κάνει οικογένεια δικαιολογείται αφού είναι μικρό και το ποσοστό των ηλικιών μέχρι 35 ετών.

Διάγραμμα A3 : Οικογενειακή κατάσταση

Παρουσίαση μορφωτικού επιπέδου

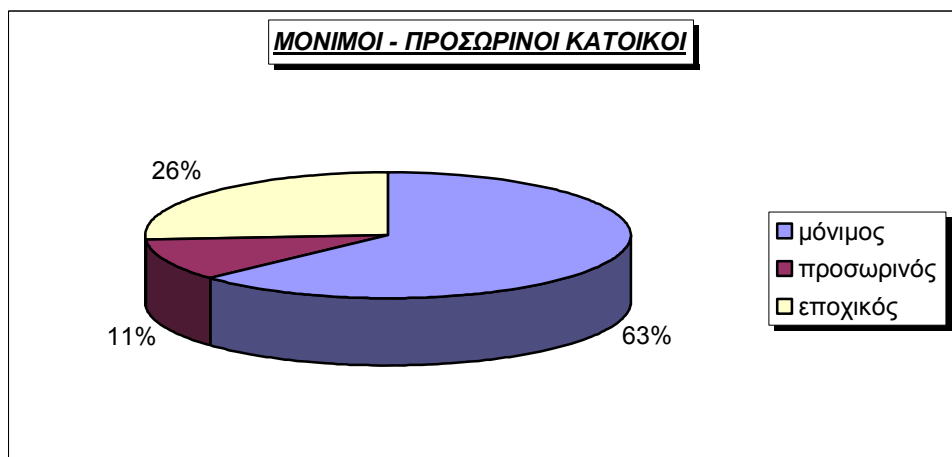
Μεγάλος είναι ο αριθμός των ερωτηθέντων οι οποίοι έχουν λάβει την απόλυτα βασική εκπαίδευση στην περιοχή μελέτης. Σύμφωνα με το διάγραμμα που ακολουθεί μόνο το 16% είναι απόφοιτοι ανώτερης ή ανώτατης εκπαίδευσης, το 38% είναι απόφοιτοι γυμνασίου – λυκείου ενώ το 46% είναι οι απόφοιτοι δημοτικού ή αναλφάβητοι.

Διάγραμμα A4 : Μορφωτικό επίπεδο

Παρουσίαση μόνιμων κατοίκων

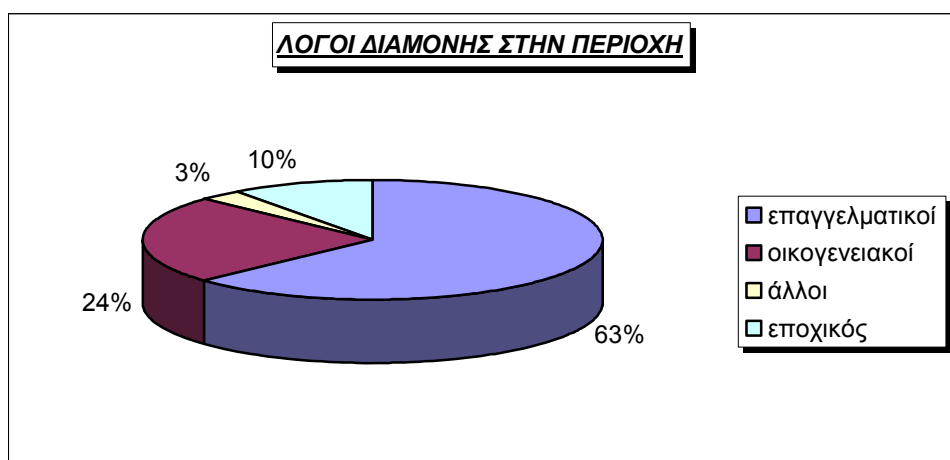
Οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες είναι μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής καθώς το 63% δηλώνει μόνιμος κάτοικος, το 11% προσωρινός και το 26% εποχικός. Στους προσωρινούς συμπεριλαμβάνονται όσοι για επαγγελματικούς συνήθως λόγους βρίσκονται εκεί, ενώ στους εποχικούς ανήκουν εκείνοι οι οποίοι διαμένουν κάποιους μήνες μετά το Πάσχα μέχρι τις αρχές του χειμώνα (Διάγραμμα A5).

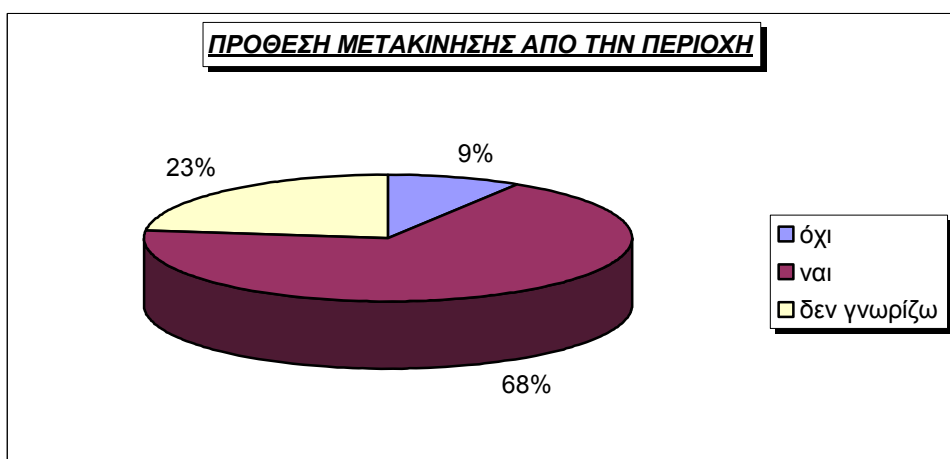
Διάγραμμα A5: Μόνιμοι κάτοικοι

Παρουσίαση των μεταβλητών «λόγοι διαμονής στην περιοχή» και «πρόθεση μετακίνησης από εκεί»

Οι κύριοι λόγοι διαμονής στην περιοχή είναι επαγγελματικοί 63%, ενώ ένα 24% δηλώνει πως παραμένει για οικογενειακούς λόγους. (Διάγραμμα Α6). Σημαντική πληροφορία δίνει και το Διάγραμμα Α7 που ακολουθεί και αναφέρεται στην πρόθεση των κατοίκων να μετακινηθούν από την περιοχή. Το 63% του πληθυσμού είναι θετικό σε μια πιθανή μετακίνηση προς άλλη περιοχή ενώ το 23% δεν γνωρίζει και μόλις ένα 9% είναι αποφασισμένο για την παραμονή του εκεί.

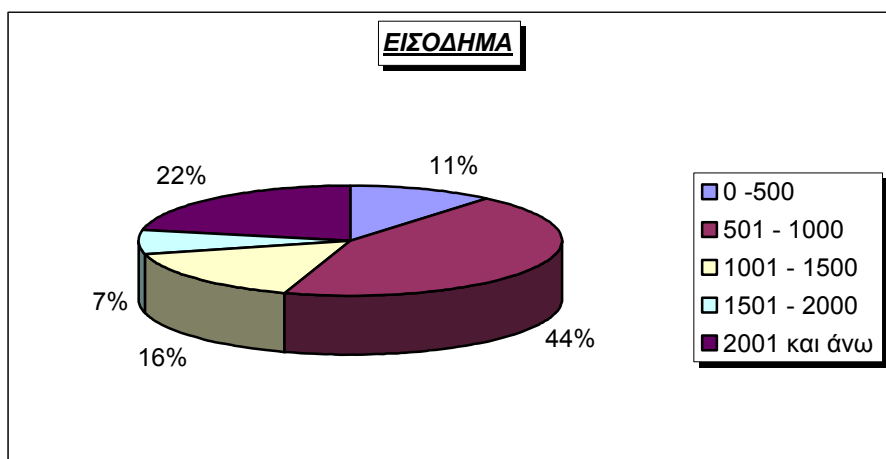
Διάγραμμα Α6 : Λόγοι διαμονής στην περιοχή

Διάγραμμα Α7 : Πρόθεση μετακίνησης

Παρουσίαση μηνιαίου εισοδήματος

Σε σχέση με το μηνιαίο εισόδημα των ερωτηθέντων, το 11% δήλωσε πως διαθέτει εισόδημα έως 500€, το 22% μεταξύ 500 και 1000€, μόνο ένα 7% από 1000 μέχρι 1500€, το 16% από 1500 μέχρι 2000€ και το 44% άνω των 2000€. Εντυπωσιακό κρίνεται το ποσοστό που δηλώνει εισόδημα άνω των 2000€ τόσο για την περιοχή, όσο και για την ευρύτερη επικράτεια.

Διάγραμμα Α8 :Εισόδημα

Β. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΚΜ/ΣΗΣ & ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Παρουσίαση ποσοστού απασχολούμενων με τη γεωργία

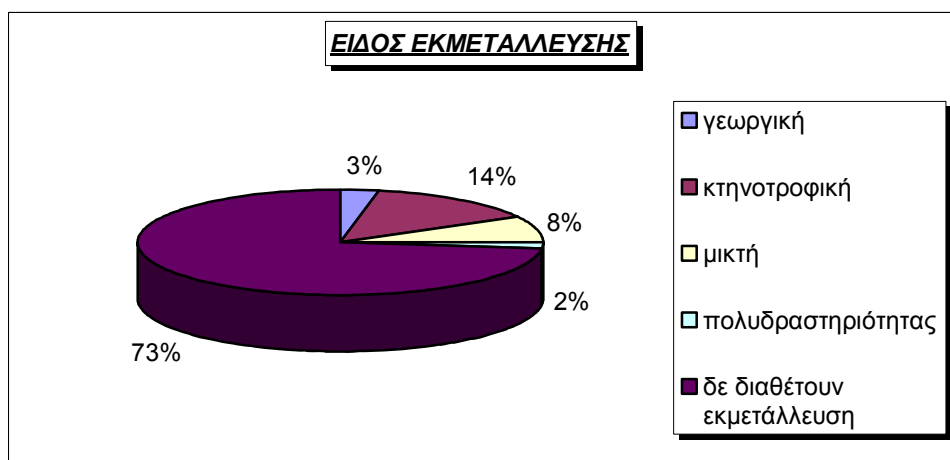
Η περιοχή μελέτης θεωρητικά ανήκει στον αγροτικό χώρο. Παρά ταύτα, μόνο το 27% των ερωτηθέντων είναι κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης και διαθέτει γεωργική εκμετάλλευση, είτε αυτή είναι αγροτική, είτε κτηνοτροφική ή μικτή (Διάγραμμα Α9). Αυτό προέκυψε από την τριακονταετή σταδιακή έξοδο των κατοίκων από την περιοχή, με αποτέλεσμα να εγκαταλείπεται και η γεωργία – κτηνοτροφία που παραδοσιακά αποτελούσαν βασικές πηγές εισοδήματος των νοικοκυριών της περιοχής.

Διάγραμμα : Α9

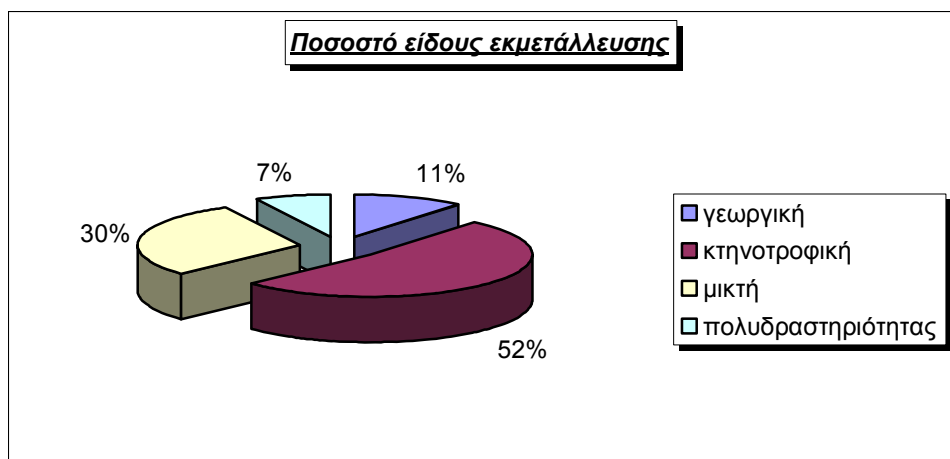
Παρουσίαση είδους εκμετάλλευσης

Το διάγραμμα A10 δείχνει το είδος των εκμεταλλεύσεων σε σχέση με όλο το δείγμα

Διάγραμμα : A10

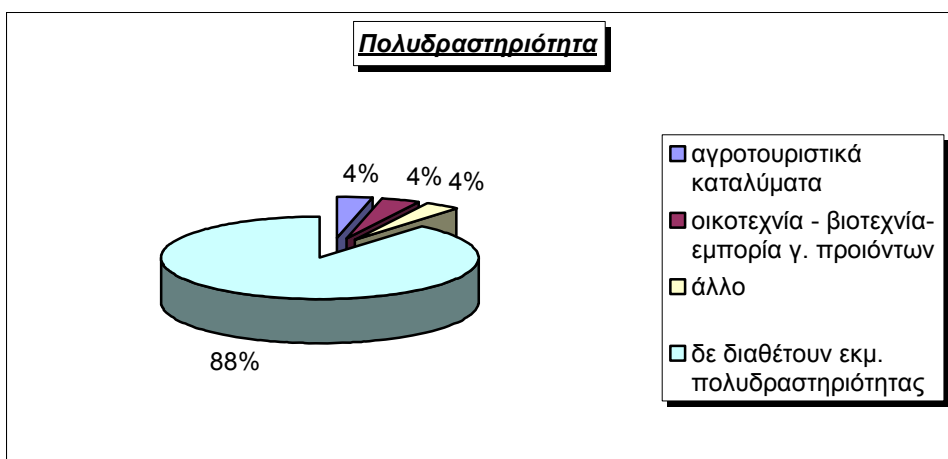
Από τις εκμεταλλεύσεις αυτές, το 52% είναι αμιγώς κτηνοτροφικές, το 11% γεωργικές, ένα 30% του ποσοστού παρουσιάζονται ως μικτές και μόνο το 7% είναι εκμεταλλεύσεις πολυδραστηριότητας (Διάγραμμα A11). Το μεγάλο ποσοστό κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων 52% δικαιολογείται απολύτως λόγω του ορεινού της περιοχής, το οποίο επιτρέπει την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας. Να σημειωθεί εδώ ότι κτηνοτροφικές μονάδες συμπεριλαμβάνονται και στις μικτές μονάδες, γεγονός που αυξάνει ακόμα περισσότερο την κτηνοτροφική δραστηριότητα.

Διάγραμμα : 11

Παρουσίαση της ερώτησης που αναφέρεται στο αν η εκμετάλλευση είναι πολυδραστηριότητας

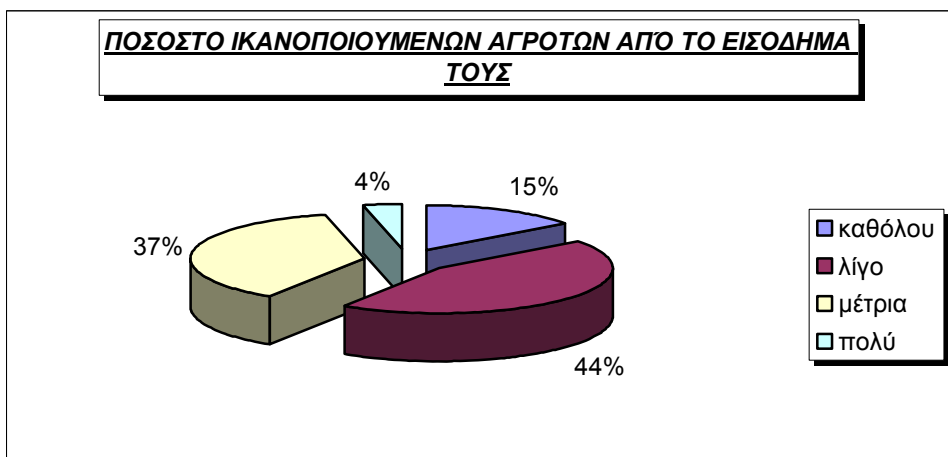
Το διάγραμμα 12 που ακολουθεί αναφέρεται στους ερωτώμενους οι οποίοι διαθέτουν εκμετάλλευση. Από τους ερωτώμενους λοιπόν που δήλωσαν πως διαθέτουν γεωργική εκμετάλλευση, το 88% δηλώνει πως η εκμετάλλευση αυτή δεν είναι πολυδραστηριότητας. Το 4% διαθέτει εκμετάλλευση που συνδυάζει και αγροτουριστικά καταλύματα, το 4% σχετίζεται και με εμπορία γεωργικών προϊόντων και το 4% με άλλες δραστηριότητες.

Διάγραμμα : A12

Παρουσίαση της ερώτησης που σχετίζεται με την ικανοποίηση των ερωτώμενων από το εισόδημά τους

Από το διάγραμμα A13 (το οποίο προκύπτει και πάλι από εκείνους που διαθέτουν εκμ/υση) φαίνεται ότι το 15% επί του ποσοστού των απασχολούμενων με τη γεωργία δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο από το εισόδημά του. Επίσης, το 44% δηλώνει λίγο ικανοποιημένο, το 37% μέτρια και μόνο το 4% φαίνεται να θεωρεί το εισόδημά του πολύ ικανοποιητικό.

Διάγραμμα : 13

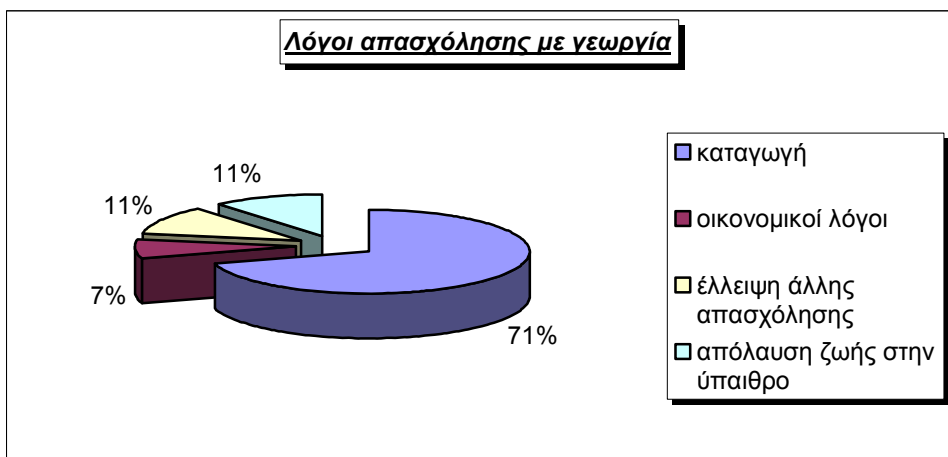
Παρουσίαση των λόγων για τους οποίους οι ερωτώμενοι ασχολούνται με τη γεωργία

Στο διάγραμμα A14 παρουσιάζονται οι λόγοι για τους οποίους κάποιοι ασχολούνται με τη γεωργία, στο σύνολο των ερωτώμενων. Έτσι, το 19% των ερωτηθέντων απασχολείται στο γεωργικό τομέα λόγω γεωργικής καταγωγής, το 3% λόγω έλλειψης κάποιας άλλης απασχόλησης, το 3% δηλώνει ότι στράφηκε στη γεωργία επειδή απολαμβάνει τη ζωή στην ύπαιθρο και το 2% για καθαρά οικονομικούς λόγους.

Διάγραμμα : A14

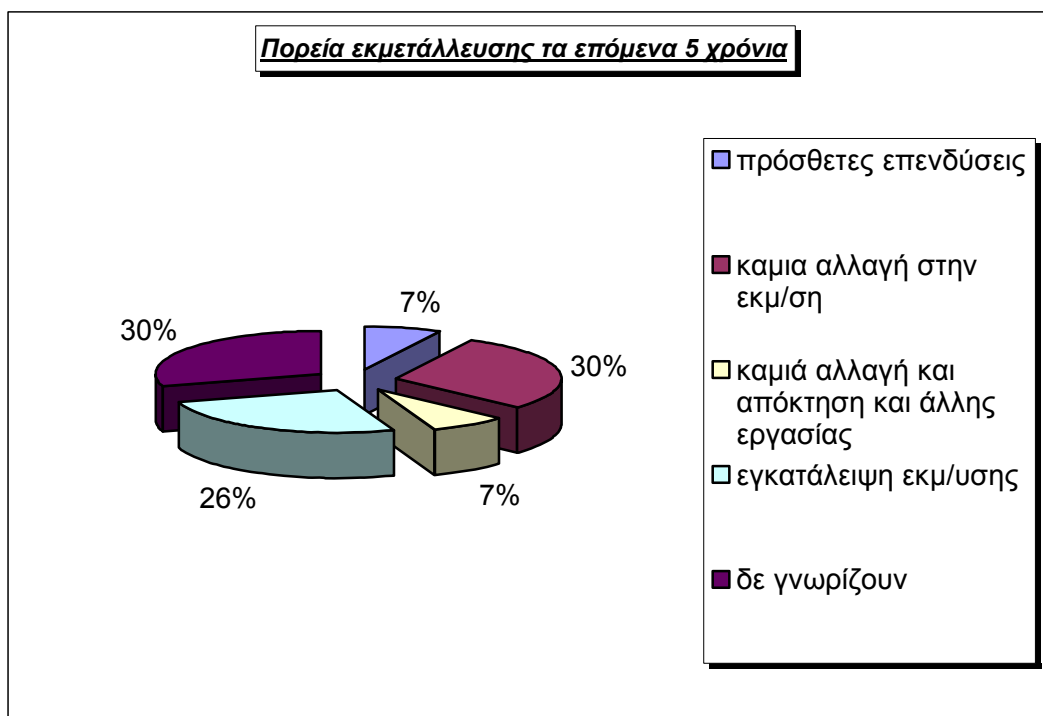
Το παρακάτω γράφημα έγινε λαμβάνοντας υπόψιν μόνο το 27% του δείγματος που δηλώνει ότι απασχολείται στον αγροτικό τομέα και συμπληρώνει το διάγραμμα A14. Εδώ λοιπόν φαίνεται πως το ποσοστό των απασχολούμενων στη γεωργία λόγω καταγωγής είναι το 71%, το ποσοστό το οποίο απολαμβάνει τη ζωή στην ύπαιθρο είναι 11% όπως και το ποσοστό που δεν έχει δυνατότητα να βρει κάπου αλλού απασχόληση, ενώ για καθαρά οικονομικούς λόγους στρέφεται στη γεωργία το 7% (Διάγραμμα A15)

Διάγραμμα : A15

Παρουσίαση της ερώτησης για την πορεία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων κατά τα επόμενα 5 χρόνια

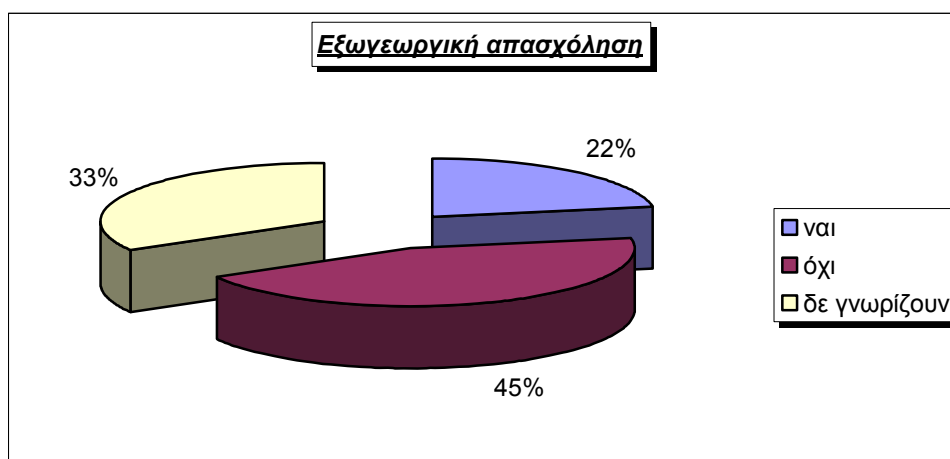
Το παρακάτω διάγραμμα έγινε λαμβάνοντας υπόψιν μόνο τους απασχολούμενους με τη γεωργία οι οποίοι κατέχουν γεωργική εκμετάλλευση. Από αυτούς, το 30% δε σκοπεύει να κάνει καμία αλλαγή στην εκμετάλλευσή του και το 7% ενώ θέλει να τη διατηρήσει ως έχει, πρόκειται να βρει και πρόσθετη απασχόληση. Μόνο ένα 7% στοχεύει σε πρόσθετες επενδύσεις μέσα στην εκμετάλλευση, το 26% είναι διατεθειμένο να την εγκαταλείψει ενώ το 30% δεν έχει αποφασίσει για το μέλλον της εκμετάλλευσής του.

Διάγραμμα : A16

Παρουσίαση της ερώτησης που σχετίζεται με την πρόθεση των απασχολούμενων στη γεωργία να ασχοληθούν με κάποια εξωγεωργική απασχόληση

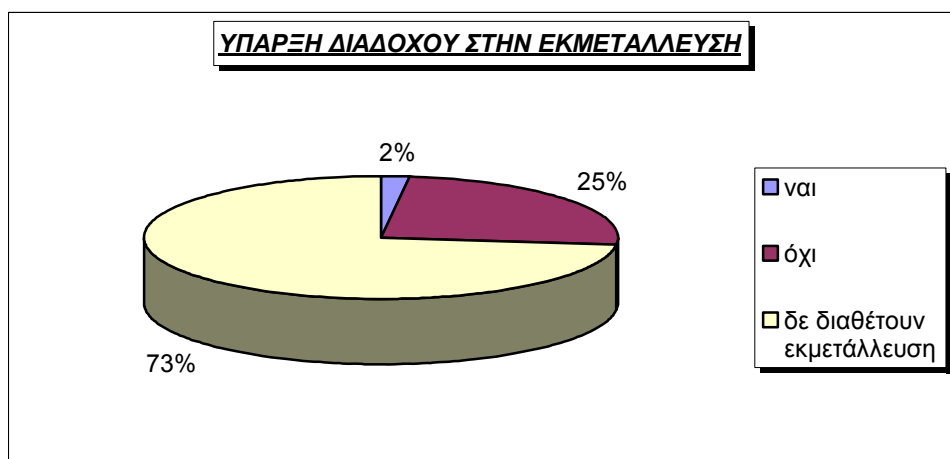
Το διάγραμμα που ακολουθεί αναφέρεται μόνο στους απασχολούμενους στη γεωργία. Από αυτούς, το 45% δηλώνουν ότι δεν προτίθενται να αποκτήσουν και κάποια εξωγεωργική απασχόληση, το 22% ότι θέλουν να ασχοληθούν με απασχόληση εκτός γεωργίας και το 33% ότι δεν γνωρίζουν.

Διάγραμμα : A17

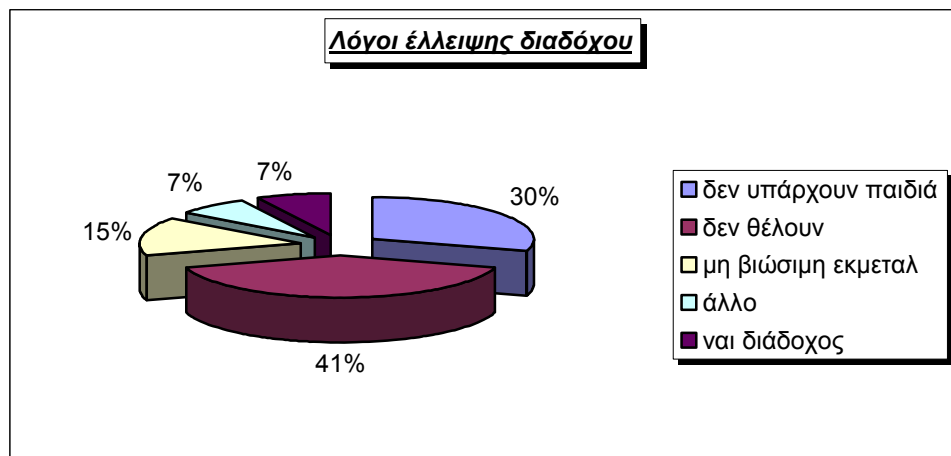
Παρουσίαση ύπαρξης ή όχι διαδόχου στην εκμετάλλευση

Τα διαγράμματα A18 και A19 που ακολουθούν αναφέρονται στην ύπαρξη ή όχι διαδόχου στην εκμετάλλευση και στους λόγους για τους οποίους θεωρεί ο ερωτώμενος ότι στην εκμετάλλευσή του δεν πρόκειται να εργαστούν τα παιδιά του. Έτσι, μόνο το 2% των ερωτώμενων από εκείνους που διαθέτουν γεωργική εκμετάλλευση έχουν και διάδοχο μέσα σε αυτήν, ενώ, το 25% δηλώνει ότι δεν έχει διάδοχο.

Διάγραμμα :A18

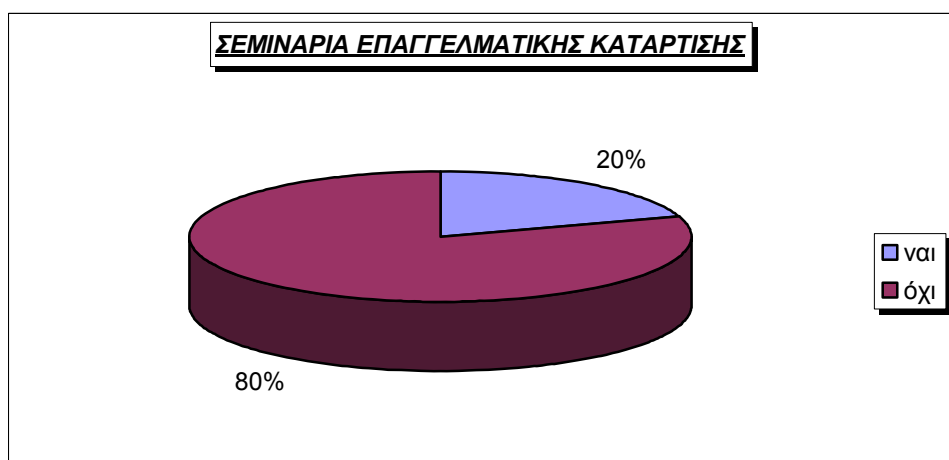
Από αυτούς που δεν έχουν διάδοχο στην εκμετάλλευση, το 30% δεν έχει παιδιά, ενώ στο υπόλοιπο ποσοστό τα παιδιά είτε δε θέλουν να ακολουθήσουν το επάγγελμα του γονέα 41% (γεγονός που θα αποτελούσε κίνητρο για να μείνουν στην περιοχή), είτε οι ίδιοι οι γονείς θεωρούν μη βιώσιμη την εκμετάλλευση 15%. (Διάγραμμα Α19). Μόνο το 7% των απασχολούμενων στη γεωργία θεωρούν ότι έχουν διάδοχο στην εκμετάλλευσή τους.

Διάγραμμα : Α19

Παρουσίαση της ερώτησης αν έχουν παρακολουθήσει κάποια σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης οι ερωτώμενοι.

Από το διάγραμμα που ακολουθεί φαίνεται ότι μόνο το 20% των ερωτώμενων έχει παρακολουθήσει σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης ενώ το 80% δεν έχει λάβει περαιτέρω γνώση πάνω στο αντικείμενό του.

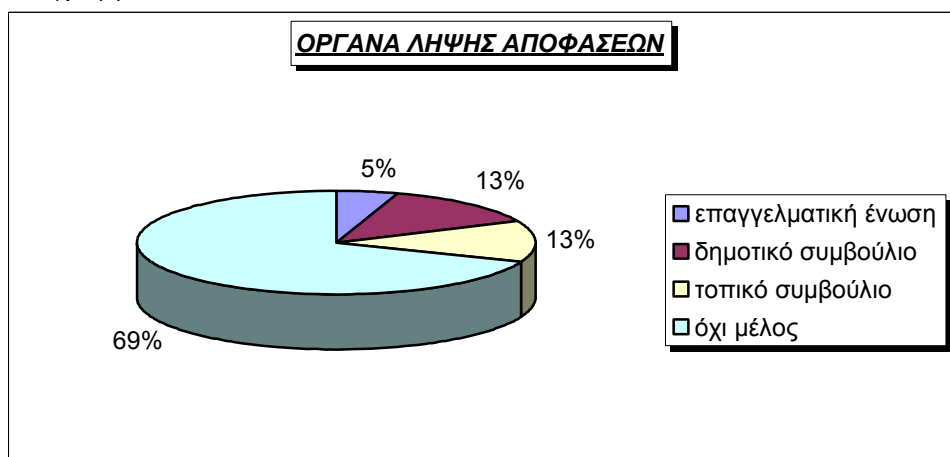
Διάγραμμα : Α20

Παρουσίαση των ερωτήσεων που αφορούν στη συμμετοχή των ερωτώμενων στα όργανα λήψης αποφάσεων.

Το 69% των ερωτώμενων δε λαμβάνει μέρος σε κάποια όργανο λήψης απόφασης, ενώ από το 31% που λαμβάνει (όπως δείχνει το διάγραμμα A21) το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετέχει στα δημοτικά (13%) και τοπικά συμβούλια (13%) και μόλις ένα 5% του συνολικού δείγματος συμμετέχει σε επαγγελματικές ενώσεις (Διάγραμμα A22).

Διάγραμμα : A21

Διάγραμμα : A22

Γ. ΥΠΟΔΟΜΕΣ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Παρουσίαση της ερώτησης για το αν υπάρχουν επαρκείς ιατροφαρμακευτικές υποδομές στην περιοχή μελέτης.

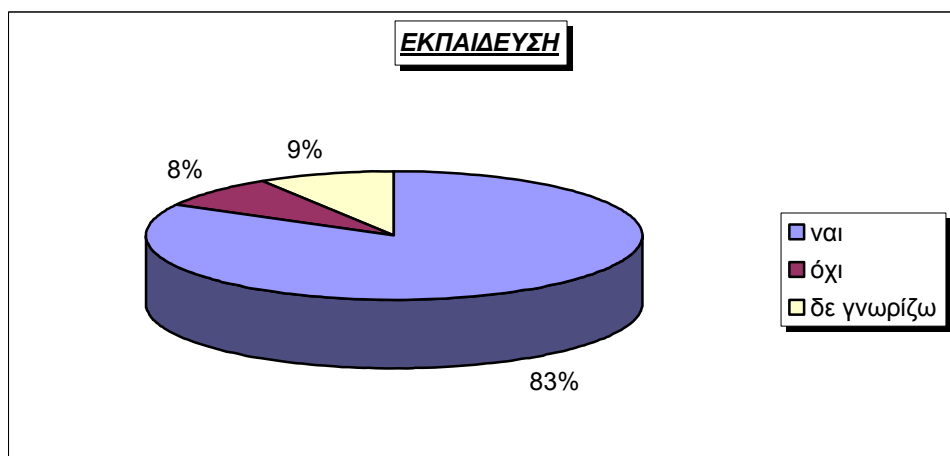
Από τις απαντήσεις, οι οποίες παρουσιάζονται και στο διάγραμμα A23, φαίνεται πως το 84% θεωρεί ότι υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις σε ιατροφαρμακευτική κάλυψη και μόνο το 13% πιστεύει πως ένα περιστατικό υγείας μπορεί να αντιμετωπιστεί έγκαιρα και αποτελεσματικά.

Διάγραμμα : A23

Παρουσίαση της ερώτησης για το αν υπάρχουν ελλείψεις υποδομών εκπαίδευσης στην περιοχή.

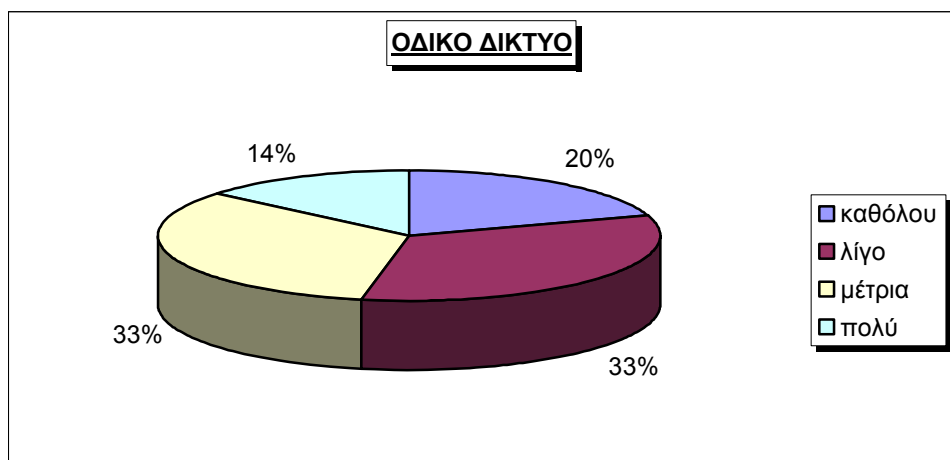
Το 83% των ερωτώμενων θεωρεί ότι οι εκπαιδευτικές υποδομές παρουσιάζουν σημαντικές ελλείψεις. Μόνο το 8% θεωρεί πως δεν υπάρχουν ελλείψεις σε υποδομές εκπαίδευσης και ένα 9% δε γνωρίζει (διάγραμμα A24).

Διάγραμμα : A24

Παρουσίαση της ερώτησης που σχετίζεται με το πόσο οι ερωτώμενοι είναι ικανοποιημένοι από το οδικό δίκτυο που τους συνδέει με τα κοντινά αστικά κέντρα.

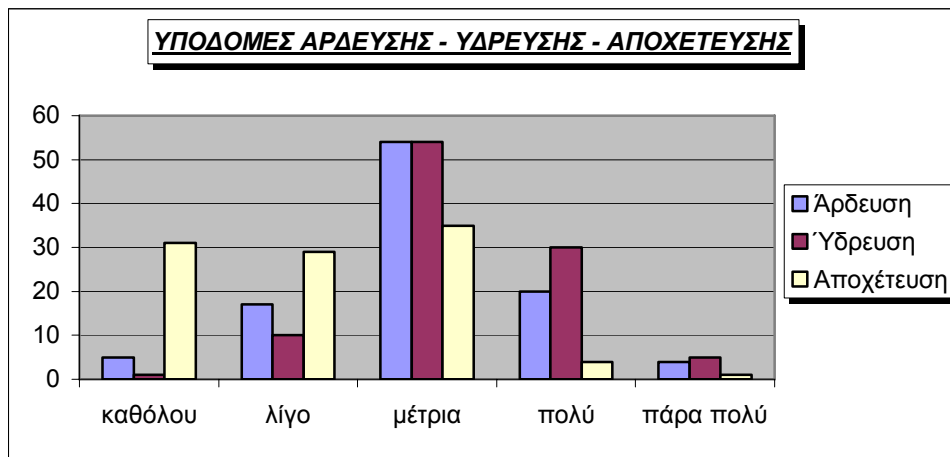
Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, που παρουσιάζονται στο διάγραμμα A25, το 20% των ερωτώμενων δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο από το οδικό δίκτυο, το 33% είναι λίγο, το 33% μέτρια και μόνο το 14% δηλώνει ικανοποιημένο από αυτό. Το σύνολο των απαντήσεων λίγο – καθόλου αγγίζει το 53%, γεγονός που φανερώνει σοβαρό πρόβλημα σε σχέση με τους δρόμους της περιοχής.

Διάγραμμα : A25

Παρουσίαση της ερώτησης που σχετίζεται με το κατά πόσο οι ερωτώμενοι είναι ικανοποιημένοι από το δίκτυο άρδευσης, ύδρευσης, αποχέτευσης.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, που παρουσιάζονται στο διάγραμμα A26 που ακολουθεί, πάνω από το 50% των ερωτώμενων είναι μέτρια ικανοποιημένο από την ύδρευση και την άρδευση, το 20% είναι πολύ ικανοποιημένο από την άρδευση και το 30% πολύ ικανοποιημένο από την ύδρευση. Στην αποχέτευση το 31% δηλώνει καθόλου ικανοποιημένο, το 35% μέτρια και μόνο το 30% πολύ. Τα σημαντικότερα προβλήματα παρουσιάζονται στις υποδομές αποχέτευσης.

Διάγραμμα : 26

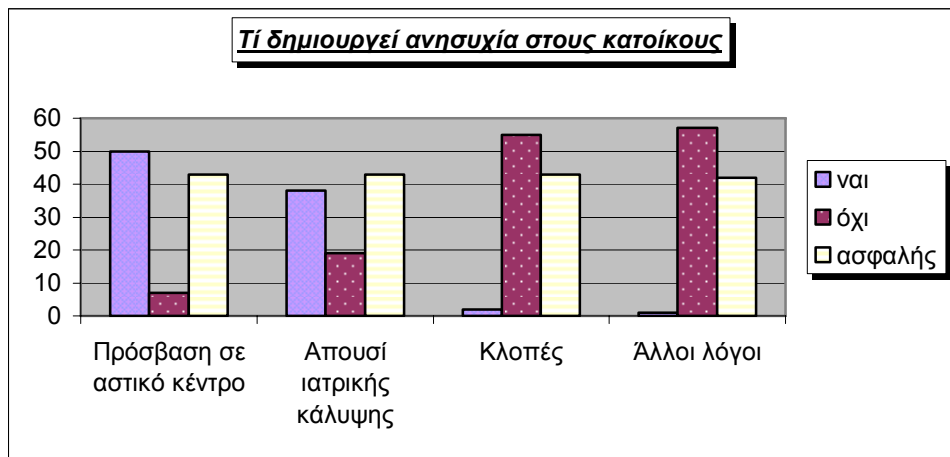
Παρουσίαση των ερωτήσεων που σχετίζονται με το κατά πόσο οι ερωτώμενοι νιώθουν ασφαλείς στην περιοχή και τι είναι εκείνο που τους δημιουργεί κάποια ανησυχία.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, που παρουσιάζονται στο διάγραμμα A27, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων (57%) δεν αισθάνονται ασφάλεια ενώ το 43% νιώθουν ασφαλείς.

Διάγραμμα : A27

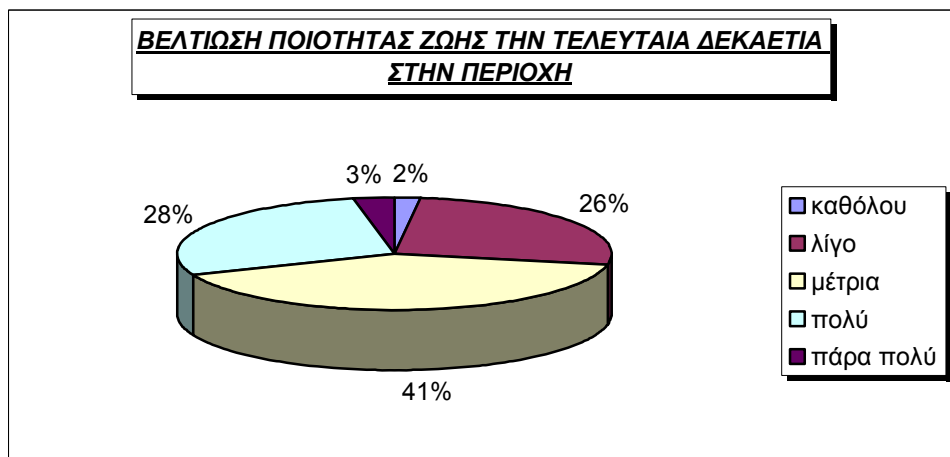
Ακολουθεί το διάγραμμα A28 που δείχνει πως ο κύριος λόγος ανησυχίας των ερωτώμενων είναι η δύσκολη πρόσβαση στα κοντινά αστικά κέντρα (50%) και εν συνεχεία η απουσία ιατροφαρμακευτικής κάλυψης (38%)

Διάγραμμα : A28

Παρουσίαση της ερώτησης που σχετίζεται με το αν οι ερωτώμενοι θεωρούν πως έχει βελτιωθεί η ποιότητα ζωής τα τελευταία δέκα χρόνια στην περιοχή.

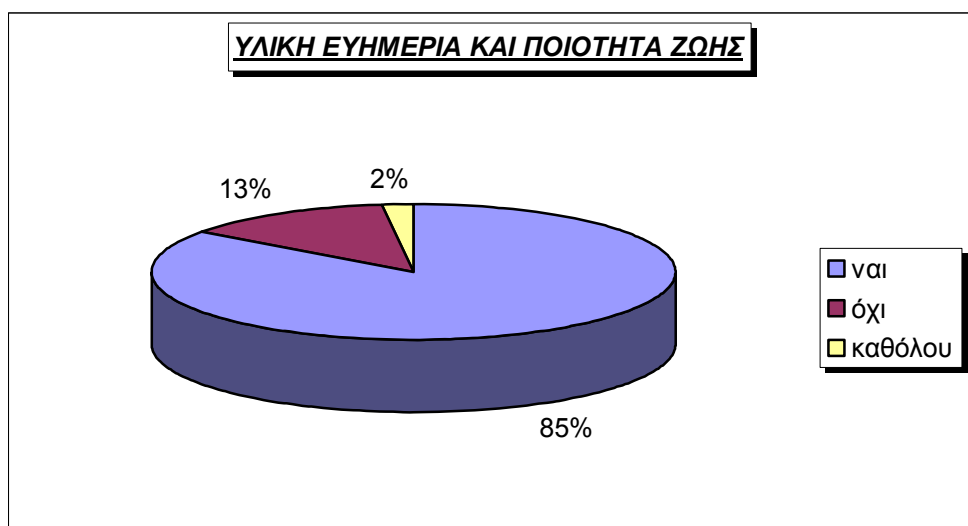
Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας ο μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων (41%) θεωρεί πως η βελτίωση έχει πραγματοποιηθεί σε μέτριο βαθμό. Πολύ πιστεύει ότι έχει βελτιωθεί ένα ποσοστό 28% και λίγο ένα αντίστοιχο 26% (διάγραμμα A29).

Διάγραμμα : A29

Παρουσίαση του σημαντικότερου τομέα στον οποίο κατά τη γνώμη των κατοίκων εκδηλώνεται αυτή η ποιότητα ζωής.

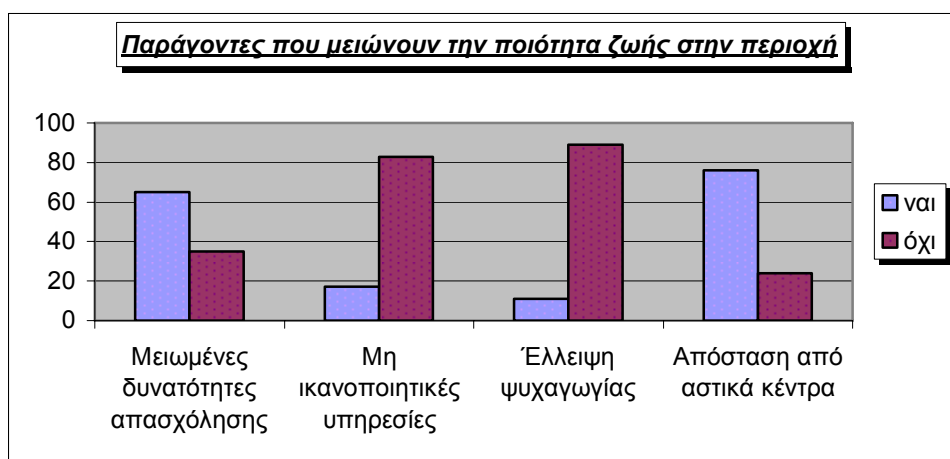
Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας η υλική ευημερία είναι ο σημαντικότερος τομέας ανόδου βιοτικού επιπέδου για τον τόπο. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα A30, το 85% πιστεύει ότι η βελτίωση ποιότητας ζωής εκδηλώνεται μέσω της υλικής ευημερίας, ένα 13% διαφωνεί και ένα 2% δε γνωρίζει.

Διάγραμμα :A30

Παρουσίαση των ερωτήσεων που σχετίζονται με τους παράγοντες που μειώνουν την ποιότητα ζωής στην περιοχή.

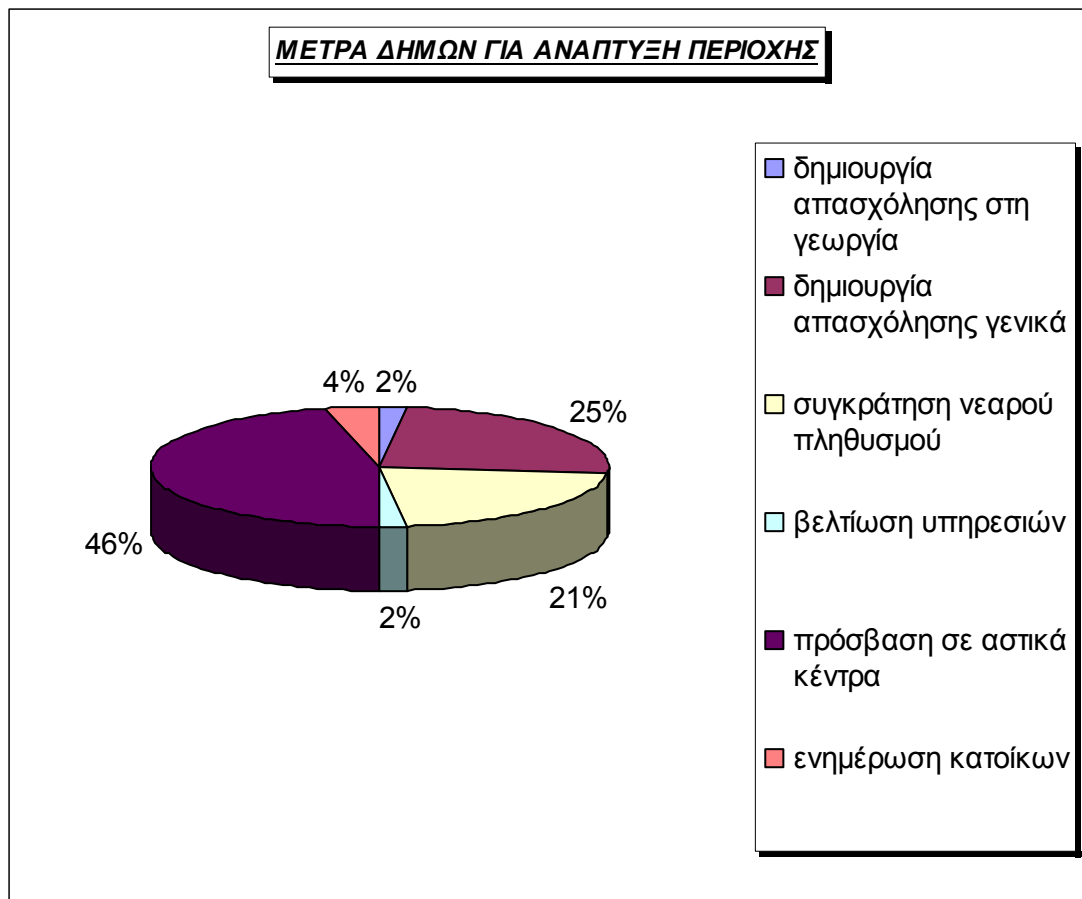
Από τις απαντήσεις φαίνεται ότι κατά σχεδόν 80% η απόσταση από τα αστικά κέντρα και κατά ένα 65% περίπου οι μειωμένες δυνατότητες απασχόλησης συντελούν στη μείωση της ποιότητας ζωής στην περιοχή μελέτης. Κατά το δείγμα η έλλειψη ψυχαγωγίας και οι μη ικανοποιητικές υπηρεσίες είναι δευτερεύουσας σημασίας (διάγραμμα A31).

Διάγραμμα : A31

Παρουσίαση της ερώτησης που αναφέρεται στα μέτρα των δήμων για την ανάπτυξη της περιοχής.

Από τις απαντήσεις φαίνεται ότι το 46% θεωρεί σημαντικότερη τη βελτίωση της οδικής σύνδεσης των Δ. Διαμερισμάτων με τα αστικά κέντρα. Ακολουθεί η δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης στην περιοχή σε ποσοστό 25% και για το 21% τα μέτρα συγκράτησης των νέων στην περιοχή.

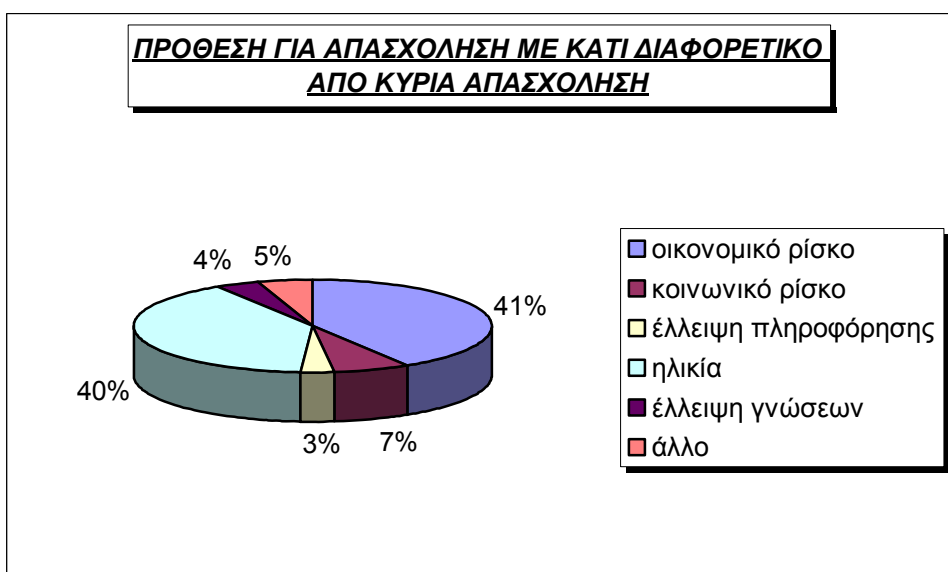
Διάγραμμα : A32

Παρουσίαση των ερωτήσεων που αναφέρονται στην πρόθεση των κατοίκων να ασχοληθούν με κάτι διαφορετικό από αυτό που κάνουν (π.χ. αγροτουρισμό, κατάστημα κ.λ.π.).

Περισσότεροι από τους μισούς ερωτώμενους (56%) δεν προτίθενται να ασχοληθούν με κάτι νέο ενώ το 34% παρουσιάζεται θετικό σε κάτι τέτοιο (διάγραμμα A33). Από το διάγραμμα A34 επισημαίνεται ότι οι κύριοι λόγοι που αρνούνται να προχωρήσουν σε παρόμοια κίνηση είναι πρωτίστως το οικονομικό ρίσκο (41%) και με πολύ μικρή διαφορά η ηλικία τους.

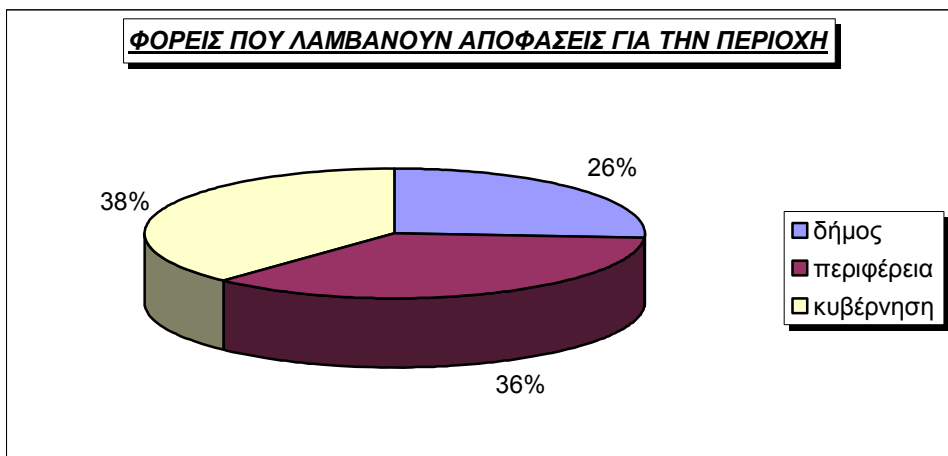
Διάγραμμα : A33

Διάγραμμα : A34

Παρουσίαση της ερώτησης που αναφέρεται στο ποιοι λαμβάνουν τις αποφάσεις για την ανάπτυξη της περιοχής.

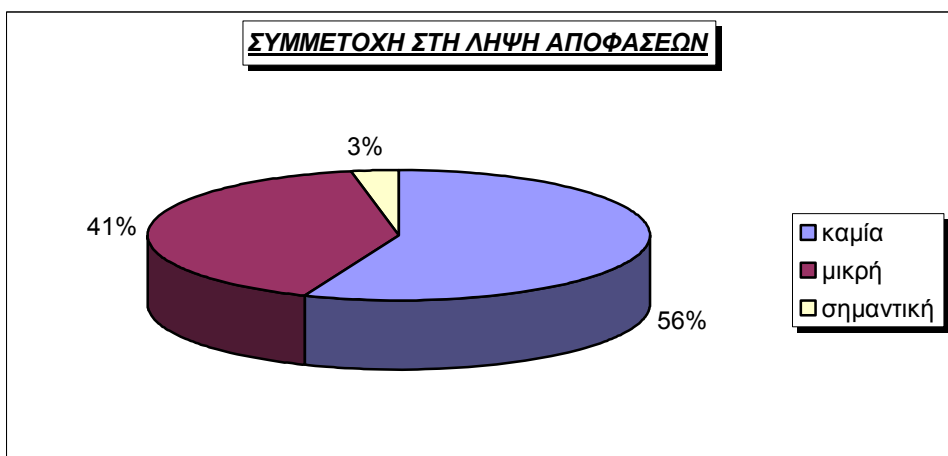
Από τις απαντήσεις φαίνεται ότι το 38% υποστηρίζει πως οι αποφάσεις λαμβάνονται από την κεντρική εξουσία, το 36% από την περιφέρεια και το 26% από το δήμο.

Διάγραμμα : A35

Παρουσίαση της ερώτησης που αναζητά τη συμμετοχή ή όχι των κατοίκων στη λήψη αποφάσεων για την περιοχή.

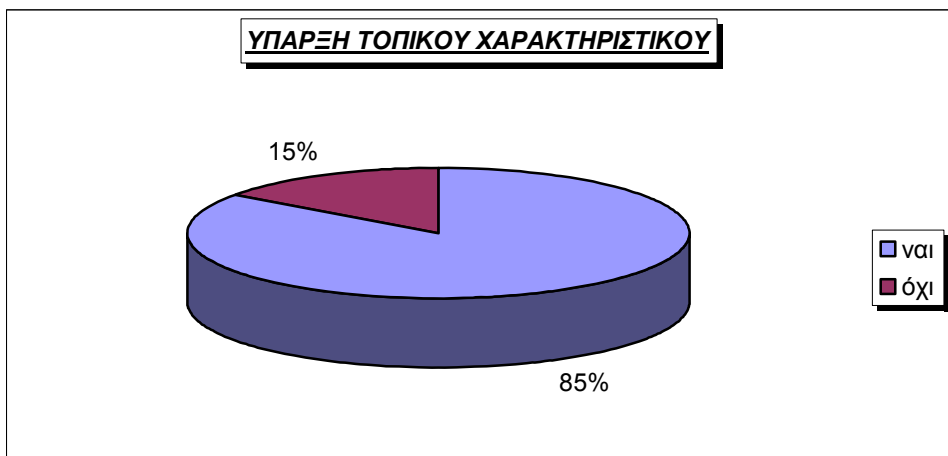
Οι απαντήσεις στην ερώτηση αυτή είναι αποθαρρυντικές για την ύπαρξη ενδογενούς ανάπτυξης στην περιοχή αφού το 56% των ερωτώμενων θεωρεί πως δεν επιδρά καθόλου στις αποφάσεις που λαμβάνονται για την ανάπτυξη της περιοχής του, το 41% εκτιμά πως η επίδρασή του είναι μικρή και μόνο το 3% εκτιμά πως παίζει μεγάλο ρόλο στις αποφάσεις για την ανάπτυξη του τόπου του (διάγραμμα A36).

Διάγραμμα : A36

Παρουσίαση της ερώτησης : αν υπάρχει κάποιο ιδιαίτερο στοιχείο που να χαρακτηρίζει την περιοχή μελέτης

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων (85%) είναι της γνώμης ότι η περιοχή διαθέτει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Μόνο ένα 15% εκτιμά ότι κάτι τέτοιο δε συμβαίνει (διάγραμμα A37)

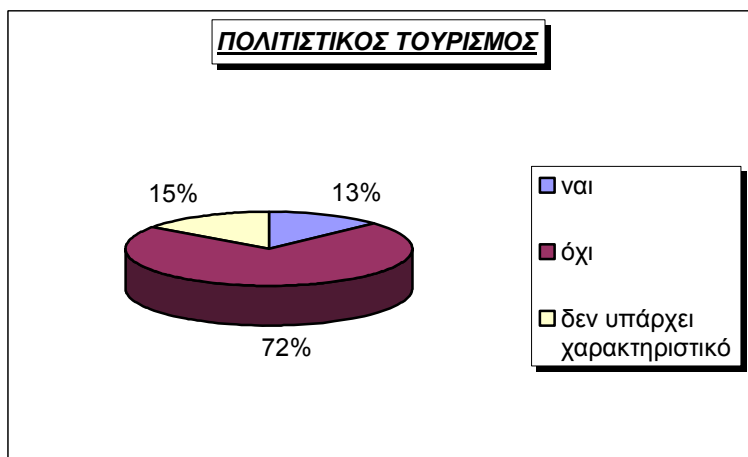

Διάγραμμα : A37

Ακολουθούν τα διαγράμματα που σχετίζονται με την ερώτηση : « με ποιο τρόπο εκφράζεται το ιδιαίτερο στοιχείο της περιοχής»

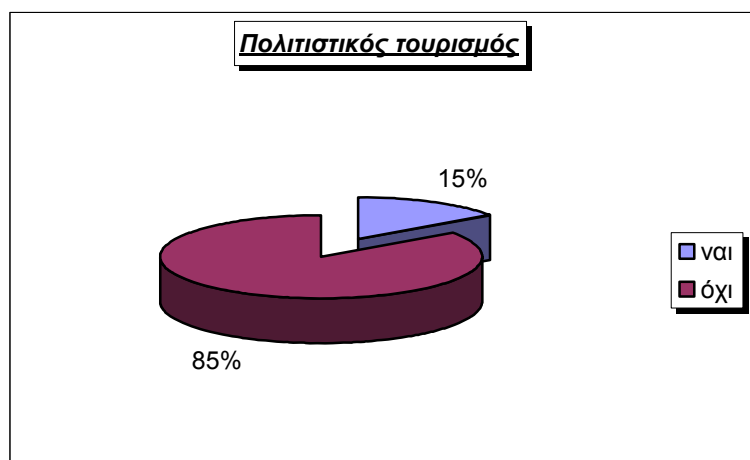
Προηγείται κάθε φορά το διάγραμμα με το σύνολο των 100 ερωτώμενων και ακολουθεί το διάγραμμα με το ποσοστό μόνον εκείνων (85 από τους 100) που εκτιμούν ότι υπάρχει κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό στην περιοχή.

Τα δύο πρώτα διαγράμματα αναφέρονται στη δυνατότητα ύπαρξης πολιτιστικού τουρισμού. Μόλις ένα 13% του συνόλου των ερωτηθέντων που αντιστοιχεί στο 15% του ποσοστού που θεωρεί ότι υπάρχει ιδιαίτερο χαρακτηριστικό στην περιοχή εκτιμά πως υπάρχει πολιτιστικός τουρισμός στην περιοχή. Το υπόλοιπο 85% θεωρεί ότι δεν υπάρχει τέτοια δυνατότητα (διάγραμμα 38).

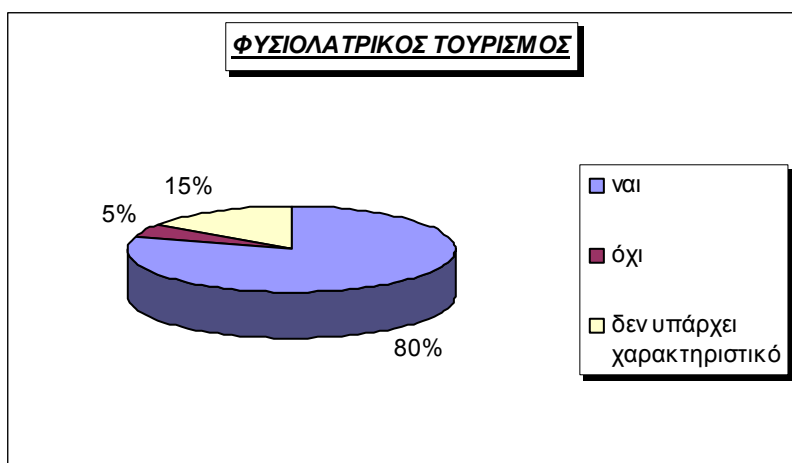
Διάγραμμα :A38

Στο διάγραμμα A39 φαίνεται η θέση των ατόμων που πιστεύουν ότι η περιοχή διαθέτει ιδιαιτερότητες. Και από αυτούς το 85% δε συμπεριλαμβάνει τα πολιτιστικά στις σημαντικότερες ιδιαιτερότητες της περιοχής.

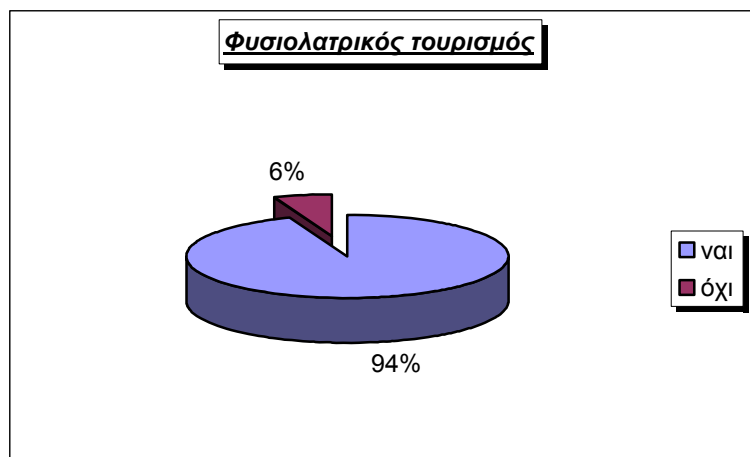

Διάγραμμα : A39

Τα δύο διαγράμματα που ακολουθούν αναφέρονται στη δυνατότητα ύπαρξης φυσιολατρικού τουρισμού και όπως φαίνεται το φυσικό περιβάλλον για τους περισσότερους ερωτώμενους αποτελεί ιδιαιτερότητα της περιοχής. Το 80% του συνόλου των ερωτηθέντων (διάγραμμα A40) που αντιστοιχεί στο 94% του ποσοστού που θεωρεί ότι υπάρχει ιδιαίτερο χαρακτηριστικό στην περιοχή (διάγραμμα A41) εκτιμά πως υπάρχει δυνατότητα φυσιολατρικού τουρισμού στην περιοχή. Μόνο το 6% (5% επί του συνόλου) θεωρεί ότι δεν υπάρχει τέτοια δυνατότητα.

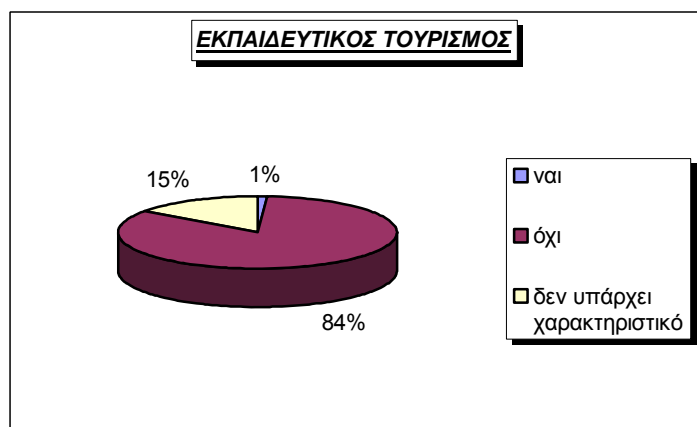

Διάγραμμα : A40

Διάγραμμα : A41

Ακολουθούν τα διαγράμματα που αναφέρονται στη δυνατότητα ύπαρξης εκπαιδευτικού τουρισμού που όπως φαίνεται δε σχετίζεται με την περιοχή, καθώς το 84% (διάγραμμα A41) του συνόλου των ερωτηθέντων που αντιστοιχεί στο 99% του ποσοστού που θεωρεί ότι υπάρχει ιδιαίτερο χαρακτηριστικό για την περιοχή (διάγραμμα 42) θεωρεί ότι ο εκπαιδευτικός τουρισμός δεν ενδείκνυται στην περιοχή. Μόνο το 1% θεωρεί ότι υπάρχει τέτοια δυνατότητα.

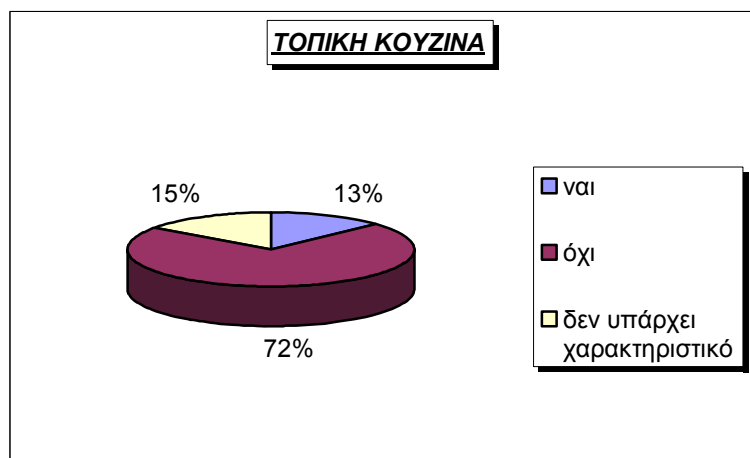

Διάγραμμα : A42

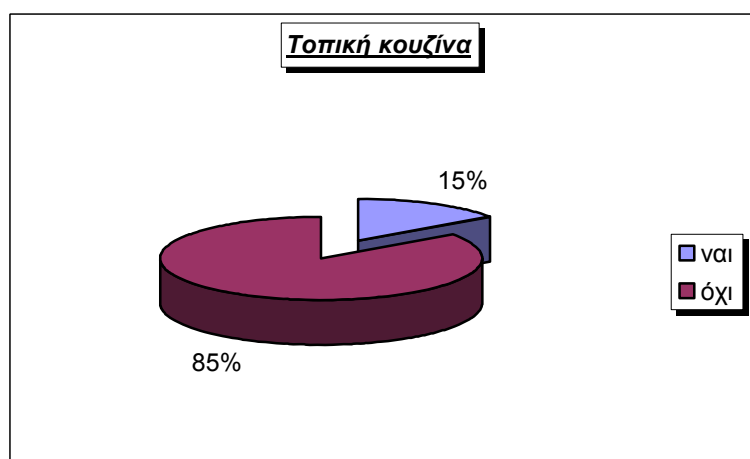

Διάγραμμα : A43

Τα διαγράμματα Α44 και Α45 αναφέρονται στην ύπαρξη ιδιαίτερης τοπικής κουζίνας και δίνουν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων θεωρεί πως δεν υπάρχει κάτι ξεχωριστό στο χαρακτηριστικό αυτό (72% του συνόλου και 85% των ατόμων που θεωρούν ότι η περιοχή έχει ιδιαιτερότητες).

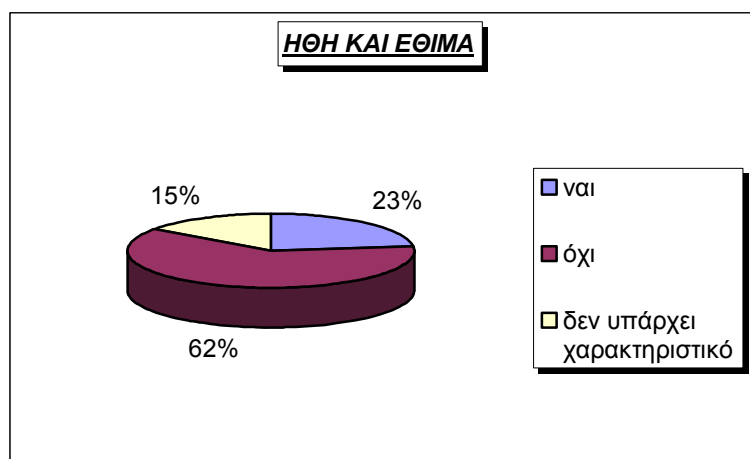
Διάγραμμα : Α44

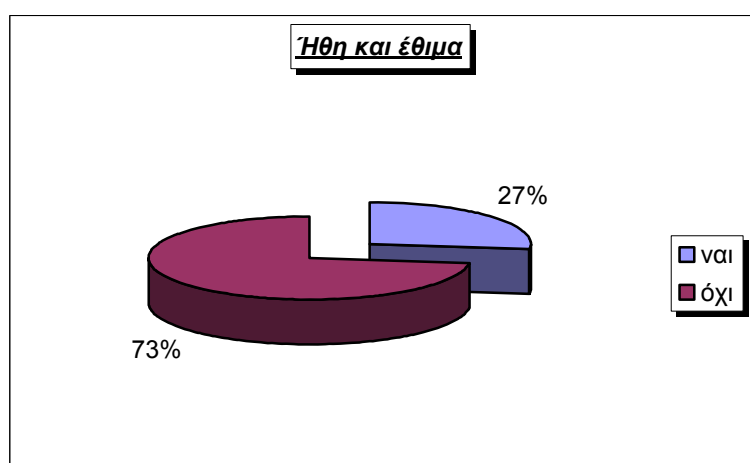
Διάγραμμα : Α45

Ακολουθούν τα διαγράμματα Α46 και Α47 που αναφέρονται στα ιδιαίτερα ήθη και έθιμα της περιοχής. Στο διάγραμμα Α46 φαίνεται πως το 62% του συνόλου των ερωτηθέντων θεωρεί ότι δεν υπάρχει κάποια τέτοια ιδιαιτερότητα ενώ το 23% του συνόλου πιστεύει ότι τα ήθη και έθιμα αποτελούν χαρακτηριστικό της περιοχής.

Στο διάγραμμα Α47 παρουσιάζονται οι απαντήσεις που αντιστοιχούν στο ποσοστό εκείνων που απάντησαν θετικά στην ερώτηση αν υπάρχει κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό στην περιοχή.

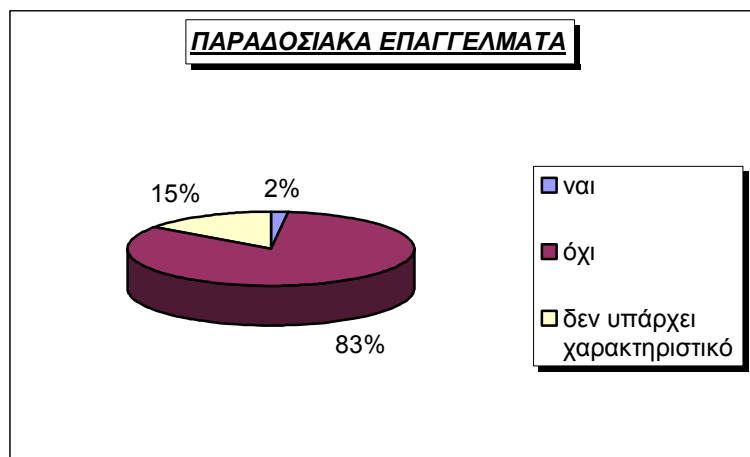

Διάγραμμα : A46

Διάγραμμα : A47

Η ερώτηση ολοκληρώνεται με την ύπαρξη παραδοσιακών επαγγελμάτων, η οποία κατά τους ερωτώμενους δεν υφίσταται στην Ορεινή Ναυπακτία όπως δείχνουν τα διαγράμματα A48 και A49 (το 83% του συνόλου των ερωτηθέντων που αντιστοιχεί στο 98% του ποσοστού που θεωρεί ότι αν και υπάρχουν ιδιαιτερότητες δεν υπάρχει τέτοιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό).

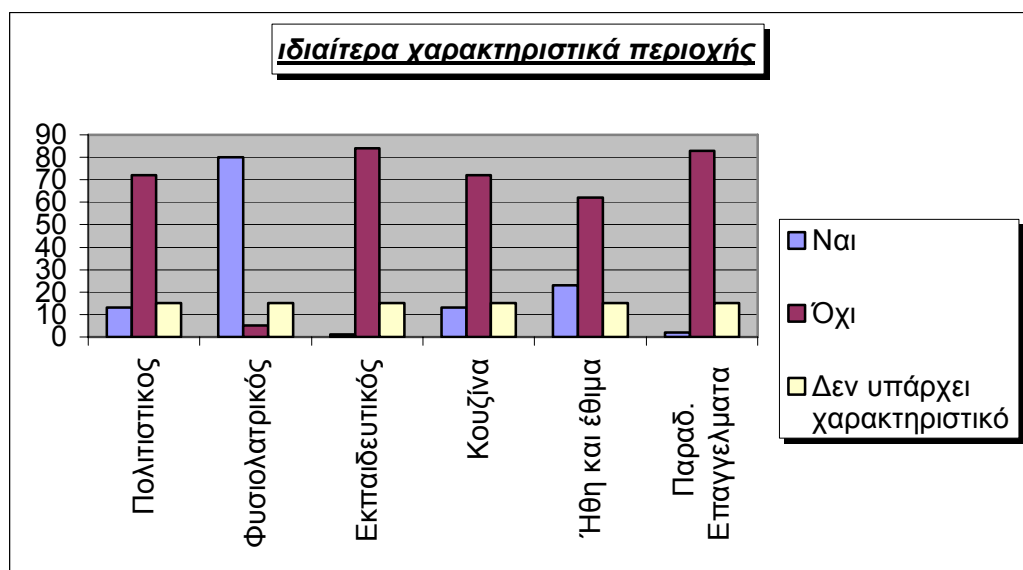

Διάγραμμα : A48

Διάγραμμα : A49

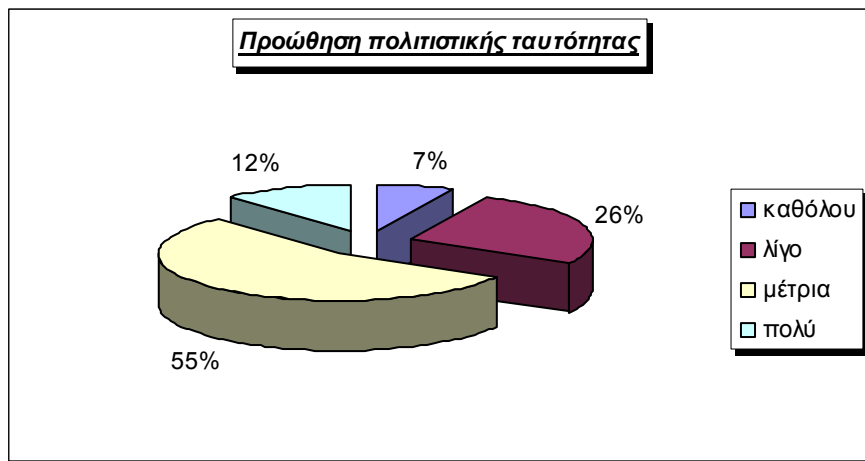
Στα διάγραμμα A50 που ακολουθεί πως το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων θεωρεί τη δυνατότητα ανάπτυξης φυσιολατρικού τουρισμού.

Διάγραμμα : A50

Ακολουθεί η ερώτηση : « αν προωθείται η πολιτιστική ταυτότητα της περιοχής»

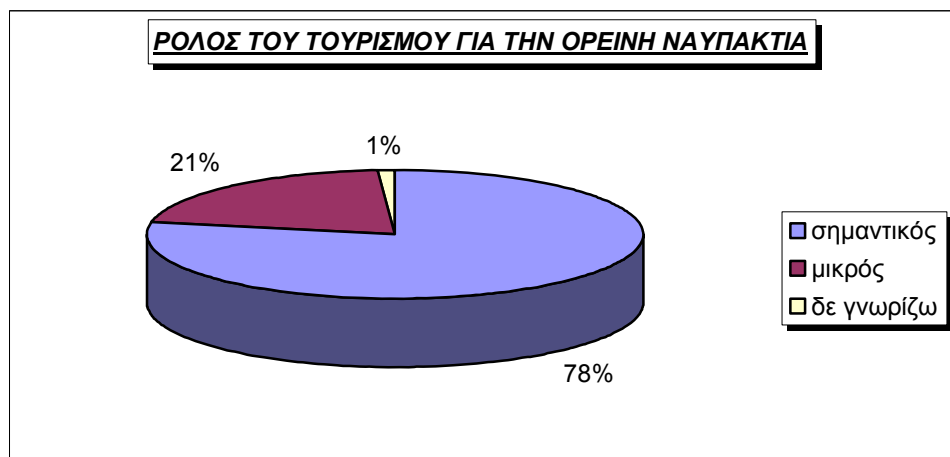
Οι απαντήσεις που εμπεριέχονται στο διάγραμμα που ακολουθεί, προέρχονται από το πλήθος του δείγματος το οποίο υποστηρίζει ότι η περιοχή διαθέτει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Έτσι, το 7% πιστεύει ότι η πολιτιστική ταυτότητα της περιοχής δεν προωθείται καθόλου, το 26% ότι προωθείται λίγο, το 55% μέτρια και μόνο το 12% ότι προωθείται πολύ.

Διάγραμμα : A51

Παρουσίαση της ερώτησης που αναφέρεται στο ρόλο του τουρισμού στην περιοχή μελέτης.

Το 78% των ερωτώμενων θεωρεί πως ο τουρισμός παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της περιοχής, το 21% εκτιμά πως ο ρόλος του είναι μικρός και μόλις το 1% δεν παίρνει θέση στο θέμα αυτό.

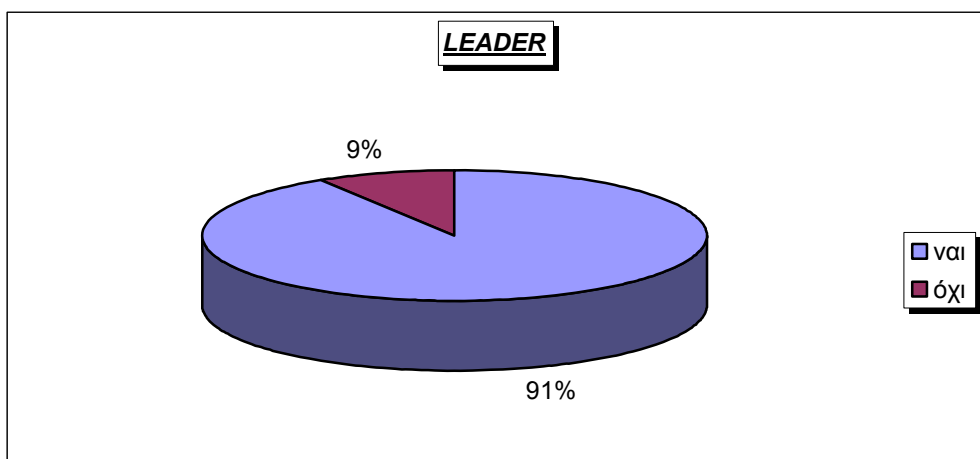

Διάγραμμα : A52

Δ. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Παρουσίαση της ερώτησης που σχετίζεται με το αν τα άτομα του δείγματος γνωρίζουν το πρόγραμμα LEADER

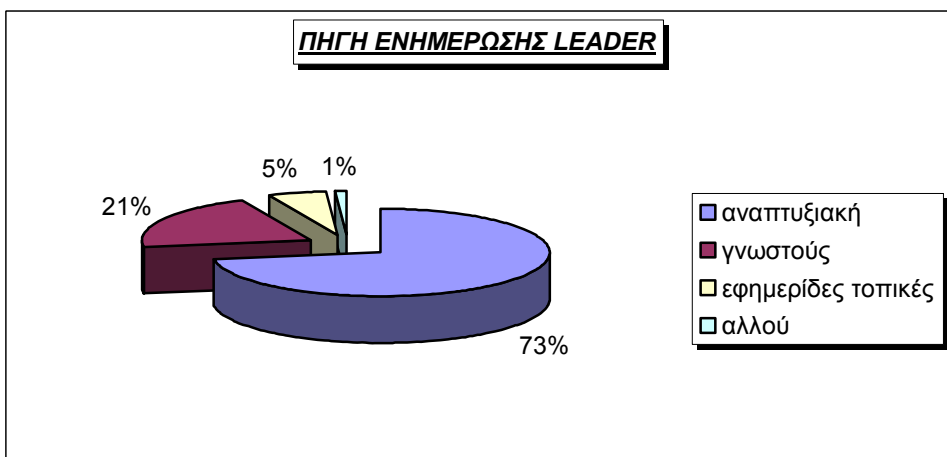
Από τις απαντήσεις που δόθηκαν φαίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού είναι ενήμερο για το πρόγραμμα, καθώς το 91% δηλώνει ότι έχει ακούσει για το πρόγραμμα αυτό και μόνο το 9% το αγνοεί.

Διάγραμμα : A53

Ακολουθεί η ερώτηση που αναφέρεται στην πηγή ενημέρωσης για το LEADER.

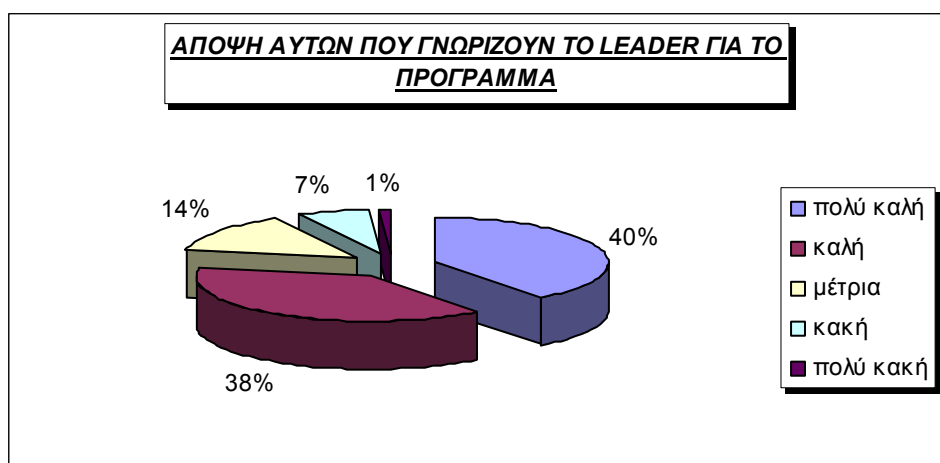
Από τις απαντήσεις που δόθηκαν φαίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού ενημερώθηκε από την Αναπτυξιακή Εταιρεία της περιοχής, (73%). Το 21% το άκουσε από γνωστούς του, το 5% από τοπικές εφημερίδες και το 1% από άλλες πηγές.

Διάγραμμα : A54

Ακολουθεί η ερώτηση που αναφέρεται στη γνώμη των ερωτώμενων για το LEADER.

Στο διάγραμμα A55 παρουσιάζονται οι απόψεις των ερωτώμενων οι οποίοι στην ερώτηση «έχετε ακούσει για το LEADER» απάντησαν θετικά, δηλαδή στο 91% του συνόλου. Το 40% έχει πολύ καλή και το 38% καλή γνώμη για το πρόγραμμα. Ένα 14% το θεωρεί μέτριο ενώ, οι αρνητικές απόψεις περιορίζονται στο 8%. Βλέπουμε λοιπόν ότι τα άτομα της ορεινής αυτής περιοχής αντιμετωπίζουν θετικά ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα.

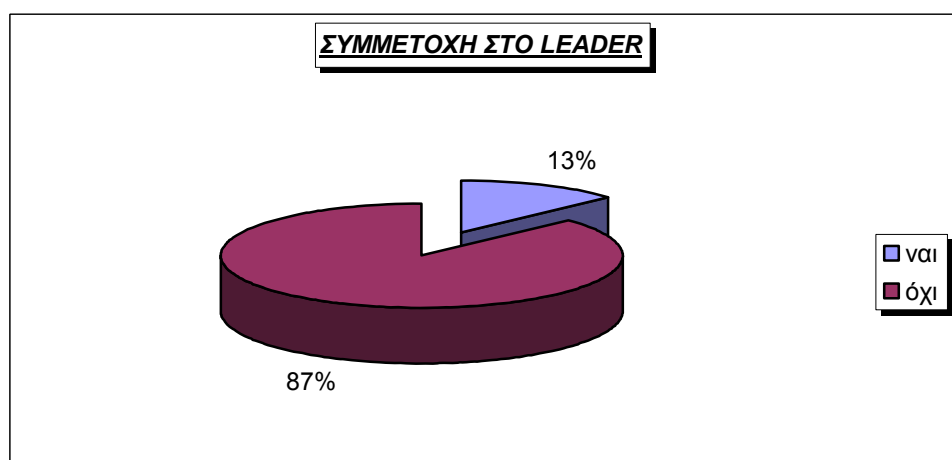

Διάγραμμα : A55

Και στις ερωτήσεις που ακολουθούν λαμβάνεται υπόψη το 91% των ερωτώμενων που έχουν ακούσει για το πρόγραμμα.

Παρουσίαση της ερώτησης για συμμετοχή στο πρόγραμμα.

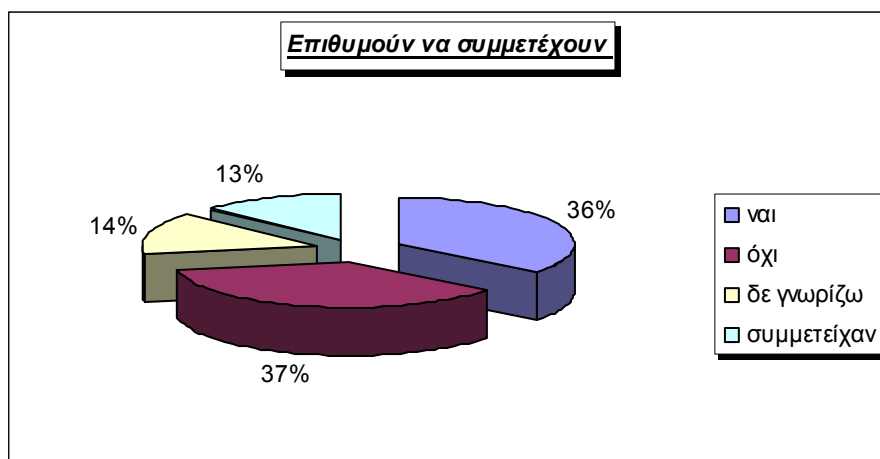
Από τους ερωτώμενους που γνωρίζουν το πρόγραμμα, το 87% δε συμμετείχε σε αυτό και μόνο το 13% έλαβε μέρος σε LEADER.

Διάγραμμα : A56

Παρουσίαση της ερώτησης για το αν επιθυμούν να συμμετέχουν στο πρόγραμμα.

Το ποσοστό που δεν συμμετείχε αλλά θα ήθελε να συμμετέχει είναι σχεδόν ίδιο με εκείνο που δεν επιθυμεί κάτι τέτοιο. 36% ναι και 37% όχι.

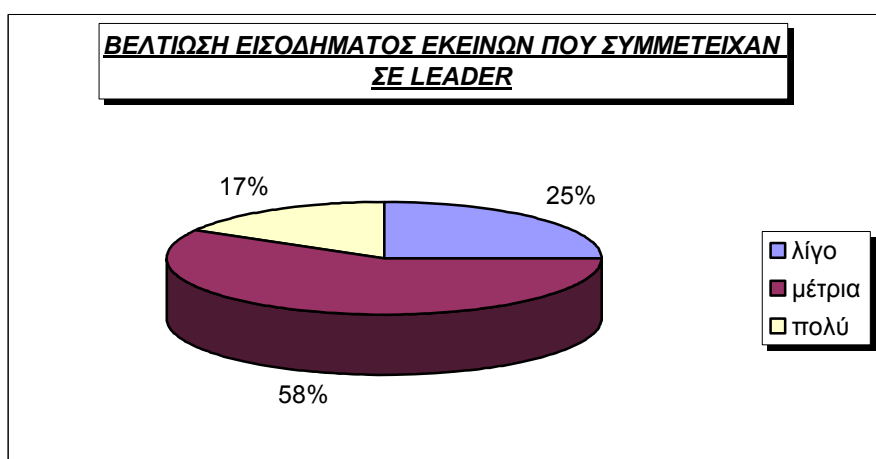

Διάγραμμα : A57

Παρουσίαση της ερώτησης που σχετίζεται με την επίδραση που είχε το πρόγραμμα LEADER στο εισόδημα εκείνων που συμμετείχαν.

Το διάγραμμα αναφέρεται στο 13% που συμμετείχε στο πρόγραμμα.

Έτσι, το 58% εκείνων που έλαβαν μέρος σε LEADER εκτιμά πως η κίνηση αυτή επέδρασε μέτρια στο εισόδημά του, ενώ το 17% δηλώνει πως η επίδραση ήταν μεγάλη. Το 25% θεωρεί πως το πρόγραμμα βελτίωσε μόνο λίγο το εισόδημά του.

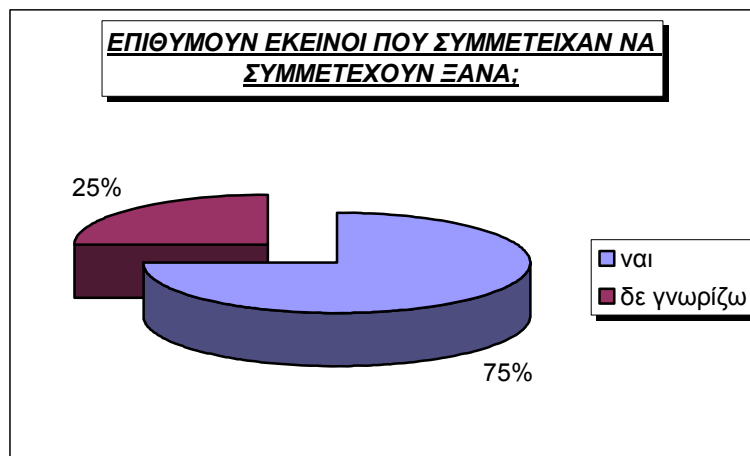

Διάγραμμα : A58

Παρουσίαση της ερώτησης που διερευνά το αν επιθυμούν να συμμετέχουν ξανά σε ένα τέτοιο πρόγραμμα.

Το διάγραμμα αναφέρεται στο 13% που συμμετείχε στο πρόγραμμα.

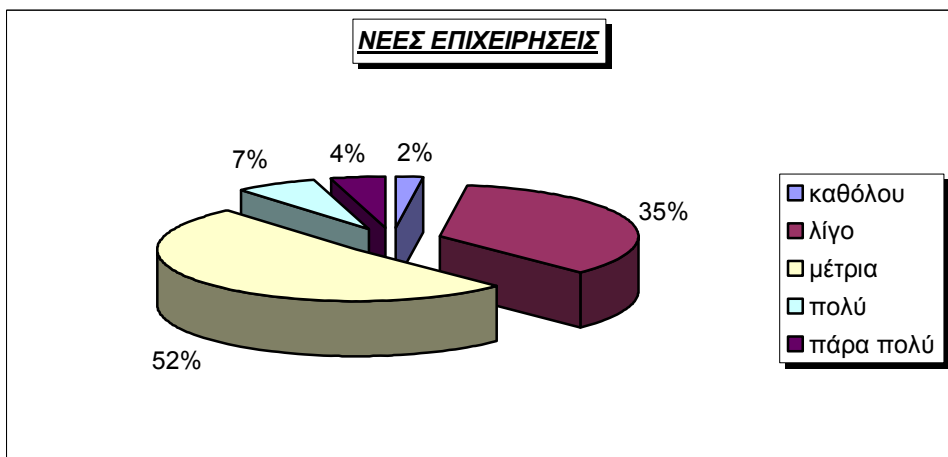
Το 75% των ατόμων που συμμετείχαν στο LEADER επιθυμούν να συμμετέχουν και πάλι. Μόνο το 25% φαίνεται αρνητικό.

Διάγραμμα : A59

Παρουσίαση της ερώτησης που αναφέρεται στην επίδραση του LEADER σε διάφορους τομείς της τοπικής οικονομίας και κοινωνίας.

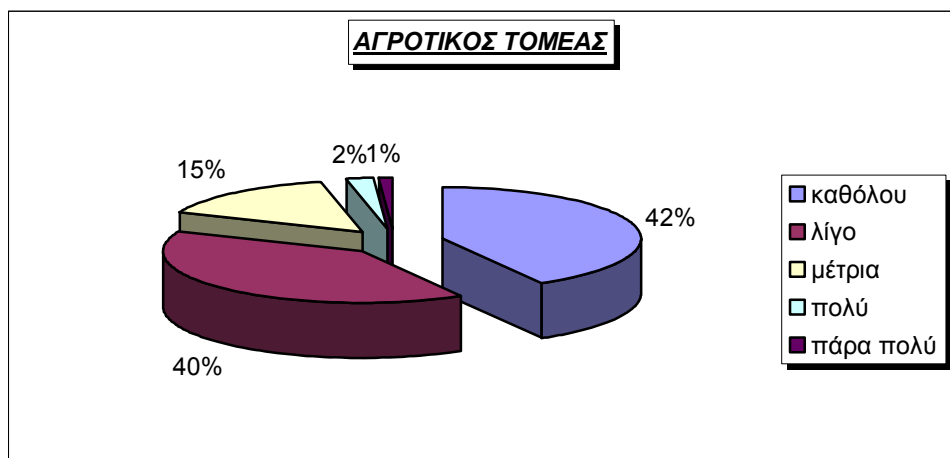
A. Δημιουργία νέων επιχειρήσεων στην περιοχή

Διάγραμμα : A60

Κατά τη γνώμη των ερωτώμενων φαίνεται ότι μόνο το 11% θεωρεί πως το LEADER συντέλεσε πολύ στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, το 52% μέτρια και το 37% λίγο ή και καθόλου (διάγραμμα A60).

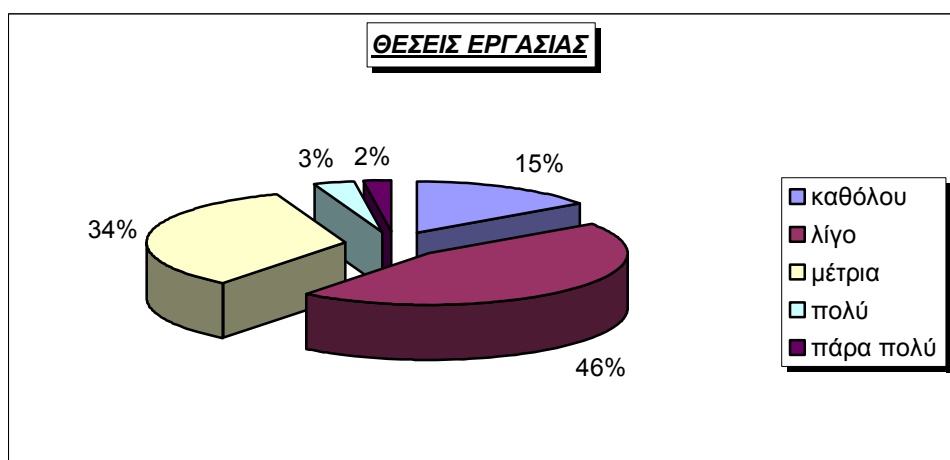
Β. Τόνωση του αγροτικού τομέα

Διάγραμμα :Α61

Από την έρευνα προκύπτει το συμπέρασμα ότι ο αγροτικός τομέας δεν επηρεάστηκε από το πρόγραμμα (διάγραμμα Α61).

Γ. Αύξηση των θέσεων εργασίας

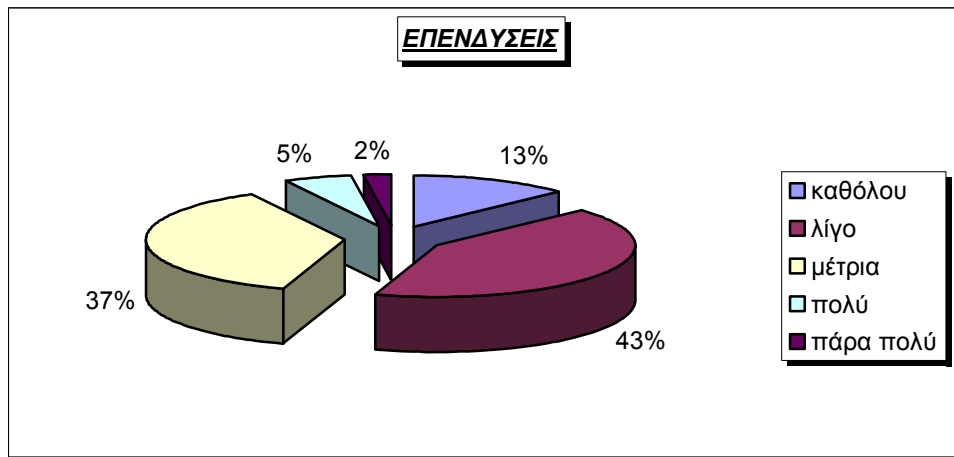

Διάγραμμα :Α62

Σύμφωνα με τις απαντήσεις, το πρόγραμμα συντέλεσε κατά 46% λίγο και κατά το 34% μέτρια στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. (διάγραμμα Α62).

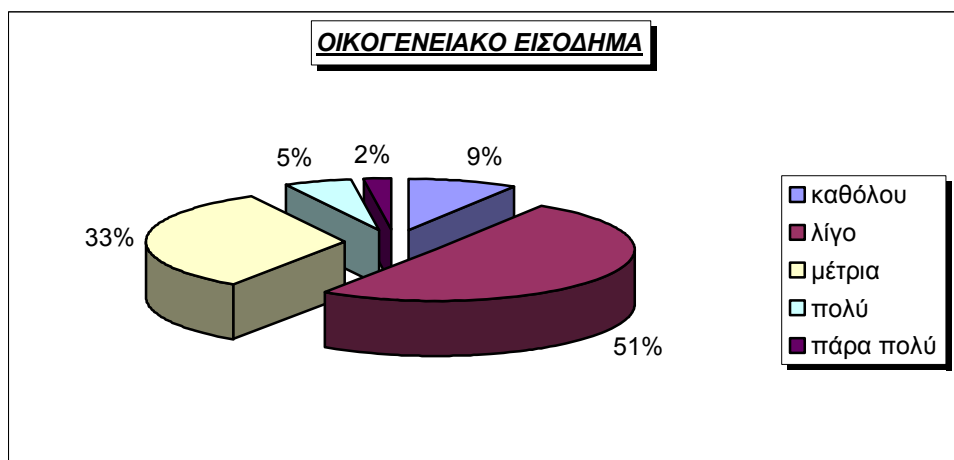
Δ. Προσέλκυση επενδύσεων

Μέτρια κατά το 37% των ερωτώμενων ήταν η προσέλκυση νέων επενδύσεων λόγω LEADER. Το 63% μάλιστα % θεωρεί πως η επίδραση ήταν μικρή ή και καθόλου (διάγραμμα A63).

Διάγραμμα :A63

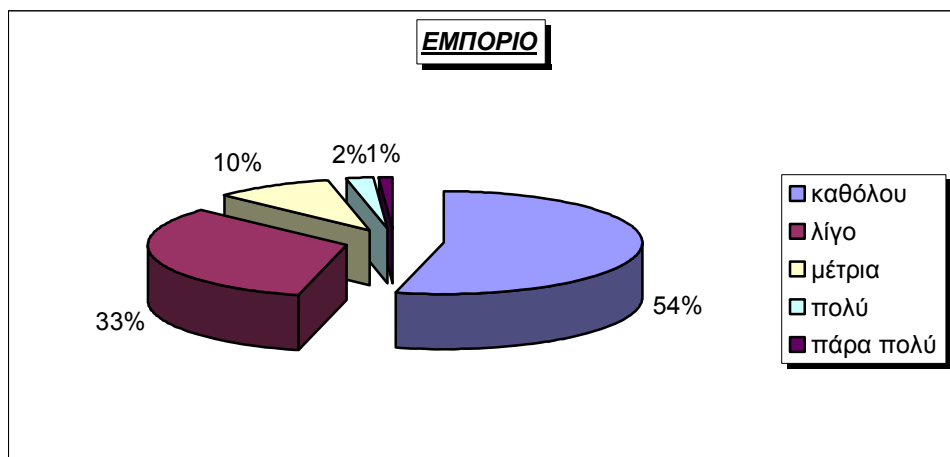
Ε. Ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος

Διάγραμμα : A64

Το 51% εκτιμά πως ενισχύθηκε λίγο το οικογενειακό εισόδημα και το 33% μέτρια (διάγραμμα A64).

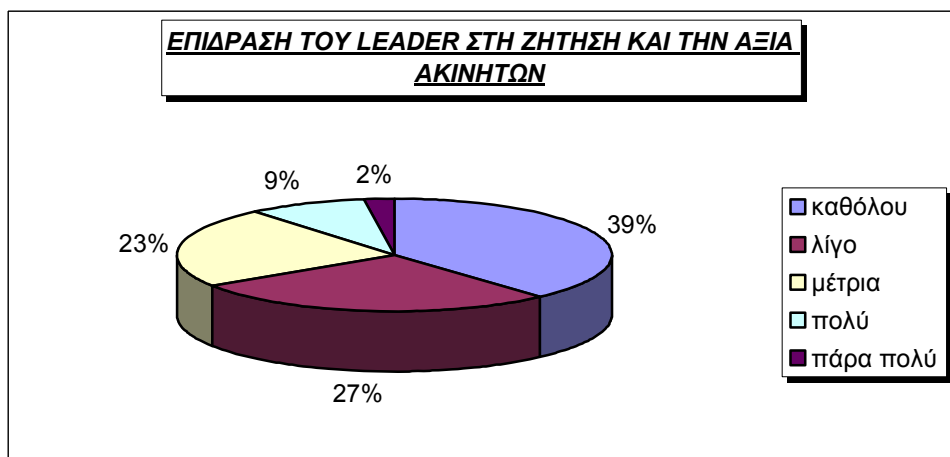
ΣΤ. Ενθάρρυνση του εμπορίου

Διάγραμμα : Α65

Σύμφωνα με τους ερωτώμενους, το πρόγραμμα δεν ενθάρρυνε το εμπόριο (διάγραμμα Α65).

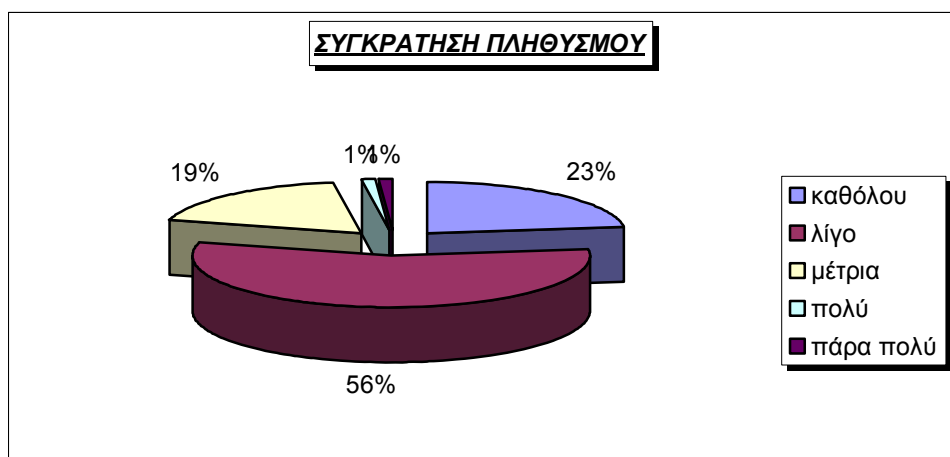
Ζ. Ενίσχυση της ζήτησης και της αξίας της γης και των ακινήτων

Διάγραμμα : Α66

Από τις απαντήσεις φαίνεται ότι μόνο το 11% των ερωτώμενων θεωρούν ότι το πρόγραμμα επέδρασε στη ζήτηση και την αξία της γης.

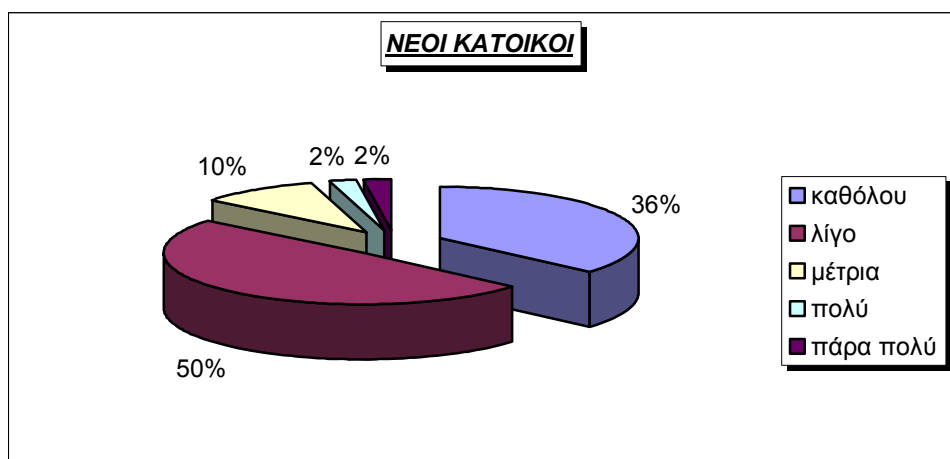
Η. Συγκράτηση του πληθυσμού στην περιοχή

Διάγραμμα : A67

Σύμφωνα με τους ερωτώμενους, το πρόγραμμα δεν ενθάρρυνε τη συγκράτηση πληθυσμού (διάγραμμα A67).

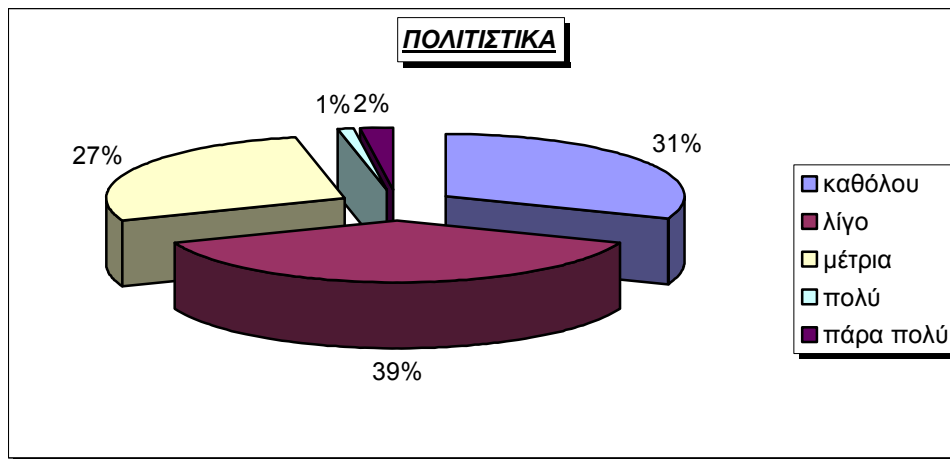
Θ. Προσέλκυση νέων κατοίκων

Διάγραμμα : A68

Σύμφωνα με τους ερωτώμενους, το πρόγραμμα δεν ενθάρρυνε την προσέλκυση νέων κατοίκων (διάγραμμα A68).

Ι. Αύξηση των πολιτιστικών και ψυχαγωγικών επιλογών

Διάγραμμα : 69

Στη δημιουργία πολιτιστικών επιλογών η επίδραση του προγράμματος ήταν μικρή (διάγραμμα Α 69).

Ε. ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

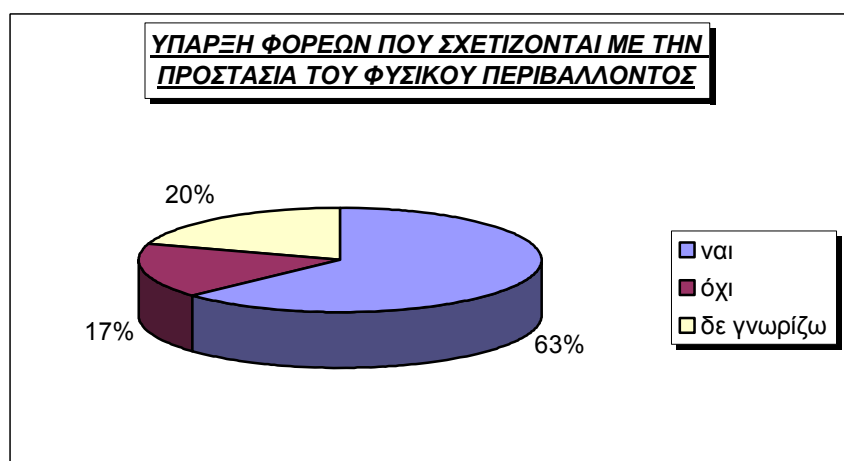
Στο σύνολο τους οι ερωτώμενοι επισημαίνουν τη σημασία της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής τους.

Διάγραμμα : A70

Παρουσίαση της ερώτησης που αναφέρεται στο αν υπάρχουν φορείς που σχετίζονται με το περιβάλλον και την ανάπτυξη

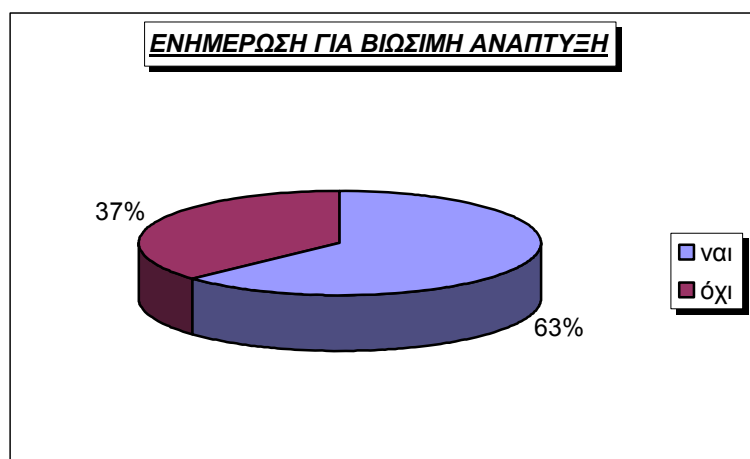
Στην ερώτηση αυτή το 63% απαντάει θετικά, ο 17% αρνητικά και το 20% δε γνωρίζει (διάγραμμα 71).

Διάγραμμα :A71

Παρουσίαση της ερώτησης που αναφέρεται στο αν οι ερωτώμενοι έχουν ακούσει για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

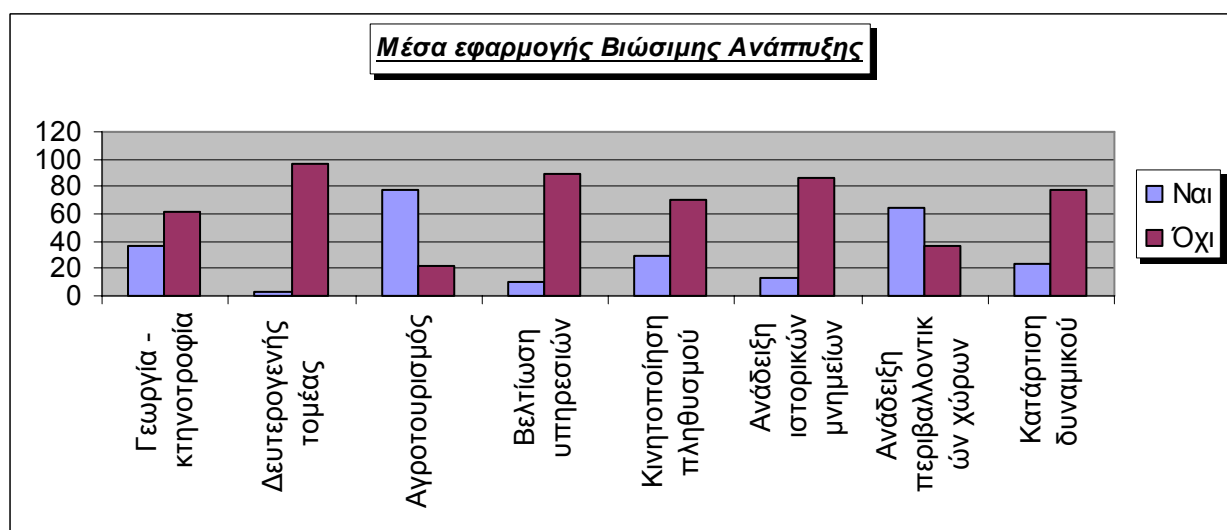
Ενδιαφέρον παρουσιάζει το διάγραμμα A72, καθώς το αρκετά υψηλό ποσοστό 63% έχει ακούσει την έννοια «Βιώσιμη Ανάπτυξη» ενώ το σχετικά χαμηλό ποσοστό (για την περιοχή και το μορφωτικό της επίπεδο) 37% όχι.

Διάγραμμα : A72

Παρουσίαση της γνώμης των ερωτώμενων για τους τρόπους εφαρμογής της βιώσιμης ανάπτυξης στην περιοχή μελέτης.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις της έρευνας κυρίαρχη θέση στη μελλοντική ανάπτυξη της περιοχής μελέτης κατέχει ο αγροτουρισμός (σχεδόν το 80%) και ακολουθεί η ανάδειξη των περιβαλλοντικών χώρων της περιοχής (65%). Η ανάπτυξη της γεωργίας και κτηνοτροφίας και η κινητοποίηση του πληθυσμού εμφανίζονται σε ποσοστά 37% και 30% αντίστοιχα, ενώ οι υπόλοιπες προτάσεις συγκεντρώνουν πολύ μικρότερα ποσοστά θετικών απαντήσεων (διάγραμμα A73).

Διάγραμμα : A73

6.3 ΤΜΗΜΑ Β : ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ – ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΙΠΛΗΣ

ΕΙΣΟΔΟΥ

Στο τμήμα Β πραγματοποιήθηκε έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 προκειμένου να μετρηθεί ο βαθμός εξάρτησης μεταξύ των δύο μεταβλητών X και Y. Για το λόγο αυτό χρησιμοποιούνται η μηδενική και η εναλλακτική υπόθεση:

H₀: οι μεταβλητές X και Y κατανέμονται ανεξάρτητα στον πληθυσμό

H₁: οι μεταβλητές X και Y δεν κατανέμονται ανεξάρτητα στον πληθυσμό

Η τιμή της στατιστικής χ^2 συγκρίνεται με την πιθανότητα παρατήρησης της τιμής αυτής (p-value) και η σύγκριση αυτή γίνεται ως εξής:

Αν P-value < 0,01 απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση H₀ ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Αν P-value < 0,05 απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση H₀ ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Αν P-value < 0,1 απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση H₀ ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες σε επίπεδο σημαντικότητας 10%.

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών « ηλικία » και « εισόδημα ».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «ηλικία» και «εισόδημα» είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «ηλικία» και «εισόδημα» είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

Test Statistic Df P-Value

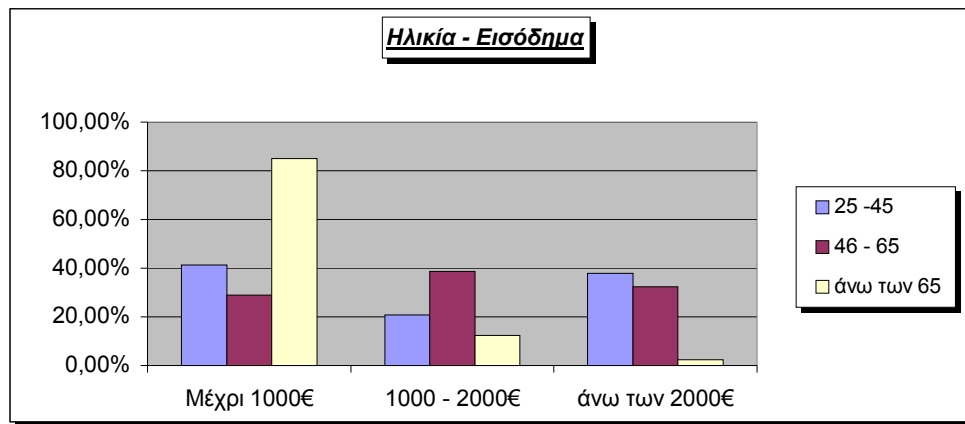
Chi-Square 28,377 4 0,00

Πίνακας συσχέτισης μεταβλητών «ηλικία » και «εισόδημα»

			Εισόδημα			Σύνολο
			Μέχρι 1000€	1000 - 2000€	Άνω των 2000€	
Ηλικία	25 – 45 ετών	Αριθμός	12	6	11	29
		% 25 - 35	41,4%	20,7%	37,9%	100,0%
		% επί του συνόλου	12,0%	6,0%	11,0%	29,0%
	46 – 65 ετών	Αριθμός	9	12	10	31
		% 46 - 65	29,0%	38,7%	32,3%	100,0%
		% επί του συνόλου	9,0%	12,0%	10,0%	31,0%
	Άνω των 65 ετών	Αριθμός	34	5	1	40
		% άνω των 65	85,0%	12,5%	2,5%	100,0%
		% επί του συνόλου	34,0%	5,0%	1,0%	40,0%
Σύνολο		Αριθμός	55	23	22	100
		% ανάλογα με εισόδημα	55,0%	23,0%	22,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	55,0%	23,0%	22,0%	100,0%

Η P-Value είναι ίση με 0,00 (μικρότερη του 0,01), συνεπώς οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Από τον έλεγχο διαπιστώνεται ότι εισόδημα μέχρι 1000€ έχει το 55% του πληθυσμού, αλλά μόνο το 12% από αυτούς είναι μέχρι 45 ετών και μόνο το 9% από 45 μέχρι 65. Τα άτομα που έχουν ηλικία μεγαλύτερη των 65 χρόνων κατά ένα 85% απολαμβάνουν χαμηλό εισόδημα (μέχρι 1000€), κατά ένα 5% μέτριο εισόδημα (μεταξύ 1000 και 2000€) και μόνο το 1% εισόδημα άνω των 2000€. Το γεγονός αυτό ήταν αναμενόμενο στην έρευνα από τη στιγμή που στην κλάση άνω των 65 ετών συμπεριλαμβάνονται συνταξιούχοι – κυρίως αγρότες και κτηνοτρόφοι- της περιοχής, με χαμηλές συντάξεις Διάγραμμα B1.

Διάγραμμα Β1

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών « επίπεδο μόρφωσης» και « εισόδημα».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «μορφωτικό επίπεδο» και «εισόδημα.» είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «μορφωτικό επίπεδο» και «εισόδημα.» είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

Test Statistic Df P-Value

Chi-Square 8,423 4 0,077

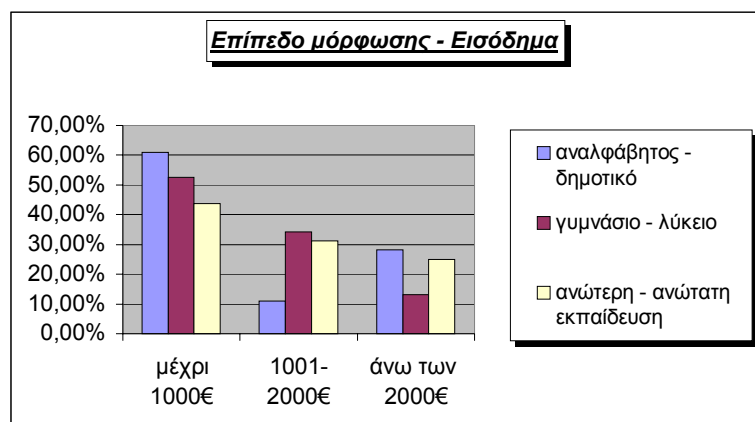
Πίνακας διπλής εισόδου των μεταβλητών «επίπεδο μόρφωσης » και «εισόδημα»

			Εισόδημα			Σύνολο
			Μέχρι 1000€	1000 - 2000€	Άνω των 2000€	
Μορφωτικό Επίπεδο	Αναλφάβητοι Δημοτικό	Αριθμός	28	5	13	46
		% μέχρι δημοτικό	60,9%	10,9%	28,3%	100,0%
		% επί του συνόλου	28,0%	5,0%	13,0%	46,0%
	Γυμνάσιο Λύκειο	Αριθμός	20	13	5	38
		% γυμνασίου-λυκείου	52,6%	34,2%	13,2%	100,0%
		% επί του συνόλου	20,0%	13,0%	5,0%	38,0%
	Ανώτερη Ανώτατη Εκπαίδευση	Αριθμός	7	5	4	16
		% ανώτερης-Ανώτατης εκπαίδευσης	43,8%	31,3%	25,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	7,0%	5,0%	4,0%	16,0%
	Σύνολο	Αριθμός	55	23	22	100
		% ανάλογα με εισόδημα	55,0%	23,0%	22,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	55,0%	23,0%	22,0%	100,0%

Η P-Value είναι ίση με 0,077 (μικρότερη του 0,1), συνεπώς οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 10%.

Από τον έλεγχο διαπιστώνεται ότι εισόδημα μέχρι 1000€ έχει το 55%, αλλά μόνο το 7% από αυτούς έχει λάβει ανώτερη ή ανώτατη εκπαίδευση. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη της δεσμευμένης μεταβλητής «αναλφάβητος – δημοτικός» σε σχέση με το εισόδημα, όπου φαίνεται καθαρά ότι το μεγαλύτερο ποσοστό 60,9% των

ατόμων που έχουν χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης βρίσκονται και στο χαμηλότερο εισοδηματικό επίπεδο Διάγραμμα Β2.

Διάγραμμα Β2

Από τις δύο συσχετίσεις που προηγήθηκαν φαίνεται ότι στην περιοχή μελέτης αφενός υπάρχει μεγάλο ποσοστό συνταξιούχων και αναλφάβητων και αφετέρου ότι αυτές οι κατηγορίες διαθέτουν πολύ χαμηλό εισόδημα, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται και το βιοτικό τους επίπεδο. Εναλλακτικές μορφές απασχόλησης με σκοπό τη συμπλήρωση του εισοδήματος καθώς και κατάρτιση του νεότερου ανθρώπινου δυναμικού, αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις ανάπτυξης για την περιοχή.

Πραγματοποιήθηκε έρευνα προκειμένου να διαπιστωθεί η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «κατοχή γεωργικής εκμετάλλευσης» και «εισόδημα».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «κατοχή γεωργικής εκμετάλλευσης» και «εισόδημα» είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «κατοχή γεωργικής εκμετάλλευσης» και «εισόδημα» είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

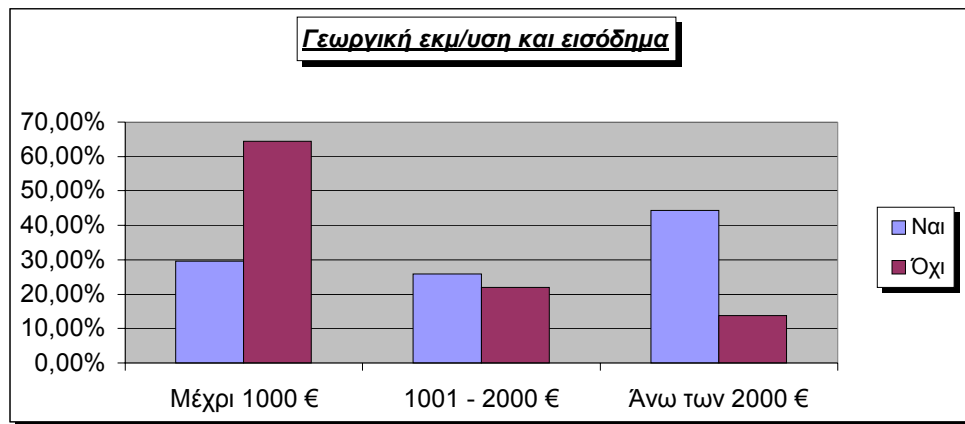
Test	Statistic	Df	P-Value
Chi-Square	12,935	2	0,002

Πίνακας διπλής εισόδου μεταβλητών «κατοχή γεωργικής εκμετάλλευσης και «εισόδημα»

			Εισόδημα			Σύνολο σειράς
			Μέχρι 1000€	1000 - 2000€	Άνω των 2000€	
Κατοχή γεωργικής εκμετάλλευσης	Ναι	Αριθμός	8	7	12	27
		% γραμμής	29,6%	25,9%	44,4%	100,0%
		% επί του συνόλου	8,0%	7,0%	12,0%	27,0%
	Όχι	Αριθμός	47	16	10	73
		% γραμμής	64,4%	21,9%	13,7%	100,0%
		% επί του συνόλου	47,0%	16,0%	10,0%	73,0%
	Σύνολο στήλης	Αριθμός	55	23	22	100
		% στήλης	55,0%	23,0%	22,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	55,0%	23,0%	22,0%	100,0%

Επειδή η P-Value είναι ίση με 0,002 (μικρότερη του 0,01), μπορεί να απορριφθεί η υπόθεση ότι οι δύο μεταβλητές είναι ανεξάρτητες σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Από το σύνολο του δείγματος, το 27% διαθέτει γεωργική εκμετάλλευση. Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών, 44,4%, διαθέτουν εισόδημα άνω των 2000€ και το 25,9% εισόδημα μεταξύ 1000 και 2000€ (Διάγραμμα Β3). Άρα, το 70% των κατοίκων που ασχολούνται με τη γεωργία και κυρίως την κτηνοτροφία απολαμβάνουν ένα ικανοποιητικό εισόδημα γεγονός το οποίο σε συνδυασμό με το ορεινό της περιοχής επιτρέπει και την περαιτέρω ανάπτυξη του κλάδου στο χώρο μελέτης.

Διάγραμμα Β3

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών « ενημέρωση για τη βιώσιμη ανάπτυξη» και « κάτοικος της περιοχής».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «κάτοικος της περιοχής» και «ενημέρωση για τη Β. Α. » είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «κάτοικος της περιοχής» και «ενημέρωση για τη Β. Α. » είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

Test	Statistic	Df	P-Value
Chi-Square	7,013	2	0,030

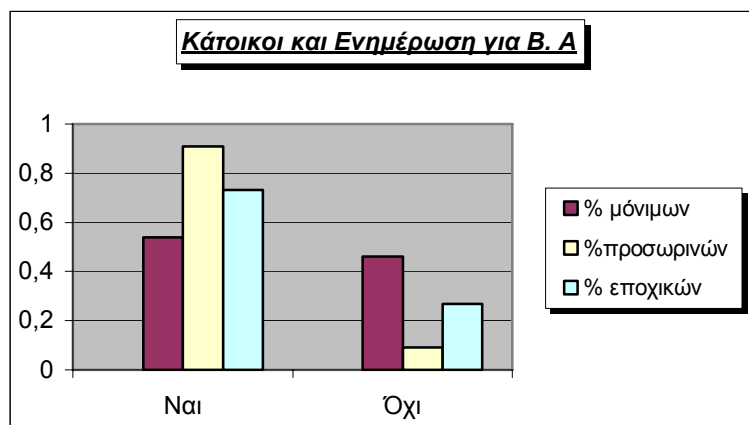
Πίνακας διπλής εισόδου μεταβλητών «κάτοικος της περιοχής» και «ενημέρωση για τη Β. Α.»

			Ενήμεροι για Β. Α .		Σύνολο
			Ναι	Όχι	
Κάτοικος της περιοχής	Μόνιμος	Αριθμός	34	29	63
		% μόνιμων	54,0%	46,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	34,0%	29,0%	63,0%
	Προσωρινός	Αριθμός	10	1	11
		%προσωρινών	90,9%	9,1%	100,0
		% επί του συνόλου	10,0%	1,0%	11,0%
	Εποχικός	Αριθμός	19	7	26
		% εποχικών	73,1%	26,9%	100,0%
		% επί του συνόλου	19,0%	7,0%	26,0%
Σύνολο		Αριθμός	63	37	100
		% κατοίκων	63,0%	37,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	63,0%	37,0%	100,0%

Από τη στιγμή που η P-Value είναι ίση με 0,03 (μικρότερη του 0,05), οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Από τον έλεγχο διαπιστώνεται ότι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη έχει ακούσει το 63% του συνόλου των κατοίκων, όπου το 34% είναι μόνιμοι, το 10% προσωρινοί και το 19% εποχικοί. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ποσοστά της δεσμευμένης μεταβλητής εντός κάθε κατηγορίας, καθώς το 90,9% των προσωρινών κατοίκων και το 73,1% των προσωρινών γνωρίζουν τη σύγχρονη έννοια της βιωσιμότητας, σε σχέση με 54% των μόνιμων κατοίκων οι οποίοι δηλώνουν ενήμεροι. Από την παραπάνω ανάλυση, φαίνεται πως σχεδόν το μισό του μόνιμου, «ντόπιου» πληθυσμού δεν έχει ακούσει για την έννοια αυτή, σε αντίθεση με τα μεγάλα ποσοστά που δίνουν τα άτομα των οποίων η μόνιμη κατοικία βρίσκεται εκτός περιοχής. Συμπεραίνει κανείς ότι οι ντόπιοι έχουν χαμηλότερο ενδιαφέρον, ή λιγότερες

προϋποθέσεις ενημέρωσης από τα άτομα τα οποία ζουν και ενεργοποιούνται και εκτός περιοχής.

Διάγραμμα Β4

Ένα σύγχρονο και επίκαιρο θέμα όπως η βιωσιμότητα θα περίμενε κανείς να είναι γνωστό σε μερίδες ανθρώπων οι οποίοι έχουν λάβει μια πιο ολοκληρωμένη εκπαίδευση ή χαίρουν υψηλού εισοδήματος.

Το αν οι κάτοικοι «έχουν ακούσει για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη ή όχι» δεν εξαρτάται σύμφωνα με τους ελέγχους από τις μεταβλητές «εισόδημα», «μορφωτικό επίπεδο» και «φύλο». Η αλήθεια είναι πως παρατηρείται συχνά στις μέρες μας το φαινόμενο της άγνοιας επίκαιρων και σημαντικών εννοιών τόσο σε στρώματα οικονομικά ισχυρών όσο σε ομάδες επιστημόνων. Οι δε τελευταίοι, μπορεί να κατέχουν σε μεγάλο βαθμό το αντικείμενο της ειδικότητάς τους αλλά αγνοούν έννοιες που άπτονται άλλων αντικειμένων ακόμα και όταν αυτές επιδρούν άμεσα στο οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό τους μέλλον. Στην παρούσα μελέτη, «η ενημέρωση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη» αποτελεί μεταβλητή ανεξάρτητη με το «εισόδημα», «το μορφωτικό επίπεδο» αλλά και το «φύλο». Επειδή όμως, οι μεταβολές τους παρουσιάζουν κάποια συμμετρία, παρουσιάζονται και αναλύονται εδώ.

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «εισόδημα» και «ενημέρωση για τη βιώσιμη ανάπτυξη».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «εισόδημα» και «ενημέρωση για τη Β. Α. » είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «εισόδημα» και «ενημέρωση για τη Β. Α. » είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

Test	Statistic	Df	P-Value
Chi-Square	4,238	2	0,120

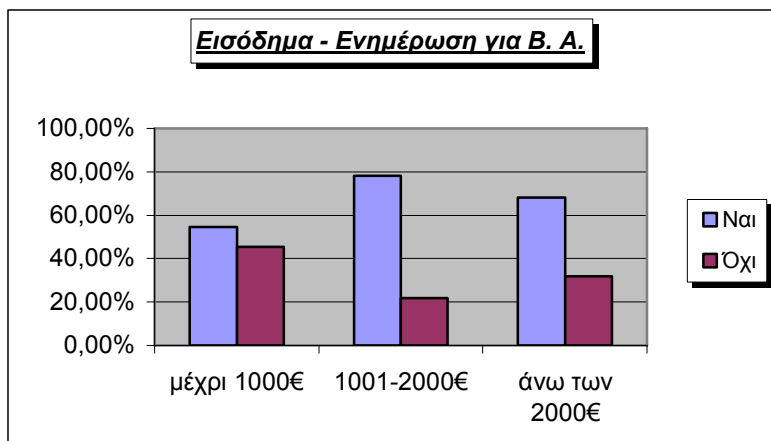
Πίνακας διπλής εισόδου μεταβλητών «εισόδημα» και «ενημέρωση για τη Β. Α.»

			Ενήμεροι για Β. Α .		Σύνολο
			Ναι	Όχι	
Εισόδημα	Μέχρι 1000€	Αριθμός	30	25	55
		% μέχρι 1000€	54,5%	45,5%	100,0%
		% επί του συνόλου	30,0%	25,0%	55,0%
	1000 - 2000€	Αριθμός	18	5	23
		% 1000 - 2000€	78,3%	21,7%	100,0%
		% επί του συνόλου	18,0%	5,0%	23,0%
	Άνω των 2000€	Αριθμός	15	7	22
		% άνω των 2000€	68,2%	31,8%	100,0%
		% επί του συνόλου	15,0%	7,0%	22,0%
Σύνολο		Αριθμός	63	37	100
		%	63,0%	37,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	63,0%	37,0%	100,0%

Η P-Value είναι $0,120 > 0,10$, συνεπώς δεχόμαστε τη H_0 και οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

Από τον έλεγχο διαπιστώνεται ότι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη έχει ακούσει το 63% του συνόλου των κατοίκων, όπου το 30% έχει εισόδημα μέχρι 1000€, το 18% εισόδημα μεταξύ 1000 και 2000€ και το 15% άνω των 2000€. Και στις τρεις κλάσεις εισοδήματος, όπως παρουσιάζονται παραπάνω, το μεγαλύτερο ποσοστό γνωρίζει την έννοια, παρατηρείται όμως μια αύξηση του ποσοστού όσο ανεβαίνει το επίπεδο εισοδήματος. Δηλαδή, σε επίπεδο εισοδήματος μέχρι 1000€ το 54% των ατόμων που ανήκουν στην κλάση αυτή έχει ακούσει για τη Β. Α. ενώ το 45,5% όχι. Σε επίπεδο εισοδήματος μεταξύ 1000 και 2000€ το 78,3% έχουν ακούσει για τη Β. Α. και μόνο το 21,7% δε γνωρίζει ενώ στην κλάση άνω των 2000€ το 68,2% των ατόμων γνωρίζουν την έννοια και το 37% την αγνοούν. Συμπεραίνει κανείς ότι όσο περνάμε στα

ανώτερα επίπεδα εισοδήματος, το ποσοστό που γνωρίζει την έννοια κυμαίνεται περίπου μεταξύ 70 και 80%.

Διάγραμμα Β5

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «μορφωτικό επίπεδο» και «ενημέρωση για τη βιώσιμη ανάπτυξη».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «μορφωτικό επίπεδο» και «ενημέρωση για τη Β. Α. » είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «μορφωτικό επίπεδο» και «ενημέρωση για τη Β. Α. » είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

Test	Statistic	Df	P-Value
Chi-Square	2,945	2	0,229

Πίνακας διπλής εισόδου μεταβλητών «μορφωτικό επίπεδο» και «ενημέρωση για Β. Α.»

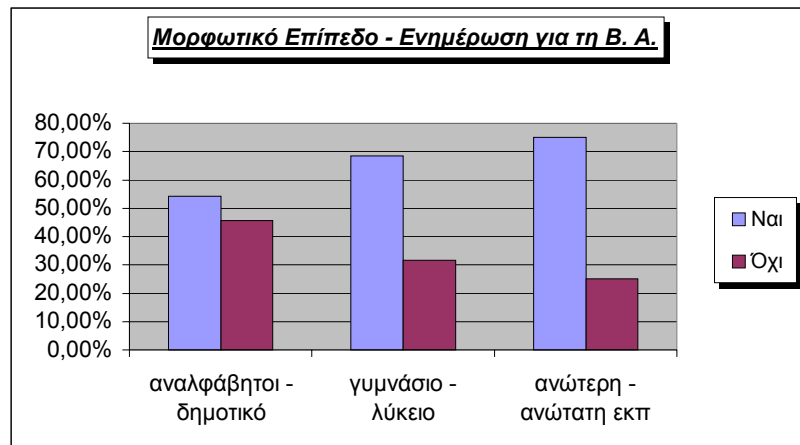
			Ενήμεροι για Β.Α.		Σύνολο
			Ναι	Όχι	
Μορφωτικό Επίπεδο	Αναλφάβητοι Δημοτικό	Αριθμός	25	21	46
		% μέχρι δημοτικό	54,3%	45,7%	100,0%
		% επί του συνόλου	25,0%	21,0%	46,0%
	Γυμνάσιο Λύκειο	Αριθμός	26	12	38
		% γυμνασίου- λυκείου	68,4%	31,6%	100,0%
		% επί του συνόλου	26,0%	12,0%	38,0%
	Ανώτερη Ανώτατη Εκπαίδευση	Αριθμός	12	4	16
		% ανώτερης- Ανώτατης εκπαίδευσης	75,0%	25,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	12,0%	4,0%	16,0%
Σύνολο		Αριθμός	63	37	100
		% ενημέρων ή όχι για Β. Α.	63,0%	37,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	63,0%	37,0%	100,0%

Η P-Value είναι $0,229 > 0,10$, συνεπώς δεχόμαστε τη H_0 και οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

Από τον έλεγχο διαπιστώνεται ότι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη έχει ακούσει το 63% του συνόλου των κατοίκων, εκ των οποίων το 25% έχει λάβει εκπαίδευση μέχρι δημοτικό, το 26% μεταξύ λύκειο και το 12% ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση. Και στις τρεις εκπαιδευτικές κλάσεις, το μεγαλύτερο ποσοστό γνωρίζει την έννοια, παρατηρείται όμως μια αύξηση του ποσοστού όσο ανεβαίνει το επίπεδο εκπαίδευσης. Σε επίπεδο μέχρι δημοτικό το 54,3% των ατόμων που ανήκουν στην κλάση αυτή έχει

ακούσει για τη Β. Α. ενώ το 45,7% όχι. Στην επόμενη κλάση, το 68,4% έχουν ακούσει για τη Β. Α. και το 31,6% δε γνωρίζει ενώ στην τρίτη κλάση το 75% των ατόμων γνωρίζουν την έννοια και μόνο το 25% την αγνοούν.

Συμπεραίνει κανείς ότι όσο περνάμε στα ανώτερα επίπεδα εκπαίδευσης, το ποσοστό που γνωρίζει την έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης αυξάνεται και κυμαίνεται περίπου μεταξύ 70 και 75%.

Διάγραμμα Β6

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «φύλο» και «ενημέρωσι για τη βιώσιμη ανάπτυξη».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «φύλο» και «ενημέρωση για τη Β. Α. » είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «φύλο» και «ενημέρωση για τη Β. Α. » είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

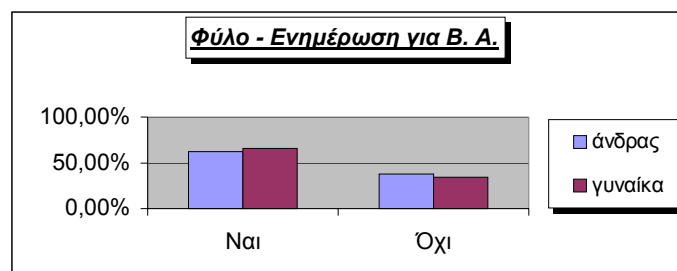
Test	Statistic	Df	P-Value
Chi-Square	0,086	1	0,770

Πίνακας διπλής εισόδου μεταβλητών «φύλο» και «ενημέρωση για τη Β. Α.»

			Ενημέρωσι για Β. Α. .		Σύνολο
			Ναι	Όχι	
Φύλο	Άνδρες	Αριθμός	46	28	74
		% ανδρών	62,2%	37,8%	100,0%
		% επί του συνόλου	46,0%	28,0%	74,0%
	Γυναίκες	Αριθμός	17	9	26
		%γυναικών	65,4%	34,6%	100,0%
		% επί του συνόλου	17,0%	9,0%	26,0%
	Σύνολο	Αριθμός	63	37	100
		% ενημέρωσι ή όχι για Β. Α.	63,0%	37,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	63,0%	37,0%	100,0%

Η P-Value είναι $0,770 > 0,10$, συνεπώς δεχόμαστε τη H_0 και οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

Από τον έλεγχο διαπιστώνεται ότι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη έχει ακούσει το 63% του συνόλου των κατοίκων, εκ των οποίων το 46% είναι άνδρες και το 17% γυναίκες. Δεσμεύοντας τη μεταβλητή «φύλο», διαπιστώνουμε ότι δεδομένου ότι μιλάμε για τους άνδρες, το 62,2% έχει ακούσει για τη Β. Α. και το 37,8% δεν έχει και δεδομένου ότι μιλάμε για γυναίκες το 65,4% έχει ακούσει ενώ το 34,6% όχι. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι στην ενημέρωση για την έννοια δεν υπάρχει διάκριση μεταξύ των δύο φύλων.

Διάγραμμα Β7

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «φύλο» και «ενήμεροι για το LEADER».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «φύλο» και «ενημέρωση για το LEADER» είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «φύλο» και «ενημέρωση για το LEADER» είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

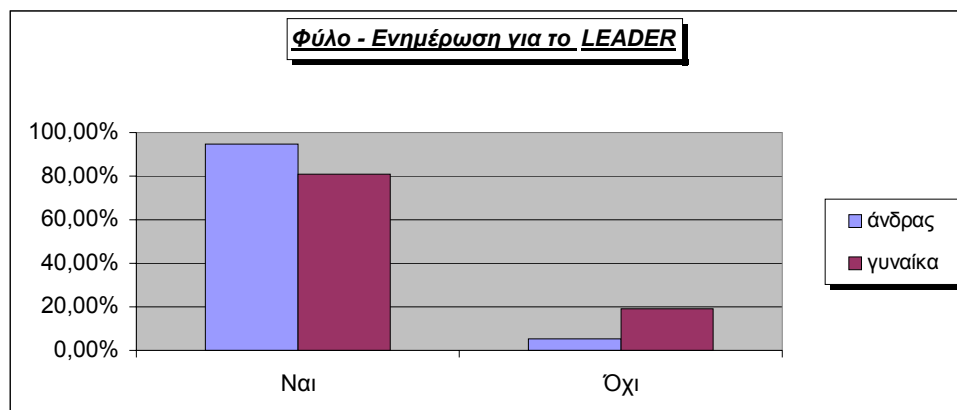
Test	Statistic	Df	P-Value
Chi-Square	4,490	1	0,034

Πίνακας διπλής εισόδου μεταβλητών «φύλο» και «ενημέρωση για το LEADER»

			Ενήμεροι για LEADER.		Σύνολο
			Ναι	Όχι	
Φύλο	Άνδρες	Αριθμός	70	4	74
		% ανδρών	94,6%	5,4%	100,0%
		% επί του συνόλου	70,0%	4,0%	74,0%
	Γυναίκες	Αριθμός	21	5	26
		% γυναικών	80,8%	19,2%	100,0%
		% επί του συνόλου	21,0%	5,0%	26,0%
	Σύνολο	Αριθμός	91	9	100
		% ενήμεροι ή όχι για LEADER	91,0%	9,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	91,0%	9,0%	100,0%

Η P-Value είναι $0,034 < 0,05$, συνεπώς δεχόμαστε τη H_1 και οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Από τον έλεγχο διαπιστώνεται ότι για το LEADER είναι ενήμερο το 91% του συνόλου των κατοίκων, εκ των οποίων το 70% είναι άνδρες και το 21% γυναίκες. Δεσμεύοντας τη μεταβλητή «φύλο», διαπιστώνουμε ότι δεδομένου ότι μιλάμε για τους άνδρες, το 94,6% έχει ακούσει για το πρόγραμμα και μόνο το 5,4% δε γνωρίζει, ενώ, δεδομένου ότι μιλάμε για γυναίκες το 80,8% έχει ακούσει ενώ το 19,2% όχι. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η ενημέρωση για το πρόγραμμα LEADER έχει μια μικρή σχέση με το φύλο, καθώς το ποσοστό των γυναικών που δεν έχουν ακούσει για αυτό είναι τετραπλάσιο από το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών.

Διάγραμμα Β8

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «φύλο» και «συμμετοχή στο LEADER».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «φύλο» και «ενημέρωση για το LEADER» είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «φύλο» και «ενημέρωση για το LEADER» είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

Test Statistic Df P-Value

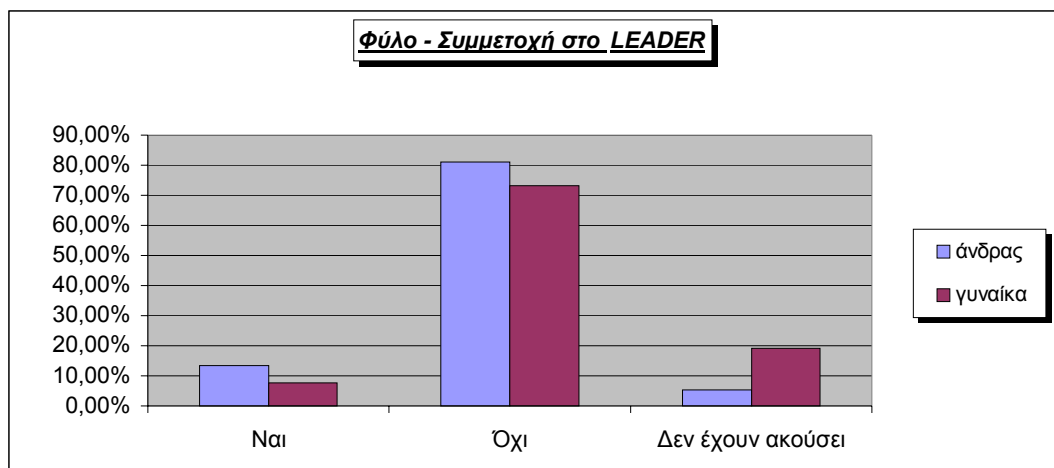
Chi-Square 4,786 2 0,091

Πίνακας συσχέτισης μεταβλητών «φύλο» και «συμμετοχή στο LEADER»

			Συμμετοχή στο LEADER			Σύνολο
			Ναι	Όχι	Δεν έχουν ακούσει	
Φύλο	Άνδρες	Αριθμός	10	60	4	74
		% ανδρών	13,5%	81,1%	5,4%	100,0%
		% επί του συνόλου	10,0%	60,0%	4,0%	74,0%
	Γυναίκες	Αριθμός	2	19	5	26
		% γυναικών	7,7%	73,1%	19,2%	100,0%
		% επί του συνόλου	2,0%	19,0%	5,0%	26,0%
	Σύνολο	Αριθμός	12	79	9	100
		% συμμετοχή ή όχι στο LEADER	12,0%	79,0%	9,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	12,0%	79,0%	9,0%	100,0%

Η P-Value είναι $0,091 < 0,1$, συνεπώς δεχόμαστε τη H_1 και οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 10%.

Από τον έλεγχο διαπιστώνεται ότι συμμετοχή στο LEADER είχε το 12% του συνόλου των κατοίκων, εκ των οποίων το 10 % είναι άνδρες και μόνο το 2 % γυναίκες. Δεσμεύοντας τη μεταβλητή «φύλο», διαπιστώνουμε ότι δεδομένου ότι μιλάμε για τους άνδρες, το 13,5% συμμετείχε στο πρόγραμμα και το 60% όχι με ένα 5,4% να μην έχει ακούσει για το πρόγραμμα, ενώ, δεδομένου ότι μιλάμε για γυναίκες το 7,7% συμμετείχε, το 73,1% όχι και το 19,2 να μην το γνωρίζει καν. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η συμμετοχή των ανδρών στο LEADER είναι διπλάσια από εκείνη των γυναικών.

Διάγραμμα Β9

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «ηλικία» και «αίσθηση ασφάλειας στην περιοχή».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «ηλικία» και «αίσθηση ασφάλειας στην περιοχή» είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «ηλικία» και «αίσθηση ασφάλειας στην περιοχή» είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

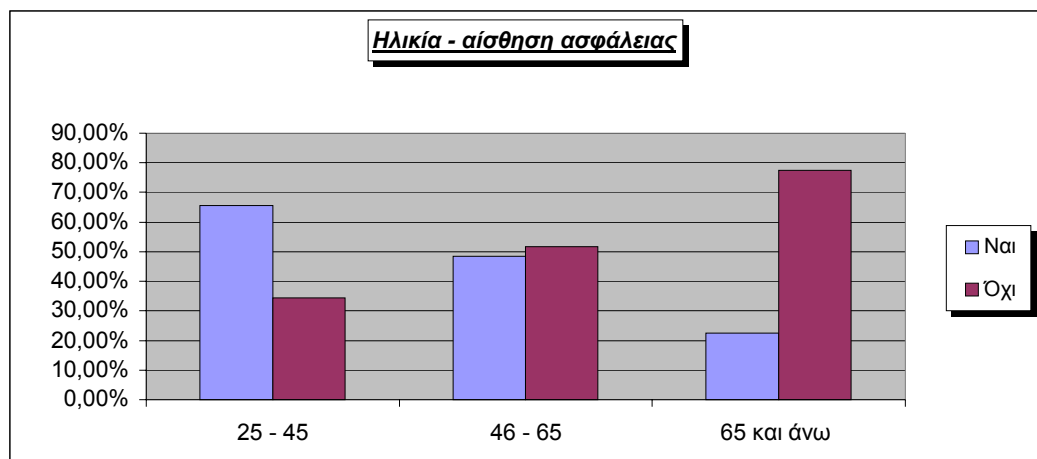
Test	Statistic	Df	P-Value
Chi-Square	13,225	2	0,001

Πίνακας διπλής εισόδου μεταβλητών «ηλικία» και «αίσθηση ασφάλειας στην περιοχή»

			Αίσθηση ασφάλειας		Σύνολο σειράς
			Ναι	Όχι	
Ηλικία	25 - 45	Αριθμός	19	10	29
		% γραμμής	65,5%	34,5%	100,0%
		% επί του συνόλου	19,0%	10,0%	29,0%
	45 - 65	Αριθμός	15	16	31
		% γραμμής	48,4%	51,6%	100,0%
		% επί του συνόλου	15,0%	16,0%	31,0%
	Άνω των 65	Αριθμός	9	31	40
		% γραμμής	22,5%	77,5%	100,0%
		% επί του συνόλου	9,0%	31,0%	40,0%
Σύνολο στήλης	Αριθμός	43	57	100	
	%	43,0%	57,0%	100,0%	
	% επί του συνόλου	43,0%	57,0%	100,0%	

Από τη στιγμή που η P-Value είναι ίση με 0,001 (συνεπώς μικρότερη του 0,01), απορρίπτεται η υπόθεση ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Από τις απαντήσεις που διασταυρώνονται μεταξύ της ηλικίας και της αίσθησης ασφάλειας στην περιοχή, φαίνεται ότι μεταξύ των ατόμων που είναι άνω των 65 το 77,5% δεν αισθάνεται ασφαλές. Αυτό εξηγείται αν λάβουμε υπόψη το γεγονός πως πολλά χωριά της περιοχής έχουν δύσκολη πρόσβαση στα κοντινά αστικά κέντρα, ιδίως κατά τους χειμερινούς μήνες, και ότι υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις σε ιατρικές υποδομές.

Διάγραμμα Β10

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «εισόδημα» και «αίσθηση ασφάλειας στην περιοχή».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «εισόδημα» και «αίσθηση ασφάλειας στην περιοχή» είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «εισόδημα» και «αίσθηση ασφάλειας στην περιοχή» είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

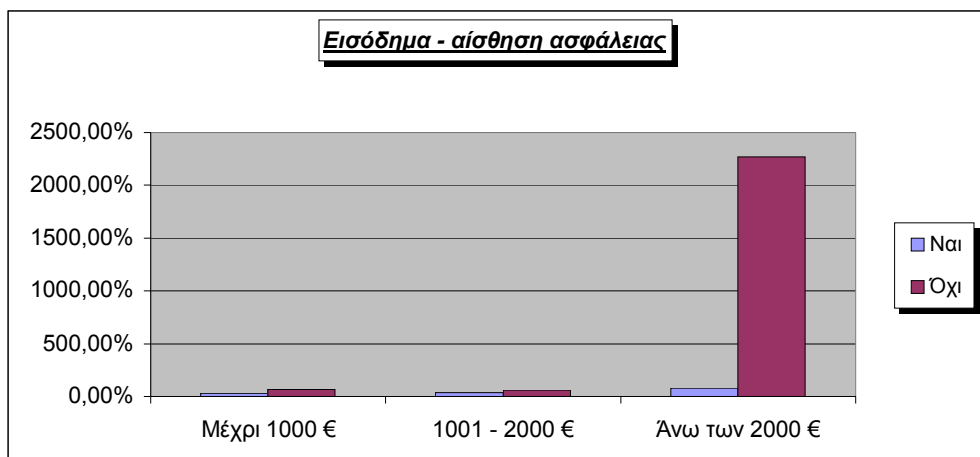
Test	Statistic	Df	P-Value
Chi-Square	13,964	2	0,001

Πίνακας διπλής εισόδου μεταβλητών «εισόδημα» και «αίσθηση ασφάλειας στην περιοχή»

			Αίσθηση ασφάλειας		Σύνολο σειράς
			Ναι	Όχι	
Εισόδημα	Μέχρι 1000€	Αριθμός	17	38	55
		% γραμμής	30,9%	69,1%	100,0%
		% επί του συνόλου	17,0%	38,0%	55,0%
	1000 – 2000 €	Αριθμός	9	14	23
		% γραμμής	39,1%	60,9%	100,0%
		% επί του συνόλου	9,0%	14,0%	23,0%
	Άνω των 2000€	Αριθμός	17	5	22
		% γραμμής	77,3%	22,7%	100,0%
		% επί του συνόλου	17,0%	5,0%	22,0%
Σύνολο στήλης		Αριθμός	43	57	100
		%	43,0%	57,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	43,0%	57,0%	100,0%

Από τη στιγμή που η P-Value είναι ίση με 0,001 (συνεπώς μικρότερη του 0,01), απορρίπτεται η υπόθεση ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Παρατηρούνται αυξημένα ποσοστά μεγαλύτερης αίσθησης ασφάλειας με την αύξηση του εισοδήματος. Έτσι, τα άτομα που έχουν εισόδημα μέχρι 1000€ νιώθουν ανασφάλεια στην περιοχή τους κατά ένα ποσοστό 69,1%, τα άτομα με εισόδημα 1000 μέχρι 2000 € σε ποσοστό 60,9%, ενώ τα άτομα με εισόδημα άνω των 2000€ αισθάνονται ανασφάλεια μόνο σε ποσοστό 22,7%. Αντίθετα, το 77,3% των τελευταίων αισθάνεται ασφάλεια στην περιοχή του. Βλέπουμε λοιπόν πως η γενικότερη αίσθηση ασφάλειας επηρεάζεται από την οικονομική κατάσταση.

Διάγραμμα Β11

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «έγκαιρη αντιμετώπιση περιστατικών υγείας» και «αίσθηση ασφάλειας στην περιοχή».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «έγκαιρη αντιμετώπιση περιστατικών υγείας» και «αίσθηση ασφάλειας στην περιοχή» είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «έγκαιρη αντιμετώπιση περιστατικών υγείας » και «αίσθηση ασφάλειας στην περιοχή» είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

Test	Statistic	Df	P-Value
Chi-Square	11,690	2	0,003

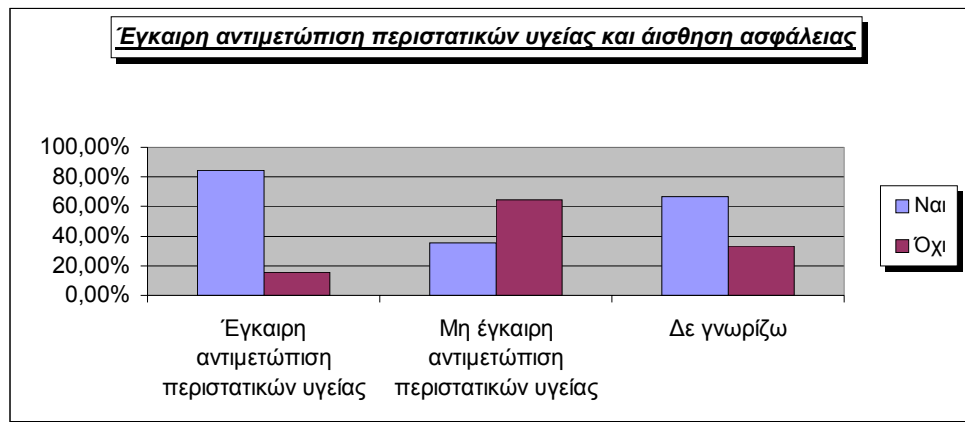
Πίνακας διπλής εισόδου μεταβλητών «έγκαιρη αντιμετώπιση περιστατικών υγείας» και «αίσθηση ασφάλειας στην περιοχή»

			Αίσθηση ασφάλειας		Σύνολο σειράς
			Ναι	Όχι	
Έγκαιρη αντιμετώπιση περιστατικών υγείας	Ναι	Αριθμός	11	2	13
		% γραμμής	84,6%	15,4%	100,0%
		% επί του συνόλου	11,0%	2,0%	13,0%
	Όχι	Αριθμός	30	54	84
		% γραμμής	35,7%	64,3%	100,0%
		% επί του συνόλου	30,0%	54,0%	84,0%
	Δε γνωρίζω	Αριθμός	2	1	3
		% γραμμής	66,7%	33,3%	100,0%
		% επί του συνόλου	2,0%	1,0%	3,0%
Σύνολο στήλης		Αριθμός	43	57	100
		%	43,0%	57,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	43,0%	57,0%	100,0%

Από τη στιγμή που η P-Value είναι ίση με 0,003 (συνεπώς μικρότερη του 0,05), απορρίπτεται η υπόθεση ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Από τα άτομα που εκτιμάνε ότι ένα περιστατικό υγείας μπορεί να αντιμετωπιστεί εγκαίρως στην περιοχή το 84,6% αισθάνεται και ασφάλεια και μόνο το 15,4% δεν αισθάνεται ασφαλές στην περιοχή. Αντίθετα, το μεγαλύτερο ποσοστό εκείνων που θεωρούν ότι δεν υπάρχει έγκαιρη ιατρική κάλυψη νιώθουν και ανασφάλεια στην περιοχή τους 64,3%.

Για να αισθάνεται λοιπόν ο κόσμος ασφάλεια είναι απαραίτητες οι οργανωμένες υποδομές ιατροφαρμακευτικής κάλυψης.

Διάγραμμα B12

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «ικανοποίηση από το οδικό δίκτυο» και «αίσθηση ασφάλειας στην περιοχή».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «ικανοποίηση από το οδικό δίκτυο» και «αίσθηση ασφάλειας στην περιοχή» είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «ικανοποίηση από το οδικό δίκτυο » και «αίσθηση ασφάλειας στην περιοχή» είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

Test	Statistic	Df	P-Value
Chi-Square	5,518	2	0,063

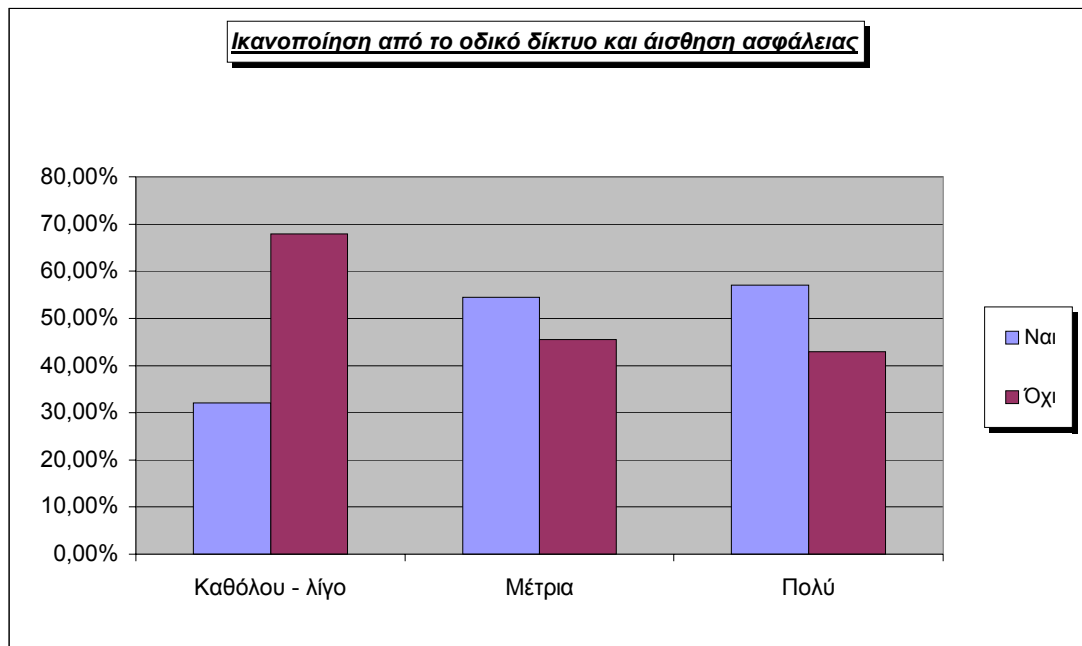
Πίνακας διπλής εισόδου μεταβλητών «ικανοποίηση από το οδικό δίκτυο» και «αίσθηση ασφάλειας στην περιοχή»

			Αίσθηση ασφάλειας		Σύνολο σειράς
			Ναι	Όχι	
Ικανοποίηση από το οδικό δίκτυο	Καθόλου-Λίγο	Αριθμός	17	36	53
		% γραμμής	32,1%	67,9%	100,0%
		% επί του συνόλου	17,0%	36,0%	53,0%
	Μέτρια	Αριθμός	18	15	33
		% γραμμής	54,5%	45,5%	100,0%
		% επί του συνόλου	18,0%	15,0%	33,0%
	Πολύ	Αριθμός	8	6	14
		% γραμμής	57,1%	42,9%	100,0%
		% επί του συνόλου	8,0%	6,0%	14,0%
Σύνολο στήλης		Αριθμός	43	57	100
		%	43,0%	57,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	43,0%	57,0%	100,0%

Από τη στιγμή που η P-Value είναι ίση με 0,003 (συνεπώς μικρότερη του 0,05), απορρίπτεται η υπόθεση ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Από τα άτομα που εκτιμάνε ότι το οδικό δίκτυο δεν είναι ικανοποιητικό μόνο το 32,1% αισθάνεται ασφάλεια ενώ το 67,9% όχι. Όσο αυξάνεται η ικανοποίηση από το οδικό δίκτυο, τόσο αυξάνεται και η αίσθηση ασφάλειας στην περιοχή.

Συνεπώς, ένα ολοκληρωμένο και επαρκές οδικό δίκτυο είναι απαραίτητο για τη συγκράτηση του πληθυσμού και τη δημιουργία του αισθήματος ασφάλειας σε αυτόν.

Διάγραμμα Β13

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «οικογενειακή κατάσταση» και «ασφάλεια».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «οικογενειακή κατάσταση» και «ασφάλεια» είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «οικογενειακή κατάσταση» και «ασφάλεια» είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

Test Statistic Df P-Value

Chi-Square 12,367 1 0,00

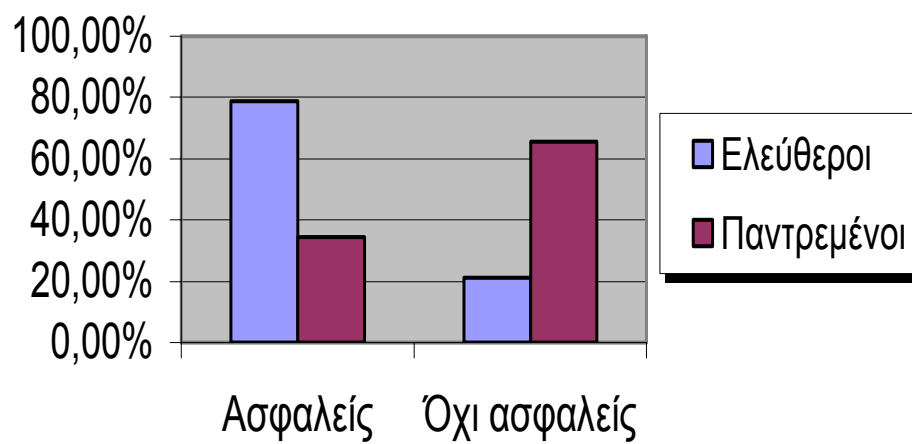
Πίνακας διπλής εισόδου μεταβλητών «οικογενειακή κατάσταση» και «ασφάλεια»

			Ασφάλεια .		Σύνολο σειράς
			Ναι	Όχι	
Οικογενειακή κατάσταση	Ανύπαντροι	Αριθμός	15	4	19
		% ανύπαντρων	78,9%	21,1%	100,0%
		% επί του συνόλου	15,0%	4,0%	19,0%
	Παντρεμένοι	Αριθμός	28	53	81
		% παντρεμένων	34,6%	65,4%	100,0%
		% επί του συνόλου	28,0%	53,0%	81,0%
	Σύνολο στήλης	Αριθμός	43	57	100
		%	43,0%	57,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	43,0%	57,0%	100,0%

Η P-Value είναι $0,00 < 0,01$ συνεπώς η υπόθεση ότι οι δύο μεταβλητές είναι ανεξάρτητες μπορεί να απορριφθεί σε επίπεδο 1%.

Από τον έλεγχο φαίνεται ότι το 43% των ερωτώμενων νιώθει ασφάλεια στην περιοχή ενώ το 57% όχι. Το γεγονός ότι μεταξύ των ελεύθερων ασφαλείς νιώθει το 78,9% ενώ μεταξύ των οικογενειάρχων μόνο το 34,6% δείχνει ότι οι ενήλικες με οικογένεια και υποχρεώσεις έχουν μεγαλύτερη ανασφάλεια στην περιοχή, λόγω απόστασης από τα αστικά κέντρα, απουσίας ιατρικής κάλυψης κ.λ.π. Το ίδιο ισχύει και για τους γηραιότερους- συνταξιούχους-.

Ασφάλεια και οικογενειακή κατάσταση

Πίνακας Β14

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «ικανοποιημένος από το οδικό δίκτυο» και «βελτίωση της ποιότητας ζωής στην περιοχή τα τελευταία χρόνια».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «ικανοποιημένος από το οδικό δίκτυο» και «βελτίωση της ποιότητας ζωής στην περιοχή τα τελευταία χρόνια» είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «ικανοποιημένος από το οδικό δίκτυο» και «βελτίωση της ποιότητας ζωής στην περιοχή τα τελευταία χρόνια» είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

Test	Statistic	Df	P-Value
Chi-Square	31,268	4	0,00

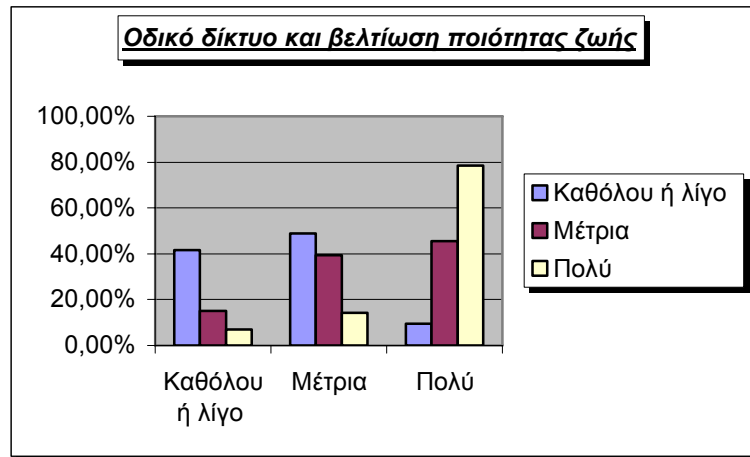
Πίνακας διπλής εισόδου μεταβλητών «ικανοποιημένος από το οδικό δίκτυο» και «βελτίωση της ποιότητας ζωής στην περιοχή τα τελευταία χρόνια»

			Βελτίωση της ποιότητας ζωής			Σύνολο σειράς
			Καθόλου ή λίγο	Μέτρια	Πολύ πάρα πολύ	
Ικανοποιημένος από το οδικό δίκτυο	Καθόλου λίγο	Αριθμός	22	26	5	53
		% γραμμής	41,5%	49,1%	9,4%	100,0%
		% επί του συνόλου	22,0%	26,0%	5,0%	53,0%
	Μέτρια	Αριθμός	5	13	15	33
		% γραμμής	15,2%	39,4%	45,5%	100,0%
		% μέτριου	5,0%	13,0%	15,0%	33,0%
	Πολύ Πάρα πολύ	Αριθμός	1	2	11	14
		% γραμμής	7,1%	14,3%	78,6%	100,0%
		% επί του συνόλου	1,0%	2,0%	11,0%	14,0%
	Σύνολο στήλης	Αριθμός	28	41	31	100
		% στήλης	28,0%	41,0%	31,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	28,0%	41,0%	31,0%	100,0%

Η P-Value είναι ίση με 0,00 (μικρότερη του 0,01). Συνεπώς η υπόθεση ότι οι δύο μεταβλητές είναι ανεξάρτητες μπορεί να απορριφθεί σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Από εκείνους οι οποίοι δεν είναι καθόλου ικανοποιημένοι από το οδικό δίκτυο, το 41,4 θεωρεί ότι η ποιότητα ζωής δεν έχει βελτιωθεί καθόλου ή έχει

βελτιωθεί λίγο και μόνο το 9,4% από αυτούς βλέπουν μεγάλη βελτίωση στην ποιότητα ζωής στην περιοχή. Όσο αυξάνεται ο βαθμός ικανοποίησης από το οδικό δίκτυο, τόσο αυξάνεται και η βελτίωση της ποιότητας ζωής αφού το 78,6% από εκείνους που θεωρούν ότι είναι πολύ ικανοποιημένοι από τους δρόμους, θεωρούν ότι έχει βελτιωθεί πολύ και η ποιότητα ζωής στις επιμέρους περιοχές τους.

Διάγραμμα B15

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «εισόδημα» και «βελτίωση της ποιότητας ζωής στην περιοχή τα τελευταία χρόνια».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «εισόδημα» και «βελτίωση της ποιότητας ζωής στην περιοχή μελέτης τα τελευταία χρόνια» είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «εισόδημα» και «αριθμός παιδιών στην οικογένεια» είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

Test	Statistic	Df	P-Value
Chi-Square	19,028	4	0,001

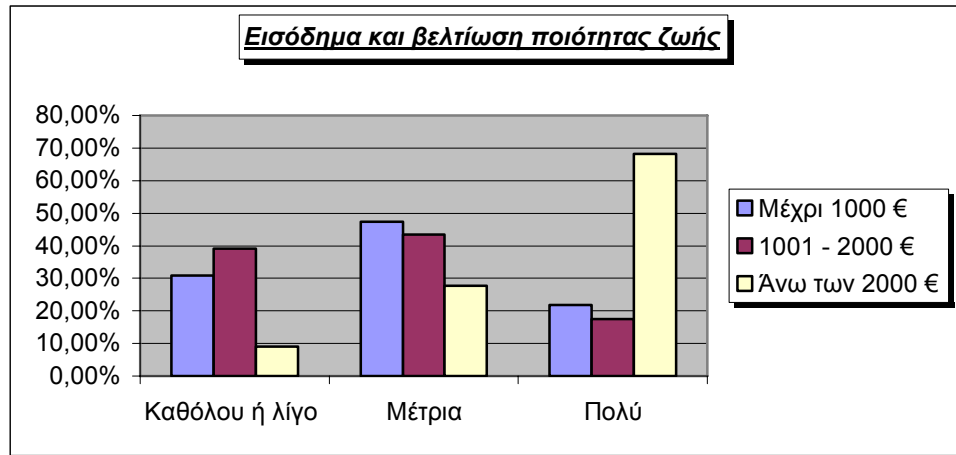
Πίνακας διπλής εισόδου μεταβλητών «εισόδημα» και «βελτίωση της ποιότητας ζωής στην περιοχή τα τελευταία χρόνια»

			Βελτίωση της ποιότητας ζωής			Σύνολο σειράς
			Καθόλου ή λίγο	Μέτρια	Πολύ-πάρα πολύ	
Εισόδημα	Μέχρι 1000€	Αριθμός	17	26	12	55
		% γραμμής	30,9%	47,3%	21,8%	100,0%
		% επί του συνόλου	17,0%	26,0%	12,0%	55,0%
	1000 – 2000 €	Αριθμός	9	10	4	23
		% γραμμής	39,1%	43,5%	17,4%	100,0%
		% μέτριου	9,0%	10,0%	4,0%	23,0%
	Άνω των 2000€	Αριθμός	2	5	15	22
		% γραμμής	9,1%	22,7%	68,2%	100,0%
		% επί του συνόλου	2,0%	5,0%	15,0%	22,0%
	Σύνολο στήλης	Αριθμός	28	41	31	100
		% στήλης	28,0%	41,0%	31,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	28,0%	41,0%	31,0%	100,0%

Η P-Value είναι ίση με 0,001 (συνεπώς μικρότερη του 0,01). Συνεπώς η υπόθεση ότι οι δύο μεταβλητές είναι ανεξάρτητες μπορεί να απορριφθεί σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Παρατηρεί κανείς ότι με την αύξηση του εισοδήματος παρουσιάζεται θετικότερη η προσέγγιση των κατοίκων ως προς την εξέλιξη ποιότητας ζωής στην περιοχή. Για παράδειγμα, μεταξύ των ατόμων που το εισόδημά τους δεν ξεπερνά τα 1000€, μόνο το 21,8% πιστεύει πως βελτιώθηκε πολύ το επίπεδο ζωής στην περιοχή

σε αντίθεση με τα άτομα που το εισόδημά τους ξεπερνά τα 2000€ και τα οποία σε ποσοστό 68,2% βλέπουν μεγάλη βελτίωση στην ποιότητα ζωής. Από τα διαγράμματα του τμήματος Α αλλά και από πολλές συσχετίσεις που προηγήθηκαν, γίνεται εμφανής η σημασία της οικονομικής στήριξης της περιοχής με τρόπους πάντα που σέβονται το περιβάλλον και τις ιδιαιτερότητές της.

Διάγραμμα Β16

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «άποψη για τη Β. Α.» και «αποτελεί μέσο ανάπτυξης της περιοχής ο αγροτουρισμός».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «άποψη για τη Β. Α.» και «αποτελεί μέσο ανάπτυξης της περιοχής ο αγροτουρισμός» είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «άποψη για τη Β. Α.» και «αποτελεί μέσο ανάπτυξης της περιοχής ο αγροτουρισμός» είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

Test	Statistic	Df	P-Value
Chi-Square	3,958	1	0,040

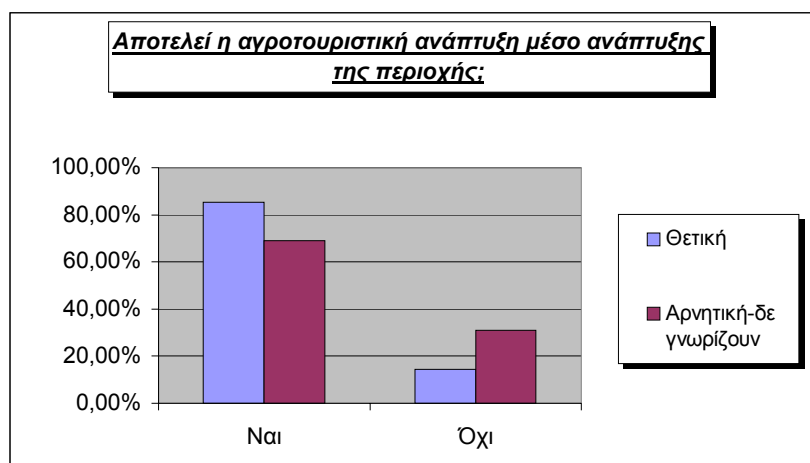
Πίνακας διπλής εισόδου μεταβλητών «άποψη για τη Β. Α.» και «αποτελεί μέσο ανάπτυξης της περιοχής ο αγροτουρισμός»

			Αποτελεί ο αγροτουρισμός μέσο ανάπτυξης;		Σύνολο σειράς
			Ναι	Όχι	
Άποψη για τη Β. Α.	Θετική	Αριθμός	47	8	55
		% γραμμής	85,5%	14,5%	100,0%
		% επί του συνόλου	47,0%	8,0%	55,0%
	Αρνητική-Δε γνωρίζουν	Αριθμός	31	14	45
		% γραμμής	68,9%	31,1%	100,0%
		% επί του συνόλου	31,0%	14,0%	45,0%
	Σύνολο στήλης	Αριθμός	78	22	100
		% στήλης	78,0%	22,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	78,0%	22,0%	100,0%

Η P-Value είναι $0,040 < 0,05$, συνεπώς απορρίπτουμε τη H_0 σε επίπεδο σημαντικότητας 5% και δεχόμαστε συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών.

Το 85% των ατόμων που έχουν θετική άποψη για τη Β. Α. εκτιμούν ότι ο αγροτουρισμός αποτελεί μέσο ανάπτυξης. Το ποσοστό που συνηγορεί υπέρ αυτής της άποψης μειώνεται όταν πρόκειται για τα άτομα που φέρονται αρνητικά ή δε γνωρίζουν καθόλου για τη Β. Α.

Άρα, η πλειοψηφία αυτών που είναι ενήμεροι για την έννοια της Β.Α. θεωρούν τον αγροτουρισμό μέσο για την ανάπτυξη της περιοχής τους.

Διάγραμμα Β17

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «άποψη για τη Β. Α.» και «αποτελούν μέσο ανάπτυξης της περιοχής οι επενδύσεις σε γεωργία – κτηνοτροφία;».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «άποψη για τη Β. Α.» και «αποτελούν μέσο ανάπτυξης της περιοχής οι επενδύσεις σε γεωργία - κτηνοτροφία;» είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «άποψη για τη Β. Α.» και «αποτελούν μέσο ανάπτυξης της περιοχής οι επενδύσεις σε γεωργία - κτηνοτροφία;» είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

Test	Statistic	Df	P-Value
Chi-Square	11,252	1	0,001

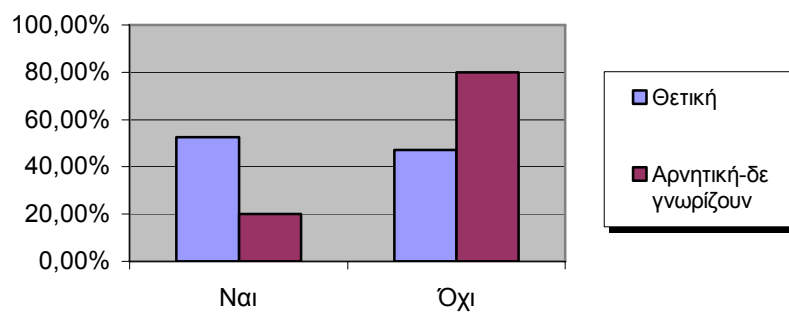
Πίνακας διπλής εισόδου μεταβλητών «άποψη για τη Β. Α.» και «αποτελούν μέσο ανάπτυξης της περιοχής οι επενδύσεις σε γεωργία – κτηνοτροφία;»

			Αποτελούν οι επενδύσεις στη γεωργία – κτηνοτροφία μέσο ανάπτυξης;		Σύνολο σειράς
			Ναι	Όχι	
Άποψη για τη Β. Α.	Θετική	Αριθμός	29	26	55
		% γραμμής	52,7%	47,3%	100,0%
		% επί του συνόλου	29,0%	26,0%	55,0%
	Αρνητική-Δε γνωρίζουν	Αριθμός	9	36	45
		% γραμμής	20,0%	80,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	9,0%	36,0%	45,0%
	Σύνολο στήλης	Αριθμός	38	62	100
		% στήλης	38,0%	62,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	38,0%	62,0%	100,0%

Η P-Value είναι $0,001 < 0,05$, συνεπώς απορρίπτουμε τη H_0 σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Σχεδόν το 50% (47,3%) των ατόμων που γνωρίζουν για τη Β. Α. και έχουν θετική γνώμη για αυτήν εκτιμούν ότι οι επενδύσεις στον τομέα της γεωργίας – κτηνοτροφίας θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη της περιοχής τους. Αντίθετα, το 80% από αυτούς που δε γνωρίζουν τη Β. Α. δε θεωρούν απαραίτητη την προώθηση της γεωργίας και της κτηνοτροφίας.

**Αποτελεί η γεωργία - κτηνοτροφία μέσο ανάπτυξης της
περιοχής:**

Διάγραμμα Β18

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «άποψη για τη Β. Α.» και «αποτελεί μέσο ανάπτυξης της περιοχής η ανάδειξη περιβαλλοντικών χώρων;».

Πίνακας διπλής εισόδου μεταβλητών «άποψη για τη Β. Α.» και «αποτελεί μέσο ανάπτυξης της περιοχής η ανάδειξη περιβαλλοντικών χώρων;»

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «άποψη για τη Β. Α.» και «αποτελεί μέσο ανάπτυξης της περιοχής η ανάδειξη περιβαλλοντικών χώρων;» είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «άποψη για τη Β. Α.» και «αποτελεί μέσο ανάπτυξης της περιοχής η ανάδειξη περιβαλλοντικών χώρων;» είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

Test	Statistic	Df	P-Value
Chi-Square	4,040	1	0,036

			Αποτελεί η ανάδειξη περιβαλλοντικών χώρων μέσο ανάπτυξης;		Σύνολο σειράς
			Ναι	Όχι	
Άποψη για τη Β. Α.	Θετική	Αριθμός	40	15	55
		% γραμμής	72,7%	27,3%	100,0%
		% επί του συνόλου	40,0%	15,0%	55,0%
	Αρνητική-Δε γνωρίζουν	Αριθμός	24	21	45
		% γραμμής	53,3%	46,7%	100,0%
		% επί του συνόλου	24,0%	21,0%	45,0%
	Σύνολο στήλης	Αριθμός	64	36	100
		% στήλης	64,0%	36,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	64,0%	36,0%	100,0%

Η P-Value είναι $0,036 < 0,05$ συνεπώς απορρίπτουμε τη H_0 σε επίπεδο σημαντικότητας 5 %.

Από τα άτομα τα οποία έχουν θετική άποψη για τη Β. Α. το 72,7% θεωρούν ότι η ανάδειξη περιβαλλοντικών χώρων είναι μέτρο ανάπτυξης της περιοχής. Μεταξύ αυτών που δε γνωρίζουν ή δε συμφωνούν το ποσοστό μειώνεται σε 53,3%.

Διάγραμμα Β19

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ή όχι συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «άποψη για τη Β. Α.» και «αποτελεί μέσο ανάπτυξης της περιοχής η εκπαίδευση και κατάρτιση δυναμικού;».

Μηδενική υπόθεση H_0 και εναλλακτική υπόθεση H_1

H_0 : οι μεταβλητές «άποψη για τη Β. Α.» και «αποτελεί μέσο ανάπτυξης της περιοχής η εκπαίδευση και κατάρτιση δυναμικού;» είναι ανεξάρτητες

H_1 : οι μεταβλητές «άποψη για τη Β. Α.» και «αποτελεί μέσο ανάπτυξης της περιοχής η εκπαίδευση και κατάρτιση δυναμικού;» είναι εξαρτημένες

Έλεγχος Ανεξαρτησίας

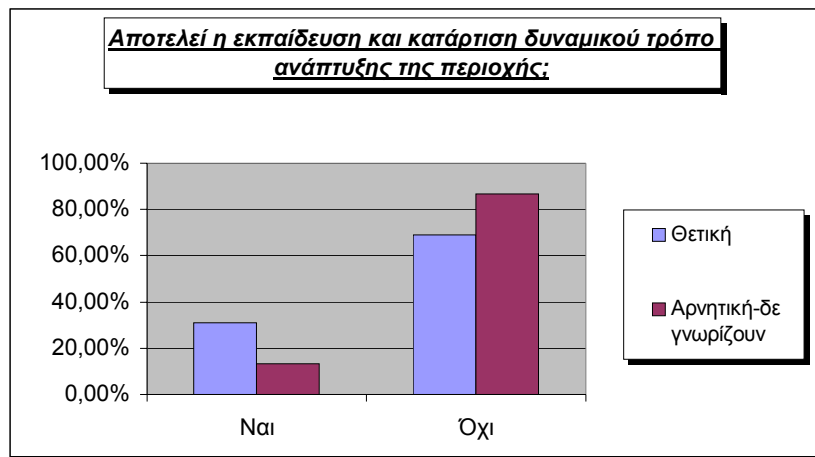
Test	Statistic	Df	P-Value
Chi-Square	4,317	1	0,031

Πίνακας διπλής εισόδου μεταβλητών «άποψη για τη Β. Α.» και «αποτελεί μέσο ανάπτυξης της περιοχής η εκπαίδευση και κατάρτιση δυναμικού;»

			Αποτελεί η εκπαίδευση και κατάρτιση δυναμικού μέσο ανάπτυξης;		Σύνολο σειράς
			Ναι	Όχι	
Άποψη για τη Β. Α.	Θετική	Αριθμός	17	38	55
		% γραμμής	30,9%	69,1%	100,0%
		% επί του συνόλου	17,0%	38,0%	55,0%
	Αρνητική-Δε γνωρίζουν	Αριθμός	6	39	45
		% γραμμής	13,3%	86,7%	100,0%
		% επί του συνόλου	6,0%	39,0%	45,0%
	Σύνολο στήλης	Αριθμός	23	77	100
		% στήλης	23,0%	77,0%	100,0%
		% επί του συνόλου	23,0%	77,0%	100,0%

Η P-Value είναι $0,031 < 0,05$ συνεπώς απορρίπτουμε τη H_0 σε επίπεδο σημαντικότητας 5 %.

Το 69,1% των ατόμων που έχουν θετική άποψη για τη Β. Α. εκτιμούν ότι η κατάρτιση δυναμικού δεν αποτελεί σημαντικό μέσο ανάπτυξης. Πιο αυξημένο είναι το ποσοστό της δεσμευμένης μεταβλητής 'αρνητική άποψη για τη Β.Α. ή δεν γνωρίζω', ως προς την κατάρτιση, το οποίο ανέρχεται σε 86,7%.πιθανότατα οι ερωτώμενοι να θεωρούν ότι υπάρχουν σημαντικότερες κινήσεις που πρέπει να γίνουν στην περιοχή τους, πριν από την κατάρτιση του δυναμικού

Διάγραμμα Β20

ΤΜΗΜΑ Γ : ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ

Χρησιμοποιήθηκε η ανάλυση της λογιστικής παλινδρόμησης προκειμένου να εκτιμηθεί η πιθανότητα εξάρτησης κάποιων παραγόντων (οι οποίοι εμφανίζονται ως οι εξαρτημένες μεταβλητές στα υποδείγματα) από κάποια χαρακτηριστικά που παρουσιάζει η μελετώμενη περιοχή.

Γενικά η εφαρμογή του υποδείγματος της ανάλυσης της λογιστικής παλινδρόμησης θεωρεί αναγκαίες λιγότερες προϋποθέσεις από αυτές που απαιτεί η διακριτική ανάλυση. Κατά την ανάλυση αυτή η εξαρτημένη μεταβλητή είναι διμερής και η εκτίμηση των παραμέτρων γίνεται με τη μέθοδο της μέγιστης πιθανοφάνειας, επιλέγονται δηλαδή οι πιο πιθανοφανείς τιμές των παραμέτρων, και όχι με τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων που ακολουθείται στην κλασσική γραμμική παλινδρόμηση (Σιάρδος, 2000).

Στην παρούσα ανάλυση η εκτίμηση της καλής προσαρμογής του υποδείγματος στηρίζεται στον έλεγχο Hosmer και Lemeshow. Σύμφωνα με το Σιάρδο, οι Hosmer και Lemeshow υποδεικνύουν τη χρησιμοποίηση του στατιστικού $\hat{C}$ για τη διαπίστωση της καλής προσαρμογής των δεδομένων. Το στατιστικό $\hat{C}$ θεωρείται ότι κατανέμεται με βάση την κατανομή του χ^2 του Pearson. Τιμή του χ^2 που αντιστοιχεί σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha > 0,05$ δηλώνει ότι το υπόδειγμα της λογιστικής παλινδρόμησης είναι καλά προσαρμοσμένο στα δεδομένα.

Για τις μερικές συσχετίσεις της εξαρτημένης μεταβλητής με κάθε ανεξάρτητη χρησιμοποιείται το R. Το R κυμαίνεται μεταξύ -1 και +1 και όπως θα υποστηριχθεί και παρακάτω, όταν η θετική τιμή του υποδηλώνει ότι με τη μεταβολή της ανεξάρτητης μεταβλητής αυξάνεται και η πιθανοφάνεια να συμβεί το ενδεχόμενο, ενώ η αρνητική υποδηλώνει το αντίθετο. Όσο μεγαλύτερες είναι οι τιμές του και πλησιάζουν τη μονάδα, τόσο μεγαλύτερη συμμετοχή έχει η ανεξάρτητη μεταβλητή στο υπόδειγμα. (Σιάρδος, 2000).

Στα υποδείγματα που ακολουθούν η επιλογή των μεταβλητών έγινε με την προς τα πίσω κατά στάδια απάλειψη μεταβλητών. Ξεκινάει δηλαδή με όλες τις μεταβλητές στο υπόδειγμα και ανάλογα με τη στατιστική τους σημαντικότητα βαθμιαία απομακρύνονται εκείνες που δεν έχουν συμμετοχή σε αυτό.

Επιχειρήθηκε ανάλυση λογιστικής παλινδρόμησης με εξαρτημένες μεταβλητές αφενός τη βιώσιμη ανάπτυξη (πιο συγκεκριμένα το αν γνωρίζουν οι ερωτώμενοι την έννοια) και αφετέρου το πρόγραμμα LEADER (αν οι ερωτώμενοι

έχουν ακούσει για αυτό), αλλά και στις δύο προσπάθειες η στατιστικά σημαντική μεταβλητή ήταν μόνο μια και δεν έδινε σημαντικά αποτελέσματα.

Τα υποδείγματα που παρουσιάζονται παρακάτω είναι αφορούν στις εξαρτημένες μεταβλητές:

1. Μειωμένες δυνατότητες απασχόλησης στην περιοχή
2. Απόσταση της περιοχής από τα αστικά κέντρα.

Και οι τρεις αυτές μεταβλητές είναι σημαντικές, καθώς συντελούν στη μείωση της ποιότητας ζωής στην περιοχή μελέτης.

Παλινδρόμηση ως προς την εξαρτημένη μεταβλητή «μειωμένες δυνατότητες απασχόλησης και επίδραση που έχουν στη μειωμένη ποιότητα ζωής της περιοχής μελέτης».

Για τον καθορισμό των παραγόντων που σχετίζονται με τις μειωμένες δυνατότητες απασχόλησης οι οποίες μειώνουν την ποιότητα ζωής στην περιοχή, χρησιμοποιήθηκε αρχικά ένα σύνολο μεταβλητών το οποίο σταδιακά περιορίστηκε στην αίσθηση ασφάλειας, στο μέλος σε όργανο λήψης απόφασης, στην κατοχή εκμετάλλευσης, στη διάθεση μετακίνησης από την περιοχή, στη μόνιμη κατοικία και στην απόσταση από τα αστικά κέντρα.

Συγκεκριμένα εκτιμήθηκε η εξής συνάρτηση :

$$\text{Employless} = \alpha_0 + \alpha_1 * \text{safety} + \alpha_2 * \text{member} + \alpha_3 * \text{farm} + \alpha_4 * \text{move} + \alpha_5 * \text{*inhabit} + \alpha_6 * \text{distancekentro} + \varepsilon_i$$

Όπου :

Employless : μεταβλητή η οποία αναφέρεται στο αν οι μειωμένες δυνατότητες απασχόλησης μειώνουν την ποιότητα ζωής στην περιοχή και λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος συμφωνεί και 2 όταν διαφωνεί.

Safety : μεταβλητή που σχετίζεται με το αν ο ερωτώμενος αισθάνεται ασφαλής στην περιοχή του και η οποία λαμβάνει τη τιμή 1 όταν οι ερωτώμενοι αισθάνονται ασφαλείς και 2 όταν δεν αισθάνονται.

Member : μεταβλητή η οποία σχετίζεται με το αν ο ερωτώμενος είναι μέλος κάποιου οργάνου λήψης αποφάσεων όπως δημοτικό συμβούλιο, τοπικό συμβούλιο ή επαγγελματική ένωση. Λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος είναι μέλος σε κάποιο όργανο λήψης αποφάσεων και 2 στην αντίθετη περίπτωση.

Farm : μεταβλητή που σχετίζεται με το αν ο ερωτώμενος έχει εκμετάλλευση. Λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος διαθέτει εκμετάλλευση και 2 στην αντίθετη περίπτωση.

Move : μεταβλητή που σχετίζεται με το αν ο ερωτώμενος σκέπτεται να φύγει από την περιοχή. Λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος επιθυμεί να εγκαταλείψει την περιοχή, 2 όταν επιθυμεί να παραμείνει εκεί και 3 σε περίπτωση που δε γνωρίζει.

Inhabit : μεταβλητή η οποία σχετίζεται με τη μόνιμη κατοικία των ερωτώμενων και λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος είναι μόνιμος κάτοικος της περιοχής, 2 όταν είναι προσωρινός και 3 όταν είναι εποχικός

Distancekentro : που αναφέρεται στο αν η απόσταση από τα αστικά κέντρα μειώνει την ποιότητα ζωής στην περιοχή και λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος εκτιμά ότι η απόσταση από τα αστικά κέντρα επιδρά στη μείωση ποιότητας ζωής στην περιοχή και 2 όταν έχει την αντίθετη άποψη.

ϵ_i : σφάλματα εκτίμησης παλινδρόμησης.

Ακολουθεί ο Πίνακας Γ1 που παρουσιάζει τα αποτελέσματα της λογιστικής παλινδρόμησης.

Πίνακας : Γ1

Μεταβλητές	Υπόδειγμα
Safety	-1,740*** (7,536)
Member	-1,453** (5,276)
Farm	-2,021** (8,745)
Move	-1,539*** (7,480)
Inhabit	1,193*** (9,537)
Distancekentro	-3,042*** (12,082)
Constant	12,775*** (19,634)

Στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η στατιστική Wald

*** : στατιστική σημαντικότητα 1%

** : στατιστική σημαντικότητα 5%

R2 (Nagelkerke) : 0,528

Homser and Lemeshow : 0,191

Η εκτιμώμενη συνάρτηση που προκύπτει είναι της μορφής :

$$\text{Employless} = 12,775 - 1,740 * \text{safety} - 1,453 * \text{member} - 2,021 * \text{farm} - \\ - 1,539 * \text{move} + 1,193 * \text{inhabit} - 3,042 * \text{distancekentro}$$

Η παραπάνω συνάρτηση συνδέει τις μειωμένες δυνατότητες απασχόλησης με τους παράγοντες που προαναφέραμε. Η εξαρτημένη μεταβλητή *safety* έχει αρνητικό πρόσημο που σημαίνει πως όσο αυξάνει η αίσθηση ασφάλειας (από κάθε άποψη και οικονομική), τόσο μειώνεται η πιθανότητα μειωμένων δυνατοτήτων απασχόλησης και κατά επέκταση μείωση της ποιότητας ζωής. Αντίστοιχα η αύξηση της μεταβλητής *member* μειώνει την πιθανότητα μειωμένων δυνατοτήτων απασχόλησης, γεγονός που εξηγείται με τη θετική επίδραση που έχει στην ανάπτυξη μιας περιοχής η συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στα κοινά και στα όργανα λήψης αποφάσεων. Κατά τον ίδιο τρόπο επιδρά και η μεταβλητή *farm* πιθανότατα γιατί ο περιορισμός στη γεωργική δραστηριότητα και μόνο δεν επιτρέπει την ευρύτερη ανάπτυξη και των άλλων τομέων με σκοπό τη δημιουργία και άλλων, νέων θέσεων και δραστηριοτήτων στην περιοχή.

Το αρνητικό πρόσημο της μεταβλητής *move* υποδηλώνει όσο απομακρύνεται ο πληθυσμός από την περιοχή, τόσο λιγότερες πιθανότητες ουσιαστικής βελτίωσης δυνατοτήτων απασχόλησης θα υπάρχουν. Αντίθετα, όσο αυξάνονται οι μόνιμοι παραγωγικοί κάτοικοι (*inhabit*), τόσο μεγαλώνει η πιθανότητα να δημιουργηθούν καλύτερες προϋποθέσεις στον τομέα της απασχόλησης.

Η τελευταία μεταβλητή που εντάσσεται στη συνάρτηση, *distancekentro*, φανερώνει με το αρνητικό της πρόσημο ότι όσο δυσκολότερη είναι η πρόσβαση σε αστικά κέντρα, τόσο δυσκολότερη είναι η βελτίωση των συνθηκών απασχόλησης, η δημιουργία νέων επιχειρήσεων και η αύξηση της οικονομικής κινητικότητας στην περιοχή.

Παλινδρόμηση ως προς την εξαρτημένη μεταβλητή «μη ικανοποιητικό επίπεδο υπηρεσιών και επίδραση που έχει στη μειωμένη ποιότητα ζωής της περιοχής μελέτης».

Για τον καθορισμό των παραγόντων που σχετίζονται με τις μη ικανοποιητικές υπηρεσίες οι οποίες μειώνουν την ποιότητα ζωής στην περιοχή, χρησιμοποιήθηκε αρχικά ένα σύνολο μεταβλητών το οποίο σταδιακά περιορίσθηκε στις εξής: αίσθηση ασφάλειας, μέλος σε όργανο λήψης απόφασης, κατοχή εκμετάλλευσης, διάθεση μετακίνησης από την περιοχή, μόνιμη κατοικία, απόσταση από τα αστικά κέντρα, ικανοποίηση από το οδικό δίκτυο, επίπεδο μόρφωσης, εισόδημα, ηλικία και ποιότητα ζωής.

Συγκεκριμένα εκτιμήθηκε η εξής συνάρτηση :

$$\begin{aligned} \text{Serviceless} = & \alpha_0 + \alpha_1 * \text{safety} + \alpha_2 * \text{member} + \alpha_3 * \text{farm} + \alpha_4 * \text{move} + \alpha_5 * \\ & * \text{inhabit} + \alpha_6 * \text{distancekentro} + \alpha_7 * \text{roadb} + \alpha_8 * \text{educationb} \\ & + \alpha_9 * \text{incomeb} + \alpha_{10} * \text{ageb} + \alpha_{11} * \text{lifqualityb} + \varepsilon_i \end{aligned}$$

Όπου :

Serviceless : μεταβλητή η οποία αναφέρεται στο αν οι μη ικανοποιητικές υπηρεσίες μειώνουν την ποιότητα ζωής στην περιοχή και λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος συμφωνεί και την τιμή 2 όταν διαφωνεί.

Safety : μεταβλητή που σχετίζεται με το αν ο ερωτώμενος αισθάνεται ασφαλής στην περιοχή του και η οποία λαμβάνει τη τιμή 1 όταν οι ερωτώμενοι αισθάνονται ασφαλείς και την τιμή 2 όταν δεν αισθάνονται.

Member : μεταβλητή η οποία σχετίζεται με το αν ο ερωτώμενος είναι μέλος κάποιου οργάνου λήψης αποφάσεων όπως δημοτικό συμβούλιο, τοπικό συμβούλιο ή επαγγελματική ένωση. Λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος είναι μέλος σε κάποιο όργανο λήψης αποφάσεων και την τιμή 2 στην αντίθετη περίπτωση.

Farm : μεταβλητή που σχετίζεται με το αν ο ερωτώμενος έχει εκμετάλλευση. Λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος διαθέτει εκμετάλλευση και την τιμή 2 στην αντίθετη περίπτωση.

Move : μεταβλητή που σχετίζεται με το αν ο ερωτώμενος σκέπτεται να φύγει από την περιοχή. Λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος επιθυμεί να εγκαταλείψει την περιοχή, την τιμή 2 όταν επιθυμεί να παραμείνει εκεί και την τιμή 3 σε περίπτωση που δε γνωρίζει.

Inhabit : μεταβλητή η οποία σχετίζεται με τη μόνιμη κατοικία των ερωτώμενων και λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος είναι μόνιμος κάτοικος της περιοχής, την τιμή 2 όταν είναι προσωρινός και την τιμή 3 όταν είναι εποχικός

Distancekentro : που αναφέρεται στο αν η απόσταση από τα αστικά κέντρα μειώνει την ποιότητα ζωής στην περιοχή και λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος εκτιμά ότι η απόσταση από τα αστικά κέντρα επιδρά στη μείωση ποιότητας ζωής στην περιοχή και την τιμή 2 όταν έχει την αντίθετη άποψη.

Roadb : μεταβλητή που αναφέρεται στην ικανοποίηση από το οδικό δίκτυο και τη σύνδεση της περιοχής με τα αστικά κέντρα. Λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος δηλώνει λίγο ή καθόλου ικανοποιημένος, την τιμή 2 όταν είναι μέτρια και την τιμή 3 όταν είναι από πολύ έως πάρα πολύ ικανοποιημένος.

Educationb : μεταβλητή που σχετίζεται με το μορφωτικό επίπεδο και λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει λάβει εκπαίδευση μέχρι δημοτικό και 2 όταν έχει τελειώσει γυμνάσιο – λύκειο – ανώτερες σπουδές.

Incomeb : μεταβλητή που σχετίζεται με το εισόδημα του ερωτώμενου και λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος διαθέτει εισόδημα 0 - 1000€, την τιμή 2 όταν το εισόδημά του είναι 1001 - 2000€ και την τιμή 3 για άνω των 2000€.

Ageb : μεταβλητή που αναφέρεται στην ηλικία και λαμβάνει τις τιμές 1 για ηλικία 25 – 45 ετών, 2 για ηλικία 46 – 65 ετών και 3 για ηλικία 65 ετών και άνω.

Lifequalityb : μεταβλητή που σχετίζεται με τη βελτίωση ποιότητας ζωής τα τελευταία χρόνια στην περιοχή. Λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος πιστεύει πως η ποιότητα ζωής δεν έχει βελτιωθεί καθόλου, την τιμή 2 όταν πιστεύει πως έχει βελτιωθεί μέτρια και την τιμή 3 όταν εκτιμά πως έχει βελτιωθεί πολύ.

ϵ_i : σφάλματα εκτίμησης παλινδρόμησης.

Ακολουθεί ο Πίνακας Γ2 που παρουσιάζει τα αποτελέσματα της λογιστικής παλινδρόμησης.

Πίνακας : Γ2

Μεταβλητές	Υπόδειγμα
Safety	-3,296*** (9,264)
Member	-2,318*** (6,770)
Farm	-2,507** (6,192)
Move	-2,507*** (9,935)
Inhabit	1,561*** (9,295)
Distancekentro	-5,003*** (15,082)
Roadb	1,411** (4,563)
Educationb	2,252** (2,932)
Incomeb	0,899** (3,512)
Ageb	1,360** (4,143)
Lifequalityb	-1,229** (4,560)
Constant	12,210*** (11,155)

Στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η στατιστική Wald

*** : στατιστική σημαντικότητα 1%

** : στατιστική σημαντικότητα 5%

R2 (Nagelkerke) : 0,636

Homser and Lemeshow : 0,756

Η εκτιμώμενη συνάρτηση που προκύπτει είναι της μορφής :

$$\text{Serviceless} = 14,210+ - 3,296 * \text{safety} - 2,318 * \text{member} - 2,507 * \text{farm} - 2,401 * \text{move} + 1,561 * \text{inhabit} - 5,003 * \text{distancekentro} + 1,411 * \text{roadb} + 2,252 * \text{educationb} + 0,899 * \text{incomeb} + 1,360 * \text{ageb} - 1,229 * \text{lifequalityb}$$

Η παραπάνω συνάρτηση συνδέει τις μη ικανοποιητικές υπηρεσίες, οι οποίες μειώνουν την ποιότητα ζωής στην περιοχή, με τους παράγοντες που προαναφέραμε. Η εξαρτημένη μεταβλητή *safety* έχει αρνητικό πρόσημο που σημαίνει πως όσο αυξάνει η αίσθηση ασφάλειας (από κάθε άποψη και οικονομική), τόσο μειώνεται η πιθανότητα μη ικανοποιητικών υπηρεσιών στην περιοχή. Αντίστοιχα η αύξηση της μεταβλητής *member*, που σχετίζεται με τη συμμετοχή των κατοίκων στα όργανα λήψης απόφασης, μειώνει την πιθανότητα μη ικανοποιητικών υπηρεσιών, γεγονός που εξηγείται με τη θετική επίδραση που έχει στην ανάπτυξη μιας περιοχής η συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στα κοινά.

Κατά τον ίδιο τρόπο επιδρά και η μεταβλητή *farm* πιθανότατα γιατί ο περιορισμός στη γεωργική δραστηριότητα και μόνο δεν επιτρέπει την ευρύτερη ανάπτυξη και των άλλων τομέων

Το αρνητικό πρόσημο της μεταβλητής *move* υποδηλώνει όσο απομακρύνεται ο πληθυσμός από την περιοχή, τόσο λιγότερες πιθανότητες ουσιαστικής βελτίωσης των υπηρεσιών θα υπάρχουν. Αντίθετα, όσο αυξάνονται οι μόνιμοι παραγωγικοί κάτοικοι (*inhabit*), τόσο μεγαλώνει η πιθανότητα να δημιουργηθούν καλύτερες προϋποθέσεις στον τομέα των υπηρεσιών.

Η μεταβλητή *distancekentro*, φανερώνει με το αρνητικό της πρόσημο ότι όσο δυσκολότερη είναι η πρόσβαση σε αστικά κέντρα, τόσο δυσκολότερη είναι η οργάνωση των υπηρεσιών δημόσιου και ιδιωτικού τομέα

Η *roadb* που δείχνει το επίπεδο ικανοποίησης από το οδικό δίκτυο, με το θετικό της πρόσημο φανερώνει πως ένα ικανοποιητικό οδικό δίκτυο συνεισφέρει στην αύξηση των πιθανοτήτων βελτίωσης των υπηρεσιών. Παρόμοια είναι και η εξήγηση της *educationb*, η οποία δείχνει πως όσο αυξάνεται το μορφωτικό επίπεδο σε μια περιοχή, αυξάνουν και οι πιθανότητες βελτίωσης των υπηρεσιών εκεί.

Τέλος, η αύξηση του εισοδήματος των κατοίκων, απαιτείται αλλά και συντελεί στην πιθανή βελτίωση των υπηρεσιών στην περιοχή.

Παλινδρόμηση ως προς την εξαρτημένη μεταβλητή «αν έχει βελτιωθεί η ποιότητα ζωής τα τελευταία δέκα χρόνια στο δήμο σας».

Για τον καθορισμό των παραγόντων που σχετίζονται με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τα τελευταία χρόνια στην περιοχή, χρησιμοποιήθηκε αρχικά ένα σύνολο μεταβλητών το οποίο σταδιακά περιορίστηκε στις παρακάτω : φύλο, διάθεση μετακίνησης από την περιοχή, εισόδημα, ικανοποίηση από το οδικό δίκτυο και υλική ευημερία. Περιέργως (και όπως προέκυψε από την παλινδρόμηση) οι μεταβλητές : αίσθηση ασφάλειας, απασχόληση, υπηρεσίες και εκπαίδευση δε συμπεριλαμβάνονται στο υπόδειγμα.

Συγκεκριμένα εκτιμήθηκε η εξής συνάρτηση :

$$Poioititazwis = \alpha_0 + \alpha_1 * sex + \alpha_2 * move + \alpha_3 * income + \alpha_4 * roads + \alpha_5 * hylicwelfare + \varepsilon_i$$

Όπου :

Poioititazwis : μεταβλητή η οποία αναφέρεται στο αν έχει βελτιωθεί η ποιότητα ζωής στην περιοχή τα δέκα τελευταία χρόνια και λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος θεωρεί ότι δεν υπάρχει ουσιαστικά βελτίωση και 2 όταν εκτιμά ότι υπάρχει.

Sex : μεταβλητή που σχετίζεται με το φύλο του ερωτώμενου και παίρνει την τιμή 1 αν είναι άνδρας και 2 αν είναι γυναίκα.

Move : μεταβλητή που σχετίζεται με το αν ο ερωτώμενος σκέπτεται να φύγει από την περιοχή. Λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος επιθυμεί να εγκαταλείψει την περιοχή, 2 όταν επιθυμεί να παραμείνει εκεί και 3 σε περίπτωση που δε γνωρίζει..

Income : μεταβλητή που σχετίζεται με το εισόδημα του ερωτώμενου και λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος διαθέτει εισόδημα 0 - 500€, την τιμή 2 όταν το εισόδημά του είναι 501 - 1000€, την τιμή 3 για εισόδημα 1001 - 1500€, την τιμή 4 για εισόδημα 1501 - 2000€ και την τιμή 5 για εισόδημα άνω των 2000€.

Roads : μεταβλητή η οποία σχετίζεται με το αν ο ερωτώμενος είναι ικανοποιημένος από το οδικό δίκτυο και λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος δεν είναι καθόλου ικανοποιημένος, την τιμή 2 όταν είναι λίγο, την τιμή 3 όταν είναι μέτρια ευχαριστημένος και τις τιμές 4 και 5 όταν είναι πολύ και πάρα πολύ ικανοποιημένος αντίστοιχα.

Hylicwelfare : μεταβλητή που αναφέρεται στο αν εκδηλώνεται η βελτίωση ποιότητας ζωής μέσω της υλικής ευημερίας στην περιοχή. Λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος πιστεύει πως αυξήθηκε η υλική ευημερία, την τιμή 2 όταν είναι της

αντίθετης άποψης και την τιμή 5 όταν πιστεύει ότι γενικά δεν έχει βελτιωθεί καθόλου η ποιότητα ζωής στην περιοχή.

ε_i :σφάλματα εκτίμησης παλινδρόμησης.

Ακολουθεί ο Πίνακας Γ3 που παρουσιάζει τα αποτελέσματα της λογιστικής παλινδρόμησης.

Πίνακας : Γ3

Μεταβλητές	Υπόδειγμα
Sex	2,018*** (6,792)
Move	-1,209** (4,370)
Income	-0,596** (4,256)
Roads	0,971*** (7,740)
Hylicwelfare	-1,907** (4,196)
Constant	-0,306 (0,25)

Στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η στατιστική Wald

*** : στατιστική σημαντικότητα 1%

** : στατιστική σημαντικότητα 5%

R2 (Nagelkerke) : 0,404

Homser and Lemeshow : 0,032

Η εκτιμώμενη συνάρτηση που προκύπτει είναι της μορφής :

$$\text{Poioititazwis} = -0,306 + 2,018 * \text{sex} - 1,209 * \text{move} + 0,596 * \text{income} + 0,971 * \text{roads} - 1,907 * \text{hylicwelfare}$$

Η παραπάνω συνάρτηση συνδέει τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τα τελευταία χρόνια στην περιοχή με τους παράγοντες που αναφέρθηκαν παραπάνω. Η εξαρτημένη μεταβλητή move έχει αρνητικό πρόσημο που σημαίνει πως όσο

αυξάνεται η απομάκρυνση του τοπικού δυναμικού από την περιοχή, τόσο μειώνεται η πιθανότητα βελτίωσης της ποιότητας ζωής εκεί.

Αντίστοιχα το θετικό πρόσημο του συντελεστή της μεταβλητής income, δηλώνει πως αύξηση του εισοδήματος των κατοίκων μιας περιοχής, αυξάνει την πιθανότητα βελτίωσης της ποιότητας ζωής.

Κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο λειτουργεί και η μεταβλητή roads. Όσο αυξάνεται η ικανοποίηση από το οδικό δίκτυο, τόσο αυξάνουν και οι πιθανότητες βελτίωσης του επιπέδου ζωής εκεί.

Τέλος η μεταβλητή hyliewelfare δηλώνει με το αρνητικό της πρόσημο πως το ότι δεν έχει υπάρξει άνοδος σε υλική ευημερία στην περιοχή, μειώνει την πιθανότητα βελτίωσης της ποιότητας ζωής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οι νέες συνθήκες που επικρατούν παγκοσμίως σε οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο, ωθούν προς την κατεύθυνση μιας ολοκληρωμένης και βιώσιμης ανάπτυξης. Το ίδιο ισχύει και για την ύπαιθρο, όπου πλέον η ανάπτυξη της έχει ξεπεράσει τα όρια της απλής αναδιάρθρωσης του πρωτογενούς τομέα και αποβλέπει στην εφαρμογή προγραμμάτων οριζόντιας, ενδογενούς, αειφόρου ανάπτυξης.

Στην παρούσα μελέτη επιχειρήθηκε να δοθεί το προφίλ μιας ορεινής περιοχής της ελληνικής περιφέρειας, της Ορεινής Ναυπακτίας, να επισημανθούν οι δυνατότητες και οι ιδιαιτερότητές της και να διαπιστωθούν τα προβλήματά της.

Η επαφή και η γνωριμία με την περιοχή δίνει τη δυνατότητα στο μελετητή να καταλάβει ότι πρόκειται για έναν πανέμορφο τόπο. Δάση και βοσκοτόπια μεγάλης αισθητικής, οικολογικής και οικονομικής σημασίας, ποτάμια και νερά κρυστάλλινα και ζωογόνα, χωριά σκαλωμένα πάνω σε απότομες πλαγιές μέσα στα έλατα και στα πλατάνια και άνθρωποι δεμένοι με τον τόπο και την ιστορία του.

Ο χρόνος που πέρασε από εκεί υπήρξε αφενός σκληρός και άδικος και αφετέρου προστατευτικός με την περιοχή. Η δημογραφική κατάρρευση και η οικονομική στασιμότητα των προηγούμενων δεκαετιών μπορεί να οδήγησε στην ερήμωση και στην αναστολή κάθε οικονομικής προόδου, εμπόδισε όμως την οικολογική καταστροφή που έλαβε χώρα αυτά τα χρόνια σε πολλές άλλες περιοχές, λόγω ανεξέλεγκτης οικονομικής, βιομηχανικής και τουριστικής ανάπτυξης.

Από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης που προηγήθηκε είναι εμφανές ότι η περιοχή μελέτης ενέχει τις προοπτικές και τη δυναμική για τη θεμελίωση και τη στήριξη μιας ενδογενούς ολοκληρωμένης ανάπτυξης. Η ανάπτυξη αυτή προϋποθέτει την εμπεριστατωμένη σχεδίαση και την ορθολογική οργάνωση πολιτικών προσαρμοσμένων στις τοπικές ανάγκες και δυνατότητες.

Η περιοχή από άποψη φυσικών πόρων, φυσικού κάλους και περιβαλλοντικού επιπέδου μπορεί να χαρακτηριστεί ως παρθένα και πλούσια. Ιδιαίτερη είναι η σημασία της εν λόγω περιοχής και από υδρολογικής απόψεως, καθώς στο σύνολό της αποτελεί λεκάνη απορροής του Εύηνου και του Μόρνου, των βασικών πηγών ύδρευσης του λεκανοπεδίου Αττικής. Η μικρή επίδραση της ανθρώπινης

δραστηριότητας, μπορεί να είχε ως αποτέλεσμα την οικονομική στασιμότητα, συντέλεσε όμως στη διατήρηση της εν λόγω περιοχής σε υψηλά επίπεδα φυσικής και περιβαλλοντικής αξίας, γεγονός που της προσφέρει καλές προοπτικές αγροτουριστικής και γενικότερα ολοκληρωμένης ανάπτυξης.

Γεγονός αδιαμφισβήτητο, το οποίο επιβεβαιώνεται και από την ανάλυση της επιτόπιας έρευνας, αποτελεί η δημογραφική κατάρρευση, ο μεγάλος μέσος όρος ηλικίας στην περιοχή και η απουσία δομών υποστήριξης και οργάνωσης του παραγωγικού δυναμικού. Η επιτόπια έρευνα δείχνει ποσοστό μεγαλύτερο του 50% να είναι ηλικίας άνω των 55 ετών. Επίσης, από την έρευνα διαφαίνεται καθαρά το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και η διάθεση των κατοίκων να εγκαταλείψουν την περιοχή. Όλα τα παραπάνω, συντέλεσαν στην επιδείνωση της κατάστασης με την παγίωση ενός καθεστώτος ανασφάλειας και αναποφασιστικότητας ως προς την εκδήλωση επενδυτικού ενδιαφέροντος και στην απομάκρυνση των νέων από την ενασχόληση με δραστηριότητες που αντανακλούν την οικονομική παράδοση και ουσιαστικά ανταποκρίνονται στις δυνατότητες της περιοχής.

Η στασιμότητα και η σταδιακή απαξίωση των οικονομικών δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα αποδίδεται κατά κύριο λόγο στη μονομερή, ανελαστική εκμετάλλευση των τοπικών πόρων για την παραγωγή προϊόντων που δεν χαρακτηρίζονται από την πρέπουσα ανταγωνιστική ταυτότητα, ώστε να προβάλουν τις όποιες ιδιαιτερότητες της περιοχής, διεκδικώντας μερίδιο σε μια αγορά με σαφείς τάσεις προσανατολισμού σε προϊόντα ποιότητας. Η βασική αδυναμία εντοπίζεται στο μικρό μέγεθος και πολυτεμαχισμό των εκμεταλλεύσεων, χαρακτηριστικό που αποτελεί από μόνο του τροχοπέδη για τη μείωση του κόστους παραγωγής και κατά συνέπεια τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων. Παράλληλα, η γεωργική παραγωγή δεν παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία ως προς τα καλλιεργούμενα είδη με το κύριο μέρος να αφορά την παραγωγή ζωοτροφών για την κάλυψη των αναγκών της έντονης κτηνοτροφικής δραστηριότητας όπως αυτή καταγράφηκε στην περιοχή. Το υπόλοιπο των γεωργικών προϊόντων απορροφάται για ιδιοκατανάλωση, ενώ το μέρος που κατευθύνεται στην αγορά είναι αμελητέο. Παρόλο που η ενασχόληση με την κτηνοτροφία αποτελεί τη σημαντικότερη παραγωγική δραστηριότητα, χαρακτηρίζεται από χαμηλό επίπεδο τεχνικών γνώσεων, υποβαθμισμένη υποδομή των σταυλικών εγκαταστάσεων και μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων.

Οι ελάχιστες οικονομικές δραστηριότητες στα πλαίσια του δευτερογενή τομέα αποτελούν ένα μικρό δείγμα του εγγενούς δυναμικού με κύριο χαρακτηριστικό την εφαρμογή απαξιωμένων τεχνικών παραγωγής για την κάλυψη κυρίως τοπικών αναγκών. Η συρρίκνωση των συγκεκριμένων κλάδων κλιμακώθηκε βάσει σημαντικών ελλείψεων στις υποδομές για τη στήριξη και προσέλκυση επενδυτικών πρωτοβουλιών σε συνδυασμό με την αδυναμία πρόσβασης στους διαύλους χρηματοδότησης των μικρών επιχειρήσεων της περιοχής και την απουσία δομών τεχνικής υποστήριξης.

Η επισκόπηση των υποδομών κατέγραψε τις ανάγκες που αντιμετωπίζει η περιοχή μελέτης αναδεικνύοντας πρώτη στη σειρά προτεραιότητας την ανάγκη για επέκταση και βελτίωση του οδικού δικτύου. Σοβαρές ελλείψεις επισημαίνονται και σε υποδομές εκπαίδευσης και ιατροφαρμακευτικής κάλυψης. Αδιαμφισβήτητη είναι η ανάγκη βελτίωσης του υπάρχοντος δικτύου ύδρευσης και άρδευσης και η κατασκευή και λειτουργία αποχετευτικού δικτύου (αφού στις περισσότερες περιπτώσεις οι οικισμοί εξυπηρετούνται μόνο από αποχετευτικούς βόθρους, με ότι συνέπεια μπορεί να έχει αυτό για τον υπόγειο υδροφόρο ορίζοντα).

Οι προοπτικές που εμφανίζει η περιοχή για την ανάπτυξη του τομέα υπηρεσιών και ειδικότερα την τουριστική αξιοποίηση, καταδεικνύονται από το ιδιαίτερο φυσικό κάλλος σε συνδυασμό με την πλούσια πολιτισμική παράδοση που εμφανίζει η περιοχή. Η εφαρμογή του LEADER στην περιοχή είχε αρκετή απήχηση και έγινε αποδεκτό με θετικό τρόπο από τους κατοίκους. Η πλειοψηφία τους εκτιμά ότι το πρόγραμμα έχει οφέλη για την περιοχή και επιθυμεί να συμμετέχει σε παρόμοια πρωτοβουλία. Προγράμματα τα οποία ενδυναμώνουν τον κοινωνικό ιστό και το οικονομικό επίπεδο και συντελούν στη συμμετοχή και στη λήψη πρωτοβουλίας των τοπικών παραγόντων της περιοχής μελέτης κρίνονται αναγκαία.

Ολοκληρώνοντας τη μελέτη ανάπτυξης της Ορεινής Ναυπακτίας κρίνεται απαραίτητο να γίνουν κάποιες γενικότερες προτάσεις για την πορεία ανάπτυξης της περιοχής, σύμφωνα με τα δεδομένα που προκύπτουν από την έρευνα.

Οι δυνατότητες ανάπτυξης της περιοχής είναι σημαντικές, αλλά απαιτούν δραστηριοποίηση σε πολλές κατευθύνσεις.

Έτσι, ξεκινώντας κανείς από τις υποδομές πρέπει να αναφερθεί στην ανάγκη βελτίωσης των τεχνικών υποδομών που αφορούν στην οδοποιία, στην ύδρευση, στην άρδευση, στην αποχέτευση και στη διαχείριση απορριμμάτων.

Επίσης, η ενίσχυση και η δημιουργία εκπαιδευτικών και ιατροφαρμακευτικών υποδομών θα συνεισφέρει στη ύπαρξη επαρκών και ασφαλών συνθηκών διαβίωσης στην περιοχή.

Απαραίτητη κρίνεται και η ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα, καθώς και η υποστήριξη του τομέα μεταποίησης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων μέσω :

- Ένταξης των αγροτών και κτηνοτρόφων σε επιδοτούμενα ευρωπαϊκά προγράμματα βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας
- Δημιουργίας συνεταιρισμών και νέων επενδύσεων στον τομέα της μεταποίησης
- Παραγωγής αγροτικών προϊόντων με ονομασία προέλευσης (Π.Ο.Π.) και γεωγραφικές ενδείξεις (Π.Γ.Ε.).

Στον τομέα του τουρισμού, ο οποίος παίζει πρωταρχικό ρόλο στην περιοχή, προτείνεται :

- Η επέκταση τουριστικών υποδομών μέσω :
 - Δημιουργίας ξενώνων επιδοτούμενων από ευρωπαϊκά προγράμματα
 - Αναπαλαίωση παραδοσιακών ξενώνων και μετατροπή τους σε αγροτουριστικά καταλύματα
 - Αναπαλαίωση και δημιουργία νέων χώρων εστίασης (ταβέρνες, καφενεία)
- Η ανάπτυξη ορεινού τουρισμού μέσω ήπιας εκμετάλλευσης των δασών, του Εύηνου και του περιβάλλοντος χώρου :
 - Αξιοποίηση, ανάδειξη και διάνομιξη μονοπατιών
 - Αξιοποίηση και ανάδειξη στοιχείων ανθρώπινης δραστηριότητας (νερόμυλοι, βρύσες κ.λ.π.)
 - Δημιουργία αθλητικών εγκαταστάσεων (π.χ. Εύηνος)

- Η προβολή και η προώθηση της περιοχής και των δραστηριοτήτων της

Στον τομέα της αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού κρίνεται απαραίτητη:

- Η ενημέρωση του τοπικού δυναμικού, ιδιαίτερα των νέων, με σκοπό την ένταξή τους σε επιδοτούμενα προγράμματα στον τομέα της μεταποίησης και του τουρισμού
- Η επαγγελματική κατάρτιση με στόχο την αναβάθμιση και την εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής

- Η ύπαρξη κινήτρων σε νέους αγρότες και επενδυτές
- Η συμμετοχή των τοπικών φορέων στη λήψη αποφάσεων και στην εφαρμογή προγραμμάτων

Απαραίτητη προϋπόθεση σε όλη την αναπτυξιακή διαδικασία της περιοχής είναι και πρέπει να είναι η προστασία του περιβάλλοντος, συνεπώς κάθε παρέμβαση απαιτεί μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Μέτρα για τη σωστή διαχείριση δασών και βοσκοτόπων, για την προστασία των δασών από τις πυρκαγιές καθώς και για τη διατήρηση της καθαριότητας πρέπει να ληφθούν από τους αρμόδιους φορείς.

Τέλος, κυρίαρχος είναι ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης (δήμοι και νομαρχία), η οποία σε συνεργασία με το τοπικό δυναμικό έχει τη δυνατότητα κατάρτισης και εφαρμογής σχεδίων ανάπτυξης της περιοχής και ένταξής τους στον κρατικό προϋπολογισμό.

Οι προτάσεις που προηγήθηκαν παρουσιάζουν τις ανάγκες της Ορεινής Ναυπακτίας σε έμψυχο και άψυχο δυναμικό. Σκοπός είναι η αποκατάσταση της οικονομικής και κοινωνικής ισορροπίας της περιοχής, μέσα από το πνεύμα της ενδογενούς, αειφόρου ανάπτυξης, με το ελάχιστο κόστος για το περιβάλλον και το μέγιστο όφελος για τους κατοίκους και την περιοχή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία :

- ❖ Αλέγρας Γ. 2003 Περιβάλλον, Τοπική Ανάπτυξη και Αγροτική Διαφοροποίηση, στο «Περιβάλλον και Ανάπτυξη της Υπαίθρου», (Μπεριάτος Η. και Ψαλτόπουλος Δ. Εκδόσεις Θεμέλιο
- ❖ Αμπελιώτης Κ. (2005), «Εισαγωγή στη Βιώσιμη Ανάπτυξη», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.
- ❖ Αποστολόπουλος Κ., 2004, «Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη του Αγροτικού Χώρου» (Ενημερωτικό Φυλλάδιο στα πλαίσια του μαθήματος «Εισαγωγή στη Βιώσιμη Ανάπτυξη»), Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.
- ❖ Barquero A., 1991, «Τοπική Ανάπτυξη. Μια Στρατηγική για τη Δημιουργία Απασχόλησης», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- ❖ Γιαννίτσης Τ. κ. α., 2003, « Ανάπτυξη και Μετασχηματισμοί της Υπαίθρου», Γ.Π.Α. (Bryden John, Αναπτυξιακές στρατηγικές για τις απομακρυσμένες αγροτικές περιοχές: τι γνωρίζουμε μέχρι τώρα)
- ❖ Δεληθέου Β.,1995, «Τοπική Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση – Θεσμικό Πλαίσιο – Αναπτυξιακά Προγράμματα και Παγκοσμιοποίηση», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.
- ❖ Δροσόπουλος Σ. «Αξιολόγηση και προοπτικές της περιβαλλοντικής κατάστασης της Ρούμελης», Γ.Π.Α.
- ❖ Δουρουντάκη Σ., 2006, «Η Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER στην Ελλάδα - Η Κ.Π. LEADER + στην Ελλάδα – Συγκριτική αξιολόγηση

της Κ.Π. LEADER + μεταξύ Ελλάδας και Ιρλανδίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.

- ❖ Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό Ελευθερουδάκη.
- ❖ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων , 91/C73/14
LEADER I
- ❖ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων , 91/C180/12
LEADER II
- ❖ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων , 2000/C139/0514
LEADER +
- ❖ Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπουργείου Γεωργίας, Αθήνα 2000, «Οδηγός εντοπισμού, συλλογή, επεξεργασία και ανάλυση καινοτόμων ενεργειών στο πλαίσιο της Κοινοτική Πρωτοβουλίας LEADER II
- ❖ Ευστράτογλου Σ. ,1995 «Γεωργική Οικονομική Ανάπτυξη και Προγραμματισμός», Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- ❖ Ευστράτογλου – Τόδουλου Σ., (1997) : «Η Κοινωνικοοικονομική Ταυτότητα των Ορεινών Περιοχών και η Πρόκληση για την Ανάπτυξή τους», Διεθνές Συνέδριο : ‘Η Καθιέρωση Πολιτικής για την Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών : Τα Βαλκανικά Βουνά’. Καρπενήσι 1997. (Σελ. 92 – 93)
- ❖ Θεοδωροπούλου Ε. και Αποστολόπουλος Κ., 2003, «Συνδυασμός Οικο- Αγροτουρισμού και Βιολογικής Γεωργία : Μια Εναλλακτική Μορφή Ανάπτυξης της Ελληνικής Υπαίθρου», στο Περιβάλλον και Ανάπτυξη της Υπαίθρου» Επιμ. Μπεριάτος Η. και Ψαλτόπουλος Δ., Εκδόσεις Θεμέλιο
- ❖ Κακριδής Ι. Θ., Αθήνα 1986, «Ελληνική Μυθολογία».

- ❖ Καρανικόλας π. και Μαρτίνος Ν., 1999, «Χωρική Διαφοροποίηση της Ελληνικής Γεωργία με Ορίζοντα το 2010», στο « Η Ελληνική Γεωργία προς το 2010», Επιμ. Μαραβέγιας Ν., Εκδόσεις Παπαζήση
- ❖ Κόνσολας Ν., 1997, «Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση.
- ❖ Λάσκαρης Κ., «Sustainable Development Θεωρητικές Προσεγγίσεις μιας Κρίσιμης έννοιας», Εκδόσεις Παπασωτηρίου.
- ❖ Μελέτη «Ανάγλυφου, μορφής βλάστησης και συγκεκριμενοποίηση των τεχνικών προδιαγραφών του εξοπλισμού για την τοποθέτηση τηλεμετρικών συστημάτων για την απομακρυσμένη συλλογή και μέτρηση περιβαλλοντικών παραμέτρων στο Δ. Αποδοτίας», Περιφέρεια Δ. Ελλάδας
- ❖ Μιχαλίδου Ε. και Ρόκος Δ., « Πολιτική γης για την Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη των ορεινών περιοχών στους τομείς της γεωργίας, κτηνοτροφίας και δασοπονίας» , Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας, Ε.Μ.Π., Εργαστήριο Τηλεπισκόπησης Ε.Μ.Π.
- ❖ Μπεριάτος Η., : «Χωροταξία και Ορεινός Χώρος : Για μια Βιώσιμη Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών», Διεθνές Συνέδριο : 'Η Καθιέρωση Πολιτικής για την Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών : Τα Βαλκανικά Βουνά». Καρπενήσι 1997. (Σελ. 22).
- ❖ Παναγιώτου Ι., «Η Εφαρμογή και Αξιολόγηση της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER II : Η Περίπτωση της Αναπτυξιακής Εταιρείας «ΑΙΤΩΛΙΑΣ»», Πτυχιακή Μελέτη, Αθήνα 2001.
- ❖ Παπαγεωργίου Κ., 1997, «Αγροτική Πολιτική Ι». Γ. Π. Α.

- ❖ Παπαδασκαλόπουλος Α. , 1995, «Πρότυπα και Πολιτικές Περιφερειακής Ανάπτυξης στον Ελλαδικό Χώρο», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- ❖ Παπαδόπουλος Α. και Β. Πατρώνης, 2003, 'Πολυλειτουργικότητα και Κοινωνική Οικονομία', στο «Περιβάλλον και Ανάπτυξη της Υπαίθρου», Επιμ. Μπεριάτος Η. και Ψαλτόπουλος Δ. Εκδόσεις Θεμέλιο
- ❖ Παπαναστάσης Β. 1994, «Σχέσεις Κτηνοτροφίας και Φυσικού Περιβάλλοντος στον Ορεινό και Ημιορεινό Χώρο». Πρακτικά Πανελλήνιου Συνεδρίου «Κτηνοτροφική Πολιτική. Θέσεις – Προσανατολισμοί», Ιωάννινα Νοέμβριος 1994, ΓΕΩΤΕΕ, Θεσσαλονίκη
- ❖ Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Γ., 2004, «Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα», Εκδόσεις Κριτική.
- ❖ Ρόκος δ., 1980, «Κτηματολόγιο και Αναδασμός – Πολιτική Γης». Εκδόσεις Μαυρομάτης ΕΠΕ Αθήνα, και ανατύπωση 1989, Α.Π.Θ. , Θεσσαλονίκη.
- ❖ Ρουσόπουλος Ι., «Ναυπακτία, από τα Αντίρριο ... ως τα Βαρδούσια», Εκδόσεις Ρουσόπουλος, 2006.
- ❖ Ρωμαίος Γ., 1995, «Σύγχρονες τάσεις στην Περιφερειακή Ανάπτυξη», Ομιλία του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας, Αθήνα.
- ❖ Σιάρδος Γ., 2000, «Μέθοδοι Πολυμεταβλητής Στατιστικής Ανάλυσης», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- ❖ Σκιάρδος Γ. 2004, «Αειφορική Γεωργία και Ανάπτυξη», Εκδόσεις Ζυγός.

- ❖ Στάμου Ν., Μπλιούμης Β., Χριστοδούλου Α. (1997) : «Ορεινή Οικονομία: Προβλήματα και Προοπτικές», Διεθνές Συνέδριο : ‘Η Καθιέρωση Πολιτικής για την Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών : Τα Βαλκανικά Βουνά’. Καρπενήσι 1997.(Σελ. 126 – 127).
- ❖ «Τα νέα του LEADER», ΤΕΥΧΟΣ Ι, Σεπτέμβριος 2000, «Τα συμπεράσματα της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER II»
- ❖ Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. Αιτωλοακαρνανίας, 1999, «Η ταυτότητα των νέων δήμων»
- ❖ Τσάρτας Π., Στογιαννίδου Μ. και Σταυρινούδης Θ., 2004, « Οι Λιγότερο Ευνοημένες Περιοχές ως Τουριστικοί Προορισμοί : Ζητήματα Οργάνωσης και Διαχείρισης», στο Στρατηγικές Ανάπτυξης σε Λιγότερο Ευνοημένες Περιοχές», Επιμ. Σπιλάνης Ι., Ιωσηφίδης Θ., και Κίζος Α. Εκδόσεις GUTENBERG
- ❖ Υπουργείο Γεωργίας, 2001, «Από την Ανάπτυξη της Γεωργίας στην Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου».
- ❖ Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας «Σχέδιο Ανάπτυξης, Γενικό Μέρος, Τομεακό Μέρος, Περιφερειακό μέρος, 2000 – 2006»
- ❖ Φλογαΐτη Ε.,(1998), «Περιβαλλοντική Εκπαίδευση»,Ελληνικά Γράμματα».
- ❖ Χριστοφάκης Μ. , 2001, «Τοπική Ανάπτυξη και Πολιτική, Κείμενα από τη διεθνή Εμπειρία», Εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα
- ❖ UNESCO, 1972, «Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών», Εκδόσεις Νίκας – Τεγόπουλος

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία :

- ❖ Barry H. and Johnston P., 2005 «Sustainable futures policies for global development», Futures, V. 37, Issue 8, p.p. 813-831.
- ❖ Coffey S. and Polese M., 1985, « Local Development, Conceptual bases and Policy Implications», Regional Studies V 19
- ❖ Comsell P. and Haughton G., 2006, « Sustainable development in regional planning. The search for new tools and renewed legitimacy», Geoforum, V. 37, Issue 6, p.p. 931-931.
- ❖ Konsolas N., 1989, «Local Development», Regional Development Institute,
- ❖ Konsolas N., Papadaskalopoulos A. and Sidiropoulos A. , 1990 «Regional Analysis and Local Planning in Local Development», Athens RDI
- ❖ Malizia E. and Feser E., (1999), «Understanding Local Economic Development», Center for Urban Policy Research.

Άλλες πηγές :

Αιτωλική αναπτυξιακή

Διαδίκτυο :

www.mou.gr

www.europa.eu

www.nafpaktia

www.plataniotis.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΧΑΡΤΕΣ

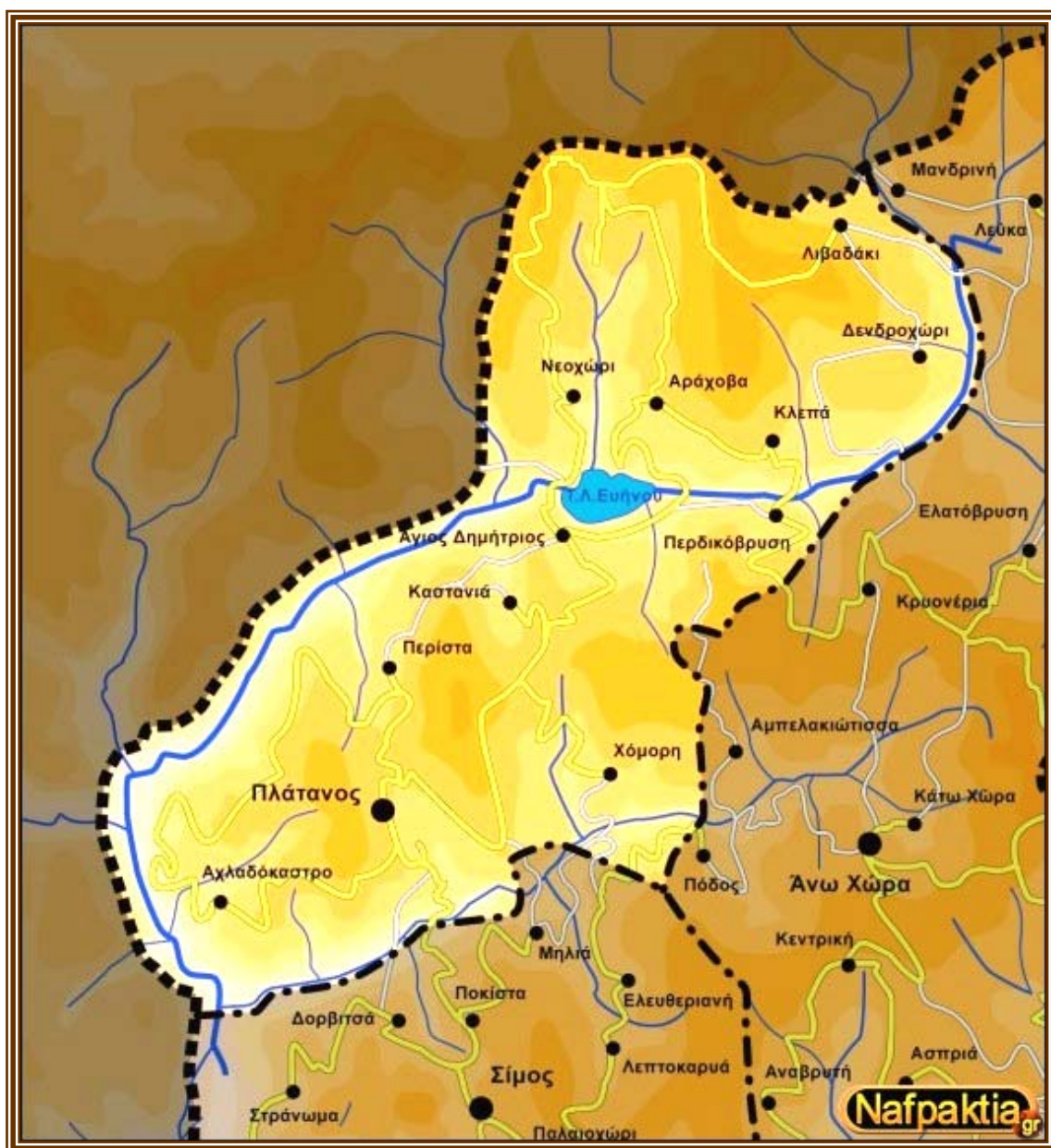
Χάρτης 1 : Νομός Αιτωλοακαρνανίας

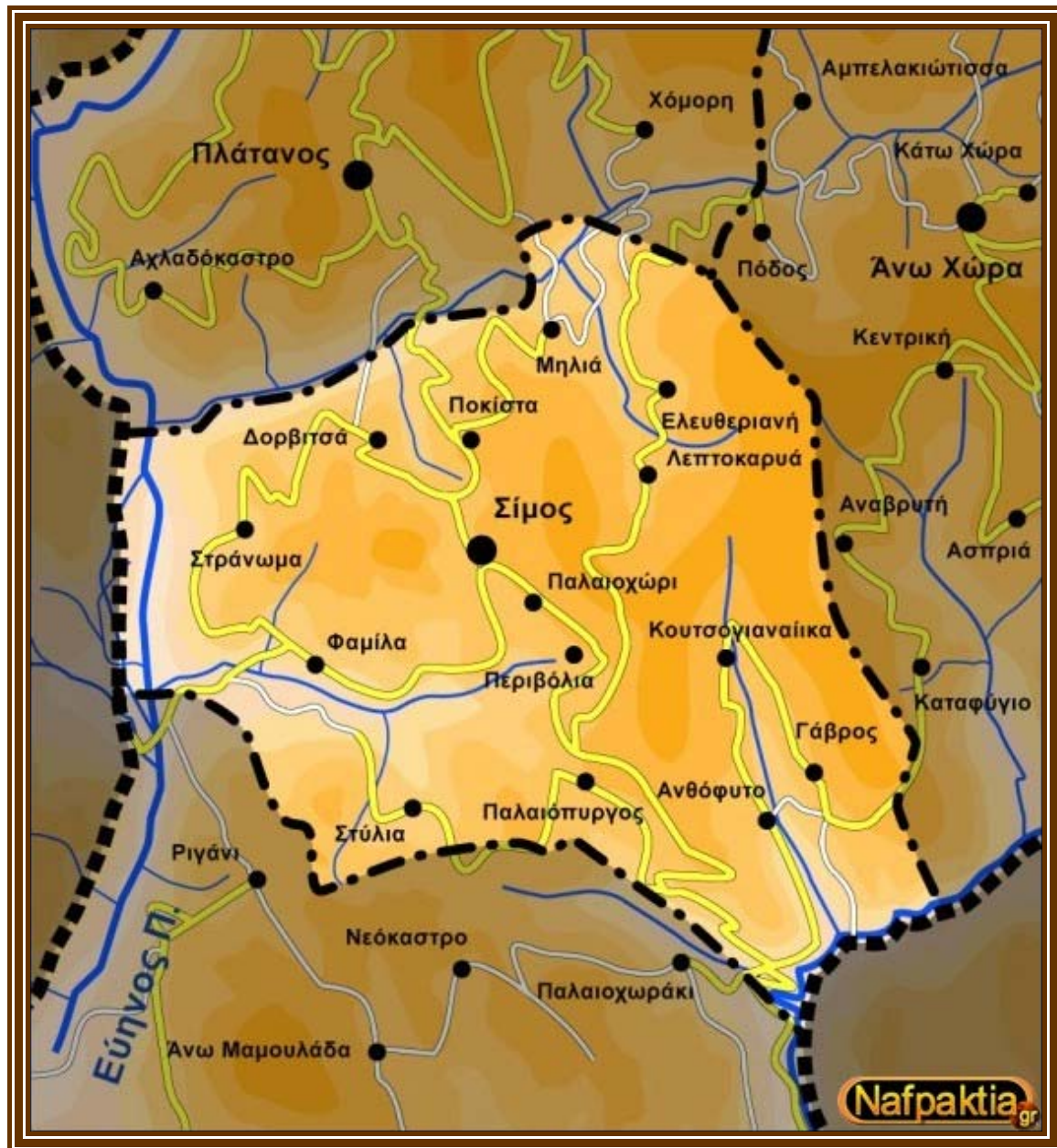
Χάρτης 2 : Δ. Αποδοτίας

Χάρτης 3 : Δ. Πλατάνου

Χάρτης 4 : Δ. Πυλίνης

Παλινδρόμηση ως προς την εξαρτημένη μεταβλητή «μειωμένες δυνατότητες απασχόλησης και επίδραση που έχουν στη μειωμένη ποιότητα ζωής της περιοχής μελέτης».

Πίνακας προτελευταίας δοκιμής παλινδρόμησης

Μεταβλητές	Sig.
Aged	0,301
Foreis	0,133
Safety	0,003
Member	0,008
Farm	0,003
Move	0,004
Inhabit	0,002
Distancekentro	0,000
Constant	0,000

Στοιχεία τελευταίας παλινδρόμησης

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	81,191(a)	,383	,528

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	11,196	8	,191

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1(a)	safety	-1,740	,634	7,536	1	,006	,175
	member	-1,453	,633	5,276	1	,022	,234
	farm	-2,021	,684	8,745	1	,003	,132
	move	-1,539	,563	7,480	1	,006	,215
	inhabit	1,193	,386	9,537	1	,002	3,297
	distancekentro	-3,042	,875	12,082	1	,001	,048
	Constant	12,775	2,883	19,634	1	,000	353431,156

a Variable(s) entered on step 1: safety, member, farm, move, inhabit, distancekentro.

Παλινδρόμηση ως προς την εξαρτημένη μεταβλητή «μη ικανοποιητικό επίπεδο υπηρεσιών και επίδραση που έχει στη μειωμένη ποιότητα ζωής της περιοχής μελέτης».

Πίνακας προτελευταίας παλινδρόμησης

Μεταβλητές	Sig.
Safety	0,002
Member	0,013
Farm	0,014
Move	0,002
Inhabit	0,002
Distancekentro	0,000
Sex	0,582
Roadb	0,032
Educationb	0,076
Incomeb	0,082
Ageb	0,038
Dipoiplan	0,587
Lifequalityb	0,054
Constant	0,004

Στοιχεία τελευταίας παλινδρόμησης

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	5,016	8	,756

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	67,568(a)	,462	,636

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1(a)	safety	-3,296	1,083	9,264	1	,002	,037
	member	-2,318	,891	6,770	1	,009	,099
	farm	-2,507	1,007	6,192	1	,013	,082
	move	-2,401	,762	9,935	1	,002	,091
	inhabit	1,561	,512	9,295	1	,002	4,766
	distanceke ntro	-5,003	1,288	15,082	1	,000	,007
	roadb	1,411	,660	4,563	1	,033	4,100
	educationb	2,252	1,315	2,932	1	,087	9,510
	incomeb	,899	,480	3,512	1	,061	2,458
	ageb	1,360	,668	4,143	1	,042	3,895
	lifequalityb	-1,229	,576	4,560	1	,033	,292
	Constant	14,210	4,199	11,455	1	,001	1483879,4 14

a Variable(s) entered on step 1: safety, member, farm, move, inhabit, distancekentro, roadb, educationb, incomeb, ageb, lifequalityb.

Παλινδρόμηση ως προς την εξαρτημένη μεταβλητή «αν έχει μεταβληθεί η ποιότητα ζωής τα τελευταία δέκα χρόνια στο δήμο σας».

Πίνακας προτελευταίας παλινδρόμησης

Μεταβλητές	Sig.
Sex	0,10
Move	0,028
Income	0,051
Roads	0,009
Hylicwelfare	0,027
Education	0,223
Constant	0,751

Στοιχεία τελευταίας παλινδρόμησης

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	85,622(a)	,281	,404

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	16,788	8	,032

Variables in the Equation

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1(a)						
sex	2,018	,774	6,792	1	,009	7,520
move	-1,209	,579	4,370	1	,037	,298
income	,596	,289	4,256	1	,039	1,815
roads	,971	,349	7,740	1	,005	2,641
hylicwellfare	-1,907	,931	4,196	1	,041	,149
Constant	-,306	1,939	,025	1	,875	,736

a Variable(s) entered on step 1: sex, move, income, roads, hylicwellfare.

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Σας παρακαλώ θερμά να συμπληρώσετε το ερωτηματολόγιο. Οι απαντήσεις σας είναι ανώνυμες. Σκοπός του ερωτηματολογίου αυτού είναι η διεξαγωγή έρευνας που αφορά στις δυνατότητες ανάπτυξης των τριών ορεινών δήμων της Ορεινής Ναυπακτίας.

Ευχαριστώ πολύ για τη συνεργασία σας.

Παναγιώτου Ιουλία

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου

Νο Ερωτηματολογίου :

Ημερομηνία :...../...../2007

Κοινότητα :.....

Α. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. Σημειώστε το φύλο σας:

Ανδρας	☐
Γυναίκα	☐

2. Σημειώστε την ηλικία σας:.....

3. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση ;

Ανύπαντρη / ος	☐
Παντρεμένη /ος	☐
Χωρισμένη /ος	☐
Χήρα /ος	☐

4. Σημειώστε τον αριθμό των παιδιών σας:.....

5. Ποιο το μορφωτικό σας επίπεδο;

Αναλφάβητος	☐
Δεν τελείωσα δημοτικό	☐
Τελείωσα δημοτικό	☐
Τελείωσα 3τάξιο γυμνάσιο	☐
Τελείωσα λύκειο	☐
Τελείωσα τεχνική ή ανώτερη σχολή	☐
Τελείωσα TEI ή AEI	☐
Άλλο	☐

6. Είστε κάτοικος της περιοχής;

Μόνιμος	
Προσωρινός	
Εποχικός	

7. Αν είστε μόνιμος ή προσωρινός, πόσα χρόνια διαμένετε στην περιοχή;.....

8. Για ποιους λόγους διαμένετε στην περιοχή αυτή;

Για επαγγελματικούς λόγους	
Για οικογενειακούς λόγους	
Για άλλους λόγους	

9. Αν δεν είστε μόνιμος πού μένετε μόνιμα;

Αθήνα	
Ναύπακτο	
Μεσολόγγι	
Πάτρα	
Εξωτερικό	
Αλλού	

10. Σκέπτεστε να φύγετε από εδώ;

Ναι	
Όχι	
Δε γνωρίζω	

Αν ναι, για ποιο λόγο ;.....

11. Ποιο είναι το δηλωθέν μηνιαίο οικογενειακό σας εισόδημα ;

0 – 500 €	
501 – 1000 €	
1001 – 1500 €	
1501 – 2000 €	
2001 – 2500 €	
2501 – 3000 €	
Άνω των 3000 €	

12. Από ποιες πηγές προέρχεται το οικογενειακό σας εισόδημα; (Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μια απαντήσεις).

Γεωργία-κτηνοτροφία στην εκμετάλλευση	
Μεροκάματα στη γεωργία εκτός εκμετάλλευσης	
Μισθός σε υπηρεσία	
Μικρή επιχείρηση εκτός γεωργίας (καφενείο, παντοπωλείο κ.λ.π.)	
Επιχείρηση σε σχέση με τουρισμό, αγροτουρισμό	
Ενοικιάσεις ακινήτων	
Άλλο	

13. Σε τι ποσοστό το μηνιαίο εισόδημά σας προέρχεται από την κύρια απασχόληση;

100%	
75%	
50%	
25%	

Β. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΚΜ/ΣΗΣ & ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

1. Διαθέτετε εκμετάλλευση ;

Ναι	
Όχι	

2. Αν ναι, η εκμετάλλευση είναι:

Γεωργική	
Κτηνοτροφική	
Μικτή	
Πολυδραστηριότητας	

3. Αν η εκμετάλλευση είναι πολυδραστηριότητας, ασχολείστε με :

Αγροτουριστικά καταλύματα	
Οικοτεχνία	
Βιοτεχνία	
Εμπορία αγροτικών προϊόντων	
Άλλο	

4. Πόση συνολική έκταση έχετε (στρ.) και πόσα τεμάχια (αγροτεμάχια) ;

Καθεστώς	Στρέμματα	τεμάχια
Ιδιόκτητη		
Ενοικιαζόμενη		

5. Αναφέρατε το είδος και το μέγεθος της φυτικής σας παραγωγής

Είδος	Στρέμματα
Αμπέλια	
Ελιές	
Κηπευτικά	
Οπωροφόρα	
Σιτηρά	
Άλλο	

6. Ποια ζώα υπάρχουν στην εκμετάλλευσή σας ;

Είδος	Αριθμός
Βοοειδή	
Πρόβατα	
Αίγες	
Χοίροι	
Κουνέλια	
Πουλερικά	
Μελίσσια	
Άλλο.....	

7. Τι είδους εγκαταστάσεις και επενδύσεις έχετε κάνει;

Είδος	Έτος κατασκευής	Επιδότηση 1.Με / 2.Χωρίς
1. Αποθήκες		
2. Γεωργικά Μηχανήματα		
3. Σταβλικές εγκαταστάσεις		
4. Περιφράξεις		
5. Ποτιστικά		
6. Άλλο.....		

8. Είστε ικανοποιημένος από το εισόδημα που βγάζετε από την εκμετάλλευσή σας;

Καθόλου	
Λίγο	
Μέτρια	
Πολύ	
Πάρα πολύ	

9. Τι κυρίως σκοπεύετε να κάνετε τα επόμενα 5 χρόνια με την εκμετάλλευσή σας; (Επιλέξτε μόνο μια απάντηση).

1.Θα κάνετε πρόσθετες επενδύσεις	
2.Θα την αφήσετε όπως έχει	
3.Θα την αφήσετε όπως έχει και θα ψάξετε και για κάτι άλλο	
4.Θα επιδιώξετε να την εγκαταλείψετε	
5.Δεν έχετε ακόμα σκεφτεί/ δεν γνωρίζετε	

10. Αν απαντήσατε το (1) στην ερώτηση 8, τι σκοπεύετε να κάνετε ; (Επιλέξτε μόνο μια απάντηση).

Θα αγοράσετε πρόσθετη γη	
Θα αγοράσετε ζώα	
Θα ασχοληθείτε με βιολογική ή ολοκληρωμένη παραγωγή	
Θα αγοράσετε μηχανήματα	
Θα κοιτάξετε για άλλες καλλιέργειες ή ζώα	
Άλλο	

11. Σκέπτεστε να ασχοληθείτε με την ολοκληρωμένη γεωργία, τη βιολογική καλλιέργεια ή να ενταχθείτε σε κάποιο πρόγραμμα νέων αγροτών ;

Είδος	Ναι	Όχι
Ολοκληρωμένη γεωργία		
Βιολογική καλλιέργεια		
Πρόγραμμα νέων αγροτών		

12. Έχετε παρακολουθήσει κάποια σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης;

Ναι	
Όχι	

13. Είστε μέλος σε κάποιο όργανο λήψης αποφάσεων τοπικού ενδιαφέροντος ;

Ναι	
Όχι	

14. Αν ναι, σε ποιο από τα παρακάτω ;

Αγροτικός Συνεταιρισμός	
Ομάδα παραγωγών	
Επαγγελματική ένωση	
Άλλο	

15. Έχετε διάδοχο για την εκμετάλλευσή σας;

Ναι	
Όχι	

16. Αν όχι γιατί ;

Δεν υπάρχουν παιδιά	
Δεν ενδιαφέρεται κανένα από τα παιδιά	
Δεν μπορώ να αποφασίσω	
Δεν είναι βιώσιμη η εκμετάλλευση	
Άλλο	

17. Αν δεν το έχετε κάνει μέχρι τώρα, σκέπτεστε να ασχοληθείτε με μια εξωγεωργική απασχόληση ;

Ναι	
Όχι	
Δε γνωρίζω	

18. Τι κυρίως σας ώθησε να ασχοληθείτε με τη γεωργία; (Επιλέξτε μόνο μια απάντηση).

Γεωργική καταγωγή	
Οι οικονομικές απολαβές	
Η έλλειψη άλλης απασχόλησης	
Η πιο υγιεινή ζωή στην ύπαιθρο	
Άλλο	

Γ. ΥΠΟΔΟΜΕΣ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Πιστεύετε ότι εάν συμβεί ένα σοβαρό περιστατικό υγείας σε εσάς ή στα μέλη της οικογένειάς σας θα μπορέσει να αντιμετωπιστεί έγκαιρα και αποτελεσματικά από τις υπάρχουσες ιατροφαρμακευτικές υποδομές της περιοχής ;

Ναι	
Όχι	
Δε γνωρίζω	

2. Υπάρχει έλλειψη υποδομών σε θέματα εκπαίδευσης ;

Ναι	
Όχι	
Δε γνωρίζω	

3. Αν ναι, πόσο θεωρείτε ότι εμποδίζει αυτό την αύξηση του πληθυσμού και την επιλογή οικογενειών να ζήσουν στην περιοχή ;

Καθόλου	
Λίγο	
Μέτρια	
Πολύ	
Πάρα πολύ	

4. Είστε ικανοποιημένος από την οδική σύνδεση του Δ. Διαμερίσματος με τα κοντινά αστικά κέντρα (Ναύπακτο, Πάτρα) ;

Καθόλου	
Λίγο	
Μέτρια	
Πολύ	
Πάρα πολύ	

5. Είστε ικανοποιημένος από τις υπηρεσίες άρδευσης, ύδρευσης και αποχέτευσης της περιοχής ;

Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
Άρδευση					
Ύδρευση					
Αποχέτευση					

6. Νιώθετε ασφαλείς στην περιοχή σας ;

Ναι	
Όχι	

7. Αν όχι τι είναι εκείνο που σας δημιουργεί ανησυχία ;

Δύσκολη πρόσβαση σε αστικό κέντρο	
Απουσία ιατρικής κάλυψης	
Κλοπές / διαρρήξεις	
Άλλο	

8. Πιστεύετε ότι τα τελευταία δέκα χρόνια έχει βελτιωθεί η ποιότητα ζωής στο Δήμο σας ;

Καθόλου	
Λίγο	
Μέτρια	
Πολύ	
Πάρα πολύ	

9. Αν ναι, η βελτίωση αυτή σε ποιους τομείς εκδηλώνεται ;

Υλική ευημερία	
Δημόσια υγεία και ασφάλεια	
Πρόσβαση στην εκπαίδευση	
Διασκέδαση / κοινωνικές συναναστροφές	
Πολιτιστικές εκδηλώσεις	
Ευκαιρίες για προσωπική εξέλιξη	
Άλλο.....	

10. Τι μειώνει την ποιότητα ζωής στην περιοχή σας ;

Μειωμένες δυνατότητες απασχόλησης	
Μη ικανοποιητικές υπηρεσίες	
Έλλειψη ψυχαγωγίας	
Απόσταση από αστικά κέντρα	
Άλλο.....	

11. Ποιο από τα παρακάτω πιστεύετε ότι πρέπει να εφαρμόσει ο Δήμος για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής ; (Επιλέξτε μόνο μια απάντηση).

Δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης στη γεωργία	
Δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης σε άλλους τομείς	
Συγκράτηση και επιστροφή του νεαρού πληθυσμού	
Βελτίωση των υπηρεσιών (υγείας, παιδείας, κ.λ.π.)	
Ευκολότερη πρόσβαση στα αστικά κέντρα	
Ενημέρωση / ευαισθητοποίηση των κατοίκων	
Άλλο	

12. Θα θέλατε να ασχοληθείτε με κάτι διαφορετικό από αυτό που κάνετε ;

Ναι	
Όχι	
Δε γνωρίζω	

13. Αν ναι, με τι ;

Αγροτουρισμό (δωμάτια, ξενώνα, εστιατόριο)	
Μικρή βιοτεχνία	
Μικρό κατάστημα	
Συνδυασμό των παραπάνω	
Άλλο	

14. Τι είναι αυτό που σας εμποδίζει/ σας λείπει για να το κάνετε; (Επιλέξτε μόνο μια απάντηση)

Οικονομικό ρίσκο	
Κοινωνικό ρίσκο (φόβος αποτυχίας)	
Έλλειψη πληροφόρησης (για επιδοτήσεις, προγράμματα κλπ.)	
Ηλικία	
Ανεπαρκείς γνώσεις (γνώσεις και δεξιότητες που είναι απαραίτητες για το επάγγελμα)	
Άλλο.....	

15. Θα μπορούσε αυτό να γίνει σε συνεργασία με κάποιους άλλους από την περιοχή;

Ναι	
Όχι	
Δε γνωρίζω	

16. Ποιοι πιστεύετε πως παίρνουν τις αποφάσεις για την (ανάπτυξη της) περιοχή σας;

Δήμος	
Περιφέρεια	
Κεντρική εξουσία (Κυβέρνηση)	
Τοπικοί φορείς	
Άλλοι	
Δεν γνωρίζω	

17. Ποιο ρόλο παίζετε εσείς στη λήψη των αποφάσεων για την περιοχή;

Κανένα	
Μικρό	
Σημαντικό	

18. Υπάρχει κάποιο ιδιαίτερο στοιχείο που να χαρακτηρίζει την περιοχή;

Ναι	
Όχι	

19. Αν ναι, πως εκφράζεται αυτό ;

Πολιτιστικός τουρισμός	
Φυσιολατρικός τουρισμός	
Εκπαιδευτικός τουρισμός	
Τοπικές κουζίνες	
Τοπικά δρώμενα – μύθοι και παραδόσεις	
Παραδοσιακά επαγγέλματα	
Τοπικές διάλεκτοι (και η φιλοσοφία των ανθρώπων που τις μιλούν)	

20. Προωθούνται τα παραπάνω - η τοπική ταυτότητα;

Καθόλου	
Λίγο	
Μέτρια	
Πολύ	
Πάρα πολύ	

21. Ποιος πιστεύετε πως είναι ο ρόλος του τουρισμού στην περιοχή σας ;

Σημαντικός	
Μικρός	
Δε γνωρίζω	

Α. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Τι γνώμη έχετε για τη σημασία που είχε για τη γεωργία η ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ;

Θετική	
Αρνητική	
Δε γνωρίζω	

2. Έχετε ακούσει για το LEADER;

Ναι	
Όχι	

3. Ποια είναι η γνώμη σας γι' αυτό το πρόγραμμα ;

Πολύ καλή	
Καλή	
Μέτρια	
Κακή	
Πολύ κακή	

4. Συμμετείχατε στο Πρόγραμμα LEADER II ;

Ναι	
Όχι	

5. Αν όχι, θα συμμετείχατε σε ένα τέτοιο ολοκληρωμένο πρόγραμμα, όπως το LEADER ;

Ναι	
Όχι	
Δε γνωρίζω	

6. Αν ναι, ποια επένδυση πραγματοποιήσατε στα πλαίσια του προγράμματος ;

Ξενώνες	
Μεταποιητική μονάδα	
Χώρο Ψυχαγωγίας	
Άλλο.....	

7. Βελτίωσε το εισόδημά σας η κίνηση αυτή ;

Καθόλου	
Λίγο	
Μέτρια	
Πολύ	
Πάρα πολύ	

8. Πώς έχει επιδράσει το Πρόγραμμα LEADER στους παρακάτω τομείς για την περιοχή ;

Τομείς	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
Δημιουργία νέων επιχειρήσεων					
Τόνωση του αγροτικού τομέα					
Αύξηση των θέσεων εργασίας					
Προσέλκυση επενδύσεων					
Ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος					
Ενθάρρυνση του εμπορίου					
Ενίσχυση της ζήτησης και της αξίας της γης των ακινήτων					
Συγκράτηση του πληθυσμού στην περιοχή					
Προσέλκυση νέων κατοίκων					
Αύξηση των πολιτιστικών και ψυχαγωγικών επιλογών					

9. Από πού ενημερωθήκατε για το πρόγραμμα ;

Από την Αναπτυξιακή εταιρεία	
Από άτομα του περιβάλλοντός σας	
Από αλλού.....	

10. Σκέπτεστε να συμμετέχετε ξανά σε αυτό ή παρόμοιο πρόγραμμα της Ε.Ε.;

Ναι	
Όχι	
Δε γνωρίζω	

Ε. ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1. Νομίζετε πως είναι καλό το να προστατεύεται το φυσικό περιβάλλον στην Ορεινή Ναυπακτία;

Ναι	
Όχι	
Δε γνωρίζω	

2. Υπάρχουν κάποιοι φορείς στην περιοχή σου που παίζουν ιδιαίτερο ρόλο σε σχέση με τα παραπάνω;

Ναι	
Όχι	
Δε γνωρίζω	

3. Έχετε ακούσει για τη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη (καλή οικονομία, ζωντανά χωριά και προστασία περιβάλλοντος);

Ναι	
Όχι	

4. Αν έχετε ακούσει, από πού;

Από το Δήμο	
Από την Αναπτυξιακή	
Από άλλου	

5. Γενικά ποια είναι η γνώμη σας γι' αυτή την ιδέα; Μπορεί η τοπική ανάπτυξη να βοηθήσει τον τόπο σας ;

Θετική	
Αρνητική	
Δε γνωρίζω	

6. Πως μπορεί να πραγματοποιηθεί στην περιοχή σας ;(μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μια επιλογές).

Επενδύσεις σε γεωργία - κτηνοτροφία	
Στήριξη δευτερογενούς τομέα	
Ανάπτυξη αγροτουρισμού	
Βελτίωση δημόσιων και ιδιωτικών υπηρεσιών	
Κινητοποίηση τοπικού πληθυσμού	
Ανάδειξη ιστορικών μνημείων	
Ανάδειξη περιβαλλοντικών χώρων	
Εκπαίδευση και κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού	
Δε γνωρίζω	

